

Avaleht>Kohtuasja algatamine>Kus ja kuidas?>Millise riigi õigust kohaldada?

Millise riigi õigust kohaldada?

Kui Te osalete kohtuvaidluses, mille kõik asjaolud ei ole seotud sama riigiga, tuleb kindlaks määrata, millist õigust kohus kohtuasjas otsuse tegemisel kohaldab.

Kaubandus muutub üha rahvusvahelisemaks ja inimesed reisivad järjest enam ning seetõttu suureneb ka risk, et ettevõtte või üksikisik võib sattuda rahvusvahelisse vaidlusse. Rahvusvahelise vaidlusega võib olla tegemist mitmel põhjusel: pooled on erinevast rahvusest, elavad erinevates riikides või on sõlminud lepingu, mis käsitleb välismaal tehtud tehingut.

Vaidluse korral ei piisa ainult sellest, et määratakse kindlaks, millise riigi kohus on **pädev** asja menetlema ja selles otsuse tegema, vaid tuleb ka otsustada, millist õigust kohaldatakse.

Riigi kohta üksikasjaliku teabe saamiseks klõpsake paremas servas selle lipukesel.

Viimati uuendatud: 17/11/2021

Käesolevat lehekülge haldab Euroopa Komisjon. Sellel veebisaidil avaldatud teave ei kajasta tingimata Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta. Komisjon ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õigusteabe viida alt ELi veebilehete autoriõiguste eeskirjade kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Belgia

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Belgia siseriikliku õiguse siduvad allikad on õigusaktid, üldised õiguspõhimõtted ja tavaõigus. Õigusaktid jõustab avaliku võimu kandja; üldised õiguspõhimõtted on õiguslikult siduvad, kuna ühiskond on veendunud nende õigusjõus; tavaõigus koosneb kirjutamata ja üldtunnustatud tavadest. Belgia kohtud ei pea juhinduma pretsedendist: nii nagu õigusteooria on kohtupraktika küll usaldusväärne allikas, kuid ei ole siduv. Kohtuotsused on siduvad ainult kohtumenetluse poolte suhtes, kuid mitte teiste sarnaseid asju lahendavate kohtunike suhtes. Ükski kohus, välja arvatud konstitutsioonikohus (*Cour constitutionnelle / Grondwettelijk Hof*), ei saa nõuda teistelt kohtutelt enda loodud pretsedendi järgimist. Isegi kassatsioonikohtu (*Cour de cassation / Hof van Cassatie*) otsuses, millega võidakse madalama astme kohtu otsus tühistada ja saata asi uue otsuse tegemiseks talle tagasi, ei anta asja uuesti arutavale kohtule siduvaid juhtnööre. Ainult juhul, kui kassatsioonikohus teeb teist korda samas asjas otsuse, on otsuse sisu siduv kohtu suhtes, kes peab tegema lõpliku otsuse.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Välisministeerium haldab alates 1987. aastast sõlmitud kahepoolsete ja mitmepoolsete konventsioonide andmebaasi:

<https://diplomatie.belgium.be/fr/traites>

<https://diplomatie.belgium.be/fr/traites>

<https://diplomatie.belgium.be/fr/traites>

<https://diplomatie.belgium.be/fr/traites>

Paljude Belgias kehtivate konventsioonide tekstid on avaldatud Belgia ametlikus väljaandes (*Moniteur belge / Belgisch Staatsblad*), mis on alates 1997. aastast kättesaadav elektrooniliselt:

<https://justice.belgium.be>

Peale selle on sama veebisaidi rubriigis „Législation consolidée“ / „Geconsolideerde Wetgeving“ avaldatud palju, isegi enne 1987. aastat sõlmitud konventsioonide tekstid (2800 nimetust 1. augusti 2004. aasta seisuga).

Belgia on põhimõtteliselt suveräänne riik, mis teostab kõrgeimat võimu Belgia kohtute jurisdiktsiooni alla kuuluvate isikute üle. Arvestades aga ühiskonna üha suuremat rahvusvahelistumist, on Belgia suhtes üha enam siduvad riigiüleste ja rahvusvaheliste organisatsioonide ja institutsioonide kehtestatud normid. Belgia õigust on eelkõige mõjutanud Euroopa Liit (EL), Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO), Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO) ja Euroopa Nõukogu, võttes vastu lepinguid ja regulatsioone (vahetult kohaldatavaid või mitte) ning kehtestades juhiseid ja õigusaktide ühtlustamise protsesse, et sundida nende organisatsioonide liikmesriike oma riigisiseseid õigussüsteeme ühtlustama.

Belgias vahetult kohaldatavad inimõiguste konventsioonid on Euroopa Nõukogu vastu võetud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon ning Euroopa sotsiaalharta. Vastavad ÜRO tekstid on kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt ning majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvaheline pakt.

Riikideülese organisatsioonina on Euroopa Liidul (EL) märkimisväärne mõju oma liikmesriikidele, sh Belgiale. Peamised ELi õigusaktid on määrused, mis on vahetult kohaldatavad, ja direktiivid, mille liikmesriigid peavad ise oma õigusesse üle võtma.

Arvukad institutsioonid ja organisatsioonid tegelevad aktiivselt eri õigusvaldkondade, nagu rahvusvahelise eraõiguse, rahvusvahelise kriminaalõiguse ning rahvusvahelise kaubandus- ja majandusõiguse arendamisega. Nende hulka kuuluvad näiteks Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, ÜRO rahvusvahelise kaubandusõiguse komisjon (UNCITRAL), Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverents, Rahvusvaheline Eraõiguse Ühtlustamise Instituut (UNIDROIT), Euroopa Nõukogu, Euroopa Liit ja Euroopa Ühendus, rahvusvaheline perekonnaseisukomisjon, Rahvusvaheline Mereorganisatsioon (IMO), Rahvusvaheline Lennutranspordi Assotsiatsioon (IATA), Beneluxi Majandusliit jt.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Kahepoolseid konventsioone teiste maailma riikide või piirkondadega võivad sõlmida nii föderaalasutused kui ka Belgia föderaalüksuste asutused, olenevalt konventsiooni reguleerimisese kuulumisest nende pädevusse. Enamik neist konventsioonidest sõlmitakse naaberriikidega või riikidega, kellega Belgial on tihedad või tähtsad kaubandussuhted.

2 Kollisiooninormide rakendamine

16. juuli 2004. aasta seadus, millega kehtestatakse rahvusvahelise eraõiguse seadustik (*Code de droit international privé*; edaspidi ka „seadustik“), avaldati ametlikus väljaandes 27. juulil 2004 (<https://justice.belgium.be>). Seadus on kättesaadav [konsolideeritud õigusaktide](#) veebilehel.

Sellel teabelehel selgitatakse seadustiku kohaldamisala. Seadustiku sätteid, mis käsitlevad nii rahvusvahelist kohtualluvust kui ka välisriikide kohtuotsuste ja ametlike dokumentide mõju, kohaldatakse pärast seaduste jõustumist algatatud menetluste ning tehtud kohtuotsuste ja koostatud ametlike dokumentide suhtes. Varasemad kohtuasjad, mis ei kuulu seadustiku üleminekusätete kohaldamisalasse, on reguleeritud mitme erineva õigusakti ning mahuka kohtupraktika ja õigusdoktriiniga. Kasulikku teavet võib saada järgmistelt veebisaitidelt:

– <https://www.law.kuleuven.be/ipr/en>

- <https://www.ipr.be/fr>
- <https://www.dipr.be/fr>

Seadustikku kohaldatakse ainult juhul, kui ei ole kohaldatavad rahvusvahelised konventsioonid, Euroopa Liidu õigus või eriseadused.

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Belgia kohtunikud ei kohalda vaid Belgia õigust. Sageli tuleb kohtuotsus teha välisriigi õiguse alusel.

Belgia rahvusvahelises eraõiguses on sätestatud, et välisriigi õigust kohaldatakse välisriigi aktsepteeritud tõlgenduses; kui kohus ei suuda välisriigi õiguse sisu välja selgitada, võib ta küsida abi kohtuasja pooltelt. Kui kohtul ei ole ilmselgelt võimalik välisriigi õiguse sisu mõistliku aja jooksul välja selgitada, peab kohus kohaldama Belgia õigust (seadustiku artikkel 15).

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Alates rahvusvahelise eraõiguse seadustiku vastuvõtmisest ei ole tagasisaade ja edasiviide üldiselt enam lubatud (seadustiku artikkel 16). Seadustik sisaldab siiski erandit, mis käsitleb juriidiliste isikute suhtes kohaldatavat õigust (seadustiku artikkel 110) ja Belgia õiguse kohaldamise võimalust (tagasisaade) seoses füüsiliste isikute teovõimega (vt allpool).

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Ühendav tegur võib muutuda ajas (näiteks kodakondsus) või ruumis (näiteks harilik viibimiskoht).

Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku eesmärk on määrata, millist õigusnormi tuleb ühendava teguri muutumisel tavaliselt kohaldada.

Näiteks abielu õiguslike tagajärgede puhul on seadustiku kohaselt esimene ühendav tegur abikaasade harilik viibimiskoht õiguslikele tagajärgedele tuginemise ajal (seadustiku artikkel 48).

Põlvnemise tuvastamisega seoses on seadustikus sätestatud, et kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanik isik, kellest põlvnemise üle otsustatakse, lapse sünni ajal on (seadustiku artikkel 62).

Varaga seotud asjaõiguste suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus vara asub õigusele tuginemise ajal. Seadustikus on siiski täpsustatud, et asjaõiguste omandamise või kaotamise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus vara asub nende toimingute või faktiliste asjaolude asetleidmise ajal, millele õiguse omandamise või kaotuse alusena tuginetakse (seadustiku artikkel 87).

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Tavapäraseid kollisiooninorme ei kohaldata mitmel seadustikus sätestatud juhul.

1. Erandina ei ole seadustiku alusel kindlaks määratud õigus kohaldatav, kui on ilmne, et kõiki asjaolusid arvesse võttes on olukord vaid väga nõrgalt seotud Belgiaga ja väga tihedalt seotud muu riigiga. Sellisel juhul kohaldatakse selle muu riigi õigust (seadustiku artikkel 19).

2. Endiselt on kohaldatavad Belgia õiguse üldist kehtivust omavad sätted või avaliku õiguse normid, mida kohaldatakse rahvusvahelise olukorra suhtes olenemata kollisiooninormide alusel kindlaks määratud õigusest (seadustiku artikkel 20).

3. Kehtestatud on rahvusvahelist avalikku korda käsitlev erand, mis võimaldab jätta kohaldamata välisriigi õiguse teatud aspektid, kui nende mõju oleks vastuolus Belgia õigussüsteemiga (seadustiku artikkel 21).

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Belgia kohus võib nõuda, et kohtuasja pooled selgitaksid välja välisriigi õiguse sisu ja kohaldamisala. Kohus võib ka kohaldada 7. juunil 1968. aastal Londonis sõlmitud välisriikide õigusinfo Euroopa konventsiooni. Kui nõutakse autentseid tõendeid, palutakse poolel esitada nn *certificat de coutume* (tõend välisriigis kehtiva õiguse kohta), milles asjaomane välisriigi ametiasutus esitab autentseid tõendeid oma riigis kehtivate või kehtinud õigusnormide kohta.

3 Kollisiooninormid

Kui eelnimetatud õigusnormide kohaselt on pädev Belgia kohus, peab ta siiski kaaluma, millist õigust tuleks vaidluse suhtes kohaldada. Kohus teeb otsuse vastavalt Belgia rahvusvahelisele eraõigusele. Olenevalt vaidluse esemest võivad juhtumi konkreetse õigussüsteemiga siduda eri tegurid. Rahvusvahelise eraõiguse seadustik on üles ehitatud valdkondade kaupa ja määrab vastava ühendava teguri vastavalt valdkonnale. Mõnda neist valdkondadest kirjeldatakse allpool.

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Seda valdkonda reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I määrus). Rahvusvahelise eraõiguse seadustikuga laiendati varasema Rooma 1980. aasta konventsiooni kohaldamisala lepinguliste suhetele, mis selle kohaldamisalasse ei kuulunud. Seadustikku kavatsetakse peagi kohandada, et võtta arvesse olukorda, mis tuleneb varasema Rooma konventsiooni asendamisest Rooma I määrusega.

Teatud küsimusi, mis määruse kohaldamisalasse ei kuulu, reguleerivad siiski erinormid, mis on sätestatud kas

- rahvusvahelistes konventsioonides (eelkõige Genfi 7. juuni 1930. aasta käskvekslite ja lihtvekslite suhtes kohaldatava õiguse konventsioonis ja Genfi 19. märtsi 1931. aasta tšekkide suhtes kohaldatava õiguse konventsioonis) või
- seadustiku konkreetsetes sätetes (eelkõige usaldusfondede käsitlev artikkel 124 ja partnerluslepinguid käsitlev artikkel 111).

Peale selle tuleb märkida, et vastavalt määruse artiklile 25 kohaldatakse endiselt teatud rahvusvahelisi konventsioone, nimelt:

- Budapesti 21. mai 2001. aasta konventsiooni kaupade siveveetranspordi lepingute kohta,
- Londoni 28. aprilli 1989. aasta rahvusvahelist konventsiooni abistamise kohta,
- Brüsselis 23. septembril 1910 sõlmitud rahvusvahelisi konventsioone, mis käsitlevad laevakokkupõrgete vältimise ning merel abi andmise ja merepääste teatavate eeskirjade ühtlustamist, ning neile lisatud allakirjutamise protokolle.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Seda valdkonda reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguvälise võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II määrus). Rahvusvahelise eraõiguse seadustikuga laiendati määruse kohaldamisala valdkondadele, mis selle kohaldamisalasse ei kuulunud.

Teatud valdkondi, mis määruse kohaldamisalasse ei kuulu, reguleerivad siiski erinormid. Seega kohaldatakse kohustuste suhtes, mis tulenevad laimamisest või eraelu puutumatast ja isiklike õiguste rikkumisest, vastavalt hüvitise taotleja soovile selle riigi õigust, kus tegu toime pandi või kahju tekkis või ähvardas tekkida, välja arvatud juhul, kui vastutav isik tõendab, et ta ei saanud kahju tekkimist selles riigis ette näha (vt seadustiku artikkel 99).

Tuleb märkida, et vastavalt määruse artiklile 28 kohaldatakse endiselt teatud rahvusvahelisi konventsioone, nimelt:

- Haagi 4. mai 1971. aasta liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse konventsiooni,
- Brüsselis 10. mail 1952 sõlmitud rahvusvahelisi konventsioone, nagu laevakokkupõrgetega seotud tsiviilkohtualluvuse teatavate eeskirjade ühtlustamise rahvusvaheline konventsioon, laevakokkupõrgetega ja muude vahejuhtumitega seotud kriminaalkohtualluvuse teatavate eeskirjade ühtlustamise rahvusvaheline konventsioon ja merelaevade arestimise teatavate eeskirjade ühtlustamise rahvusvaheline konventsioon,
- Londoni 28. mai 1989. aasta rahvusvahelist konventsiooni abistamise kohta,
- Müncheni 5. oktoobri 1973. aasta Euroopa patentide väljaandmise konventsiooni,
- 29. mai 1933. aasta teatavate õhusõiduki ennetava arestimisega seotud eeskirjade ühtlustamise konventsiooni,

– Brüsselis 23. septembril 1910 sõlmitud rahvusvahelisi konventsioone, mis käsitlevad laevakokkupõrgete vältimise ning merel abi andmise ja merepääste teatavate eeskirjade ühtlustamist, ning neile lisatud allakirjutamise protokolle.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Kui rahvusvahelise eraõiguse seadustikus ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse isiku staatust ning õigus- ja teovõimet puudutavate vaidluste suhtes asjaomase isiku kodakondsusriigi õigust. Sama kehtib soovahetuse kohta (seadustiku artikkel 35b).

Seoses füüsilise isiku õigus- ja teovõimega sisaldab seadustik osalist tagasisaadet ettenägevat sätet: küsimuse suhtes kohaldatakse Belgia õigust, kui välisriigi õiguse kohaselt tuleb kohaldada Belgia õigust (seadustiku artikkel 34).

Üldpõhimõtte kohaselt kohaldatakse perekonna- ja eesnimede andmise suhtes isiku kodakondsusriigi õigust (seadustiku artikli 37 lõige 1) või kui isikul on mitme riigi kodakondsus, siis ühe tema kodakondsusriigi õigust (seadustiku artikli 37 lõige 2).

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artikli 62 lõike 1 esimeses lõigus on kohaldatava õiguse kindlaksmääramise kohta sätestatud, et põlvnemise tuvastamise või vaidlustamise suhtes kohaldatakse üldjuhul selle riigi õigust, mille kodanik vanem lapse sünni ajal on, või kui põlvnemine tuvastatakse vabatahtlikult, siis selle riigi õigust, mille kodanik vanem tuvastamise ajal on.

Kui kindlaksmääratud õigusega ei nõuta põlvnemise vabatahtlikult tuvastamisel lapse nõusolekut, määratakse nõusoleku nõue ja tingimused ning viisid, kuidas see antakse, kindlaks selle riigi õiguse alusel, kus on lapse harilik viibimiskoht nõusoleku andmise ajal (seadustiku artikli 62 lõike 1 teine lõik).

3.4.2 Adopteerimine

Lapsendamise eelduste suhtes kohaldatakse lapsendaja kodakondsusriigi õigust või lapsendajate ühise kodakondsusriigi õigust. Kui lapsendajad on eri riikide kodanikud, kohaldatakse lapsendamise eelduste suhtes nende hariliku viibimiskoha riigi õigust või kui see ei ole võimalik, siis Belgia õigust (seadustiku artikkel 67).

Mitmesuguste vajalike nõusolekute suhtes kohaldatakse lapsendatava hariliku viibimiskoha riigi õigust. Kui aga selle õiguse kohaselt ei ole lapsendatava või tema vanemate või seaduslike esindajate nõusolek nõutav või lapsendamine võimalik, kohaldatakse nende nõusolekute suhtes Belgia õigust (seadustiku artiklid 67 ja 68).

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Seoses abielu suhtes kohaldatava õigusega eristatakse seadustikus järgmisi olukordi:

1) abiellumislubadus: kohaldatakse tulevaste abikaasade hariliku viibimiskoha riigi õigust või kui see ei ole võimalik, siis tulevaste abikaasade kodakondsusriigi õigust või kui see ei ole võimalik, siis Belgia õigust (seadustiku artikkel 45);

2) abielu sõlmimine: kohaldatakse kummagi abikaasa kodakondsusriigi õigust, välja arvatud samasooliste isikute abielu, mille puhul jäetakse kohaldamata välisriigi õiguse normid, mille kohaselt on selline abielu keelatud, kui ühe abikaasa kodakondsusriigi või hariliku viibimiskoha riigi õiguse kohaselt on selline abielu lubatud (seadustiku artikkel 46);

3) vorminõuded: vorminõuete suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus abielu sõlmitakse (seadustiku artikkel 47);

4) abielu õiguslikud tagajärjed: kohaldatakse abikaasade hariliku viibimiskoha riigi õigust või kui see ei ole võimalik, siis abikaasade ühise kodakondsusriigi õigust või kui see ei ole võimalik, siis Belgia õigust (seadustiku artikkel 48).

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Partnerluse ja muu registreeritud kooselu puhul tehakse Belgia õiguses vahet elukaaslastevahelisel suhtel, mille puhul tekib abieluga samaväärne side, ja suhtel, mille puhul abieluga samaväärset sidet ei teki.

Esimese suhtes kohaldatakse abielule kohaldatavat õigust (vt eespool), samal ajal kui kooselu suhtes, mille puhul abieluga samaväärset sidet ei teki, kohaldatakse selle riigi õigust, kus kooselu esimest korda registreeriti.

Registreerimata kooselu reguleerivad erisätted puuduvad.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Abielulahutuse ja lahuselu suhtes on üldkohaldatavad nõukogu 20. detsembri 2010. aasta määruses (EL) nr 1259/2010 (tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (Rooma III määrus)) sisalduvad normid. Abikaasade suhtes kohaldatav õigus tuleb täpsustada hiljemalt nende esimesel ilmumisel selle kohtu ette, kellele on esitatud abielulahutuse või lahuselu avaldus.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 4/2009 (kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes) artiklis 15 on viidatud ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlevale 23. novembri 2007. aasta Haagi protokollile. Üldjuhul kohaldatakse ülalpidamiskohustuse suhtes elatise saaja hariliku viibimiskoha riigi õigust. Ühtlasi reguleerivad laste ja vanemate vahelist, alla 21-aastaste isikute ja muude isikute kui nende vanemate vahelist, abikaasade- ja eksabikaasadevahelist ning isikute, kelle abielu on tühistatud, vahelist ülalpidamiskohustust erinormid. Protokoll sisaldab ka sätet, mis võimaldab pooltel kohaldatava õiguse ise valida.

Peale selle kohaldatakse laste ülalpidamise kohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlevat 24. oktoobri 1956. aasta Haagi konventsiooni Belgia ja sellise riigi vahelistes suhetes, mis on konventsiooni osalisriiki, kuid ei ole ratifitseerinud eelnimetatud 23. novembri 2007. aasta Haagi protokoll.

3.6 Abieluvara

Partnerid võivad oma abieluvararežiimi suhtes kohaldatava õiguse ise valida. See valik on piiratud partnerite abiellumise järgse esimese hariliku viibimiskoha riigi õiguse või ühe abikaasa kodakondsusriigi õigusega (seadustiku artikkel 49).

Kui kohaldatavat õigust ei ole valitud, kohaldatakse abieluvararežiimi suhtes partnerite abiellumise järgse esimese hariliku viibimiskoha riigi õigust. Kui nende harilik viibimiskoht ei asunud samas riigis, kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud mõlemad partnerid abielu sõlmimise ajal olid. Kõikidel muudel juhtudel kohaldatakse selle riigi õigust, kus abielu sõlmiti (seadustiku artikkel 51).

3.7 Testamendid ja pärimine

Seda valdkonda reguleerib 4. juuli 2012. aasta määrus (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist.

3.8 Kinnisvara

Vara asukohta kasutatakse ka kohaldatava õiguse määramiseks (seadustiku artikkel 87).

3.9 Maksejõuetus

Maksejõuetust reguleerib 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta. Määruse kohaselt kehtib üks üldine põhimaksejõuetusmenetlus, millele võib järgneda teisene riigisisene menetlus.

Viimati uuendatud: 17/12/2020

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Bulgaaria

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Bulgaaria rahvusvahelise eraõiguse olulised sätted sisalduvad rahvusvahelise eraõiguse seadustikus (*Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo*, KMCP). Rahvusvahelise mõõtmega eraõiguslikele suhetele kohaldatava õiguse määramise peamine põhimõte on, et selliseid suhteid reguleeritakse selle riigi õigusega, millega need on kõige tihedamini seotud.

Põhiseaduse kohaselt on ratifitseeritud rahvusvahelised lepingud osa riigi siseriiklikust õigusest ja siseriiklike õigusnormide suhtes ülimuslikud.

Tsiviilkohtumenetluses kohaldatavad kollisiooninormid on esitatud ka tsiviilkohtumenetluse seadustikus (*Grazhdanski protsesualen kodeks*, GPK).

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Vt eespool

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Vt eespool

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artikli 28 kohaselt kontrollib kohus rahvusvahelist kohtualluvust omal algatusel, ilma et kohtuasja pooled peaksid seda taotlema. Sellise kohtualluvuse olemasolu või puudumise tuvastamise otsust on võimalik apellatsioon- või kassatsioonikorras edasi kaevata. Kohus on kohustatud tundma kollisiooninorme ja neid kohaldama.

Kui kohaldatava õiguse kindlaksmääramine sõltub oluliste elementide või õigussuhte klassifikatsioonist, kvalifitseeritakse need Bulgaaria õiguse kohaselt. Kvalifikatsiooni üle otsustamisel peab kohus arvestama lahendatavate suhete rahvusvahelist mõõdet.

2.2 Tagasisaade ja edasivilde

Bulgaaria rahvusvahelises eraõiguses tunnustatakse tagasisaate (*renvo*) doktriini ja kasutatakse seda. Bulgaaria õiguse kasutamine tagasisaadena ja kolmanda riigi õiguse kasutamine edasiviitena on lubamatu järgmistes küsimustes:

1. juriidiliste isikute ja iseseisva õigusvõimeta üksuste õiguslik seisund;
2. juriidiliste tehingute vorminõuded;
3. kohaldatava õiguse kindlaksmääramine;
4. ülalpidamine;
5. lepingulised suhted;
6. lepinguvälised suhted.

Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artikli 40 lõike 3 kohaselt kohaldatakse tagasisaate korral Bulgaaria materiaalõigust või kolmanda riigi materiaalõigust.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artiklis 27 on sätestatud, et kui kohtuasja algatamisel olid rahvusvahelise kohtualluvuse alused olemas, siis säilitatakse see edasise menetluse käigus. Kui kohtuasja algatamisel rahvusvahelist kohtualluvust ei olnud, siis määratakse selline kohtualluvus, kui menetluse käigus ilmnevad selle alused.

Kui kohaldatava õiguse kindlaksmääramise aluseks olevad asjaolud vahepeal muutuvad, ei ole sellel tagasiulatuvat jõudu (rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artikkel 42).

Kui vara asukohta pärast asjaõiguse seadmist või lõpetamist muudetakse, siis muudetakse vastavalt ka kohaldatavat õigust. Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artiklis 66 on osutatud, et vara asukoha muutmisel ei tohi õigusi, mis on omandatud vastavalt selle riigi õigusele, kus vara varem asus, kasutada selle riigi õiguse kahjuks, kuhu kõnealune vara ümber paigutati.

Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artikli 93 lõike 4 kohaselt võivad lepinguosalised igal ajal kokku leppida selles, et nimetatud lepingu suhtes kohaldatakse täielikult või osaliselt muud õigust kui see, mille alusel varem asjaomast lepingut reguleeriti.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Välisriigi õigust ei kohaldata üksnes juhul, kui selle kohaldamise tagajärjed on ilmselgelt vastuolus Bulgaaria avaliku korraga.

Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku kollisiooninormide kohaldamine ei piira Bulgaaria õiguse imperatiivsete sätete kohaldamist, mida tuleb nende sisu ja eesmärki arvestades kohaldada vaatamata edasiviitele välisriigi õigusele.

Kui suhted on tihedalt seotud teise riigiga, võib kohus võtta arvesse selle riigi imperatiivseid sätteid, kui neid tuleb kohaldada vastavalt selle riigi õigusele, kes need kehtestas, olenemata sellest, milline õigus on seadustiku kollisiooninormiga määratud kohaldatavaks õiguseks. Selleks et otsustada, kas selliseid imperatiivseid erisätteid tuleks kohaldada või mitte, peab kohus võtma arvesse nende sätete olemust ja reguleerimisest ning nende kohaldamise või kohaldamata jätmise tagajärgi.

Bulgaaria kohtutel on pädevus mitme kostja vastu esitatud hagide osas, kui ühe kostja suhtes on olemas kohtualluvuse alused. Kui Bulgaaria kohtutel on pädevus ühe hageja esitatud hagi osas, siis on neil pädevus ka ülejäänud hagide läbivaatamiseks.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kohus või muu seadust kohaldav asutus teeb välisriigi õiguse sisu kindlaks omal algatusel. Kohus võib kasutada rahvusvahelistes lepingutes sätestatud meetodeid, küsida teavet justiitsministeeriumilt või muult organilt ning küsida arvamusi ekspertidelt ja spetsialiseerunud asutustelt.

Eelnevast hoolimata on pooltel õigus esitada dokumente, milles kinnitatakse välisriigi õiguse sätete sisu, millele nad oma taotlustes või vastuväidetes tuginevad, või muul viisil abistada kohut või muud seadust kohaldavat asutust. Kohus või muu seadust kohaldav asutus võib kohustada pooli olema abiks välisriigi õiguse sisu kindlakstegemisel.

Välisriigi õigust tõlgendatakse ja kohaldatakse nii, nagu seda tõlgendatakse ja kohaldatakse selle päritoluriigis.

Tõendamiskoormise jaotus määratakse materiaalõigusega, millega reguleeritakse tõendamist vajavate asjaolude tagajärgi.

Kuigi Bulgaaria kohtute kohtualluvus võib olla ette nähtud vaidluspoolte vahelise kokkuleppega, võib nimetatud kohtualluvuse kindlaks määrata ka ilma sellise kokkuleppeta, kui kostja kiidab selle sõnaselgelt või vaikimisi vaidlusega seotud sisuliste sammude kaudu heaks.

Bulgaaria täitevasutustel on sundtäitmise ainupädevus, kui sellise toiminguga alla kuuluva kohustuse peab täitma isik, kelle hariilik viibimiskoht on Bulgaarias, või kui hagi ese asub Bulgaarias.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Seda valdkonda reguleeritakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta ja Bulgaaria on ka 1980. aasta Rooma konventsiooni osaline – [19. juunil 1980. aastal Roomas allakirjutamiseks avatud lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon 80/934/EMÜ](#).

Kui eespool nimetatud määrus ei ole kohaldatav, siis kohaldatakse rahvusvahelise eraõiguse seadustiku sätteid.

Bulgaaria kohus on pädev lahendama lepingulistest suhetest tekkinud nõudeid, kui kostja harilik viibimiskoht, registrijärgne asukoht või peamine tegevuskoht asub Bulgaarias, kui hageja või avalduse esitaja on Bulgaaria kodanik või Bulgaarias registreeritud juriidiline isik ja kui kohustuse täitmise koht on Bulgaarias või kui kostja peamine tegevuskoht on Bulgaarias.

Lepingu suhtes kohaldatakse poolte valitud õigust.

Kui ei ole kokku lepitud teisiti, eeldatakse, et pooled on tunnistanud kohaldatavaks sellise õiguse kasutamise, millest nad olid teadlikud või oleksid pidanud olema teadlikud, mis on rahvusvahelises kaubanduses laialt tuntud ja mida lepinguosalisel korrapärasel konkreetses asjaomases kaubanduses järgivad. Pooled võivad oma valikul kokku leppida õiguses, mida kohaldatakse kogu lepingu või selle osa suhtes.

Kui lepingu ese on kinnisvaraga seotud asjaõigus, eeldatakse, et leping on kõige tihedamalt seotud selle riigiga, kus kinnisvara asub.

Lepingu või selle eraldi sätte sõlmimist ja sisulist kehtivust reguleeritakse selle riigi õigusega, mida kohaldatakse lepingu kehtivuse suhtes. Leping on kehtiv, kui see vastab vorminõuetele, mis on sätestatud lepingu suhtes kohaldatava õigusega, nagu on osutatud rahvusvahelise eraõiguse seadustikus või lepingu sõlmimise riigi õiguses. Lisaks sellele kohaldatakse lepingu tõendamise suhtes lepingut reguleerivat õigust sel määral, mil see sisaldab õigusest tulenevaid eeldusi või muid tõendamiskohast käsitlevaid sätteid.

Bulgaaria kohtud on pädevad lahendama tarbija esitatud hagiidid, kui kostja harilik viibimiskoht, põhikirjajärgne asukoht või peamine tegevuskoht asub Bulgaarias, kui hageja või avalduse esitaja on Bulgaaria kodanik või Bulgaarias registreeritud juriidiline isik ja kui nende harilik viibimiskoht asub Bulgaarias. Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku sätteid ei kohaldata kohustuste suhtes, mis tulenevad käskvekslitest, lihtvekslitest ja tšekkidest.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Seda valdkonda reguleeritakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II määrus“).

Kui eespool nimetatud määrust ei kohaldata, siis kohaldatakse rahvusvahelise eraõiguse seadustiku sätteid.

Lepinguvälisest kahjust tulenevaid kohustusi reguleeritakse selle riigi õigusega, kelle territooriumil otsene kahju tekib või tõenäoliselt tekib (*lex loci delicti commissi*). Kui nii lepinguvälise kahju tekitaja kui ka kahju kannatanu harilik viibimiskoht või tegevuskoht asuvad kahju tekkimise ajal samas riigis, kohaldatakse selle riigi õigust.

Kui olenemata eelnimetatust selgub asjaoludest tervikuna, et lepinguvälise kahju on ilmselgelt tihedamini seotud mõne teise riigiga, kohaldatakse selle teise riigi õigust. Ilmselgelt tihedam seos võib tugineda poolte vahel eelnevalt olnud suhetele, näiteks lepingule, mis on tihedalt seotud kõnealuse lepinguvälise kahjuga.

Bulgaaria kohtud on pädevad lahendama lepinguvälise kahju hüvitamise hagiidid, kui kostja harilik viibimiskoht või asukoht on Bulgaarias, kui hageja vastab samadele tingimustele ja kui kahju põhjustanud tegu pandi toime Bulgaarias või kui kahju tekkis Bulgaarias.

Kui kahju põhjustas defektne toode või on olemas sellise kahju tekkimise oht, reguleeritakse hüvitamiskohustust selle riigi õigusega, kus on kahju kannatanud isiku harilik viibimiskoht.

Ebaausast konkurentsist ja konkurentsi piiramisest tulenevaid kohustusi reguleeritakse selle riigi õigusega, mille territooriumil konkurentide huve nende omavahelistes suhetes või tarbijate kollektiivseid huve mõjutatakse või võidakse mõjutada otseselt ja olulisel määral.

Kohustusi, mis tulenevad massiteabevahendite poolsest isikuõiguste rikkumisest ja isikuandmete kaitsega seotud õiguste rikkumisest, reguleeritakse vastavalt kahju kannatanud isiku eelistustele selle riigi õigusega, kus on selle isiku harilik viibimiskoht, või selle riigi õigusega, mille territooriumil kahju tekkis, või kostja tegevuskohariigi õigusega.

Keskonnale kahju tekitamisest tulenevaid kohustusi reguleeritakse selle riigi õigusega, mille territooriumil kahju tekib.

Autoriõiguste, autoriõigusega kaasnevate õiguste ja tööstusomandiõiguste rikkumisest tulenevaid kohustusi reguleeritakse selle riigi õigusega, kus selle õiguse kaitset taotletakse (*lex loci protectionis*).

Alusetu rikastumisest tulenevaid kohustusi reguleeritakse selle riigi õigusega, kus rikastumine toimub, välja arvatud juhul, kui alusetu rikastumine toimub seoses muude pooltevaheliste suhetega (nt leping, mis on tihedalt seotud alusetu rikastumisega).

Volituseta esindamisest tulenevaid kohustusi reguleeritakse selle riigi õigusega, kus asus kõnealuse esindamise ajal asjaomase poole harilik viibimiskoht või tegevuskoht. Kui volituseta esindamisest tulenev kohustus on seotud füüsilise isiku või konkreetse vara kaitsega, on kohaldatav õigus selle riigi õigus, kus isik viibis või kus vara volituseta esindamise ajal asus. Kui asjaoludest tervikuna selgub, et volituseta esindamine on ilmselgelt tihedamini seotud mõne teise riigiga, kohaldatakse selle teise riigi õigust.

Pärast lepinguvälisest suhtest tuleneva kohustuse tekkimist võivad pooled selle kohustuse suhtes kohaldada õigust omal valikul.

Lepinguvälisest suhtest tulenevatele kohustustele kohaldatava õigusega reguleeritakse küsimusi, mis puudutavad vastutuse tingimusi ja ulatust ning vastutavaid isikuid, vastutusest vabastamise aluseid ning vastutuse mis tahes piiramise ja jagamise aluseid, täitmise tagamiseks võetud meetmeid, vigastuste või kahju liike, isikuid, kellel on õigus isikukahju ja varakahju hüvitamisele, vastutust teise isiku tekitatud kahju eest, kohustuste lõppemise tingimusi ja kohustuste tõendamist.

Kohaldatava õigusega ei reguleerita riigi ja avalik-õiguslike organite, sealhulgas nende asutuste ja esindajate vastutust tegude eest, mida nad sooritavad oma volituste teostamise ajal.

Kohaldatavast seadusest olenemata tuleb vastutuse määramisel arvestada ohutus- ja käitumisreeglitega, mis kehtisid kahju põhjustanud teo toimepanemise kohas ja ajal.

Vigastatud või kahju kannatanud isikute õigust esitada väidetavalt vastutava isiku kindlustusandja vastu otsehagi reguleeritakse asjaomases lepinguvälisest suhtest tulenevale kohustusele kohaldatava õigusega.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Isiku võimet omada õigusi ja kohustusi ning luua õigussuhteid reguleeritakse tema kodakondsusriigi õigusega (*lex patriae*) (selle riigi õigusega, mille kodanik isik on). Kui kindlale suhtele kohaldatava õigusega sätestatakse õiguste ja kohustuste omamisele eritingimused, kohaldatakse seda õigust. Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artikli 50 lõikes 2 on sätestatud, et kui leping on sõlmitud sama riigi territooriumil viibivate isikute vahel, ei või isik, kellel on selle riigi õigusest tulenevad õigused ja kohustused, tugineda oma teovõimetusele teise riigi õiguse alusel, välja arvatud juhul, kui vastaspool oli sellest teovõimetusest teadlik või ei olnud kõnealusest teovõimetusest teadlik hooletuse tõttu lepingu sõlmimise ajal. Lõike 2 sätteid ei kohaldata perekonna ja pärimisasjadega seotud tehingutele ega neile tehingutele, mis puudutavad muus riigis kui tehingu toimumise kohas asuva kinnisvaraga seotud asjaõigusi.

Isiku võime tegeleda majandustegevusega ilma juriidilise isiku asutamiseta on kindlaks määratud selle riigi õigusega, kus isik on ettevõtjana registreeritud.

Kui registreerimist ei nõuta, kohaldatakse selle riigi õigust, kus asub isiku peamine tegevuskoht.

Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artikli 53 kohaselt reguleeritakse isiku nime ja selle nime muutmist kõnealuse isiku kodakondsusriigi õigusega. Kodakondsuse muutmise mõju nimele määratakse kindlaks selle riigi õiguse alusel, mille kodakondsuse isik on omandanud. Kui mõni selline isik on kodakondsuseta, määratakse tema harilikku viibimiskoha muutmise mõju nimele kindlaks selle riigi õiguse alusel, kus on isiku uus harilik viibimiskoht. Nime ja selle muutmist võib reguleerida Bulgaaria õigusega, kui seda on taotlenud isik, kelle harilik viibimiskoht on Bulgaarias.

Lisaks on Bulgaaria kohtute pädevuses nime muutmise või kaitsega seotud küsimused, kui isik on Bulgaaria kodanik või tema harilik viibimiskoht on Bulgaarias, Bulgaaria kodanike õigussuhete sõlmimise õiguse piiramise või äravõtmisega seotud küsimused ning Bulgaaria kodanike õigussuhete sõlmimise, eestkoste või hoolduse seadmise ja lõpetamise, teadmata kadunuks või surnuks kuulutamise seotud küsimused, kui eestkoste või hooldamise alla seatud isik on Bulgaaria kodanik või tema harilik viibimiskoht on Bulgaarias.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Bulgaaria kohtute ja muude asutuste pädevuses on vanema ja lapse õigussuhte tuvastamine ja vaidlustamine, kui kostja harilik viibimiskoht on Bulgaarias, kui hageja või avalduse esitaja on Bulgaaria kodanik ja kui laps või vanem, kes on menetluse pool, on Bulgaaria kodanik või tema harilik viibimiskoht on Bulgaarias. Lisaks kohaldatakse seda kohtualluvust vanemate ja laste vaheliste isiklike ja asjaõiguslike suhete ning lapsendamise, lapsendamise tühistamise või kehtetuks tunnistamise suhtes, kui lapsendaja või lapsendatav või tema üks vanematest on Bulgaaria kodanik või tema harilik viibimiskoht on Bulgaarias. Põlvnemise tuvastamist reguleeritakse selle riigi õigusega, mille kodakondsuse laps sünni ajal omandas. Sama seadust kohaldatakse ka vanemate vaheliste isiklike suhete osas lapse sünni ajal. Kolmanda riigi õiguse kasutamist edasiviitena aktsepteeritakse juhul, kui see õigus võimaldab põlvnemise tuvastamist.

3.4.2 Adopteerimine

Lapsendamise tingimusi reguleeritakse selle riigi õigusega, mille kodanikud on lapsendaja (või lapsendajad) ja lapsendatav lapsendamisavalduse esitamise ajal. Kui neil isikutel on eri riikide kodakondsused, kohaldatakse kummagi isiku kodakondsusriigi õigust. Kui lapsendatav on Bulgaaria kodanik, tuleb taotleda justiitsministri nõusolekut. Nõusoleku andmise tingimused ja kord Bulgaaria kodanikust isiku adopteerimiseks välisriigi kodaniku poolt kehtestatakse justiitsministri määrusega. Kui lapsendatav on Bulgaaria kodanik, peab lapsendaja (Bulgaaria või välisriigi kodanik), kelle harilik viibimiskoht asub teises riigis, vastama ka selle riigi õiguses sätestatud lapsendamise tingimustele. Lapsendamise mõju reguleeritakse lapsendaja ja lapsendatava ühise riigi õiguse alusel. Kui lapsendajal ja lapsendataval on eri riikide kodakondsused, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on nende ühine harilik viibimiskoht.

Bulgaaria kohtute pädevuses on ülalpidamishagide menetlemine juhtudel, kui kostja harilik viibimiskoht on Bulgaarias, kui hageja või avalduse esitaja on Bulgaaria kodanik ning kui ülalpidamist saama õigustatud isiku harilik viibimiskoht on Bulgaarias.

Ülalpidamiskohustusi reguleeritakse selle riigi õigusega, kus asub ülalpidamist saama õigustatud isiku harilik viibimiskoht, välja arvatud juhul, kui tema kodakondsusriigi õigus on talle soodsam. Sellistel juhtudel kohaldatakse ülalpidamisõigusega isiku suhtes tema kodakondsusriigi õigust. Kui kohaldatava õiguse kohaselt ei ole lubatud ülalpidamist maksta, kohaldatakse Bulgaaria õigust.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Bulgaarias sõlmib abielu perekonnaseisuametnik, kui üks tulevastest abikaasadest on Bulgaaria kodanik või tema harilik viibimiskoht on Bulgaarias. Välisriikide kodanike abielu võib Bulgaarias sõlmida asjaomaste välisriikide kodanike päritoluriigi konsulaarametnik või diplomaatiline esindaja, kui see on selle riigi õiguse kohaselt lubatud. Välismaal viibivad Bulgaaria kodanikud võivad abielluda välisriigi pädevas asutuses, kui see on selle riigi õiguse kohaselt lubatud. Bulgaaria konsulaarametnik või diplomaatiline esindaja võib välismaal sõlmida abielu Bulgaaria kodanike vahel, kui see on vastuvõtva riigi õiguse kohaselt lubatud. Bulgaaria konsulaarametnik või diplomaatiline esindaja võib välismaal sõlmida abielu Bulgaaria kodaniku ja välisriigi kodaniku vahel, kui see on vastuvõtva riigi õiguse ja välisriigi kodaniku kodakondsusriigi õiguse kohaselt lubatud. Abieluasjad kuuluvad Bulgaaria kohtu pädevusse, kui üks tulevastest abikaasadest on Bulgaaria kodanik või tema harilik viibimiskoht on Bulgaarias. Abielu vorminõudeid reguleeritakse abielu sõlmimise riigi õigusega. Abiellumise sisulisi nõudeid reguleeritakse mõlema tulevase abikaasaga seoses selle riigi õigusega, mille kodanik oli isik abielu sõlmimise ajal. Bulgaaria diplomaatiline esindaja või konsulaarametnik võib anda välismaal abielluvalle Bulgaaria kodanikule perekonnaseadustiku (*Semeen kodeks*) artikli 6 lõikes 2 osutatud loa.

Kui üks tulevastest abikaasadest on Bulgaaria kodanik või tema harilik viibimiskoht on Bulgaarias, sõlmib abielu perekonnaseisuametnik, ning kui kohaldatava välisriigi siseriikliku õiguse alusel on abielu sõlmimiseks takistus, mis Bulgaaria õiguse kohaselt on vastuolus abielu sõlmimise vabadusega, siis seda takistust eiratakse.

Välisriigi kodanik või kodakondsuseta isik peab Bulgaaria perekonnaseisuametnikule tõendama, et tema kodakondsusriigi õigusega tunnustatakse välisriigi pädeva asutuse sõlmitud abielu kehtivust ja et nende kodakondsusriigi õiguse kohaselt ei ole sellisele abiellumisele takistusi.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Erikollisiooninormid puuduvad.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Seda valdkonda reguleeritakse nõukogu 20. detsembri 2010. aasta määrusega (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas.

Kui eespool nimetatud määrust ei kohaldata, siis kohaldatakse rahvusvahelise eraõiguse seadustiku sätteid.

Sama välisriigi kodakondsusega abikaasade lahutusi reguleeritakse selle riigi õigusega, mille kodanikud nad on lahutusavalduse esitamisel.

Eri kodakondsusega abikaasade lahutusi reguleeritakse selle riigi õigusega, kus asub nende ühine harilik viibimiskoht lahutusavalduse esitamisel. Kui abikaasadel puudub ühine harilik viibimiskoht, kohaldatakse Bulgaaria õigust.

Kui kohaldatava välisriigi õiguse kohaselt ei ole lahutus lubatud ja kui üks abikaasadest on Bulgaaria kodanik või kui tema harilik viibimiskoht lahutusavalduse esitamisel on Bulgaarias, kohaldatakse Bulgaaria õigust.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Seda valdkonda reguleeritakse nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes.

Kui eespool nimetatud määrust ei kohaldata, siis kohaldatakse rahvusvahelise eraõiguse seadustiku sätteid.

Ülalpidamiskohustusi reguleeritakse selle riigi õigusega, kus asub ülalpidamist saama õigustatud isiku harilik viibimiskoht, välja arvatud juhul, kui tema kodakondsusriigi õigus on talle soodsam. Sellistel juhtudel kohaldatakse ülalpidamist saama õigustatud isiku suhtes tema kodakondsusriigi õigust. Kui ülalpidamist saama õigustatud isik ja ülalpidamiskohustuslane on ühe ja sama riigi kodanikud ning ülalpidamiskohustuslase harilik viibimiskoht on selles riigis, kohaldatakse kahe isiku ühise riigi õigust. Kui kohaldatava õiguse kohaselt ei ole eespool nimetatud olukordades lubatud ülalpidamist maksta, kohaldatakse Bulgaaria õigust.

Kui endiste abikaasade vahel tekivad ülalpidamiskohustused abielu kehtetuks tunnistamise või abielulahutuse tõttu, kohaldatakse lahutuse või abielu kehtetuks tunnistamise korral kohaldatavat õigust.

Ülalpidamiskohustuse suhtes kohaldatava õigusega määratakse kindlaks järgmine:

1. kas ülalpidamist võib nõuda, kui suures summas ja kes seda teha võib;
2. kes ja millal võivad ülalpidamist nõuda;
3. kas ja millistel tingimustel võib ülalpidamiskohustust muuta;
4. ülalpidamisõiguse lõppemise alused;

5. ülalpidamiskohustuslase kohustus hüvitada ülalpidamist tasunud asutusele ülalpidamiskohustuslase asemel makstud summad.

Ülalpidamise suuruse kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta ülalpidamiskohustuslase rahalisi võimalusi ja ülalpidamist saama õigustatud isiku tegelikke vajadusi, isegi kui kohaldatava välisriigi õigusega nähakse ette teisiti.

Abielu kehtetuks tunnistamist reguleeritakse õigusega, mida kohaldatai abielu sõlmimise sisuliste nõuete suhtes.

Abielu kehtetuks tunnistamise ja lahutuse kohta vaata vastavat teemat.

3.6 Abieluvara

Abielu kehtetuks tunnistamist ja abielulahutust käsitlevates asjades on kohus pädev lahendama abikaasadevaheliste isiklike ja asjaõigussuhetega seotud vaidlusi.

Abikaasadevahelisi isiklike suhteid reguleeritakse nende ühise riigi õigusega. Eri kodakondsusega abikaasade vahelisi isiklike suhteid reguleeritakse selle riigi õigusega, kus asub nende ühine harilik viibimiskoht, või kui neil ei ole ühist harilikku viibimiskohta, siis selle riigi õigusega, millega mõlemad abikaasad on kõige tihedamini seotud. Abikaasadevahelisi asjaõigussuhteid reguleeritakse õigusega, mida kohaldatakse ka nendevaheliste isiklike suhete osas.

3.7 Testamendid ja pärimine

Seda valdkonda reguleeritakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2020. aasta määrusega (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist.

Kui eespool nimetatud määrust ei kohaldata, siis kohaldatakse rahvusvahelise eraõiguse seadustiku sätteid.

Bulgaaria kohtutel ja muudel asutustel on pädevus pärimisasjade menetlemisel, kui surnud isiku harilik viibimiskoht oli surma hetkel Bulgaarias või ta oli siis Bulgaaria kodanik ja kui osa tema pärandvarast asub Bulgaarias.

Vallasvara pärimist reguleeritakse selle riigi õigusega, kus oli surnud isiku harilik viibimiskoht tema surma ajal. Kinnisvara pärimist reguleeritakse selle riigi õigusega, kus kinnisvara asub. Pärandaja võib otsustada, et kogu tema pärandvara suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kelle kodanik ta selle valiku ajal oli. Kohaldatava õiguse valik ei tohi mõjutada pärijate sundosa, mis on kindlaks määratud vastavalt eespool nimetatud kohaldatavale õigusele.

Isiku võimalusi käsutada oma pärandit testamendiga (koostamine ja kehtetuks tunnistamine) reguleeritakse pärimise suhtes kohaldatava õigusega.

Testament on vormiliselt kehtiv, kui see vastab selle riigi õigusele, kus see koostati või mille kodanik testaator testamendi tegemise ajal või surma ajal oli või kus oli testaatori harilik viibimiskoht või kus asub testamendiga hõlmatud kinnisvara.

Pärimise suhtes kohaldatava õigusega reguleeritakse pärandi avanemise aega ja kohta, pärijate ringi ja eelisõigust, pärandiosid, pärimisvõimet, surnu kohustuste ülevõtmist ja nende jagamist pärijate vahel, pärandi vastuvõtmist ja sellest loobumist, pärandi vastuvõtmise tähtaegu, pärandvara vabalt käsutatavat osa ja testamendi sisulise kehtivuse tingimusi. Kui pärandi suhtes kohaldatava õiguse kohaselt pärijad puuduvad, läheb Bulgaaria territooriumil asuv pärandvara üle Bulgaaria riigile või kohalikule omavalitsusele.

3.8 Kinnisvara

Seda valdkonda reguleeritakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuli 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I määrus“).

Kui eespool nimetatud määrust ei kohaldata, siis kohaldatakse rahvusvahelise eraõiguse seadustiku sätteid.

Bulgaarias asuva kinnisvaraga seotud küsimused, sellise varaga seotud täitmise või tagatise küsimused ning sellise varaga seotud asjaõiguse ülemineku või tekkimise küsimused kuuluvad ainuüksi Bulgaaria kohtute ja muude asutuste kohtualluvuse alla.

Vallas- ja kinnisvara valdamist, omandiõigust ja muid asjaõigusi reguleeritakse selle riigi õigusega, kus vara asub (*lex loci rei sitae*). Sama õiguse kohaselt määratakse ka kindlaks, kas vara on vallas- või kinnisasi, ning asjaõiguse liik.

Asjaõiguse ja valdusõiguse tekkimist ja lõpetamist reguleeritakse selle riigi õigusega, kus vara asus toimuva tegemise ajal või siis, kui ilmnes tekkimist või lõpetamist õigustav asjaolu.

Transpordivahenditega seotud asjaõiguse tekkimist, ülekandmist ja lõpetamist reguleeritakse laeva lipuriigi õigusega, selle riigi õigusega, kus õhusõiduk on registreeritud, või selle riigi õigusega, kus asub raudteeveeremi- ja maismaasõidukite veo ettevõtja tegevuskoht.

3.9 Maksejõuetus

Seda valdkonda reguleeritakse nõukogu määrusega (EÜ) nr 1346/2000 ja alates 26. juunist 2017 kohaldatakse selle suhtes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määrust (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta.

Vt maksejõuetust käsitlevat osa

Lisateavet leiate järgmistelt veebisaitidelt:

<https://www.justice.government.bg>

<http://www.vss.justice.bg>

<http://www.vks.bg/>

<http://www.vss.justice.bg/page/view/1397>

Viimati uuendatud: 06/04/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Tõehhi

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Kollisiooninormide peamine siseriiklik allikas on seadus nr 91/2012 rahvusvahelise eraõiguse kohta.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

1.2.1 Valik kohaldatavat õigust reguleerivad olulisi mitmepoolseid rahvusvahelisi konventsioone

1.2.1.1 Vahetult kohaldatavad

Varssavi rahvusvaheliste õhuvõtte reeglite ühtlustamise konventsioon, Varssavi, 1929

Kaupade rahvusvahelise autoveo lepingu konventsioon (CMR), 1956

Guadalajara lepinguvälise vedaja teostatavate rahvusvaheliste õhuvõtte reeglite ühtlustamise konventsioon, 1961

Tuumakahjustustega seotud tsiviilvastutust käsitlev Viini konventsioon, 1963

Haagi liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon, 1971
Reisijate ja pagasi rahvusvahelise maanteeveo lepingu konventsioon (CVR), 1973
Kaupade rahvusvahelise ostu-müügi lepingute aegumistähtaja konventsioon, 1974
Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kaupade mereveo konventsioon, 1978
Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kaupade rahvusvahelise ostu-müügi lepingute konventsioon, Viin, 1980
Rahvusvahelise raudteeveo konventsioon (COTIF), 1980
Rahvusvahelise õhuveo nõuete ühtlustamise konventsioon, Montreal, 1999

1.2.2.2 Õigusaktide konflikt

Vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon, Haag, 1996

Haagi täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsioon, 2000

Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev Haagi protokoll, 2007 (osaliseks on EL tervikuna)

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

1.3.1 Valik olulisi kohaldatavat õigust reguleerivaid kahepoolseid rahvusvahelisi lepinguid

Tšehhoslovakkia Vabariigi ja Albaania Rahvavabariigi vaheline leping õigusabi kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades, 1959

Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi vaheline leping õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades, 1964 (kohaldatakse kõikide endise Jugoslaavia õigusjärglaste riikide suhtes)

Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Bulgaaria Rahvavabariigi vaheline leping õigusabi ning õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades, 1976

Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Mongoolia Rahvavabariigi vaheline leping õigusabi ning õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades, 1976

Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Kuuba Vabariigi vaheline leping vastastikuse õigusabi kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades, 1980

Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vaheline leping õigusabi ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades, 1982 (kohaldatakse Venemaa Föderatsiooni ja paljude teiste endise NSVLi õigusjärglaste riikide suhtes)

Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Vietnami Sotsialistliku Vabariigi vaheline leping õigusabi kohta tsiviil- ja kriminaalasjades, 1982

Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Poola Rahvavabariigi vaheline leping õigusabi ning õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna-, töö- ja kriminaalasjades, 1987

Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Ungari Rahvavabariigi vaheline leping õigusabi ning õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades, 1989

Tšehhi Vabariigi ja Rumeenia vaheline leping õigusabi kohta tsiviilasjades, 1994

Tšehhi Vabariigi ja Ukraina vaheline leping õigusabi kohta tsiviilasjades, 2001

Tšehhi Vabariigi ja Usbekistani Vabariigi vaheline leping õigusabi ja õigussuhete kohta tsiviil- ja kriminaalasjades, 2002

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Seda küsimust reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 23.

Kohus kohaldab välisriigi õigust omal algatusel. Seda õigust kohaldatakse samamoodi nagu riigis, kus see kehtib. Kohaldatakse neid õigusnorme, mida kohaldataks kohtuvaidluse lahendamisel riigis, kus õigus kehtib, olenemata nende järjekorrast süsteemis või avalik-õiguslikust staatusest, kui need ei lähe vastuollu Tšehhi õigusnormidega, mida tuleb kohaldada.

Kohus teeb omal algatusel kindaks välisriigi õiguse osa, mida tuleb kohaldada. Kohus või avaliku sektori asutus, kes otsustab kõnealuse õigusega reguleeritavate juhtude üle, võtab kõik vajalikud abinõud kõnealuse õiguse kindlakstegemiseks.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Seda küsimust reguleerib üldiselt rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 21.

Tagasisaade ja edasiviide on lubatud, välja arvatud lepingu- ja tööõigusel põhinevate suhete korral. Kui pooled on ise valinud kohaldatava õiguse, võib kollisiooninormidele tugineda ainult juhul, kui poolte kokkuleppes on nii ette nähtud.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Üldiselt hinnatakse asjaomast kriteeriumi ainult õiguslikult olulise asjaolu hindamisel. Loomulikult võivad küsimust aidata teataval hetkel lahendada konkreetsed kollisiooninormid (vt nt asjaõigusi käsitlevad eeskirjad punktis 3.8).

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Seda küsimust reguleerib üldiselt rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 24 (nn vabastusklausel).

Õigust, mida tuleks rahvusvahelise eraõiguse seaduse kohaselt kohaldada, ei tule kohaldada väga erandlikel asjaoludel, kui see oleks kõiki juhtumi asjaolusid, eriti poolte õigustatud ootust seoses mõne teise õiguse kohaldamisega nõuetekohaselt ja põhjendatult arvesse võttes ebaproportsionaalne ning pooltevaheliste suhete mõistliku ja õiglase lahendamise vastuolus. Neil tingimustel ja eeldusel, et teiste isikute õigusi ei kahjustata, tuleb kohaldada õigust, mis tagab sellise lahenduse.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Seda küsimust reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 23.

Kohus teeb omal algatusel kindaks välisriigi õiguse osa, mida tuleb kohaldada. Kohus või avaliku sektori asutus, kes otsustab kõnealuse õigusega reguleeritavate juhtude üle, võtab kõik vajalikud abinõud kõnealuse õiguse kindlakstegemiseks.

Kui kõnealuse õigusega reguleeritavate juhtude üle otsustav kohus või avaliku sektori asutus ei tunne välisriigi õiguse sisu, võib ta selle kindlakstegemiseks küsida justiitsministeeriumi arvamust.

Kui välisriigi õigust ei suudeta mõistliku aja jooksul kindlaks teha või kui selle kindlakstegemine on võimatu, kohaldatakse Tšehhi õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Lepingulisi kohustusi reguleerivad rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-d 87 ja 89. See piirdub nende lepinguliste kohustuste või nende aspektidega, mis ei kuulu ELi õigusaktide või rahvusvaheliste lepingute kohaldamisalasse, välja arvatud juhul, kui sellised õigusaktid või lepingud võimaldavad nende kohustuste või aspektide reguleerimist kõnealuse seadusega. Need on seega väiksema ulatusega sätted.

Lepinguid reguleerib selle riigi õigus, millega leping on kõige tihedamalt seotud, välja arvatud juhul, kui pooled on valinud kohaldatava õiguse. Õiguse valik peab olema tehtud sõnaselgelt või tulenema üheti mõistetavalt lepingu sätetest või juhtumi asjaoludest.

Kindlustuslepinguid reguleerib kindlustusvõtja alalise elukoha riigi õigus. Pooled võivad valida kindlustuslepingu suhtes kohaldatava õiguse.

Rooma I määruse kohaldamisalasse kuuluvate kindlustuslepingute puhul näeb rahvusvahelise eraõiguse seadus liikmesriikidele ette selle määruse artikli 7 lõikes 3 sätestatud võimaluse lubada pooltel valida määruhes lubatud ulatuses kohaldatav õigus.

Ühepoolsete lepingutega loodud õigussuhteid reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 90 kohaselt selle riigi õigus, kus on ühepoolse lepingu osalise alaline elukoht või registrijärgne asukoht lepingu sõlmimise ajal, välja arvatud juhul, kui kohaldamiseks on valitud muu õigus.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 101 on peamiselt seoses Rooma II määruse kohaldamisalaga sätestatud ainult era- ja isiklike õiguste rikkumisest, sh laimamisest tulenevate lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatav kollisiooninorm. Neid kohustusi reguleerib selle riigi õigus, kus rikkumine toimub. Kahju kandnud pool võib siiski valida kohaldamiseks selle riigi õiguse, kus a) on kahju kandnud poole alaline elukoht või registrijärgne asukoht, b) on rikkumise toimepanija alaline elukoht või registrijärgne asukoht või c) ilmnesid rikkumise tagajärjed, eeldusel et rikkumise toimepanija nägi seda ette.

Lepinguvälise vastutus on ka õiguslikult ühtne mitmes eespool osutatud rahvusvahelises transpordilepingus (vt punkt 1.2.1).

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Seda küsimust reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 29.

Kui selles seaduses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse isiku õigus- ja teovõime suhtes selle riigi õigust, mille alaline elanik isik on. Kui rahvusvahelise eraõiguse seaduses ei ole sätestatud teisiti, piisab sellest, kui tehingut tegev füüsiline isik on teovõimeline selle riigi õiguse kohaselt, kus ta kõnealust tehingut teeb.

Füüsilistele isikutele nimede andmist reguleerib selle riigi õigus, mille kodanik isik on. Isik võib siiski valida kohaldamiseks selle riigi õiguse, mille alaline elanik ta on. Kui isikul on mitme riigi kodakondsus, järgitakse rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 28 sätestatud menetlust.

Füüsiliste isikute isikustaatus reguleerivad ka mitu Tšehhi Vabariigile siduvat kahepoolset õigusabilepingut. Neis lepingutes sisalduvad kollisiooninormid põhinevad üldiselt kodakondsuse kriteeriumil ja on rahvusvahelise eraõiguse seaduse normide suhtes esimuslikud.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamise

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Põlvnemise tuvastamist ja vaidlustamist reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 54. Kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanik laps sünnijärgselt on, ja kui lapsel on sünnijärgselt rohkem kui ühe riigi kodakondsus, kohaldatakse Tšehhi õigust. Kui see on lapse huvides, kohaldatakse selle riigi õigust, kus asus tema sünni ajal tema ema alaline elukoht. Kui laps on Tšehhi Vabariigi alaline elanik ja kui see on lapse huvides, kohaldatakse põlvnemise tuvastamisele ja vaidlustamisele Tšehhi õigust. Põlvnemise võib tuvastada selle riigi õiguse kohaselt, kus põlvnemine omaks võetakse. Kui põlvnemine vaidlustatakse mõnes teises riigis kas kohtu- või kohtuvälises menetluses tole riigi õiguse kohaselt ning tuvastatakse põlvnemine mõnest teisest isikust, siis sellest piisab põlvnemise tuvastamiseks sellest isikust.

Ülalpidamisküsimustes määratakse vanemate ja laste vahelistele suhetele kohaldatav õigus kindlaks vastavalt ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitleva Haagi protokolliga (2007) seotud kohustusi käsitleva määruse artiklile 15. Muudel vanemlike õigusi ja kohustusi ning lapse isiku või tema vara kaitsmise meetmeid puudutavatel juhtudel määratakse kohaldatav õigus kindlaks Haagi vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva konventsiooni (1996) kohaselt.

3.4.2 Adopteerimine

Seda küsimust reguleerivad rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-d 61 ja 62.

Lapsendamise eelduseks on selle riigi õiguses sätestatud tingimuste täitmine, mille kodanik lapsendatav on ja mille kodanik lapsendaja on. Kui lapsendajad on eri riikide kodanikud, peavad olema täidetud mõlema vanema kodakondsuse alusel kindlaks määratud õigussüsteemide tingimused ning tuleb järgida selle riigi õigust, mille kodanik lapsendatav on. Kui nende eeskirjade kohaselt tuleks kohaldada mõne teise riigi õigust, mille kohaselt ei ole lapsendamine lubatud või on see lubatud ainult äärmiselt piiratud tingimustel, kohaldatakse Tšehhi õigust, kui lapsendaja või vähemalt üks lapsendajatest või lapsendatav on Tšehhi Vabariigi alaline elanik.

Lapsendamise tagajärgi reguleerib selle riigi õigus, mille kodanikud kõik pooled lapsendamise ajal on, või kui pooled on eri riikide kodanikud, siis selle riigi õigus, mille alalised elanikud kõik pooled lapsendamise ajal on, või kui poolte elukoht ei asu ühes ja samas riigis, siis selle riigi õigus, mille kodanik lapsendatav on.

Lapsendaja ja lapsendatava või lapsendajate vahelistele suhetele kohaldatakse vanemlike õiguste ja kohustuste, lapse kasvatamise ja ülalpidamise küsimustes õigust, mis määratakse kindlaks punktis 3.4.1 põlvnemisega seoses loetletud rahvusvaheliste lepingute alusel.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahusel, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Seda küsimust reguleerivad rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-d 48 ja 49.

Isiku abieluvõimet ja abielu kehtivuse tingimusi reguleerib selle riigi õigus, mille kodanik isik on.

Abielu vormi suhtes kohaldatakse abielu sõlmimise riigis kohaldatavat õigust.

Abielu sõlmimisele välisriigis asuvas Tšehhi Vabariigi saatkonnas kohaldatakse Tšehhi õigust. Tšehhi kodanik ei saa sõlmida abielu Tšehhi Vabariigis asuvas välisriigi diplomaatilises esinduses.

Abikaasade isiklike suhteid reguleerib selle riigi õigus, mille kodanikud mõlemad on. Kui nad on eri riikide kodanikud, reguleerib nende vahelisi suhteid selle riigi õigus, mille alalised elanikud mõlemad abikaasad on, või kui nende alaline elukoht ei ole ühes ja samas riigis, siis Tšehhi õigus.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Kooselude ja sarnaste suhete ning nende tagajärgede, sõlmimise võime, sõlmimise või lõpetamise, kehtetuks tunnistamise ja tühistamise ning partneritevaheliste isiklike ja varaliste küsimuste lahendamise suhtes kohaldatavat õigust reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 67.

Kõikide nende küsimuste suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus kooselu või sarnane suhe sõlmitakse või on sõlmitud.

Tšehhi õigus ei sisalda abieluta kooselu käsitlevaid kollisiooninorme.

3.5.3 Lahutus ja lahusel

Abielu lahutamise ja kehtetuks tunnistamise ning abielu tühisuse tuvastamise suhtes kohaldatavat õigust reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 50. Tšehhi Vabariik ei osale tõhustatud koostöös abielulahutuse ja lahusel suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas ja seega ei ole nõukogu määrus (EL) nr 1259/2010 tema jaoks siduv.

Abielulahutust reguleerib selle riigi õigus, mis reguleerib abikaasade isiklikku suhet menetluse algatamisel. (Abikaasade isiklike suhteid reguleerib selle riigi õigus, mille kodanikud mõlemad on. Kui nad on eri riikide kodanikud, reguleerib nende suhet selle riigi õigus, mille alalised elanikud mõlemad abikaasad on, või kui nende alaline elukoht ei ole ühes ja samas riigis, siis Tšehhi õigus.) Kui nende kollisiooninormide kohaselt tuleks kohaldada välisriigi õigust, mille kohaselt abielulahutus ei ole lubatud või on lubatud ainult väga erandlikel asjaoludel, kohaldatakse Tšehhi õigust, kui vähemalt üks abikaasa on Tšehhi Vabariigi kodanik või alaline elanik.

Abielu kehtetuks tunnistamisel või tühisuse tuvastamisel hinnatakse abieluvõimet ja abielu sõlmimise vormi selle õiguse alusel, mida kohaldati abielu sõlmimisel.

Tšehhi õigus ei sisalda lahuselu käsitlevaid kollisiooninorme.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Abikaasade ja endiste abikaasade vahelisi ülalpidamiskohustusi reguleerib ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitleva Haagi protokolliga (2007) seotud kohustusi käsitleva määruse artikkel 15.

3.6 Abieluvara

Alates 29. jaanuarist 2019 on rahvusvahelise eraõiguse seaduses sisalduvad abieluvararežiimidega seotud kollisiooninormid asendatud nõukogu 24. juuni 2016. aasta määrusega (EL) 2016/1103, millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas abieluvararežiime käsitlevates asjades. Määrust kohaldatakse pärast 29. jaanuari 2019 algatatud kohtumenetluste ja sõlmitud lepingute suhtes. Seda küsimust reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 49. Abikaasade abieluvararežiimi reguleerib selle riigi õigus, mille alalised elanikud mõlemad abikaasad on, või kui abikaasade alaline elukoht ei asu ühes ja samas riigis, siis selle riigi õigus, mille kodanikud mõlemad abikaasad on, või kui mõlemad on eri riikide kodanikud, siis Tšehhi õigus.

Abieluvararežiimi lepingulist kindlaksmääramist reguleerib õigus, mida kohaldata abieluvararežiimi suhtes asjaomase kokkuleppe sõlmimisel. Kui see ei ole võimalik, võivad abikaasad abieluvararežiimi lepinguliseks kindlaksmääramiseks kokku leppida ka selles, et nende abieluvararežiimi reguleerib selle riigi õigus, mille kodanik või alaline elanik üks abikaasadest on, või selle riigi õigus, kus asub kõnealune kinnisasi, või Tšehhi õigus. Kokkulepe tuleb notariaalselt kinnitada või selle kohta tuleb koostada sarnane dokument, kui kokkulepe sõlmitakse muus riigis.

3.7 Testamendid ja pärimine

17. augustil 2015 või hiljem surnud isikutelt pärimise suhtes kohaldatavat õigust reguleerib määrus (EL) nr 650/2012.

Seda küsimust reguleerivad rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-d 76 ja 77. Neid kohaldatakse seoses nendelt isikutelt pärimisega, kes surid 16. augustil 2015 või varem (kui kohaldatavat õigust ei reguleerita kahepoolse rahvusvahelise lepinguga teisiti).

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse kohaselt reguleerib pärimise õiguslikku korda selle riigi õigus, mille alaline elanik testator oma surma ajal oli. Kui testator oli Tšehhi Vabariigi kodanik ja vähemalt üks pärija on Tšehhi Vabariigi alaline elanik, kohaldatakse Tšehhi õigust.

Testamendi tegemise või tühistamise võimet ning testamendi puuduste tagajärgi ja avaldumist reguleerib testatori testamendi tegemise aegse kodakondsuse riigi õigus või tema alalise elukoha riigi õigus. Kohaldatav õigus määratakse samamoodi seoses muude annakute tegemise või tühistamise võime ja muude annakute lubatavuse tuvastamisega.

Testamendi vorm kehtib, kui see vastab selle riigi õigusele, a) mille kodanik testator testamendi tegemise või surma ajal oli, b) mille territooriumil testament tehti, c) mille alaline elanik testator testamendi tegemise või surma ajal oli, d) mille õigust tuleb või oleks tulnud testamendi tegemise ajal pärimise õigusliku korra suhtes kohaldada, või e) kus asub asjaomane kinnisasi. Neid eeskirju kohaldatakse ka testamendi tühistamise vormi suhtes. Samuti kohaldatakse neid eeskirju *mutatis mutandis* pärimislepingute ja muude annakute vormi suhtes, kui testator on pärimislepingu osaline. See kehtib ka pärimislepingu või muu annaku tühistamise vormi kohta.

Testator võib testamendis ette näha, et muidu kohaldatava õiguse asemel reguleerib pärimise õiguslikku korda selle riigi õigus, mille alaline elanik testator testamendi, sh kinnisajaannaku tegemise ajal on, või selle riigi õigus, mille kodanik ta testamendi, sh kinnisajaannaku tegemise ajal on. Pärimislepingu osalised võivad valida pärimise suhtes kohaldatava õigusliku korra nende õigussüsteemide seast, kui testator on pärimislepingu üks osaline. Seda kohaldatakse *mutatis mutandis* ka muude annakute suhtes.

Pärimismääruses on sätestatud, et kui määruse alusel pärimise suhtes kohaldatava õiguse kohaselt ei ole surma puhuks tehtud korralduse kohaselt pärijaid või annakusaajaid ning puuduvad füüsilistest isikutest seadusjärgsed pärijad, ei takista sel viisil kindlaks määratud õiguse kohaldamine liikmesriigil või selle liikmesriigi poolt sel otstarbel määratud asutusel kasutada õigust omandada oma õigust kohaldades liikmesriigi territooriumil asuvat pärandvara, tingimusel et võlausaldajatel on õigus taotleda oma nõuete rahuldamist kõikide pärandvarasse kuuluvate esemete arvelt. Tšehhi õiguses reguleerib seda küsimust tsiviilseadustiku § 1634. Selles on ette nähtud, et kui ka seadusjärgse pärimise eeskirjade kohaselt pärija puudub, läheb pärand üle riigile ja riiki peetakse seadusjärgseks pärijaks. Riik on pärija teiste isikutega samas seisundis vastavalt pärandvara inventuurile. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 78 kohaselt lähevad testatori Tšehhi Vabariigis asuvad esemed ja õigused pärija puudumisel üle Tšehhi Vabariigile ning nendega seotud küsimuste lahendamine kuulub Tšehhi kohtute pädevusse. Riiki või muud territoriaalüksust või olemasolevat institutsiooni ei käsitata sellisel juhul pärijana, kui teda ei ole testamendis pärijaks määratud.

3.8 Kinnisvara

Seda küsimust reguleerivad rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-d 69–79.

Kinnisasjade või materiaalsete vallasasjadega seotud asjaõigusi reguleerib üldjuhul asjade asukohariigi õigus. Selle õiguse kohaselt määratakse kindlaks ka see, kas tegemist on vallas- või kinnisasjadega. Valitud vara ja asjaõiguste teatavate aspektide kohta sisaldab seadus siiski eraldi kollisiooninorme, mida on kirjeldatud allpool.

Avalikku registrisse kantud vee- ja õhusõidukitega seotud asjaõiguste tekkimist ja lõppemist reguleerib selle riigi õigus, kus registrit peetakse.

Materiaalsete vallasasjadega seotud asjaõiguste tekkimist ja lõppemist reguleerib selle riigi õigus, kus asi kõnealuse õiguse tekkimise või lõppemiseni viinud sündmuse ajal asus.

Kokkuleppe alusel üleantava materiaalse vallasasja omandiõiguse tekkimist ja lõppemist reguleerib õigus, mida kohaldatakse omandiõiguse tekkimise või lõppemise aluseks oleva kokkuleppe suhtes.

Kui materiaalse vallasasjaga seotud asjaõiguste tekkimise ja lõppemise aluseks olev õigusmenetlus toimub pärast asja vedamise algust ja selle ajal, reguleerib nende õiguste tekkimist ja lõppemist selle riigi õigus, kust vara lähetati. Ent kui kõnealuse varaga seotud asjaõiguste tekkimine ja lõppemine toimub vara loovutamiseks ja üleandmiseks esitatava tunnistuse üleandmisel, kohaldatakse selle riigi õigust, kus tunnistus üle antakse.

Kinnis- või vallasasja asukohariigis kehtivaid avalike registreeritud ja sarnaste loetelude kandeid käsitlevaid sätteid kohaldatakse ka juhul, kui registreeritud õiguse tekkimise, lõppemise, piiramise või üleandmise õiguslikku põhjust hinnatakse mõne teise õigussüsteemi alusel.

Nõustumist reguleerib selle riigi õigus, kus vara asus nõustumistähataja alguses. Omanik võib siiski tugineda selle riigi õigusele, kus nõusolek antakse, kui kõik selle riigi õiguses sätestatud nõustumise tingimused on täidetud alates asja saabumisest asjaomasesse riiki.

3.9 Maksejõuetus

Seda küsimust reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 111. Maksejõuetusmääruse kollisiooninorme kohaldatakse *mutatis mutandis*, välja arvatud selles määruses sätestatud juhtudel.

Viimati uuendatud: 31/03/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega.

Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Aastatel 2007–2016 kodifitseeris EL eraõiguse oluliste valdkondade kollisiooninormid eri määrustega (eelkõige määrus (EÜ) nr 593/2008 (edaspidi „Rooma I määrus“), määrus (EÜ) nr 864/2007 (edaspidi „Rooma II määrus“) ja määrus (EL) nr 650/2012 (edaspidi „pärimismäärus“). Ülevaade leiate juhendist „Õigusala koostöö tsiviilasjades Euroopa Liidus“ (https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-et.do)). Sellest tingituna on Saksamaa sõltumatute kollisiooninormide kohaldamisala muutunud üha kitsamaks.

Saksa kollisiooninormide (ehk rahvusvahelise eraõiguse) peamine riiklik allikas on tsiviilseadustiku rakendamise seadus (*Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche* – EGBGB) ja eelkõige selle artiklid 3–48. Vastavalt EGBGB artiklile 3 on ELi õigusaktides ja rahvusvahelistes konventsioonides sätestatud kollisiooninormid nende kohaldamisalas EGBGB sätete suhtes esimuslikud.

Kollisiooninorme leidub Saksa õiguses peale EGBGB ka teistes õigusaktides, näiteks pankrotiseaduses (*Insolvenzordnung* – InsO).

Õigusaktidega reguleerimata valdkondades, nagu rahvusvaheline äriühinguõigus, määrab kohaldatava õiguse kindlaks kohus.

Punktis 2 esitatud märkused käivad peamiselt Saksa õiguses sisalduvate kollisiooninormide kohta.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Kõikide Saksamaa sõlmitud ja ratifitseeritud mitmepoolsete konventsioonide loetelu on kättesaadav Saksamaa Liitvabariigi ametliku väljaande (*Bundesgesetzblatt*) B-nimistus (tellimine veebisaidilt <https://www.bgbl.de/>). Loetletud mitmepoolsete rahvusvaheliste konventsioonide hulka kuuluvad ühtlustatud kollisiooninorme sisaldavad konventsioonid.

Seda laadi mitmepoolsed konventsioonid sõlmitakse sageli rahvusvaheliste organisatsioonide algatusel. Eelkõige tuleks nimetada Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi (www.hcch.net <https://www.hcch.net/de/home/>), mille liige on Saksamaa olnud pikka aega.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Üksikud kollisiooninormid võivad sisalduda ka kahepoolsetes konventsioonides. Saksamaa ja teiste riikide vahel sõlmitud konventsioonide loetelu on esitatud Saksamaa Liitvabariigi ametliku väljaande B-nimistus (vt eespool punkt 1.2).

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Kohaldatava õigusega seotud küsimused ei kerki esile üksnes kohtuvaidlustes. Eri riikides asuvaltel äripartneritel on vaja teada, missuguse õigusega reguleeritakse nende vahelist lepingut, olenemata sellest, kas tulevikus tekib õigusvaidlus või mitte. See õigus määrab kindlaks nende õigused ja kohustused.

Teises riigis puhkuse ajal sõidukit juhtivad isikud peavad teadma, missuguse õiguse alusel nad vastutusele võetakse, kui nad põhjustavad seal liiklusõnnetuse. See õigus määrab kindlaks võimaliku hüvitise laadi ja ulatuse.

Kui vaidluse asjaoludest tuleneb seos mõne teise riigi õigusega, määrab asja lahendav Saksa kohus Saksa kollisiooninormidest lähtudes kindlaks, missuguse riigi õigust tuleb kohaldada. Saksa kohtunikud peavad tundma Saksa kollisiooninorme. Nad peavad neid kohaldama olenemata sellest, kas vaidluspool seda taotleb või mitte.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Kui Saksa kollisiooninormide kohaselt tuleb kohaldada teise riigi õigust, kuid selle riigi õigus näeb omakorda ette järgmise riigi õiguse kohaldamise (edasiviide), aktepteeritakse Saksa õiguses vastavalt EGBGB artikli 4 lõike 1 esimesele lausele üldjuhul viimast viidet, kui ELi õigusaktide või rahvusvaheliste konventsioonide konkreetsetest sätetest ei tulene teisiti. Kui välisriigi õiguses nähakse ette Saksa õiguse kohaldamine (tagasisviide), kohaldatakse Saksa materiaalsoõiguse norme (EGBGB artikli 4 lõike 1 teine lause).

Kui Saksa kollisiooninormide kohaselt on poollalt lubatud kohaldatavat õigussüsteemi valida, võivad nad vastavalt EGBGB artikli 4 lõikele 2 tugineda üksnes materiaalsoõiguse normidele.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Kohaldatava õiguse muutumine olukorras, kus juhtumi asjaolud võivad veel muutuda, on Saksa õiguses tuttav nähtus. Näiteks kohaldatakse asjaõiguste suhtes põhimõtteliselt vara asukohariigi õigust, mis tähendab, et kui asja asukoht muutub, võib asja suhtes kohaldada muud õigussüsteemi.

Ühendava teguri muutumist aktepteeritakse ka muudes õigusvaldkondades, näiteks kodakondsuse muutmise korral.

Kohaldatavat õigust ei ole siiski võimalik muuta, kui kollisiooninormides on sätestatud konkreetne seose tekkimise aeg. Näiteks pärimist reguleeriva õiguse kindlaksmääramisel on isikute puhul, kes on surnud 17. augustil 2015 või pärast seda, ühendav tegur testatori harilik viibimiskoht surma ajal (vt allpool punkt 3.7).

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

EGBGB artiklis 6 on sõnastatud avalikku korda puudutav Saksa reservatsioon, mille kohaselt ei saa välisriigi õigust kohaldada, kui selle kohaldamine oleks ilmselgelt vastuolus Saksa õiguse aluspõhimõtetega. Aluspõhimõtete all mõistetakse siin õiguse üldpõhimõtteid. Üldiselt peetakse silmas Saksa põhiseadusega tagatud põhiõiguste rasket rikkumist. Avaliku korra reservatsiooni kohaldatavuse seisukohast on oluline ka see, et juhtumi asjaoludest järeldub seos Saksamaaga; muul juhul ei saa Saksa õigussüsteemile toetuda. Ka siin on esimuslikud erinormid, eeskätt ELi esimuslikes õigusaktides (vt näiteks Rooma I määruse artikkel 21, Rooma II määruse artikkel 26 ja ELi pärimismääruse artikkel 35) sisalduvad erinormid. Kollisiooninormide kohaldamise suhtes kehtib üldist kehtivust omavate sätete korral veel üks erand. Üldist kehtivust omava sätte kohaselt rakendatakse riiklike norme kohustuslikus korras, kuna riik peab selliste sätete järgimist äärmiselt oluliseks oma avalike huvide, eriti oma poliitilise, sotsiaalse või majandusliku korralduse kaitsmisel. Imperatiivsetel sätetel on kõige olulisem roll lepinguliste ja lepinguväliste kohustuste küsimustes. Seda teemat käsitlevad erinormid on sätestatud esimuslikes ELi õigusaktides (vt eelkõige Rooma I määruse artiklit 9, mis sisaldab õiguslikku määratlust, ja Rooma II määruse artiklit 16) ning rahvusvahelistes konventsioonides.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Saksa kohtud ei pea mitte ainult omal algatusel kohaldama kollisiooninorme, vaid vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Zivilprozessordnung* – ZPO) paragrahvile 293 peavad nad ka pärast asjakohast kaalumist kindlaks määrama kohaldatava välisriigi õiguse sisu. See ei piirdu välisriigi õigusaktidega põhjaliku tutvumisega: kohus peab arvesse võtma õigusaktide käsitlemist õigusdoktriinis ja kohtupraktikas. Kohus peab suutma kohaldada välisriigi õigust samal viisil, nagu seda teeks asjaomase riigi kohus.

Kohus võib välisriigi õiguse sisu väljaselgitamiseks kasutada kõiki talle kättesaadavaid teabeallikaid.

Üks osalisriikide võimalus teavet hankida on sätestatud 7. juunil 1968 Londonis sõlmitud välisriikide õigusinfo Euroopa konventsioonis. Taotlus tuleb esitada asjaomase välisriigi pädevale asutusele pädevat teavet saava/edastava asutuse kaudu.

Londoni Euroopa konventsiooni kohase õigusteabe taotluse esitamise asemel võib kohus taotleda ka õiguslikku hinnangut eksperdil, tingimisel et eksperdil on ka teadmised välisriigi õiguse praktilise kohaldamise kohta.

Lihtsate küsimuste puhul võib välisriigi õiguse sisu väljaselgitamiseks teataval tingimustel piisata ka tsiviil- ja kaubandusasju käsitleva Euroopa õigusala koostöö võrgustiku kontaktpunktilt või kohtu enda tehtud välisriigi õiguse uurimise tulemusel saadud teabest.

Kohus võib välisriigi õiguse tõendamiseks ka kutsuda pooli üles koostööd tegema, kuid nende tõendid ei ole talle siduvad. Seega võib kohus kasutada omal algatusel kõiki teabeallikaid, ilma et poolte esitatud tõendid oleksid talle siduvad.

Erandjuhtidel, kui kohaldatava välisriigi õiguse sisu ei ole kõikidest asjakohastest pingutustest hoolimata võimalik kindlaks teha, tuleb alternatiivina kohaldada Saksa õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Rahvusvaheliste ostu-müügi lepingute puhul kasutatakse esmajoones ÜRO konventsiooni kaupade rahvusvahelise ostu-müügi lepingute kohta, mida kohaldatakse automaatselt kõigi arvukatest lepinguosalistest riikidest pärit ettevõtjate suhtes, välja arvatud juhul, kui pooled on selle piisava selgusega välistanud, näiteks loobudes ÜRO müügilepingute konventsiooni kohaldamisest.

Kõikide muude alates 17. detsembrist 2009 sõlmitud kohustuslepingute puhul määratakse kohaldatav õigus üldreeglina kindlaks kooskõlas Rooma I määrusega, välja arvatud juhul, kui leping ei kuulu selle määruse kohaldamisalasse, nagu näiteks asjaõiguslike lepingute puhul. Samuti kohaldatakse EGBGB artikleid 46b–46d.

Kuni 17. detsembrini 2009 kohaldati EGBGB artikli 27 j j varasemat versiooni. See põhines Rooma 1980. aasta lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioonil. Konventsioon tunnistati kehtetuks alates 17. detsembrist 2009, kuid seda kohaldatakse endiselt enne seda kuupäeva sõlmitud lepingute suhtes.

Teatavate enne 17. detsembrist 2009 sõlmitud kindlustuslepingute kohta on kindlustusseaduse rakendamise seaduse (*Einführungsgesetz zum Versicherungsvertragsgesetz – EGVVG*) kuni 16. detsembrini 2009 kehtinud versiooni artiklites 7–14 sätestatud erikollisiooninormid.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Alates 11. jaanuarist 2009 määratakse lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatav õigussüsteem üldjuhul kindlaks Rooma II määruse alusel, mida täiendab EGBGB artikkel 46a.

Määrusega hõlmatud juhtudel, näiteks isikuõiguste (*Persönlichkeitsrecht*) rikkumiste korral, on Saksa õiguses sätestatud spetsiaalsed kollisiooninormid, et määrata kindlaks, missuguse riigi õigust kohaldatakse; need normid on sätestatud EGBGB artiklites 38a–42.

EGBGB artiklis 38 on sätestatud normid alusetul rikastumisel põhinevate eri liiki nõuetega seoses kohaldatava õiguse kohta.

EGBGB artikli 39 kohaselt reguleeritakse käsundita asjaajamisest tulenevaid õiguslikke nõudeid selle riigi õigusega, kus asju aeti. Teise isiku võla tasumise suhtes kohaldatakse erinorme.

Vastavalt EGBGB artiklile 40 reguleeritakse ebaseaduslikust tegevusest tulenevaid kahjunõudeid peamiselt selle riigi õigusega, kus vastutav isik on tegutsenud (*Recht des Handlungsorts*); kannatanud pool võib otsustada, et kõnealuse õiguse asemel kohaldatakse hoopis selle riigi õigust, kus kahju tekitati (*Recht des Schadenseintritts*).

EGBGB artiklis 42 on sätestatud, et pooled võivad igal juhul pärast lepinguvälise kohustuse tinginud sündmust lepinguvälisele võlasuhtele kohaldatava õiguse ise valida.

Peale selle võib EGBGB artikli 41 kohaselt asendada kohaldatava õigussüsteemi teise õigussüsteemiga, millel on teatavate asjaolude tõttu juhtumi asjaoludega märkimisväärselt tihedam seos.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Saksa kollisiooninormide kohaselt reguleeritakse füüsiliste isikute õigusliku seisundiga seotud õiguslikke küsimusi selle riigi õigussüsteemiga, mille kodanik asjaomane isik on (*Heimatrecht*). See kehtib põhimõtteliselt nimede kohta (vt täpsemalt EGBGB artiklit 10) ja küsimuse kohta, kas füüsilisel isikul on õigus- ja teovõime ning võime sõlmida lepinguid (EGBGB artikkel 7).

Kui isikul on mitu kodakondsust (*Mehrstaater*), on EGBGB artikli 5 lõike 1 esimeses lauses sätestatud, et arvesse tuleb võtta nn peamist kodakondsust, st selle riigi kodakondsust, millega mitme kodakondsusega isik on kõige tihedamalt seotud. Kui aga mitme kodakondsusega isikul on ka Saksamaa kodakondsus, on EGBGB artikli 5 lõike 1 teises lauses sätestatud, et siis lähtutakse ainult Saksamaa kodakondsusest.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

EGBGB artikli 19 kohaselt kohaldatakse lapse põlvnemise suhtes esmajoones lapse hariliku viibimiskoha riigi õigust. Lapse ja kummagi vanema vahelistes suhetes võib põlvnemist vaidlustada ka asjaomase vanema kodakondsusriigi õiguse alusel. Samuti tuleb märkida, et kui ema on abielus, võib sündimise ajal kohaldatav abielu tagajärgi reguleeriv õigus (*Ehewirkungsstatut*) (EGBGB artikkel 14) omada tähtsust ka põlvnemise vaidlustamisel. Enne 1. juulit 1998 sündinud laste suhtes kohaldatakse teisi norme.

EGBGB artikli 20 kohaselt reguleeritakse põlvnemist üldiselt õigussüsteemiga, mille alusel on võimalik põlvnemine vaidlustada, ja kui põlvnemise vaidlustab laps, siis lapse hariliku viibimiskoha riigi õigusega.

3.4.2 Adopteerimine

Alates 31. märtsist 2020 kohaldatakse Saksamaal toimuva lapsendamise korral Saksamaa õigust. Muul juhul reguleeritakse lapsendamist selle riigi õigusega, kus on lapsendaja harilik viibimiskoht lapsendamise ajal (EGBGB artikli 22 lõike 1 uus versioon). Enne 31. märtsi 2020 lõpule viidud lapsendamismenetluste suhtes kohaldatakse varem kehtinud rahvusvahelist eraõigust, st lapsendamist reguleeritakse selle riigi õigusega, mille kodanik lapsendaja lapsendamise ajal oli (EGBGB artikli 22 lõike 1 esimese lause vana versioon). Ühe või mõlema abikaasa poolse lapsendamise suhtes kohaldatakse õigust, millega reguleeritakse abielu üldisi õiguslikke tagajärgi (EGBGB artikli 22 lõike 1 teise lause vana versioon).

Välisriigis toimunud lapsendamise kehtivuse tunnustamist ja tuvastamist reguleeritakse välisriigi õiguse järgse lapsendamise õiguslike tagajärgede seadusega (*Gesetz über Wirkungen der Annahme als Kind nach ausländischem Recht*) (lapsendamise õiguslike tagajärgede seadus (*Adoptionswirkungsgesetz*) – AdWirkG).

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Järgmisi märkuseid kohaldatakse üksnes vastassoost isikute vahelise abielu suhtes. Teave samasooliste abielu kohta on esitatud punktis 3.5.2.

EGBGB artikli 13 kohaselt kohaldatakse abielu sõlmimise tingimuste suhtes tavaliselt tulevase abikaasa kodakondsusriigi õigust. Erandjuhul ja eriasjaoludel võidakse nende asemel kohaldada Saksa õigust.

Saksamaal võib abielu sõlmida ainult perekonnaseisuametniku juuresolekul või erandjuhul välisriigi poolt selleks volitatud isiku juuresolekul (EGBGB artikli 13 lõike 4 teine lause).

Kui abielu üldised tagajärjed ei kuulu nõukogu määruse (EL) 2016/1103 kohaldamisalasse, millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas abieluvararežiimi käsitlevates asjades (edaspidi „ELi abieluvararežiimi määrus“), kehtib nende suhtes abikaasade valitud õigus (EGBGB artikli 14 lõige 1).

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Samasooliste isikute abielu ja registreeritud kooselu (*eingetragene Lebenspartnerschaften*) reguleeritakse EGBGB artikliga 17b. Sellest artiklist tulenevalt kohaldatakse registreeritud kooselu sõlmimise ja lõpetamise, samuti mis tahes üldiste tagajärgede suhtes, mis ei kuulu nõukogu määruse (EL) 2016/1104 (millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades; edaspidi „ELi registreeritud kooselust tuleneva vara määrus“) kohaldamisalasse, selle riigi õigust, kus kooselu on registreeritud (EGBGB artikli 17b lõike 1 esimene lause). Sama kehtib analoogia alusel ka juhul, kui abikaasad on samast soost või kui vähemalt üks abikaasa ei ole ei nais- ega meessoost (EGBGB artikli 17b lõike 4 esimene lause). Kuna alates 1. oktoobrist 2017 ei ole Saksamaal enam võimalik registreeritud kooselu sõlmida (samasooliste paaride abieluõiguse kehtestamise seaduse (*Eheöffnungsgesetz*) artikli 3 lõige 3 ja EGBGB artikli 17b lõike 1 esimene lause), on seetõttu seoses kooselu sõlmimisega äärmiselt harv juhul, kus Saksa kollisiooninormi kohaldatakse õigussuhte osas, mis saab tekkida ainult välismaal.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Alates 21. juunist 2012 on abielulahutuse suhtes kohaldatavat õigust kindlaks määratud nõukogu määruse (EL) nr 1259/2010 (tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (Rooma III määrus)) alusel. Määrust kohaldatakse ka juhul, kui selle sätete kohaselt on kohaldatav õigus tõhustatud koostöös mitteosaleva riigi õigus (määruse artikkel 4). Abielulahutust ja lahuselu reguleeritakse Rooma III määrusega ka vastassooliste abielu korral (EGBGB artikli 17b lõike 4 esimene lause).

Peale selle kohaldatakse EGBGB artikleid 17 ja 17a.

Saksamaal võib abielu lahutada ainult kohus (EGBGB artikli 17 lõige 3).

Vastavalt EGBGB artikli 17 lõikele 4 määratakse pensioniõiguste jagamise suhtes kohaldatav õigus kindlaks abielulahutuse suhtes kohaldatava õiguse (lahutusõiguse) alusel. Kui välisriigi õigus ei näe ette pensioniõiguste jagamist, toimub see selle asemel teatavatel tingimustel Saksa õiguse alusel, kui pooled seda taotleavad.

Saksamaal asuva abikaasade ühise elukoha ja majatarvete kasutusvaldust reguleeritakse Saksa materiaalõiguse alusel (EGBGB artikkel 17a).

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Sugulaste- või abikaasadevaheliste ülalpidamisnõuete suhtes kohaldatavat õigust on alates 18. juunist 2011 kindlaks määratud vastavalt ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlevale 23. novembri 2007. aasta Haagi protokollile. Vastavalt protokollile artiklile 2 on protokoll üldiselt kohaldatav, st seda kohaldatakse isegi juhul, kui selle kohaselt kuulub kohaldamisele muu kui lepinguosalise riigi õigus. Seetõttu on ülalpidamisnõuete suhtes kuni selle ajani kohaldatud EGBGBs sätestatud Saksa õigusnormid tunnustatud kehtetuks.

3.6 Abieluvara

Abielu varalisi tagajärgi reguleeritakse ELi abieluvararežiimi määrusega. Seda kohaldatakse ka samasooliste abielu suhtes (EGBGB artikli 17 lõike 4 teine lause). ELi abieluvararežiimi määramises eelistatakse poolte autonoomiat: tulevased abikaasad saavad määrata kindlaks oma abieluvararežiimi suhtes kohaldatava õiguse (ELi abieluvararežiimi määruse artikli 22 lõige 1). Kui pooled ei ole kohaldatavas õiguses kokku leppinud, loetakse ühendavaks teguriks abikaasade harilikku viibimiskohta või teise võimalusena nende kodakondsust või riiki, millega abikaasadel on ühiselt kõige tugevam seos (vt ELi abieluvararežiimi määruse artiklit 26).

Tulenevalt selle kohaldamiskuupäevast (30. jaanuar 2019) ei hõlma ELi registreeritud kooselust tuleneva vara määrus Saksamaal sõlmitud kooselusid, kuna alates 1. oktoobrist 2017 ei ole Saksamaa õiguse kohaselt olnud seal võimalik kooselu sõlmida (vt eespool punkt 3.5.2). ELi registreeritud kooselust tuleneva vara määruse kohaselt on peamine ühendav tegur ka poolte kokkulepe (ELi registreeritud kooselust tuleneva vara määruse artikli 22 lõige 1). Kui registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes ei ole kohaldatavas õiguses kokku lepitud, kohaldatakse registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes selle riigi õigust, mille alusel registreeritud kooselu loodi (ELi registreeritud kooselust tuleneva vara määruse artikli 26 lõige 1).

3.7 Testamendid ja pärimine

Kui testaator on surnud 17. augustil 2015 või hiljem, kohaldatakse esmajärjekorras ELi pärimismääruses sätestatud norme. Selle määruse kohaselt on pärandi suhtes kohaldatava õiguse peamine ühendav tegur testaatori viimane harilik viibimiskoht. Enne 17. augustit 2015 tekkinud pärimisasju reguleeritakse EGBGB artikli 25 vana versiooni kohaselt selle riigi õigusega, mille kodanik oli testaator oma surma hetkel (EGBGB artikli 25 uues versioonis tunnustatakse ELi pärimismäärus analoogia alusel kohaldatavaks). Saksamaal asuva kinnisvara puhul oli võimalik valida kohaldamiseks Saksa õigus.

Pärast 17. augustit 2015 tekkinud pärimisasjade puhul reguleeritakse surma korral vara käsutamise vorminõudeid EGBGB artikli 26 uue versiooniga, milles nähakse testamendite korralduste raames ette 5. oktoobri 1961. aasta Haagi konventsiooni otsene kohaldamine, mida Saksamaa lepinguosalise riigina on kohaldanud alates 1965. aastast (lõige 1) ja milles viidatakse surma korral muude varade käsutamise vormide osas ELi pärimismääruse artiklile 27 (lõige 2). Enne 17. augustit 2015 tekkinud pärimisasjade suhtes kohaldatakse EGBGB artikli 26 vana versiooni, mis sisaldas testamendi vormile kohaldatavat õigust käsitlevas 1961. aasta Haagi konventsioonis sätestatud peamisi kollisiooninorme. Korraldus on vormi osas kehtiv, kui selle vorm vastab õigussüsteemi nõuetele, millega see on seotud, näiteks testaatori kodakondsuse, hariliku viibimiskoha või testamendi koostamise asukoha alusel.

3.8 Kinnisvara

EGBGB artikli 43 kohaselt reguleeritakse asjaõigust selle riigi õigusega, kus vara asub. See kohalik õigus reguleerib näiteks omandiõiguse ulatust ja vara võõrandamise või vara pandiõiguse või pandiga koormamise viisi.

EGBGB artiklis 45 on sätestatud konkreetne ühendav tegur transpordivahendite puhul.

EGBGB artikli 43 lõikes 2 on sätestatud vara ühest riigist teise üleviimise korral kohaldatav erinorm.

Maaomandist tulenevat mõju on eraldi käsitletud EGBGB artiklis 44.

Rangelt võttes puudub asjaõiguste puhul kohaldatava õiguse valimise võimalus. EGBGB artikli 46 kohaselt on siiski võimalik eelnimetatud ühendavate tegurite alusel kindlaksmääratud õigusest kõrvale kalduda, kui asjaoludest selgub oluliselt tihedam seos mõne muu riigi õigusega.

3.9 Maksejõuetus

Lisaks kollisiooninormidele, mis on sätestatud 20. mai 2015. aasta määruses (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta, mis sisaldab liikmesriikidevahelisi suhteid reguleerivaid norme, on pankrotiseaduse paragrahvis 335 kolmandate riikide kohta sätestatud, et põhimõtteliselt alluvad pankrotimenetlus ja selle tagajärjed selle riigi õigusele, kus menetlus algatati. Pankrotiseaduse paragrahvis 336 jj on rahvusvahelise pankrotiõiguse teatavate aspektide kohta (nt töösuhe, tasaarvestus ja pankrotivara tagasivõitmine pankrotimenetluses) sätestatud spetsiaalsed ühendavad tegurid, mille puhul võidakse sellest põhimõttest kõrvale kalduda.

Viimati uuendatud: 14/04/2022

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega.

Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Eesti

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Kohaldatava õiguse küsimusi reguleerib peamiselt [rahvusvahelise eraõiguse seadus](#) (edaspidi REÕS).

Enne rahvusvahelise eraõiguse seaduse jõustumist 01.07.2002 reguleeris kohaldatava õiguse küsimusi tsiviilseadustiku üldosa seadus, kuid selle asemel kohaldatakse samuti pea kõikidel juhtudel rahvusvahelise eraõiguse seadust vastavalt võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seaduse §-le 24.

Arvesse tuleb võtta ka Euroopa Liidu kohaldatava õiguse reeglite prioriteeti siseriikliku õiguse ees ning Eesti Vabariigi põhiseaduse §-st 123 tulenevat põhimõtet, mille kohaselt juhul, kui Eesti seadused või muud aktid on vastuolus Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingutega, kohaldatakse välislepingu sätteid. Samuti on Eesti sõlminud neli õigusabilepingut: Venemaa, Ukraina, Poola ning Läti-Leeduga, kus on reguleeritud ka kohaldatava õiguse küsimusi.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon, alla kirjutatud Haagis 04.10.1961; Lisainfo: <https://www.riigiteataja.ee/akt/78853>.

Lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon, alla kirjutatud Roomas 19.06.1980; Lisainfo leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/1026913>

Vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsioon, alla kirjutatud Haagis 19.10.1996; Lisainfo leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/214112011002>.

Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev protokoll, alla kirjutatud Haagis 23.11.2007; Lisainfo: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f30b46bd-fcdd-4b33-8b08-5b06e4a09b88.0022.02/DOC_2&format=PDF.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi õigusabi ja õigussuhete leping, alla kirjutatud Tallinnas 11.11.1992; Lisainfo: [Riigi Teataja](#).

Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni leping õigusabi ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades, alla kirjutatud Moskvas 26.01.1993; Lisainfo: [Riigi Teataja](#).

Eesti Vabariigi ja Ukraina leping õigusabi ja õigussuhete kohta tsiviil- ning kriminaalasjades, alla kirjutatud Kiievis 15.02.1995; Lisainfo: [Riigi Teataja](#).

Eesti Vabariigi ja Poola Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, töö- ning kriminaalasjades, alla kirjutatud Tallinnas 27.11.1998; Lisainfo: [Riigi Teataja](#).

Euroopa Liidu määrused

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II”) (ELT L 199, 31.07.2007, lk 40–49);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I”) (ELT L 177, 04.07.2008, lk 6–16);

nõukogu määrus (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (ELT L 007, 10.01.2009, lk 1–79);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT L 201, 27.07.2012, lk 107–134);

nõukogu määrus (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahusel suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (ELT L 343, 29.12.2010, lk 10–16).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (ELT L 141, 05.06.2015, lk 19–72).

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Kui seaduse, välislepingu või tehingu kohaselt kuulub kohaldamisele välisriigi õigus, kohaldab kohus seda sellest sõltumata, kas selle kohaldamist taotletakse või mitte. Seega ei ole kohtu kohustus välisriigi õigust kohaldada sõltuv sellest, kas pool on seda taotlenud (REÕS § 2 lõige 1).

Tsiviilkohtumenetluses on nende kohtuasjade puhul, mil pooltel on õigus kohaldatavas õiguses kokku leppida, on kohtupraktikas esinenud ka juhte, mil kohus ei ole välisriigi õigust kohaldanud, vaid on lähtunud sellest, et pooled on vaikimisi välisriigi õiguse kohaldamisest Eesti õiguse kasuks loobunud.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Kui rahvusvahelise eraõiguse seadus näeb ette välisriigi õiguse kohaldamise (edasiviide), kohaldatakse selle riigi rahvusvahelise eraõiguse norme. Kui need näevad ette Eesti õiguse kohaldamise (tagasisaade), kohaldatakse Eesti materiaalõiguse norme (REÕS § 6 lõige 1).

Seega kui välisriigi õigus viitab tagasi Eesti õigusele, tuleb kohaldada Eesti materiaalõiguse norme.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Asjaõiguse tekkimine ja lõppemine määratakse selle riigi õiguse järgi, kus asi asus asjaõiguse tekkimise või lõppemise ajal (REÕS § 18 lg 1), seega kui asjaõiguse tekkimise või lõppemise järel asja asukoht muutub, muutub ka sellele kohaldatav õigus. Füüsilise isiku õigus- ja teovõimele kohaldatakse tema elukohariigi õigust (REÕS § 12 lg 1), seega kui muutub isiku elukoht, muutub ka tema õigus- või teovõimele kohaldatav õigus. Samas on Eesti rahvusvahelises eraõiguses sätestatud, et elukoha vahetamine ei kitsenda kord omandatud teovõimet (REÕS § 12 lg 3).

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Välisriigi õigust ei kohaldata, kui selle kohaldamine viiks tulemuseni, mis on ilmselgelt vastuolus Eesti õiguse oluliste põhimõtetega (avaliku korraga). Sellisel juhul kohaldatakse Eesti õigust (REÕS § 7).

Sealjuures ei ole määrav mitte see, kui välisriigi õigus näeb ette õigusliku regulatsiooni, mida Eesti õiguses ei ole, vaid avaliku korra klausli alusel kohaldatakse Eesti õigust välisriigi õiguse asemel siis, kui välisriigi õiguse kohaldamine viiks tulemuseni, mis on Eesti õiguse oluliste põhimõtetega vastuolus. Samuti on lepingulistele suhetele kohalduva õiguse juures sätestatud, et käesolevas peatükis sätestatu ei mõjuta nende Eesti õiguse sätete kohaldamist, mida tuleb kohaldada, sõltumata lepingule kohaldatavast õigusest (REÕS § 31). Samuti toob REÕS § 32 lõige 3 välja, et asjaolu, et pooled on lepingule kohaldatavaks õiguseks valinud välisriigi õiguse koos välisriigi kohtualluvuse valikuga või ilma selleta olukorras, kus kõik lepingusse puutuvad asjaolud on õiguse valiku ajal seotud ühe riigiga, ei mõjuta selle riigi nende õigusnormide kohaldamist, millest ei või tehinguga kõrvale kalduda (imperatiivsed sätted).

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Üldpõhimõttena on küll sätestatud, et kui seaduse, välislepingu või tehingu kohaselt kuulub kohaldamisele välisriigi õigus, kohaldab kohus seda sellest sõltumata, kas selle kohaldamist taotletakse või mitte (REÕS § 2 lõige 1), kuid välisriigi õiguse väljaselgitamiseks saavad ametiasutused ja kohtud nõuda poolte ja riigiasutuste kaasabi.

Ühelt poolt on pooltel õigus esitada kohtule dokumente välisriigi õiguse sisu kindlakstegemiseks. Kohus ei ole kohustatud poolte esitatud dokumentidest juhinduma (REÕS § 4 lõige 2). Kohtul on lisaks õigus pöörduda abi saamiseks Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumi või Välisministeeriumi poole, samuti kasutada eksperte vastavalt (REÕS § 4 lõige 3).

Tsiviilkohtumenetluses tuleb pooltel tõendada väljaspool Eesti Vabariiki kehtivat õigust, rahvusvahelist õigust ja tavaõigust üksnes niivõrd, kui võrd need ei ole kohtule teada vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku (edaspidi *TsMS*) §-le 234. Õiguse väljaselgitamisel võib kohus kasutada ka teisi teabeallikaid ning teha teabe hankimiseks vajalikke toiminguid, mis on nimetatud eelmises lõigus seoses REÕS §-ga 4.

Kohtute võimalus küsida pooltelt informatsiooni kohaldatava õiguse sisu väljaselgitamiseks tugineb tsiviilkohtumenetluse võistlevuse põhimõttele. Võistlevuse põhimõtet väljendavad eelkõige *TsMS* § 5 lõiked 1 ja 2, mis sätestavad, et hagi menetletakse poolte esitatud asjaolude ja taotluste alusel, lähtudes nõudest ning pooltel on võrdne õigus ja võimalus oma nõuet põhjendada ja vastaspoole esitatu ümber lükata või sellele vastu vaielda. Sealjuures määrab pool ise, mis asjaolud ta oma nõude põhjendamiseks esitab ja milliste tõenditega neid asjaolusid tõendab. Seadus toob välja ka erandklausli sätestades, et kui välisriigi õiguse sisu ei ole kõigile pingutustele vaatamata võimalik mõistliku aja jooksul kindlaks teha, kohaldatakse Eesti õigust (REÕS § 4 lõige 4).

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Nii nagu teisi rahvusvahelist eraõigust puudutavaid küsimusi, reguleerib ka lepingutele kohalduvat õigust Eesti õiguses REÕS, kui rahvusvahelistest õigusaktidest ei tulene teisiti. Lepingule kohaldatava õiguse määramisel saab lähtuda ka poolte kokkuleppest või REÕS-i poolte õiguse valiku puudumisel sätestatud kriteeriumide alusel välja selgitatud kohaldatavast õiguses. Kui võrd vastavalt pankrotiseaduse § 3 lõikele 2 kohaldatakse pankrotimenetlusele tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud, kui pankrotiseadusest ei tulene teisiti, ning tsiviilkohtumenetluse seadustik § 8 lõike 1 kohaselt lähtub kohus asja menetlemisel Eesti tsiviilmenetlusseadusest, kohaldatakse Eestis läbiviidavale pankrotimenetlusele Eesti õigust poolte kokkuleppest või sellise kokkuleppe puudumisel REÕS-s sätestatud kriteeriumide alusel välja selgitatud kohaldatavast õigusest.

REÕS näeb ette, et lepingule kohaldatakse selle riigi õigust, mille kohaldamises pooled on kokku leppinud. Pooled võivad valida kohaldatava õiguse kogu lepingule või selle osale, kui leping on selliselt jagatav (REÕS § 32 lõiked 1 ja 2). Kohalduva õiguse kokkuleppeline valik ei ole siiski absoluutne. REÕS § 32 lõige 3 toob välja, et asjaolu, et pooled on lepingule kohaldatavaks õiguseks valinud välisriigi õiguse koos välisriigi kohtualluvuse valikuga või ilma selleta olukorras, kus kõik lepingusse puutuvad asjaolud on õiguse valiku ajal seotud ühe riigiga, ei mõjuta selle riigi nende õigusnormide kohaldamist, millest ei või tehinguga kõrvale kalduda (imperatiivsed sätted).

Kui pooled ei ole lepingule kohalduvat õigust valinud, kohaldatakse lepingule selle riigi õigust, millega leping on kõige tugevamalt seotud. Kui leping on osadeks jagatav ning lepingu mõni osa on iseseisvalt tugevamalt seotud mõne teise riigiga, võib sellele osale kohaldada selle teise riigi õigust (REÕS § 33 lõige 1).

Eeldatakse, et leping on kõige tugevamalt seotud riigiga, kus on lepingu sõlmimise ajal selle lepingupoole elukoht või juhtorgani asukoht, kes peab täitma lepingule iseloomuliku kohustuse. Kui leping on sõlmitud selle poole majandus- või kutsetegevuse raames, kes peab täitma lepingule iseloomuliku kohustuse, eeldatakse, et leping on kõige tugevamalt seotud riigiga, kus asub selle poole peamine tegevuskoht. Kui lepingu kohaselt tuleb iseloomulik kohustus täita mõnes teises tegevuskohas, siis eeldatakse, et leping on kõige tugevamalt seotud riigiga, kus see teine tegevuskoht asub (REÕS § 33 lõige 2). Lepingu täitmise koha eelduse üldreeglit on sätestatud erisid kinnisasjade ja veolepingute suhtes. Kui lepingu esemeks on kinnisasjaõigus või õigus kasutada kinnisasja, eeldatakse, et leping on kõige tugevamalt seotud kinnisasja asukohariigiga (REÕS § 33 lg 4). Veolepingu puhul eeldatakse tingimuste täitmisel, et leping on kõige tugevamalt seotud riigiga, kus asub lepingu sõlmimise ajal vedaja peamine tegevuskoht, kui selles riigis asub ka reisi lähte- või sihtkoht või kaubaveolepingute puhul saatja peamine tegevuskoht, peale- või mahalaadimiskoht (REÕS § 33 lg 5).

Erireeglid on sätestatud ka tarbijalepingute (REÕS § 34), töölepingute (REÕS § 35) ja kindlustuslepingute suhtes (REÕS §-d 40–47). Nende erireeglite eesmärk on tagada tarbija, töötaja ja kindlustusvõtja kui lepingu nõrgema poole kaitse.

Tarbijalepingute puhul on samuti võimalik määrata lepingule kohalduv õigus kokkuleppeliselt, kuid kokkuleppe tulemusel ei saa tarbijalt võtta talle tema elukohariigi imperatiivsete sätetega tagatud kaitset: 1) kui lepingu sõlmimisele eelnes tarbija elukohariigis spetsiaalselt temale suunatud pakkumine või reklaam ja kui tarbija on selles riigis teinud lepingu sõlmimiseks vajalikud toimingud; 2) kui tarbija lepingupartner või tema esindaja on tarbijalt tema elukohariigis vastu võtnud tellimuse; 3) kui leping puudutab kaupade müüki ja tarbija on sõitnud oma elukohariigist teise riiki ja seal oma tellimuse esitanud, kui see reis oli korraldatud müüja poolt eesmärgiga kallutada tarbijat lepingut sõlmima. Kohalduva õiguse kokkuleppe puudumisel kohalduvad tarbijalepingute korral tarbija elukohariigi õigus.

Töölepingu puhul ei tohi õiguse valik viia selleni, et töötajalt võetaks kaitse, mis talle on tagatud selle riigi õiguse imperatiivsete sätetega, mis kuuluksid kohaldamisele õiguse valiku puudumisel. Õiguse valiku puudumisel kohaldatakse töölepingule selle riigi õigust, kus: 1) töötaja lepingut täites harilikult oma tööd teeb, isegi kui ta ajutiselt töötab mõnes teises riigis; 2) asub tegevuskoht, mille kaudu töötaja on tööle võetud, kui töötaja ei tööta harilikult ühes ja samas riigis

Kindlustuslepingute kohta on ette nähtud mõnevõrra spetsiifilisemad reeglid. Paragrahvides 42–44 on ette nähtud tingimused, mille alusel on võimalik kohalduvas õiguses kokku leppida. Kui pooled ei ole kindlustuslepingule kohaldatava õiguse suhtes kokku leppinud ja kindlustusvõtja elukoht või juhtorgan ning kindlustusrisk asuvad sama riigi territooriumil, kohaldatakse selle riigi õigust (REÕS § 45 lõige 1). Kui need tingimused ei ole täidetud, kohaldatakse selle riigi õigust, millega leping on tugevamalt seotud. Eeldatakse, et leping omab tugevamat seost riigiga, kus on kindlustusrisi asukoht (REÕS § 45 lg 2).

3.2 Lepinguvälised kohustused

Seaduses sätestatud ühendavad seosed kohaldatava õiguse määramiseks sõltuvad lepinguvälise võlasuhte olemusest.

Alusetu rikastumise puhul kohaldatakse kohustuse täitmisest tulenevale alusetu rikastumise nõudele selle riigi õigust, mida kohaldatakse tegelikule või eeldatavale õigussuhtele, mille alusel kohustus täideti ning teise isiku õiguse rikkumisest tulenevale alusetu rikastumise nõudele kohaldatakse selle riigi õigust, kus rikkumine toimus. Muudel alusetu rikastumise juhtudel kohaldatakse alusetust rikastumisest tulenevale nõudele selle riigi õigust, kus alusetu rikastumine aset leidis (REÕS § 48 lõiked 1–3).

Käsundita asjaajamise nõudele kohaldatakse selle riigi õigust, kus käsundita asjaajaja teo tegi, ning teise isiku kohustuse täitmisest tulenevatele nõuetele kohaldatakse sellele kohustusele kohaldatavat õigust (REÕS § 49 lõiked 1–2).

Kahju õigusvastasest tekitamisest tulenevatele nõuetele kohaldatakse üldreeglina selle riigi õigust, kus kahju tekkimise aluseks olev tegu tehti või sündmus toimus. Kui tagajärg ei saabu selles riigis, kus kahju tekkimise aluseks olev tegu tehti või sündmus toimus, kohaldatakse kannatanu nõudel selle riigi õigust, kus saabus selle teo või sündmuse tagajärg (REÕS § 50 lõiked 1 ja 2). Reguleerimine seab sealjuures piirangu kahju õigusvastase tekitamise eest makstavale hüvitisele. Kui kahju õigusvastasest tekitamisest tulenevale nõudele kohaldatakse välisriigi õigust, ei saa Eestis välja mõista oluliselt suuremaid hüvitisi, kui seda näeks sellise kahju korral ette Eesti õigus (REÕS § 52).

Seadus viitab ka poolte võimalusele leppida pärast lepinguvälise kohustuse tekkimise aluseks olevat sündmuse toimumist või teo tegemist kokku Eesti õiguse kohaldamises. Õiguse valik ei mõjuta kolmandate isikute õigusi (REÕS § 54).

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Isiku nime suhtes eraldi kohaldatava õiguse reegleid Eesti õiguses sätestatud ei ole.

Füüsilise isiku elukoha kindlaksmääramisel kohaldatakse Eesti õigust (REÕS § 10), isiku kodakondsus määratakse selle riigi õiguse järgi, mille kodakondsuse üle otsustatakse, mitme kodakondsuse puhul lähtutakse selle riigi kodakondsusest, millega on isik kõige tugevamalt seotud või kui tegemist

on pagulastega, kodakondsusest isikutega või isikutega, kelle kodakondsust ei ole võimalik kindlaks teha, arvestatakse kodakondsuse asemel isiku elukohta (REÕS § 11 lõiked 1–3).

Füüsilise isiku õigus- ja teovõimele kohaldatakse tema elukohariigi õigust, kusjuures elukoha vahetamine ei kitsenda kord omandatud teovõimet (REÕS § 12 lõiked 1 ja 2).

Erireegel on sätestatud selle kohta, millal isik võib piiratud teovõimele tugineda, mis ei kehti küll perekonna- ja pärimisõiguslikele tehingute, samuti teises riigis asuvate kinnisasjade kohta käivate tehingute suhtes (REÕS § 12 lõige 4). Üldreegliina aga isik, kes tegi tehingu, kuigi ta oli oma elukohariigi õiguse järgi teovõimetu või piiratud teovõimega, ei või oma teovõime puudusele tugineda, kui ta oleks olnud teovõimeline selle riigi õiguse järgi, kus ta tehingu tegi. See ei kehti juhul, kui teine pool tema teovõime puudusest teadis või teadma pidi (REÕS § 12 lõige 3).

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Vanema ja lapse vahelistele perekonnaõiguslikele suhetele kohaldatakse lapse elukohariigi õigust (REÕS § 65). Sealjuures tulenevad Vanemate ja laste vastastikused õigused ja kohustused laste põlvnemisest, mis on kindlaks tehtud seaduses sätestatud korras ning põlvnemise suhtes on sätestatud eraldi kohaldatava õiguse reeglid.

Põlvnemise tuvastamisele ja vaidlustamisele kohaldatakse lapse sünniaegse elukohariigi õigust, erijuhtudel võib aga ühendavaks seoseks olla ka vanema elukohariigi õigus või lapse elukohariigi õigus põlvnemise vaidlustamise ajal (REÕS § 62).

3.4.2 Lapsendamine

Lapsendamisele kohaldatakse lapsendaja elukohariigi õigust. Lapsendamisel abikaasade poolt kohaldatakse lapsendamisele abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele kohaldatavat õigust lapsendamise ajal (REÕS § 63 lõige 1). See tähendab, et abikaasade poolt lapsendamisele kohaldatakse peamiselt abikaasade ühise elukohariigi õigust (REÕS § 57 lõige 1), kuid seaduses on loetletud kaskaadina ka teised ühendavad seosed, kui abikaasadel ühist elukohariiki ei ole. (REÕS § 57 lõiked 2–4).

Lapse elukohariigi õigust kohaldatakse ka sellele, kui lapse elukohariigi õiguse järgi on lapsendamiseks vajalik lapse või mõne muu temaga perekonnaõiguslikus suhtes oleva isiku nõusolek (REÕS § 63 lõige 2).

Eraldi on välja toodud, et kui lapsendamisele kohaldatakse välisriigi õigust või lapsendamine on toimunud välisriigi kohtuotsuse alusel, on sellel Eestis samasugune tähendus nagu õiguse kohaselt, mille alusel lapsendamine toimus (REÕS § 64). Samuti tuleb rõhutada, et Eestis elukohta omava lapse lapsendamiseks peavad vastavalt lapse või abikaasade elukohariigi õigusest tulenevatele nõuetele olema täidetud ka kõik muud Eesti õigusest tulenevad lapsendamise tingimused (REÕS § 63 lõige 3).

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahusele, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Peamiselt määratakse abielu üldised õiguslikud tagajärjed abikaasade ühise elukohariigi õiguse järgi (REÕS § 57 lõige 1), kuid seaduses on loetletud kaskaadina ka teised ühendavad seosed, kui abikaasadel ühist elukohariiki ei ole: ühine kodakondsus, abikaasade viimane ühine elukoht, kui ühe abikaasa elukoht on selles riigis või viimasena kohaldatakse selle riigi õigust millega abikaasad on muul viisil kõige tugevamalt seotud (REÕS § 57 lõiked 2–4).

Abielu sõlmimisel Eestis kohaldatakse abielu sõlmimise korrale Eesti õigust ning välismaal sõlmitud abielu loetakse Eestis kehtivaks, kui see toimus abielu sõlmimise riigi õiguse abielu sõlmimise korra kohaselt ja vastas sisuliste eelduste poolest mõlema abikaasa elukohariigi õigusele (REÕS § 55 lõiked 1 ja 2). Üldreegliina kohaldatakse abielu sõlmimise eeldustele ja sõlmimise takistustele ning sellest tulenevatele tagajärgedele abielluja elukohariigi õigust (REÕS § 56 lõige 1). Sealjuures ei ole abielluja varasem abielu abielu sõlmimise takistuseks, kui see on lõppenud Eestis tehtud või tunnustatud otsuse alusel, isegi kui see otsus ei vasta abielluja elukohariigi õigusele (REÕS § 56 lõige 3).

Erireegel abielu sõlmimise eeldustele kohalduva õiguse osas on sätestatud Eesti kodaniku suhtes, kus on öeldud, et kui Eesti kodanikul puudub mõni tema elukohariigi õigusest tulenev abielu sõlmimise eeldus, kohaldatakse Eesti õigust, kui selle järgi oleks abielu sõlmimise eeldused olemas (REÕS § 56 lõige 2).

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Eesti siseriiklik õigus ei sätesta kohaldatava õiguse määramise reegleid kooselu või partnerluse suhtes. Kohaldatava õiguse määramise reeglite juures tuleks lähtuda REÕS-s reguleeritud kõige lähedasemast õigussuhtest. Olenevalt kooselu või partnerluse olemusest võivad kõne alla tulla näiteks lepingulistele suhetele või perekonnaõiguslikele suhetele kohaldatava õiguse määramise reeglid.

3.5.3 Lahutus ja lahusele

Abielu lahutamisele kohaldatakse käesoleva seaduse abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele kohaldatavat õigust lahutusmenetluse alustamise ajal (REÕS § 60 lõige 1; § 57). Seega kohaldub abielu lahutamisele esmajärjekorras abikaasade ühise elukohariigi õigus (REÕS § 57 lõige 1), kuid seaduses on loetletud kaskaadina ka teised ühendavad seosed, kui abikaasadel ühist elukohariiki ei ole: ühine kodakondsus, abikaasade viimane ühine elukoht, kui ühe abikaasa elukoht on selles riigis või viimasena kohaldatakse selle riigi õigust millega abikaasad on muul viisil kõige tugevamalt seotud (REÕS § 57 lõiked 2–4).

Erandina on välja toodud võimalus kohaldada välisriigi õiguse asemel Eesti õigust kui abielu lahutamine ei ole abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele kohalduva õiguse (REÕS § 57) järgi lubatud või on lubatud ainult väga rangetel tingimustel. Seda eeldusel, et ühel abikaasal on elukoht Eestis või Eesti kodakondsus või kui tal oli abielu sõlmimise ajal elukoht Eestis või Eesti kodakondsus (REÕS § 60 lõiked 1 ja 2).

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Perekonnasuhetest tuleneva ülalpidamiskohustuse osas siseriiklikele rahvusvahelise eraõiguse norme ei ole ning viited on tehtud asjakohastele rahvusvahelistele õigusaktidele.

3.6 Abieluvara

Abieluvara osas on viidatud abikaasade võimalusele valida varaliste õigustele kohalduv õigus. Seega kui abikaasad on varalistele õigustele kohalduva õiguse valinud kohaldatakse nende valitud õigust. Abikaasad ei või oma varalistele suhetele kohalduvaks õiguseks valida siiski ükskõik millist õigust.

Abikaasade valikuvabadus on piiratud ühe abikaasa elukohariigi õiguse või ühe abikaasa kodakondsuse riigi õigusega. Kui abikaasal on mitu kodakondsust võib ta valida ükskõik kumma kodakondsuse riigi õiguse (REÕS § 58 lõige 1).

Kohaldatava õiguse valikule on seatud Eestis kohustuslikud vorminõuded. Abikaasade varalistele õigustele kohalduva õiguse valik peab olema notariaalselt tõestatud. Kui kohaldatavat õigust ei valita Eestis, piisab õiguse valiku vormiliseks kehtivuseks valitud õiguse abieluvaralepingu vorminõuete järgimisest (REÕS § 58 lõige 2).

Abikaasade varalistele õigustele kohaldatava õiguse valiku puudumisel kohaldatakse abikaasade varalistele õigustele abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele kohaldatavat õigust abielu sõlmimise ajal (REÕS § 58 lõige 3; § 57). Abielu üldistele tagajärgedele kohalduv õigus on esmalt abikaasade ühise elukohariigi õigus (REÕS § 57 lõige 1), selle puudumisel abikaasade ühise kodakondsuse riigi õigus, abikaasade viimane ühine elukoht, kui ühe abikaasa elukoht on selles riigis või kõigi kolme puudumisel kohaldatakse selle riigi õigust, millega abikaasad on muul viisil kõige tugevamalt seotud (REÕS § 57 lõiked 2–4).

3.7 Testamendid ja pärimine

Pärimisele kohaldatakse pärandaja viimase elukohariigi õigust. Isik võib testamendi või pärimislepinguga määrata, et tema pärandile kohaldatakse tema kodakondsuse riigi õigust. Selline määrang muutub kehtetuks, kui isik on surma hetkeks vastava riigi kodakondsuse kaotanud.

Pärimisele kohaldatav õigus määrab ära eelkõige: 1) viimse tahteavalduse liigid ja toime; 2) pärimisvõime ja pärimiskõlbmatuse; 3) pärandi ulatuse; 4) pärijate ringi ja nendevahelised suhted; 5) vastutus pärandaja võlgade eest.

Testamendi ja pärimislepingu vormile kohaldatakse Haagi 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsiooni.

Isik võib testamenti koostada, muuta või tühistada, kui tal on selline võime selle riigi õiguse järgi, kus oli tema elukoht testamendi koostamise, muutmise või tühistamise ajal. Kui isikul selle riigi õiguse järgi testamendi tegemise võimet ei olnud, võib ta testamenti koostada, muuta või tühistada, kui seda lubab selle riigi õigus, mille kodanik ta oli testamendi koostamise, muutmise või tühistamise ajal. Elukoha või kodakondsuse vahetamine ei kitsenda kord omandatud testamendi tegemise võimet. Eeltoodut kohaldatakse vastavalt isiku võimele sõlmida, muuta või lõpetada pärimisleping.

Pärimislepingule kohaldatakse selle riigi õigust, kus oli pärandaja elukoht lepingu sõlmimise hetkel, või kodakondsuse riigi õigust kui isik on nii määranud.

Kohaldatav õigus määrab ära pärimislepingu lubatavuse, kehtivuse, sisu, siduvuse ja pärimisõiguslikud tagajärjed.

Vastastikune testament peab selle tegemise ajal vastama mõlema testaatori elukohariigi õigusele või nende poolt ühiselt valitud ühe abikaasa elukohariigi õigusele.

3.8 Kinnisvara

Asjaõiguse tekkimine ja lõppemine määratakse selle riigi õiguse järgi, kus asi asus asjaõiguse tekkimise või lõppemise ajal. Piiranguna on sätestatud, et asjaõigust ei saa teostada vastuolus asja asukohariigi õiguse oluliste põhimõtetega (REÕS § 12 lg-le 2).

3.9 Maksejõuetus

Kuivõrd vastavalt pankrotiseaduse § 3 lõikele 2 kohaldatakse pankrotimenetlusele tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud, kui pankrotiseadusest ei tulene teisiti, ning tsiviilkohtumenetluse seadustik § 8 lõike 1 kohaselt lähtub kohus asja menetlemisel Eesti tsiviilmenetluseadusest, kohaldatakse Eestis läbiviidavale pankrotimenetlusele Eesti õigust.

Viimati uuendatud: 12/10/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Iirimaa

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Iirimaa on kollisiooninormide peamine allikas üldine õigus ning neid võidakse seega muuta ja täiustada. Et aga selle valdkonna kohtupraktika on suhteliselt napp, siis on mitmes valdkonnas keeruline otsustada, missugust õigust tuleb kohaldada. See käib eelkõige perekonnaõiguse kohta. Nagu kohtualluvust reguleerivad õigusnormid, asendatakse ka kohaldatava õiguse valikut reguleerivad traditsioonilised õigusnormid järk-järgult rahvusvaheliste konventsioonide ja ELi õigusaktidega.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Haagi 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon

Rooma 1980. aasta lepinguliste kohustuste kohaldatava õiguse konventsioon

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Me ei ole teadlikud ühestki kollisiooninorme sisaldavast kahepoolsest konventsioonist, mille osalisriik on Iirimaa.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Üldine seisukoht on, et kollisiooninorme kohaldatakse üksnes siis, kui vähemalt üks pool on seda nõudnud.

2.2 Tagasisaade ja edasivide

Selle doktriini arvessevõtmist nõudvaid kohtuasju menetletakse Iiri kohtutes harva.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Iiri õiguses ühtne käsitlus puudub.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Kuna sellealane kohtupraktika puudub, on ebatõenäoline, et Iirimaa kohaldaks välisriigi õigust, mis on vastuolus Iiri avaliku korraga.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Iiri kohtud nõuavad, et välisriigi õiguse sisu tuleb tõendada nagu fakti. Välisriigi õigusele toetuda sooviv pool peab seda taotlema ja tõendama välisriigi õiguse sisu kui fakti kohtunikku rahuldaval viisil. Kui poolte esitatud tõendid on vasturääkivad, võib kohtunik hinnata ekspertide usaldusväärsust ja seejärel esmaseid tõendeid (nt välisriigi õigusaktid ja kohtuasjad), eriti kui neis kasutatakse Iiri kohtunikule tuttavaid mõisteid. Kui Iiri kollisiooninormide kohaselt tuleb kohaldada välisriigi õigust, kuid kumbki pool ei esita tõendeid selle kohta, missugune õigus see on, eeldab kohus tavaliselt, et see on sama mis Iiri õigus, kui ei ole tõendatud teisiti.

Välisriigi õiguse sisu tõendamiseks esitatakse tavaliselt eksperditõendeid ja sellest ei piisa, kui pooled esitavad kohtule välisriigi õigusakti, kohtuasja materjalid või ametiasutuse dokumendi. Välisriigi õiguse sisu võib tõendada isik, kellel on välisriigi õigussüsteemis juristi kvalifikatsioon või kellel on selles süsteemis piisav praktiline kogemus. Kohus ise ei uuri tavaliselt välisriigi õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Iirimaa on alla kirjutanud Rooma 1980. aasta lepinguliste kohustuste kohaldatava õiguse konventsioonile. Iirimaa on selle konventsiooni rakendanud õigusaktiga – 1991. aasta lepinguliste kohustuste (kohaldatava õiguse) seadusega (*Contractual Obligations (Applicable Law) Act, 1991*). Konventsiooni sätteid kohaldatakse lepinguliste kohustuste suhtes kõigis olukordades, kus tuleb valida eri riikide õiguse vahel. Konventsiooni ei kohaldata siiski teatavat liiki lepingute suhtes, näiteks peresuhtest tulenevate lepinguliste kohustuste suhtes.

Tuleb märkida, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I määrus) on Iirimaa vahetult kohaldatav. Ent Iirimaa ei ole nõustunud rakendama nõukogu määrust (EL) nr 1259/2010 osalevate liikmesriikide tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (Rooma III määrus).

3.2 Lepinguvälised kohustused

Perekonnaõiguse ja abielulahutuse avalduste puhul peavad Iiri kohtud sobivaks kohaldada *lex fori*’t, sest see annab kindlustunde. Iirimaa puuduvad õigusaktid kollisiooninormide kohta lepinguvälise kahju asjades ja sellealane kohtupraktika on väga napp. Iiri kohtud võtavad arvesse *lex fori* põhimõtet, mille järgi tuleb kohaldada kohtu asukohariigi õigust, ja ka *lex loci delicti* põhimõtet, mille järgi tuleb kohaldada selle riigi õigust, kus lepinguvälise kahju

tekkis. Kohtud võivad ka arvesse võtta konkreetset lepinguvälisist kahju reguleerivat õigust, milles soovitatakse rakendada paindlikku käsitust, mis võimaldab kohtul kaaluda kõiki ühendavaid tegureid ja lahendada kohtualluvuse küsimus neist lähtudes.

Tuleb märkida, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguvälisete võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II määrus) on lirimaal vahetult kohaldatav.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Lapse elukoht on tema isa elukoht, kui lapse vanemad olid lapse sündimise ajal omavahel abielus. Kui lapse vanemad ei olnud lapse sündimise ajal omavahel abielus või kui lapse isa oli sündimise ajal juba surnud, on lapse elukoht tema ema elukoht. Seda reeglit kohaldatakse kuni lapse 18-aastaseks saamiseni ehk kuni selle ajani, kui laps saab täisealiseks ning on elukoha valimiseks õigus- ja teovõimeline.

Isik saab valida elukoha ainult siis, kui ta elab tegelikult asjaomases riigis kavatsusega sinna määramata ajaks või alaliselt elama jääda. Kui üht neist tingimustest enam ei täideta, asendub isiku elukoht tema esialgse elukohaga. Abielus naine omandab elukoha oma abikaasast sõltumatult.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamise

1987. aasta laste staatuse seadusega (*Status of Children Act 1987*) kaotati väljaspool abielu sündimise mõiste. Selle seaduse kohaselt tuleb iga isiku ning tema isa ja ema vaheline suhe kindlaks teha võtmata arvesse seda, kas isa ja ema on praegu või on olnud varem omavahel abielus.

Hoolimata sellest ei peeta last juhul, kui tema vanemad ei ole lapse sündinudpäeval või eostamise ajal omavahel abielus, abielust sündinud lapseks. Laps võib siiski omandada abielust sündinud lapse staatuse, kui tema vanemad hiljem abielluvad. Abielust sündinud lapse ja selle staatuse hiljem omandanud lapse põhiseaduslik seisund ei erine. Samuti ei olene lapse õigus olla oma vanemate poolt ülalpeetud või kummaltki vanemalt pärida sellest, kas lapse vanemad on kunagi omavahel abielus olnud või mitte.

Kui liri kohus teostab oma pädevust kohtuasjas nõukogu määruse (EÜ) nr 2201/2003 (mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, (Brüsseli IIa määrus)) alusel, kohaldab ta üldjuhul liri õigust.

Kui liri kohtul on pädevus seoses lapsendamise juhtumiga, kohaldatakse samuti liri õigust.

Tuleb märkida, et kõrgematel kohtutel on iseeneslik pädevus anda liri kodaniku lapse põhiseaduslike õigusi tagavaid korraldusi lapse alalisest elukohast olenemata. Kohus juhindub igas otsuses oma pädevust teostada sellest, kas konkreetsetel asjaoludel on seda asjakohane või sobiv teha, pidades silmas rahvusvahelises eraõiguses sätestatud viisakuspõhimõtet.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

Abielu kohta on liri õiguses 22. mail 2015 vastuvõetud põhiseaduse 34. muudatuses sätestatud, et abielu võivad sõlmida seaduse kohaselt kaks isikut olenemata nende soost. Selle põhjal võivad isikut, kellel on abieluvõime ja kes on vabad, et abielluda, seda teha olenemata nende bioloogilisest soost, kui jõustub ja hakatakse kohaldama 2015. aasta abieluseaduse eelnõu (*Marriage Bill 2015*). Lirimaal ei peeta kehtivaks abielu, mille puhul üks pooltest on transsooline ja abiellub, kasutades oma uut omandatud soolist identiteeti. Rahvusvahelise eraõiguse normide kohaselt tunnustatakse välisriigis sõlmitud abielu ainult siis, kui on täidetud teatavad tingimused. Pooled peavad olema täitnud vorminõuded, mida kohaldatakse riigis, kus toimub nende abielu registreerimise tseremoonia (*lex loci celebrationis*). Pooltel peab olema abieluvõime vastavalt selle riigi eeskirjadele, kus oli nende alaline elukoht. Välisriigis sõlmitud abielu peab olema sarnane sellega, mida peetakse lirimaal üldiselt abieluks. Näiteks kui abielu on tõenäoliselt polügaamne, siis seda ei tunnustata. 2010. aasta tsiviilpartnerluse ning kooselupartnerite teatavate õiguste ja kohustuste seaduse (*Civil Partnership and Certain Rights and Obligations of Cohabitants Act 2010*) § 5 alusel tehtud korraldustes nähakse ette, et teatud liiki välisriigis registreeritud partnerlussuhetele on õigus ja kohustus saada liri õiguses samasuguse kohtlemise osaliseks nagu lirimaal registreeritud tsiviilpartnerlustel, tingimusel et asjaomasel paaril on õigus- ja teovõime tsiviilpartnerluse registreerimiseks lirimaal.

Seoses kohtualluvusega abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise küsimustes kohaldatakse lirimaal vahetult nõukogu määrust (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega (Brüsseli IIa määrus). Juhtudel, mil teistel liikmesriikidel puudub Brüsseli IIa määruse kohaselt pädevus, võivad liri kohtud ennast pädevaks tunnistada, kui vähemalt ühe poole alaline elukoht on menetluse algatamise ajal lirimaal.

Kui abielu lahutamise menetlus kuulub liri kohtu pädevusse, siis kohaldab kohus perekonnaõigust puudutavate menetluste ja kõrval- või seotud küsimuste suhtes liri õigust.

Juhtudel, mil Brüsseli IIa määrust ei kohaldata, tunnustatakse välisriigis tehtud abielulahutust, kui see toimus riigis, kus üks abikaasa elas alaliselt abielu lahutamise menetluse algatamise kuupäeval.

3.5.1 Ülalpidamiskohustus

Ülalpidamisnõudeid käsitletakse praegu vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes.

Ülalpidamismääruse eesmärk on eeskätt sätestada kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, tunnustamise ja täitmise ning koostööga seotud ühtsed eeskirjad ja standarddokumendid, et soodustada elatise tõhusat sissenõudmist Euroopa Liidu piires. Arvestades, et üks määruse peamisi eesmärgi on tagada, et ülalpidamist saama õigustatud isikul oleks võimalik saada hõlpsasti liikmesriigis kohtuotsus, mis oleks teises liikmesriigis automaatselt täidetav, ilma et selleks oleks vaja teha mingeid lisatoiminguid, hõlmab ülalpidamismäärus kohtualluvuse, kollisiooninormide, tunnustamise ja täidetavuse, täitmise ja õigusabiga seoses võetavaid meetmeid ning selle eesmärk on tagada keskasutustevaheline koostöö. Kohustus täita esialgse korralduse tingimused ilma neid muutmata on määruse tingimuste kohaselt väga konkreetne ja ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsus ei kuulu mitte ühelgi juhul sisulisele läbivaatamisele teises liikmesriigis, kus taotletakse selle tunnustamist, täidetavaks tunnistamist või täitmist. Seega on määruse otsene tagajärg see, et liikmesriigi kohtult, kellele hagi ei esitatud, võetakse ära võimalus teha uusi või seotud korraldusi.

3.6 Abieluvara

Vastupidise kavatsuse puudumise korral tõlgendatakse poolte abieluvaralepingut kooskõlas abielupaari elukohariigi õigusega. Sellise lepingu puudumise puhul määratakse kohaldatav õigus kindlaks samuti abielupaari elukoha järgi. Kui abikaasadel on ühine elukoht, võrdub see abielupaari elukohaga. Kui neil puudub ühine elukoht, määratakse abielupaari elukoht tõenäoliselt kindlaks kooskõlas kohaldatava õigusega, millega pooltel ja abielul on lähim seos.

3.7 Testamendid ja pärimine

Üldpõhimõtte kohaselt kohaldatakse kinnisasjade pärimise suhtes vara asukohariigi õigust ning vallasasjade jagamise ja pärimise suhtes selle riigi õigust, kus oli surnud isiku elukoht tema surma ajal.

Testaatori testamendi tegemise võime tehakse kindlaks tema elukohariigi õiguse alusel, ehkki ollakse ka seisukohal, et kinnisvara puhul tuleks kohaldada vara asukohariigi õigust (*lex situs*).

Kui testaatori elukoht muutub testamendi tegemise kuupäeva ja surmakuupäeva vahelisel ajal, siis selle suhtes, kas tema testamendi tegemise võimet tuleks kontrollida tema testamendi tegemise aegse elukohariigi õiguse kohaselt või surmaaegse elukohariigi õiguse kohaselt, ollakse eri seisukohtadel.

Testament on 1965. aasta pärimisseaduse (*Succession Act, 1965*) kohaselt vormiliselt kehtiv siis, kui see on kooskõlas ühe järgmise õigusega: testaatori testamendi tegemise riigi õigus; testaatori testamendi tegemise aegse või testaatori surma aegse kodakondsusjärgse riigi, elukohariigi või alalise elukoha riigi õigus; vallasasjade korral nende asukohariigi õigus.

3.8 Kinnisvara

liri õiguses eristatakse vallas- ja kinnisvara ning selle kindlaksmääramiseks, kas kõnealune omandiõigus puudutab vallas- või kinnisvara, kohaldatakse vara asukohariigi õigust.

Kinnisvara puhul kohaldatakse üldiselt vara asukohariigi õigust.

3.9 Maksejõuetus

Nõukogu määruses (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (maksejõuetusmenetluse määrus) on sätestatud maksejõuetusmenetluste kohtualluvuse eeskirjad Euroopa Liidus^[1]. Maksejõuetusmenetluse määruse artiklis 3 on sätestatud, et maksejõuetusmenetluste algatamiseks on pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus asub võlgniku põhihuvi kese. Seega kontrollib lirimaal algatatud maksejõuetusmenetlust liiri kohus kooskõlas liiri õigusega, mis reguleerib nõuete esitamist, kontrollimist ja kinnitamist maksejõuetusmenetlustes. Peamised asjaomased õigusaktid on 2014. aasta äriühingute seadus (*Companies Act 2014*), 2012.–2015. aasta füüsiliste isikute maksejõuetuse seadused (*Personal Insolvency Acts 2012–2015*) ja 1988. aasta pankrotiseadus (*Bankruptcy Act, 1988*).

Kasulikud lingid

<http://www.irishstatutebook.ie/1995/en/act/pub/0026/sec0027.html>

[1] Asendatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (uuesti sõnastatud), mis jõustub 26. juunil 2017. Viimati uuendatud: 08/04/2022

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Kreeka

Kui üksikisikutevahelise õigussuhte teatavad elemendid seovad seda rohkem kui ühe riigiga (rahvusvaheline ulatus) ja tekib vaidlus, ei kohalda Kreeka kohtud tingimata Kreeka õigust, vaid uurivad rahvusvahelise eraõiguse alusel, millist õigust tuleb kohaldada (kohaldatav õigus). Rahvusvaheline eraõigus toimib kollisiooninormide alusel, et määrata kindlaks kohaldatav õigus (st millise riigi õigust kohaldada), milleks võib olla asjaomase kohtu asukohariigi õigus või mõne muu riigi õigus. Kohaldatava õiguse kindlaksmääramiseks kollisiooninormide alusel lähtutakse ühest või mitmest ühendavast tegurist. Ühendav tegur on rahvusvahelise mõõtmega vaidluse kriteerium, mis tingib rahvusvahelise eraõiguse konkreetse normi kohaldamise, et teha kindlaks, kas asjaomase juhtumi suhtes on kohaldatav Kreeka õigus või välisriigi õigus (kollisioon).

1 Kehtivate õigusnormide allikad

Kohaldatav õigus määratakse kindlaks peamiselt Kreeka õigusnormide alusel. Õiguse all mõistetakse ka Kreeka poolt ratifitseeritud kahe- ja mitmepoolseid rahvusvahelisi konventsioone, mida pärast ratifitseerimist kohaldatakse nii nagu Kreeka riigisisest õigust. Õiguse mõiste hõlmab ka Euroopa Liidu õigusnorme, eelkõige määruseid. Arvestades, et rahvusvahelise mõõtmega eraõiguslike tehingute hulk pidevalt suureneb ja mitmekesistub, on Kreeka kohtupraktikal ja Euroopa Liidu Kohtul (kuigi need ei ole ametlikud allikad) oluline osa kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel kasutatava rahvusvahelise eraõiguse lünkade täitmisel.

1.1 Riigi õigusnormid

Peamised õigusnormid on sätestatud tsiviilseadustiku artiklites 4–33 ja muudes õigusaktides, näiteks käskveksleid ja lihtveksleid käsitleva seaduse nr 5325 /1932 artiklites 90–96 ning tšekke käsitleva seaduse nr 5960/1933 artiklites 70–76.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Kreeka ratifitseeritud mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid on muu hulgas:

kaupade rahvusvahelise autoveo lepingu 19. mai 1956. aasta Genfi konventsioon, mille Kreeka ratifitseeris seadusega nr 559/1977;

Haagi 5. oktoobri 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon, mille Kreeka ratifitseeris seadusega nr 1325/1983;

Haagi 15. novembri 1965. aasta tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide välisriikides kätteandmise konventsioon, mille Kreeka ratifitseeris seadusega nr 1334/1983;

Haagi 19. oktoobri 1996. aasta vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon, mille Kreeka ratifitseeris seadusega nr 4020/2011.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Kreeka sõlmitud kahepoolsed rahvusvahelised konventsioonid on muu hulgas:

17. mai 1993. aasta Albaania Vabariigi ja Kreeka Vabariigi vaheline konventsioon õigusabi kohta tsiviil- ja kriminaalasjades, mille Kreeka ratifitseeris seadusega nr 2311/1995;

3. augusti 1951. aasta Kreeka ja Ameerika Ühendriikide vaheline sõprus-, kaubandus- ja laevandusleping, mille Kreeka ratifitseeris seadusega nr 2893/1954.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Kui vastavalt Kreeka rahvusvahelise eraõiguse kollisiooninormidele kuulub kohaldamisele välisriigi õigus, võtab Kreeka kohus seda arvesse omal algatusel, st menetlusosalistel pole vaja seda taotleda, ning kohus peab välja selgitama, millised välisriigi õigusnormid on kohaldatavad (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 337).

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Kui Kreeka rahvusvaheline eraõigus näeb ette välisriigi õiguse kohaldamise, kohaldatakse selle riigi materiaalõiguse norme, st viidatakse ainult neile, mitte selle riigi rahvusvahelise eraõiguse normidele (tsiviilseadustiku artikkel 32), mis omakorda võivad ette näha, et kohaldada tuleb Kreeka õigust või mõne kolmanda riigi õigust.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Õigussuhte ühendav tegur muutub sageli suhte käigus, näiteks viiakse ettevõtte asukoht ühest riigist teise, ja sellisel juhul muutub ka kohaldatav õigus. Kehtestatud on õigusnormid, milles nähakse sõnaselgelt ette, millist õigust tuleb lõpuks ikkagi kohaldada, vastasel juhul kohaldab kohus olenevalt kohtuasja asjaoludest kas õigust, mis oli kohaldatav algselt, enne ühendava teguri muutumist, või õigust, mis on kohaldatav hiljem, või kombineerib mõlemat õigust.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Kui Kreeka rahvusvaheline eraõigus (kollisiooninormid) näeb ette, et asja menetlemisel tuleb kohaldada välisriigi õigust, kuid selle kohaldamine on vastuolus Kreeka avaliku korra aluseks olevate moraali- või õiguspõhimõtetega (tsiviilseadustiku artikkel 33), siis Kreeka kohus asjakohaseid õigusnorme ei kohalda, vaid kohaldab välisriigi muid õigusnorme (negatiivne funktsioon). Kui välisriigi õigust ei saa siiski kohaldada, tekib välisriigi õigusesse õiguslik vaakum, mis täidetakse Kreeka õigust kohaldades (positiivne funktsioon).

Üks võimalus kaitsta Kreeka õigussüsteemi huve on kehtestada otsekohaldatavad õigusnormid. Need õigusnormid reguleerivad eriti olulisi küsimusi riigisisestes õigussuhetes ning Kreeka kohtud kohaldavad neid otse ka rahvusvahelistes kohtuasjades, mida ei saa lahendada Kreeka rahvusvahelise eraõiguse alusel.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kreeka kohus võib kasutada kõiki vahendeid, mida ta peab kohaldatava välisriigi õiguse väljaselgitamiseks sobivaks. Kohus võib lähtuda oma käsutuses olevast õigusteabest või (mitme- ja kahepoolsetest) rahvusvahelistest konventsioonidest (millega ühinenuna on liikmesriigid kohustunud vastastikku teavet andma) või kasutada kodumaiste või välisriigi teadusorganisatsioonide abi. Kui kohaldatava välisriigi õiguse väljaselgitamine on keerukas või osutub võimatuks, võib Kreeka kohus paluda ka menetlusosaliste abi, kuid ei ole kohustatud piirduma nende esitatud tõenditega (tsiviilmenetluse seadustiku artikkel 337).

Erandjuhtudel, kui hoolimata kõikidest jõupingutustest ei ole võimalik vastavaid välisriigi õigusnorme kindlaks teha, kohaldab Kreeka kohus välisriigi õiguse asemel Kreeka õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Kreeka kohus määrab enamiku lepingute ja õigustoimingute puhul, mis on sõlmitud alates 17. detsembrist 2009, kohaldatava õiguse kindlaks vastavalt määrusele (EÜ) nr 593/2008 (Rooma I määrus). Üldjuhul kohaldatakse lepingupoolte valitud õigust.

Lepingute ja õigustoimingute puhul, mis on sõlmitud 1. aprillist 1991 kuni 16. detsembrini 2009, määratakse kohaldatav õigus kindlaks ühenduse 19. juuni 1980. aasta Rooma konventsiooni alusel, milles on sätestatud samasugune üldreegel, nagu on viidatud eespool.

Kõikide lepinguliste kohustuste ja õigustoimingute puhul, mis on eelnimetatud määruse ja konventsiooni kohaldamisalast selgelt välja jäetud, ning enne 1. aprilli 1991 sõlmitud lepingute ja õigustoimingute puhul määratakse kohaldatav õigus kindlaks tsiviilseadustiku artikli 25 alusel, milles on sätestatud samasugune üldreegel nagu määruses.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Nende pärast 11. jaanuari 2009 tekkinud kohustuste suhtes kohaldatava õiguse, mis tulenevad õigusvastaselt tekitatud kahjust või kahjust, mille on põhjustanud alusetu rikastumine, käsundita asjaajamine või *culpa in contrahendo*, määrab Kreeka kohus kindlaks määruse (EÜ) nr 864/2007 (Rooma II määrus) alusel. Üldjuhul kohaldatakse selle riigi õigust, kus kahju tekkis.

Õigusvastaselt tekitatud kahju puhul, mis ei kuulu eelnimetatud määruse kohaldamisalasse, ning enne 11. jaanuari 2009 õigusvastaselt tekitatud kahju puhul määratakse kohaldatav õigus kindlaks tsiviilseadustiku artikli 26 alusel, milles on sätestatud samasugune üldreegel nagu määruses.

Vastavalt Kreeka kohtupraktikale kohaldatakse enne 11. jaanuari 2009 toimunud alusetu rikastumise suhtes selle riigi õigust, mis on konkreetseid asjaolusid arvestades kõige sobivam.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

– Füüsilised isikud

Nimi, elukoht

Kuna füüsiline isik tuvastatakse nime ja elukoha alusel, võetakse tema suhtes kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel iga kord arvesse konkreetset õigussuhet, mida tuleb reguleerida. Seega reguleerib vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 14 abikaasade nime ja elukohta sama õigus, mis reguleerib nendevahelist suhet; alaealiste laste puhul kohaldatakse vastavalt tsiviilseadustiku artiklitele 18–21 vanema ja lapse vahelisi suhteid käsitlevat õigust. Õigus- ja teovõime

Asjade suhtes, mis käsitlevad mis tahes isiku (olgu selleks Kreeka kodanik või välismaalane) õigust omada õigusi ja kohustusi, teha õigustoiminguid, olla kohtumenetluse pooleks ning osaleda isiklikult kohtumenetluses, kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanik see isik on (tsiviilseadustiku artiklid 5 ja 7; tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 62 punkt a ja artikli 63 lõige 1). Kui välismaalasel puudub tema kodakondsusriigi õiguse alusel õigus teha õigustoiminguid või osaleda isiklikult kohtumenetluses, kuid Kreeka õiguse kohaselt tal on need õigused (v.a. perekonnaõiguse, pärimisõiguse ja väljaspool Kreekat asuvat vara käsitlevate asjaõigusnormide kohaldamisalasse kuuluvad õigustoimingud), kohaldatakse Kreeka õigust (tsiviilseadustiku artikkel 9 ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 66).

– Juriidilised isikud

Juriidilise isiku teo- ja õigusvõimega seotud asjade suhtes kohaldatakse vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 10 juriidilise isiku asukohariigi õigust. Kreeka kohtupraktika kohaselt ei mõisteta asukoha all mitte registreeritud, vaid tegelikku asukohta.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Vanema ja lapse vahelise suhte küsimused on seotud nendevaheliste peresidemete ning nendega kaasnevate õiguste ja kohustustega.

Kui otsustatakse selle üle, kas laps on sündinud abielust või väljaspool abielu (tsiviilseadustiku artikkel 17) on kohaldatav õigus:

vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 14 selle riigi õigus, mida kohaldatakse lapse ema ja ema abikaasa vahelistele suhetele enne lapse sündi;

vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 14, kui abielu lahutati enne lapse sündi, siis selle riigi õigus, mida kohaldatakse lapse ema ja ema abikaasa vahelistele suhetele nende abielulahutuse ajal.

Õigus, mida kohaldatakse vanema ja abielust sündinud lapse suhetele, isegi kui abielu on lahutatud:

seoses vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega määrab Kreeka kohus kohaldatava õiguse kindlaks kooskõlas Haagi 19. oktoobri 1996. aasta vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva konventsiooniga, mille Kreeka ratifitseeris seadusega nr 4020/2011, tingimusel et tegemist on nimetatud konventsiooni sõlminud riigi õigusega.

Kui riik ei ole eelnimetatud konventsiooni osaline või küsimus ei kuulu konventsiooni kohaldamisalasse, on kohaldatav õigus vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 18:

kui nad on sama riigi kodanikud, siis selle riigi õigus;

kui nad on pärast lapse sündi saanud uue ühise kodakondsuse, siis nende viimase ühise kodakondsusriigi õigus;

kui nad olid enne lapse sündi eri riikide kodanikud ja kui nende kodakondsus ei muutunud pärast lapse sündi või kui nad olid enne lapse sündi sama riigi kodanikud, kuid vanemate või lapse kodakondsus muutus pärast lapse sündi, siis selle riigi õigus, kus oli lapse sünni ajal nende viimane ühine alaline elukoht;

kui ühine alaline elukoht puudub, siis lapse kodakondsusriigi õigus.

Emma ja isa ning väljaspool abielu sündinud lapse vahelistele suhetele kohaldatav õigus (tsiviilseadustiku artiklid 19 ja 20):

kui nad on sama riigi kodanikud, siis selle riigi õigus;

kui nad on pärast lapse sündi saanud uue ühise kodakondsuse, siis nende viimase ühise kodakondsusriigi õigus;

kui nad olid enne lapse sündi eri riikide kodanikud ja kui nende kodakondsus ei muutunud pärast lapse sündi või kui nad olid enne lapse sündi sama riigi kodanikud, kuid vanemate või lapse kodakondsus muutus pärast lapse sündi, siis selle riigi õigus, kus oli lapse sünni ajal nende viimane ühine alaline elukoht;

kui ühine alaline elukoht puudub, siis ema või isa kodakondsusriigi õigus.

Lapse ülalpidamise kohustuse suhtes kohaldatav õigus:

Kreeka kohus määrab alates 18. juunist 2011 kohaldatava õiguse kindlaks määruse (EÜ) nr 4/2009 alusel, nagu on sätestatud Haagi 23. novembri 2007. aasta protokollis. Üldjuhul kohaldatakse kohustatud isiku alalise elukoha riigi õigust.

3.4.2 Adopteerimine

Rahvusvahelise lapsendamise ja lapsendamise kehtetuks tunnistamise tingimuste suhtes kohaldatakse lapsendamises osalevate isikute kodakondsusriikide õigust (tsiviilseadustiku artikkel 23). Lapsendamise vormi suhtes kohaldatakse tsiviilseadustiku artiklis 11 ette nähtud õigust, st kas otsuse sisu reguleerivat õigust või vormi täitmise koha õigust või selle riigi õigust, mille kodanikud on kõik lapsendamises osalevad isikud. Kui lapsendamises osalevad isikud on eri riikide kodanikud, peavad selleks, et lapsendamine oleks seaduslik, olema täidetud asjaomaste riikide õigusaktides sätestatud tingimused ning nende õigusaktide kohaselt ei tohi olla lapsendamisele takistusi.

Lapsendajate ja lapsendatava vahelistele suhetele kohaldatav õigus:

kui nad on pärast lapsendamist sama riigi kodanikud, siis selle riigi õigus;

kui nad on lapsendamise ajal saanud uue ühise kodakondsuse, siis viimase ühise kodakondsusriigi õigus;

kui nad olid enne lapsendamist eri riikide kodanikud ja kui nende kodakondsus ei muutunud pärast lapsendamist või kui nad olid enne lapsendamist sama riigi kodanikud, kuid lapsendamises osalevate isikute kodakondsus muutus pärast lapsendamist, siis selle riigi õigus, kus oli lapsendamise ajal nende viimane ühine alaline elukoht;

kui ühine alaline elukoht puudub, siis lapsendaja kodakondsusriigi õigus, või kui lapsendajateks on abikaasad, siis selle riigi õigus, mis reguleerib nende omavahelisi suhteid.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Sisulised tingimused

Abielu sõlmimise eeldustele ja takistustele kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud abielu sõlmida soovivad isikud on, või kui nad on eri riikide kodanikud, siis emma-kumma riigi õigust (tsiviilseadustiku artikli 13 lõike 1 punkt a).

Menetlustingimused

Et abielu oleks kehtiv, kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud abielluvad on, või kui nad on eri riikide kodanikud, siis emma-kumma riigi õigust või selle riigi õigust, kus abielu sõlmitakse (tsiviilseadustiku artikli 13 lõike 1 punkt b). Kreeka õigussüsteemis eeldatakse teatavate vorminõuete täitmist abielu sõlmimisel; sellise paari kooselu, kes ei ole ametlikult abielus, tunnustatakse Kreekas tingimusel, et see on välisriigi õiguse kohaselt seaduslik ja koos elavad isikud ei ole Kreeka kodanikud.

Abikaasadevahelised isiklikud suhted

Abikaasadevahelised isiklikud suhted põhinevad abielul ega ole seotud varaga, näiteks kooselu ning õigused ja kohustused, sh ülalpidamiskohustus.

Abikaasadevahelistele isiklikele suhetele, v.a. ülalpidamiskohustus, (tsiviilseadustiku artikkel 14) kohaldatav õigus on järgmine:

kui abikaasad on pärast abiellumist sama riigi kodanikud, siis selle riigi õigus;

kui abikaasad on abielu jooksul saanud uue ühise kodakondsuse, siis nende viimase ühise kodakondsusriigi õigus;

kui abikaasad on abielludes sama riigi kodanikud ja üks neist omandab hiljem teise riigi kodakondsuse, siis nende viimase ühise kodakondsusriigi õigus, tingimusel et teine abikaasa on endiselt selle riigi kodanik;

kui nad olid enne abiellumist eri riikide kodanikud ja nende kodakondsus ei muutunud pärast abiellumist või kui nad olid enne abiellumist sama riigi kodanikud, kuid üks saab abiellumisel teise riigi kodakondsuse, siis selle riigi õigus, kus oli nende viimane ühine alaline elukoht;

kui abikaasadel abielu jooksul ühist alalist elukohta ei ole, siis selle riigi õigus, millega abikaasad on kõige tihedamalt seotud.

Ülalpidamiskohustus

Kohaldatav õigus määratakse kindlaks kooskõlas Kreeka poolt seadusega nr 3137/2003 ratifitseeritud Haagi 2. oktoobri 1973. aasta konventsiooni artikliga 4, st kohaldatakse selle riigi õigust, kus on õigustatud isiku alaline elukoht.

Abieluvararežiim

Abieluvararežiimi kohaldatakse abielust tulenevate varaliste õiguste ja kohustuste suhtes.

Kohaldatakse õigust, mis reguleerib abikaasade isiklike suhteid vahetult pärast abielu sõlmimist (tsiviilseadustiku artikkel 15).

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Vastavalt seadusele nr 3719/2008 tunnustab Kreeka õigussüsteem ka muid kooseluvorme peale abielu. Selles seaduses on sõnaselgelt sätestatud, et seda seadust kohaldatakse kõikidele Kreekas või Kreeka konsulaaralal sõlmitud tsiviilpartnerluste vormidele ja partneritevahelistele üldistele suhetele olenemata sellest, kas tegemist on Kreeka kodanike või välismaalastega. Kui tsiviilpartnerlus on sõlmitud välismaal, kohaldatakse selle vormi suhtes tsiviilseadustiku artiklis 11 sätestatud õigust, st kas otsuse sisu reguleerivat õigust või partnerluse sõlmimise koha õigust või partnerite kodakondsusriigi õigust; partneritevahelistele suhetele kohaldatakse selle riigi õigust, kus partnerlus sõlmiti.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Abielu lahutamisele ja muudele lahuselu vormidele kohaldatav õigus määratakse kindlaks määruse (EÜ) nr 1259/2010 (tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (Rooma III määrus)) alusel. Üldjuhul võivad abikaasad ise valida lahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse, tingimusel et selleks on üks järgmistest: a) selle riigi õigus, kus on kokkuleppe sõlmimise ajal abikaasade alaline elukoht; või b) abikaasade viimase alalise elukoha riigi õigus, tingimusel et üks abikaasadest on kokkuleppe sõlmimise ajal selle riigi kodanik; või c) selle riigi õigus, mille kodanik emb-kumb abikaasa kokkuleppe sõlmimise ajal on; või d) kohtu asukohariigi õigus.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Eelnimetatud määruses on sõnaselgelt sätestatud, et seda ei kohaldata endise abikaasa ülalpidamise kohustuse suhtes, sest seda küsimust reguleerib Kreeka poolt seadusega nr 3137/2003 ratifitseeritud Haagi 2. oktoobri 1973. aasta konventsiooni artikkel 8, st kohaldatakse selle riigi õigust, kus toimus lahutusprotsess või lahuselu menetlus.

3.6 Abieluvara

Vt eespool punkti 3.5.1 viimane lõik.

3.7 Testamendid ja pärimine

Pärimisküsimustele, v.a. testamendi koostamine ja tühistamine, kohaldatav õigus määratakse kindlaks vastavalt määrusele (EÜ) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist.

Testamendi olemasolu korral on see vormiliselt kehtiv, kui see on koostatud vastavalt ühele järgmisele õigusele (Haagi 5. oktoobri 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsiooni artikkel 1):

selle riigi õigus, kus testator tegi oma testamendi;

selle riigi õigus, mille kodanik testator testamendi tegemise ajal või surma hetkel oli;

selle riigi õigus, kus testator elas alaliselt testamendi tegemise ajal või surma hetkel;

kui testament on seotud varaga, siis vara asukohariigi õigus.

3.8 Kinnisvara

Kinnisvaraga seotud asjaõiguste suhtes kohaldatav õigus määratakse kindlaks vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 27, st kohaldatakse vara asukohariigi õigust. Kinnisvaraga seotud suhetele vastavalt võlaõigusseadusele kohaldatav õigus määratakse kindlaks määruse (EÜ) nr 593/2008 (Rooma I määrus) alusel, kusjuures üldjuhul kohaldatakse poolte valitud õigust.

Tehingute vormile kohaldatakse kinnisvara asukohariigi õigust (tsiviilseadustiku artikkel 12).

3.9 Maksejõuetus

Maksejõuetuse ja selle tagajärgede suhtes kohaldatav õigus määratakse kindlaks vastavalt määrusele (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta, st kohaldatakse selle riigi õigust, kus asjaomane menetlus algatati.

Viimati uuendatud: 26/03/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkevõrsioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje [es](#) originaalkeelset

versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Millist õigust kohaldatakse? - Hispaania

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Enamik kollisiooninorme on esitatud tsiviilseadustiku sissejuhatavas jaos (artiklid 9–12). Kohaldatavaid õigusnorme sisaldavad ka mõned eriseadused, nagu rahvusvahelist lapsendamist käsitlev seadus.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Mis puudutab kohaldatavat õigust, kehtivad Hispaanias praegu järgmised ELi määrused:

- määrus (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta;
 - määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I määrus);
 - määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguvälise võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II määrus);
 - määrus (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahusel suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (Rooma III määrus);
 - määrus (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist;
 - Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrus (EL) 2016/1191, millega edendatakse kodanike vaba liikumist, lihtsustades teatavate avalike dokumentide Euroopa Liidus esitamise nõudeid, ja muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012. Seda kohaldatakse alates 16. veebruarist 2019.
- Hispaania on ka mitme kollisiooni käsitleva konventsiooni osaline. Sellega seotud peamised mitmepoolsed konventsioonid on järgmised:
- perekonna- ja eesnimede suhtes kohaldatavat õigust käsitlev konventsioon, München, 5. september 1980;
 - vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon, Haag, 19. oktoober 1996;
 - protokoll ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta, Haag, 23. november 2007;
 - testamendi vormi suhtes kohaldatava õiguse konventsioon, Haag, 5. oktoober 1961;
 - liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon, Haag, 4. mai 1971;
 - tootjavastutuse suhtes kohaldatava õiguse konventsioon, Haag, 2. oktoober 1973.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Mis puudutab kohaldatavat õigust, kehtib praegu Hispaania Kuningriigi ja Uruguai Idavabariigi vaheline konventsioon õigusaktide konfliktide kohta laste ülalpidamise asjades ning ülalpidamisega seotud kohtuotsuste ja kohtulike kokkulepete tunnustamise ja täitmise küsimustes (Montevideo, 4. november 1987).

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Tsiviilseadustiku artikli 12 lõikes 6 on sätestatud, et „kohtud ja ametiasutused kohaldavad Hispaania õiguses sätestatud kollisiooninorme omal algatusel“.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Tsiviilseadustiku artikli 12 lõikes 2 on sätestatud, et Hispaania õigusnormides esitatud viiteid välisriigi õigusele käsitatakse viidetena materiaalsoigusele, olenemata kollisiooninormide tagasisaadetest või edasiviidetest mõnele muule kui Hispaania õigusele. See näitab seda, et tunnustatakse vaid esimese astme tagasisaadet või edasiviidet.

Teise astme tagasisaade või edasiviide ei ole lubatud, välja arvatud juhul, kui tegemist on vekslite, tšekkide või võlakirjadega, seoses õigusega selliseid kohustusi võtta.

Kui on kohaldatav ELi määrus või rahvusvaheline konventsioon, kohaldatakse tagasisaade ja edasiviide suhtes nende õigusaktide erieeskirju.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Hispaania õiguses ei ole sätestatud üldist korda õiguse muutumise puhul, see tähendab, kui kollisiooninormis ettenähtud ühendav tegur muutub.

Tsiviilseadustiku artikli 9 lõikes 1 on täisealisuse kohta sätestatud, et ühendava teguri muutumine ei mõjuta juba omandatud täisealisust. Kasutatud on kriteeriumi, mille kohaselt võetakse arvesse õigust, mida kohaldati siis, kui asjaomane õiguslik olukord tekkis, isegi kui ühendav tegur hiljem muutub.

Kui on kohaldatav ELi määrus või rahvusvaheline konventsioon, kohaldatakse õiguse muutumise puhul nende õigusaktide erieeskirju.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Tsiviilseadustiku artikli 12 lõikes 3 on sätestatud, et välisriigi õigust ei kohaldata mingil juhul, kui see on vastuolus avaliku korraga. Seega välistatakse välisriigi õiguse kohaldamine, kui selle tulemusel rikutakse ilmselgelt Hispaania õiguse aluspõhimõtteid. Põhiseaduslikult tunnustatud põhimõtteid peetakse olulisteks.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Pooled peavad välisriigi õiguse sisu ja kehtivust tõendama ning kohus võib kasutada selle kontrollimiseks mis tahes meetmeid, mida ta peab selle kohaldamisel vajalikuks. Tegemist on segasüsteemiga, mis ühendab menetlusdokumentide esitamise ja ainult poole taotlusel käsitlemise põhimõtte võimalusega, et kohus teeb kontrollimisel koostööd. Erandjuhtudel, kui välisriigi õiguse sisu ei ole võimalik tõestada, kohaldatakse Hispaania õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse määramise küsimust reguleerib üldiselt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) 593/2008 (Rooma I määrus). Juhtumid, mille puhul Rooma I määrus ei ole kohaldatav, lahendatakse kooskõlas tsiviilseadustiku artikli 10 lõikega 5, mis põhineb valikuvabaduse tunnustamisel, tingimusel et kohaldatav õigus on sõnaselgelt valitud ja et sellel õigusel on asjaomase küsimusega teatav seos. Kui seda ei ole võimalik teha, kohaldatakse poolte jaoks ühist riigisisest õigust; kui seda ei ole võimalik teha, kohaldatakse nende ühise alalise elukoha riigi õigust ja viimase võimalusena lepingu sõlmimise riigi õigust.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Seda teemat reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 (Rooma II määrus). Liiklusõnnetuste ja tootja vastutusega seotud kohtuasjades kohaldatakse vastavalt Haagi 1971. aasta ja 1973. aasta konventsiooni kollisiooninorme.

Küsimusi, mis ei kuulu ühegi eespool nimetatud sätte kohaldamisalasse, reguleerib tsiviilseadustiku artikli 10 lõige 9, mille kohaselt järgitakse lepinguvälise vastutuse juhtudel selle riigi õigust, kus vastutuse kaasa toonud sündmus toimus. Lubamatu käsundita asjaajamise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus on asjaajaja peamine tegevuskoht, ja alusetu rikastumise suhtes kohaldatakse õigust, mille alusel isik alusetult rikastus.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Tsiviilseadustiku artiklis 9 on sätestatud, et neis asjades kohaldatava õiguse määrab füüsilise isiku kodakondsus. Kehtestatud on sätted, mis käsitlevad topeltkodakondsuse ja ebaselge kodakondsuse juhtumeid. Topeltkodakondsus määratakse vastavalt sellele, kas tegemist on topeltkodakondsusega Hispaania õiguse alusel või topeltkodakondsusega, mis ei ole Hispaania õigusega lubatud. Topeltkodakondsuse lepingud on sõlmitud Tšiili, Peruu, Paraguay, Nicaragua, Guatemala, Boliivia, Ecuadori, Costa Rica, Hondurase, Dominikaani Vabariigi, Argentina ja Colombiaga. Nendel juhtudel kohaldatakse rahvusvaheliste lepingute sätteid. Kui rahvusvahelistes lepingutes asjakohased sätted puuduvad, on määrav eelkõige selle riigi kodakondsus, kus oli isiku viimane alaline elukoht, ja kui selle alusel otsustamine ei ole võimalik, siis selle riigi kodakondsus, mille isik sai viimasena. Kui topeltkodakondsus ei ole Hispaania õigusega lubatud ja üks kodakondsustest on Hispaania kodakondsus, on see ülimuslik, kuigi juhul, kui mõlemad kodakondsused on ELi riikide omad, tuleb kohaldada kodakondsuse alusel mittediskrimineerimise põhimõtet. Ebaselge kodakondsusega isikute suhtes kohaldatakse nende alalise elukoha riigi õigust. Kodakondsuseta isikute suhtes kohaldatakse New Yorgi 28. septembri 1954. aasta konventsiooni artiklit 12, mille kohaselt kohaldatakse kodakondsuseta isiku päritoluriigi õigust või selle puudumise korral elukohariigi õigust.

Füüsiliste isikute nime suhtes kohaldatavat õigust reguleerib 1980. aasta Müncheni leping. Füüsilise isiku ees- ja perekonnanimed määratakse selle riigi õiguse kohaselt, mille kodanik asjaomane isik on.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamise

Tsiviilseadustiku artikli 9 lõikes 4 on sätestatud, et vanema ja lapse vahelise bioloogilise suhte kindlaksmääramisel kohaldatav õigus on suhte kindlaksmääramise ajal lapse alalise elukoha kehtiv õigus. Kui lapsel puudub alaline elukoht või kui asjaomane seadus ei võimalda vanema ja lapse vahelist suhet kindlaks määrata, on kohaldatav õigus lapse kodakondsusriigi sel ajal kehtinud õigus. Kui see õigus ei võimalda vanema ja lapse vahelist suhet kindlaks määrata või kui lapsel ei ole kodakondsust, kohaldatakse Hispaania materiaalõigust.

Lapsendamisele kohaldatavat õigust reguleerib erioigusakt: seadus nr 54/2007 rahvusvahelise lapsendamise kohta. Selle seaduse artiklis 18 on sätestatud, et kui lapsendatava alaline elukoht on lapsendamise ajal Hispaanias või ta on viidud või viiakse elama Hispaaniasse, reguleerib Hispaania pädeva asutuse otsust lapsendamise kohta Hispaania materiaalõigust.

Vanema ja lapse vahelise kas bioloogilise või adoptiivsuhte sisu ja vanemliku vastutuse teostamise suhtes kohaldatav õigus määratakse kindlaks vastavalt Haagi 19. oktoobri 1996. aasta konventsioonile. Konventsiooni artiklis 17 on sätestatud, et vanemliku vastutuse teostamist reguleerib lapse alalise elukoha riigi õigus.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

Kehtestatud on eeskirjad abielu sõlmimise ja sellega kaasnevate tagajärgede kohta. Abielu sõlmimise vormi kohta on tsiviilseadustikus sätestatud, et väljaspool Hispaaniat võib abielu sõlmida: 1) kohtunik, linnapea või seadustikus nimetatud ametnik; 2) seaduses sätestatud usulise talituse käigus. Peale selle on seadustikus sätestatud, et hispaanlased võivad abielluda väljaspool Hispaaniat vastavalt abielu sõlmimise koha riigi õigusele. Kui mõlemad pooled on välismaalased, võivad nad abielluda Hispaanias samade sätete kohaselt kui hispaanlased või kummagi abielluja suhtes kohaldatava õiguse kohaselt. Abieluvõime ja sisu suhtes kohaldatakse kummagi abikaasa kodakondsusriigi õigust (tsiviilseadustiku artikli 9 lõige 1).

Tsiviilseadustiku artikli 9 lõike 2 kohaselt kohaldatakse abielu tagajärgede suhtes abikaasade ühist riigisisest õigust abielu sõlmimise hetkel. Kui ühine riigisisene õigus puudub, kohaldatakse kummagi poole kodakondsusriigi õigust või alalise elukoha riigi õigust, mille nad on koos valinud ja kinnitanud enne abielu sõlmimist koostatud ametlikus dokumendis. Kui nad ei ole kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse selle alalise elukoha riigi õigust, kus nad asusid elama vahetult pärast abielu sõlmimist, või selle puudumisel abielu sõlmimise koha riigi õigust.

Lahuselu ja lahususe suhtes kohaldatakse määrust (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (Rooma III määrus). Tsiviilseadustiku artikli 107 lõike 1 kohaselt kohaldatakse abielu tühistamise suhtes abielu sõlmimise koha riigi õigust. Hispaania rahvusvahelises eraõiguses puuduvad registreerimata kooselu käsitlevad sätted (st et põhimõtteliselt tuginetakse analoogiale).

Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatakse Haagi 2007. aasta protokollil ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta.

3.6 Abieluvara

Abieluga kaasnevaid tagajärgi reguleerib õigusnorm (tsiviilseadustiku artikli 9 lõige 2) hõlmab nii üksikisikule tulenevaid kui ka varalisi tagajärgi. Seepärast kohaldatakse abielu sõlmimise hetkel kehtinud abikaasade suhtes ühiselt kohaldatavat õigust; kui selline õigus puudub, kohaldatakse ühe poole suhtes kohaldatavat õigust või alalise elukoha riigi õigust, mille nad on koos valinud ja kinnitanud enne abielu sõlmimist koostatud ametlikus dokumendis; kui sellist õigust ei ole valitud, kohaldatakse selle alalise elukoha riigi õigust, kus nad asusid elama vahetult pärast abielu sõlmimist, või selle puudumisel abielu sõlmimise koha riigi õigust.

Lepingud ja kokkulepped, milles on sätestatud abikaasade varasuhted või millega neid muudetakse või asendatakse, on kehtivad, kui need on abielu sõlmimise hetkel kooskõlas abieluga kaasnevaid tagajärgi reguleeriva seaduse või ühe poole kodakondsusriigi või alalise elukoha riigi õigusega (tsiviilseadustiku artikli 9 lõige 3).

3.7 Testamendid ja pärimine

Hispaania kohaldab määrust (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist. Selle määruse kohaselt kohaldatakse surnud isiku alalise elukoha riigis isiku surmahetkel kehtinud õigust, välja arvatud juhul, kui surnud isik oli valinud kohaldatavaks õiguseks oma kodakondsusriigi õiguse.

Testamendi vormile kohaldatakse Haagi 1961. aasta konventsiooni.

3.8 Kinnisvara

Tsiviilseadustiku artikli 101 lõike 1 kohaselt reguleerib kinnisasja omandi- ja teisi asjaõigusi ja muid õigusi ning selle avalikustamist vara asukohariigi õigus, mida kohaldatakse ka vallasasjade suhtes. Transiitkaubaga seotud õiguste kindlaksmääramisel või andmisel peetakse kauba asukohaks lähetamiskohta, välja arvatud juhul, kui saatja ja vastuvõtja on sõnaselgelt või vaikimisi kokku leppinud, et kauba asukohana käsitatakse sihtkohta. Vee-, õhu- ja raudteesõidukite ning kõigi nendega seotud õiguste suhtes kohaldatakse lipuriigi või registreerimisriigi õigust. Mootorsõidukite ja muude maanteetranspordivahendite suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus need sõidukid asuvad. Väärtpaberite emiteerimise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus neid emiteeritakse.

3.9 Maksejõuetus

☞ **Nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 (maksejõuetusmenetluse kohta)** kohaldamisalasse mittekuuluvate juhtumite suhtes kohaldatakse ☞ **9. juuli 2000. aasta pankrotiseadust nr 22/2003**. Nimetatud seaduse artiklis 200 on sätestatud, et üldjuhul reguleerib maksejõuetusmenetlust Hispaanias ja nende tagajärgi ning nende menetluste teostamist ja lõpetamist Hispaania õigus (9. juuli 2003. aasta seadus 22/2003, mida on muudetud seadusega 9/2015 pankrotivaldkonna erakorraliste meetmete kohta (26. mai 2015. aasta Ametlik Väljaanne)). Pankrotiseadus sisaldab ka rahvusvahelise eraõiguse sätteid, millega määratakse kindlaks mitmesugustele menetlusega seotud õigussuhetele kohaldatav õigus.

Viimati uuendatud: 08/12/2020

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusala koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkevõrsioonides. Komisjon ja Euroopa õigusala koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Prantsusmaa

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Rahvusvahelist eraõigust ei ole kodifitseeritud ning konkreetne rahvusvahelise eraõiguse seadus puudub. Enamik põhimõtteid ja kollisiooninorme tuleneb kohtupraktikast, välja arvatud üksikud, mis on olenevalt asjaomase valdkonnast sätestatud eri seadustikes, eelkõige tsiviilseadustikus (*Code civil*).

Eri seadustike sisuga saab tutvuda aadressil:

☞ <https://www.legifrance.gouv.fr>

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Prantsusmaale on siduvad 24 konventsiooni, mis on vastu võetud Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi raames. Nende konventsioonide loetelu on avaldatud konverentsi veebisaidil.

☞ <https://www.hcch.net/fr/states/hcch-members/details1/?sid=39>

Prantsusmaa on ka ühinenud muude mitmepoolsete konventsioonidega, eelkõige nendega, mis sisaldavad materiaaõiguse norme, nagu 1980. aasta Viini konventsioon kaupade rahvusvahelise ostu-müügi lepingute kohta.

Kõik konventsioonid, millega Prantsusmaa on ühinenud, on kättesaadavad rahvusvaheliste lepingute ja kokkulepete andmebaasis, mida haldab Euroopa ja välisasjade ministeerium: ☞ <https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/exl-php/cadcgp.php>.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Prantsusmaa on sõlminud arvukalt kahepoolseid konventsioone, millest mõned sisaldavad kollisiooninorme. Ka need konventsioonid on kättesaadavad eelnimetatud andmebaasis.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Olenemata asjaomase kollisiooninormi allikast (siseriiklik õigus, Euroopa Liidu õigusakt, rahvusvaheline konventsioon), on kollisiooninormide menetluslik seisund erinev olenevalt sellest, kas pooled saavad vabalt asjaomasele õigusele tugineda või mitte.

Kui kohtuasi käsitleb valdkonda, mille puhul pooled saavad tugineda asjaomasele õigusele, st eelkõige kui kohtuasi on seotud varaga (lepingud, tsiviilvastutus, asjaõigused jne), ei pea kohtunik kollisiooninorme omal algatusel kohaldama, kui ükski pool ei ole taotlenud välisriigi õiguse kohaldamist. Tal on lihtsalt võimalus seda teha, välja arvatud juhul, kui pooled lepivad menetluses kokku, et kohaldatakse Prantsuse õigust. Järelikult kohaldatakse kollisiooninorme poolte taotlusel.

Kui aga kohtuasi käsitleb valdkonda, mille puhul pooled ei saa tugineda asjaomasele õigusele, eelkõige kui kohtuasi ei ole seotud varaga (isiklik seisund), peab kohtunik kohaldama kollisiooninorme omal algatusel.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Kohtupraktikas on juba ammu tunnustatud tagasisaadet (Prantsuse õiguse kohaldamine) ja edasiviidet (pädevust tunnistava välisriigi õiguse kohaldamine).

Tingimused et see ei ole kohaldatav Euroopa Liidu õigusaktide või rahvusvaheliste konventsioonidega välistatud, on tagasisaadet ja edasiviidet kohtupraktikas korrapäraselt rakendatud kohtuasjade puhul, mis käsitlevad isikliku seisundit, juriidiliste dokumentide ametlikku kehtivust ning eelkõige abielu ja testamente. Seoses pärimisega piirduakse kohtupraktikas nüüd tagasisaate ja edasiviite kohaldamisel enamasti ainult juhtudega, kus see võimaldab tagada pärimise ühetaolisuse ühe ja sama õiguse kohaldamise teel vallas- ja kinnisvara suhtes.

Teisalt on pretsedendiõigus alati välistanud tagasisaate ja edasiviite kohaldamise asjades, kus pooled saavad valida kohaldatava õiguse, näiteks abieluvärsvara ja lepinguid käsitlevates asjades.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Ühendava teguri muutumine viitab ajalisele kollisioonile ühendava teguri ruumis ümberpaiknemise tõttu. Seega tuleb teada, millistel tingimustel tuleb eelnevast olukorrast tuleneva õiguse asemel kohaldada uut õigust.

On võimalik, et kollisiooninormid ise määravad ära neis sätestatud ühendava teguri ajalise kohaldamise tingimused. Näiteks põlvnemise kindlaksmääramist käsitlevas tsiviilseadustiku artiklis 311-14 sätestatud kollisiooninorm määrab ise kindlaks ühendava teguri ajalise kohaldamise tingimused, sest see näeb ette, et lapse sündimise päeval tuleb hinnata ema suhtes kohaldatavat õigust.

Kui see näide välja arvata, leiab lahenduse kohtupraktikast, mis tavaliselt tugineb Prantsuse üleminekuõiguse põhimõtetele – esiteks uue õiguse viivitamatu kohaldamine juba tuvastatud olukorra tulevikus tekkivatele tagajärgedele ning teiseks uue õiguse tagasiulatava jõu puudumine õigussuhte sõlmimise või lõpetamise hindamisel.

Näiteks kohaldatakse abielu ja selle lõpetamise tagajärgede suhtes kohe uut õigust. Abielu sõlmimise tingimuste suhtes seevastu kohaldatakse endiselt õigust, mis oli kohaldatav abielu sõlmimise ajal.

Kinnisasjaõiguste suhtes kohaldatakse viivitamata asjaomase vara uue asukoha õigust. See laieneb ka kõikidele välismaal seatud kokkuleppelistele tagalistele. Järelikult kaotavad need tagatised vara hilisemal Prantsusmaale üleviimisel kehtivuse, sest need ei ole kooskõlas Prantsuse õigusega. Näiteks ei saa Prantsusmaal tugineda reservatsiooniklauslile, mis on seatud Saksamaal Saksa võlausaldaja kasuks seoses Saksamaal asunud, kuid hiljem Prantsusmaale viidud varaga, kuna tegemist on *commissoria lex* klausliga (mille kohaselt läheb vara võla tähtjaks tasumata jätmisel võlausaldaja omandisse), mis sel ajal oli Prantsusmaal keelatud.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

– Prantsuse või välisriigi õiguse üldist kehtivust omavate sätete viivitamatu kohaldamine

Prantsuse kohtunik võib kollisiooninorme kohaldamata viivitamata kohaldada Prantsuse või välisriigi materiaalõiguse norme, kui neid saab käsitada üldist kehtivust omavate sätetena. Prantsuse õiguses ei ole üldist kehtivust omava sätte mõistet määratletud. Seega määrab kohtunik sellised sätted kindlaks juhtumipõhiselt.

– Rahvusvahelise avaliku korra erand

Välisriigi õiguse materiaalõiguse normid, mis on kollisiooninormide kohaselt tavaliselt kohaldatavad, võib tervikuna või osaliselt kohaldamata jätta, eelistades neile Prantsuse õiguse materiaalõiguse norme vastavalt rahvusvahelise avaliku korra erandile. Kuna täpne määratlus puudub, siis kohtupraktika kohaselt hõlmab rahvusvahelise avaliku korra erand esiteks Prantsuse õiguse keskseid või aluspõhimõtteid, nagu inimväärikus, vabadus (sealhulgas abielumisvabadus) ja isikute füüsiline puutumatus. Samuti hõlmab see ajas ja ruumis muutuvat kontseptsiooni, st Prantsuse kohustuslikke seadusandlikke põhimõtteid, mille piirid sõltuvad kohtuniku konkreetsest hinnangust.

– Õiguse kohaldamisest kõrvalehoidmise erand

Välisriigi õiguse kohaldamisest võib loobuda ka siis, kui selle tulemuseks on õiguse kohaldamisest kõrvalehoidumine, st kui tahtliku tegevuse tulemusel muudetakse see kunstlikult kohaldatavaks muu õiguse asemel, mida tuleks tavaliselt kohaldada. Selliseks tegevuseks võib olla näiteks tahtlik manipuleerimine ühendava teguri kui ühendava õiguskategooriaga.

– Võimatus selgitada välja kohaldatava välisriigi õiguse sisu

Peale selle kohaldatakse Prantsuse õigust ka siis, kui tavaliselt kohaldatava välisriigi õiguse sisu ei ole võimalik välja selgitada.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Pärast mõningaid kõhklusi on nüüdseks asjaomane pretsedendiõigust välja kujunenud: Prantsuse kohtunik otsustab välisriigi õiguse kohaldatavuse üle kas omal algatusel või sellele õigusele tugineda sooviva menetluspoole taotlusel ning uurib selle õiguse sisu vastavalt vajadusele kas poolte abiga või ise. Selline lahendus on üldiselt kasutatav, olenemata sellest, kas pooled saavad vabalt nimetatud õigusele tugineda või mitte.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Võttes arvesse asjaomase lepingu suhtes kohaldatavaid mitme- ja kahepoolseid konventsioone, rakendatakse pretsedendiõigusega kehtestatud varasemaid kollisiooninorme ainult siis, kui leping ei kuulu määruse (EÜ) nr 593/2008 (Rooma I määrus) või sellele eelnenud 1980. aasta Rooma lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsiooni kohaldamisalasse.

Kaua aega tagasi pretsedendiõigusega kehtestatud Prantsuse kollisiooninorm on autonoomne põhimõte. Seega kohaldatakse lepingu suhtes poolte valitud õigust ning kui pooled pole kohaldatavat õigust valinud, siis selle riigi õigust, millega leping on kõiki juhtumi asjaolusid arvesse võttes objektiivselt kõige tihedamalt seotud.

Juriidilise dokumendi vormi suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus dokument on sõlmitud, välja arvatud juhul, kui pooled on sõnaselgelt kokku leppinud, et dokumendi vormi suhtes kohaldatakse sama õigust, mida kohaldatakse selle sisu suhtes, ning neil on võimalik seda teha.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Enne Rooma II määruse jõustumist toimunud sündmuste suhtes kohaldatakse kahjustava sündmuse toimumise koha õigust: see on kas koht, kus toimus kahju tekitanud sündmus, või koht, kus kahju tekkis.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Tsiviilseadustiku artikli kolm lõike 3 kohaselt kohaldatakse füüsilise isiku seisundi ning tema õigus- ja teovõime suhtes tema kodakondsusriigi õigust (isikut reguleerivat õigust või siseriiklikku õigust).

Isikut reguleeriva õiguse kohaldamisala piirneb siiski ainult küsimustega, mis on seotud füüsilise isiku õigus- ja teovõimega kasutada oma õigusi (võimetusega sõlmida õigustehinguid).

Põhimõtteliselt ei sõltu põhikohtuotsuste või isiku seisundi ning tema õigus- ja teovõimega seotud kohtuotsuste tagajärjed Prantsusmaal välisriigi kohtuotsuse tunnustamisest, välja arvatud juhul, kui need on aluseks olulistele täitetoimingutele, mis on seotud isikute varaga või nende suhtes kehtestatud sunnimeetmetega.

Elukoht ei kuulu isikut reguleeriva õiguse kohaldamisalasse, sest see ei kuulu ühessegi ühendava teguri konkreetseesse kategooriasse. Seega kohaldatakse elukoha suhtes õigust, mida kohaldatakse iga institutsiooni suhtes, kus seda arvesse võetakse.

Samuti ei reguleeri ükski konkreetne kollisiooninorm nime; lapsevanemad, kes soovivad panna lapsele perekonnanime või seda muuta, võivad tugineda sel eesmärgil kohaldatavale isikut reguleerivale õigusele.

Tsiviilseadustiku artikli kolm lõike 3 kohaselt kohaldatakse eesnime muutmise toimingute suhtes isikut reguleerivat õigust, nagu seda on tõlgendatud kohtupraktikas.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 311-14 kohaldatakse põlvnemise kindlakstegemise suhtes seda isikut reguleerivat õigust, mida kohaldati ema suhtes lapse sünnikuupäeval, või lapse isikut reguleerivat õigust, kui ema ei ole teada.

Tsiviilseadustiku artiklis 311-15 on siiski sätestatud, et kui lapse ning lapse isa ja ema ühine alaline elukoht või neist ühe alaline elukoht on Prantsusmaal, on seisundil kõik Prantsuse õigusest tulenevad tagajärjed, isegi kui põlvnemise muud elemendid võivad sõltuda välisriigi õigusest.

Tsiviilseadustiku artikli 311-17 kohaselt on isaduse või emaduse vabatahtlik tunnistamine kehtiv, kui see toimub kooskõlas isa või ema või lapse isikut reguleeriva õigusega.

Kassatsioonikohtu (*Cour de cassation*) väljakujunenud praktika kohaselt kohaldatakse artiklit 311-17 nii tühistamishagi suhtes kui ka isaduse või emaduse vaidlustamise hagi suhtes, mis peab olema võimalik nii põlvnemist tunnistava poole kui ka lapse suhtes kohaldatava õiguse puhul.

3.4.2 Adopteerimine

Vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 370-3 kohaldatakse lapsendamise suhtes lapsendaja kodakondsusriigi õigust või kui lapsendajateks on abikaasad, siis nende abielust tulenevate tagajärgede suhtes kohaldatavat õigust. Lapsendamine ei ole siiski võimalik, kui see on mõlema abikaasa kodakondsusriigi õiguse alusel keelatud.

Välisriigi kodakondsusega alaealist ei saa lapsendada, kui alaealise isikut reguleeriva õiguse alusel on lapsendamine keelatud, välja arvatud juhul, kui alaealine on sündinud ja tema alaline elukoht on Prantsusmaal.

Olenemata kohaldatavast õigusest eeldab lapsendamine lapse seadusliku esindaja nõusolekut. Nõusolek peab olema antud vabatahtlikult, tasuta ja pärast lapse sündi ning esindajat tuleb teavitada lapsendamise tagajärgedest; eelkõige siis, kui nõusolek antakse täielikuks lapsendamiseks, tuleb esindajat teavitada lapse ja vanema vahelise eelneva sugulussuhte täielikust ja pöördumatust lõppemisest.

Tsiviilseadustiku artikli 370-4 kohaselt on Prantsusmaal toimunud lapsendamisel Prantsuse õiguses ette nähtud tagajärjed.

Artiklis 370-5 on sätestatud, et välisriigis seaduslikult toimunud lapsendamisel on Prantsusmaal täieliku lapsendamise tagajärjed, kui vanema ja lapse vaheline eelnev sugulussuhe lõppeb täielikult ja pöördumatult. Kui see nii ei ole, on tegemist mittetäieliku lapsendamiselega. Mittetäieliku lapsendamise võib muuta täielikuks lapsendamiseks, kui selleks vajalik nõusolek on antud sõnaselgelt ja kõikidest asjaoludest teadlik olles.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Kollisiooninormid on sätestatud tsiviilseadustiku artiklites 202-1 ja 202-2 (pretsedendiõiguse kodifitseerimine ja kohandamine).

Artikli 202-1 esimese lõigu kohaselt reguleerib abielu sõlmimiseks vajalikke omadusi ja tingimusi kummagi abikaasa puhul tema isikut reguleeriv õigus.

Olenemata kohaldatavast isikut reguleerivast õigusest on abiellumiseks vajalik mõlema abikaasa nõusolek kooskõlas Prantsuse õiguses, st tsiviilseadustiku artiklites 120 ja 180 sätestatud tingimustega.

Lisaks on nimetatud artikli teises lõigus sätestatud, et kaks samasoolist isikut võivad abielluda, kui vähemalt ühe isiku isikut reguleeriv õigus või tema alalise või peamise elukoha riigi õigus seda võimaldab. Kassatsioonikohtul on olnud võimalus 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsuses kinnitada, et tsiviilseadustiku artikli 202-1 teist lõiku tuleks tõlgendada nii, et teise võimalusena kohaldatakse Prantsuse õigust vastavalt rahvusvahelise avaliku korra erandile. Seega tuleb tavaliselt ühe abikaasa isikut reguleeriva õiguse kohaldatavat välisriigi õigust jätta osaliselt kohaldamata, kui see keelab samasooliste isikute abielu, sest see on vastuolus Prantsusmaa konkreetse õiguspõhimõttega (vt eespool seoses rahvusvahelise avaliku korra erandiga).

Nende sätete kohaldamine on siiski osutunud delikaatseks küsimuseks juhtudel, kui Prantsusmaa on seotud välisriigiga kahepoolse konventsiooni alusel (mis on sõlmitud Alžeeria, Kambodža, Kosovo, Laose, Makedoonia, Maroko, Montenegro, Poola, Serbia, Sloveenia ja Tuneesiaga), mille abielu reguleerivad sätted viitavad ainult abikaasade isikut reguleerivale õigusele, et hinnata abielu sõlmimiseks vajalikke sisulisi tingimusi, mis keelavad abielu samasooliste isikute vahel. Nende isikute õiguslikku olukorda on selgitatud kassatsioonikohtu 28. jaanuari 2015. aasta otsuses (apellatsioonkaebus nr No 13-50.059), mis välistas Prantsusmaa ja Maroko vahel sõlmitud konventsiooni kohaselt kohaldatava Maroko õiguse kohaldamise vastavalt konventsiooni artiklile 4, milles on sätestatud, et teise riigi kohus võib jätta kohaldamata konventsiooniga määratud riigi õiguse, kui see on ilmselgelt vastuolus avaliku korraga, ning see on nii, kui vähemalt ühe abikaasa isikut reguleeriva õiguse või tema alalise või peamise elukoha riigi õiguse kohaselt on abielu samasooliste isikute vahel lubatud. Vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 202-1 kohaldatakse abielu vorminõuetele selle riigi õigust, kus abielu sõlmitakse.

Seoses abielu puhtalt isiklike tagajärgedega kohaldatakse vastavalt kohtupraktikale tavaliselt abikaasade ühise kodakondsusriigi õigust ning kui abikaasadel puudub ühine alaline elukoht või ühine kodakondsus, siis Prantsuse õigust. Varalisi tagajärgi reguleerib abieluvararežiimi või pärimise suhtes kohaldatavat õigust.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Vabaabielu või kooselu suhtes konkreetseid kollisiooninorme ei ole kehtestatud, kui püsivalt koos elavate paaride suhtes ei kuulu Prantsuse õiguse kohaselt konkreetseesse õiguskategooriasse, vaid kujutavad endast tegelikku olukorda. Seega kohaldatakse nende suhtes tavalist lepinguõigust. Järelikult on sõltuvalt juhtumist ja püsivalt koos elava paari suhte õiguslikust laadist kohaldatavaks õiguseks lepinguvälise kohustuste, vara või pärimise suhtes kohaldatavat õigust. Teisalt kohaldatakse registreeritud kooselu suhtes tsiviilseadustiku artiklis 515-5-1 sätestatud konkreetset kollisiooninormi, mille kohaselt registreeritud kooselu sõlmimise tingimusi ja tagajärgi ning selle lõpetamise põhjusi ja tagajärgi reguleerivad selle riigi materiaalõiguse normid, kus kooselu on sõlmitud. Registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavas 24. juuni 2016. aasta määruses (EL) 2016/1104 on sätestatud kollisiooninorm, mille kohaselt kohaldatakse esmalt partnerite valitud õigust (kodakondsusriigi õigus, alalise elukohariigi õigus või selle riigi õigus, kus kooselu on registreeritud) ning kui pooled ei ole valikut teinud, selle riigi õigust, mille alusel registreeritud kooselu loodi. Määrus jõustub 29. jaanuaril 2019.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Kollisiooninormid on sätestatud määruses (EL) nr 1259/2010 (Rooma III määrus) tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuse suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas.

Enne määruse jõustumise kuupäeva, st enne 21. juunit 2012 algatavad menetlused suhtes kohaldata kollisiooninormi, mis on sätestatud tsiviilseadustiku artiklis 309, mille kohaselt kohaldatakse abielulahutuse suhtes Prantsuse õigust, kui abikaasad olid menetluse algatamise kuupäeval Prantsusmaa kodanikud või nende ühine elukoht või mõlema elukoht asus Prantsusmaal või ükski välisriigi õigus ei olnud kohaldatavat, samal ajal kui Prantsuse kohtud olid pädevad abielulahutust arutama.

Vanemlik vastutus

Kollisiooninormid on sätestatud vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsiooni artiklis 15 jj.

Vanemliku vastutuse seadusjärgset tekkimist või lõppemist ilma kohtu- või haldusasutuse sekkumiseta ning vanemliku vastutuse teostamist reguleerib lapse alalise elukoha riigi õigus.

Kui pöördutakse Prantsusmaa asutuse poole, kohaldab see asutus põhimõtteliselt Prantsuse õigust. Samas võib see asutus erandkorras kohaldada või arvesse võtta teise riigi õigust, millega olukord on märkimisväärselt seotud.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Vastavalt ülalpidamiskohustusi käsitleva määruse (EÜ) nr 4/2009 artiklile 15 määratakse ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust kindlaks vastavalt laste ja teiste pereliikmete elatise rahvusvahelise sissenõudmise 23. novembri 2007. aasta Haagi konventsiooni protokollile. Põhimõtteliselt on kohaldatavat ülalpidamist saama õigustatud isiku alalise elukoha riigi õigus, kuid pooled võivad vastastikusel kokkuleppel valida juba käimasoleva menetluse jaoks kohaldatava õiguse järgmistest seast:

- a) mis tahes riigi õigus, mille kodanik üks või teine pool kohaldatava õiguse valimise ajal on;
- b) selle riigi õigus, kus asub ühe või teise poole alaline elukoht kohaldatava õiguse valimise ajal;
- c) poolte valitud kohaldatavat õigust või nende vararežiimi suhtes tegelikult kohaldatavat õigust;
- d) poolte valitud kohaldatavat õigust või nende abielulahutuse või kooselu lõppemise suhtes tegelikult kohaldatavat õigust.

3.6 Abieluvara

Pärast 1. septembrit 1992 abiellunud abikaasade suhtes kohaldatakse kollisiooninorme, mis on sätestatud 14. märtsi 1978. aasta Haagi konventsioonis abieluvararežiimi suhtes kohaldatava õiguse kohta, koos tsiviilseadustiku artiklites 1397-2–1397-5 sisalduvate spetsiaalsete kohandussätetega. Kuna konventsioonis ei ole seda sätestatud, määratakse kohaldatav õigus kindlaks vastavalt põhimõtetele, mis on sätestatud Prantsuse pretsedendiõiguses asjaomase teema kohta. Seega reguleerib konventsiooni alusel kohaldatav õigus abikaasade vara koosseisu, nende õigusi, kohustusi ja volitusi abielu ajal ning abieluvararežiimi lõpetamist ja lõppemist abielu lõppedes.

Enne 1. septembrit 1992 abiellunud abikaasade suhtes kohaldatakse Prantsuse kollisiooninorme. Neis on sätestatud, et olenemata sellest, kas ametlik abieluvaraleping on sõlmitud või mitte, kohaldatakse abieluvararežiimi suhtes seda õigust, mille abikaasad valisid abielu sõlmimise ajal otsesõnu või vihjamisi, kuid kindlalt.

Abikaasade suhtes, kes abielluvad või valivad abieluvararežiimi suhtes kohaldatava õiguse pärast 29. jaanuari 2019, kohaldatakse [nõukogu 24. juuni 2016. aasta määrust \(EL\) 2016/1103, millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas abieluvararežiime käsitlevates asjades](#).

Selgesõnalise või vihjamisi valiku puudumisel tuleb kindlaks teha poolte tahe, tuginedes lihtsale eeldusele, nagu see, et kohaldatav on selle riigi õigus, kus asus paari esimene ühine elukoht.

3.7 Testamendid ja pärimine

Pärast 17. augustit 2015 avanenud pärandite suhtes kohaldatakse 4. juuli 2012. aasta määrust (EL) nr 650/2012. Vastavalt määruse artiklile 21 kohaldatakse pärimisasjale tervikuna selle riigi õigust, kus asus surnu alaline elukoht tema surma hetkel.

Enne 17. augustit 2015 avanenud pärandite suhtes kohaldatakse Prantsuse kollisiooninorme. Nende normidega on kehtestatud kaheosaline süsteem, mille kohaselt jaguneb sama isiku rahvusvaheline pärimisasi vallaspärandvara ja vastavalt vajadusele ühe või mitme kinnispärandvara vahel.

Nii materiaalselt kui ka immateriaalselt vara hõlmava vallasvara pärimise suhtes kohaldatakse surnu viimase elukoha riigi õigust.

Kinnisvara pärimise suhtes kohaldatakse vara asukoha riigi õigust, kuigi Prantsuse kohus võib tagasisaadet rakendades kohaldada Prantsuse õigust, kui see võimaldab tagada pärimise ühetaolisuse sama õiguse kohaldamisega vallas- ja kinnisvara suhtes (vt eespool).

Seadusjärgse pärimise suhtes kohaldatav õigus määratakse kindlaks kooskõlas eelnimetatud kollisiooninormidega ning seda õigust kohaldatakse ka testamendi- ja lepingujärgse pärimise sisuliste tingimuste ja tagajärgede suhtes. Testamendi vormi reguleerib 5. oktoobri 1961. aasta Haagi konventsioon, mida kohaldatakse alates 19. novembrist 1967.

Lisaks on Prantsusmaa ühinenud 26. septembri 1973. aasta Washingtoni konventsiooniga (kehtiv alates 1. detsembrist 1994), mille kohaselt peavad kõik osalisriigid tunnustama kõiki kooskõlas konventsioonis kehtestatud vorminõuetega koostatud testamente.

3.8 Kinnisvara

Vastavalt tsiviilseadustiku artikli 3 teisele lõigule kohaldatakse kinnisvara ja sellega seotud asjaõiguste suhtes vara asukoha riigi õigust.

3.9 Maksejõuetus

Pretsedendiõigus on väljaspool määruste (EL) nr 1346/2000 ja (EL) 2015/848 kohaldamisala alati ette näinud võimaluse algatada võlgniku suhtes Prantsusmaal kõiki võlausaldajaid puudutava menetluse, kui võlgniku registrijärgne asukoht või üks tegevuskohti on Prantsusmaal. Sama kehtib ka Prantsuse võlausaldajate puhul vastavalt tsiviilseadustiku artiklis 14 sätestatud „kohtualluvuse privileegile“.

Prantsusmaal algatatud menetluse suhtes kohaldatakse Prantsuse õigust, mis reguleerib menetluse algatamise tingimusi ning menetluse elluviimist ja tagajärgi, eelkõige tagatist käsitlevate kokkulepete täitmisele pööratavust. Nõude võivad esitada kõik võlausaldajad, sealhulgas need, kes asuvad väljaspool Prantsusmaad. Prantsusmaal sel viisil algatatud menetluse eesmärk on põhimõtteliselt võtta arvesse kogu võlgniku vara, sealhulgas välisriigis asuvat vara, loomulikult tingimusel, et välisriik tunnustab Prantsuse kohtu otsust.

Välisriigis algatatud kõiki võlausaldajaid puudutava menetluse tagajärjed kehtivad Prantsusmaal tingimusel, et Prantsusmaal ei ole veel ühtegi asjassepuutuvat menetlust algatatud ja et Prantsusmaal tunnustatakse välisriigi kohtu otsuseid.

Viimati uuendatud: 18/12/2020

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Horvaatia

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Horvaatia Vabariigis on rahvusvaheline eraõigus reguleeritud rahvusvahelise eraõiguse seadusega (*Zakon o međunarodnom privatnom pravu*) (*Narodne Novine* (NN; Horvaatia Vabariigi Teataja) nr 101/17), mis jõustus 29. jaanuaril 2019. Rahvusvahelise eraõiguse seadus käsitleb rahvusvahelise ulatusega eraõiguslike suhteid, Horvaatia kohtute ja muude ametiasutuste pädevust sellistes rahvusvahelise ulatusega eraõiguslikes suhetes ning asjakohaseid menetlusnorme, samuti välisriikide kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist. Rahvusvahelise eraõiguse seadust kohaldatakse rahvusvahelise ulatusega eraõiguslikele suhetele, välja arvatud juhul, kui need on juba reguleeritud Euroopa Liidu siduvate õigusaktide, Horvaatias kehtivate rahvusvaheliste lepingute või muude Horvaatias kehtivate seadustega.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Haagi 1954. aasta tsiviilkohtumenetluse konventsioon

Haagi 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon

Haagi 1971. aasta liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon

Haagi 1973. aasta tootjavastutuse suhtes kohaldatava õiguse konventsioon

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Horvaatia Vabariik on õigusjärgluse alusel mitme kahepoolse rahvusvahelise lepingu osaline, nagu õigusabi käsitlevad lepingud, konsulaarsuhete konventsioonid ning kaubandus- ja merenduslepingud. Teatud riikidega on sõlmitud ka järgmised kollisiooninorme sisaldavad õigusabi lepingud:

Viinis 16. detsembril 1954 Austriaga sõlmitud vastastikuse õiguslase koostöö konventsioon;

Sofias 23. märtsil 1956 Bulgaariaga sõlmitud vastastikuse õigusabi leping;

Belgradis 20. jaanuaril 1964 Tšehhi Vabariigiga sõlmitud leping õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades;

Ateenas 18. juunil 1959 Kreekaga sõlmitud konventsioon kohtuotsuste vastastikuse tunnustamise ja täitmise kohta;

Ungariga 1968. aastal sõlmitud vastastikuse õigusabi leping.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Rahvusvahelise ulatusega õigusolukordades kohaldatakse rahvusvahelist eraõigust kolmel viisil: kollisiooninormid, üldist kehtivust omavad sätted ja materiaalõiguse erinormid.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artiklis 9 on sätestatud, et kõnealusel seaduses nimetatud mis tahes riigi õiguse kohaldamine tähendab asjaomases riigis kehtivate õigusnormide (kuid mitte kohaldatava õiguse valikut käsitlevate normide) kohaldamist.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Kohaldatava õigusakti vahetamisega on tegemist juhul, kui õigusliku suhte jooksul muutub selle aluseks olev faktiline olukord, millele ühendav tegur põhineb, mille tulemusel muutub kohaldatav õigus. Kohaldatakse samu kollisiooninorme, kuid asjaolud, millele ühendav tegur põhineb, on muutunud. See küsimus tõstatub üksnes juhul, kui kohaldatav õigus määratakse kindlaks muutuvate, mitte püsivate ühendavate tegurite alusel.

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artiklis 21 on sätestatud, et teise riiki saabuva omandi puhul, millele asjaõigus on juba omandatud, on asjaõiguse (omandiõiguse) omandamine või kaotamine reguleeritud selle õigusega, mille alusel kõnealune asjaõigus omandati. Nimetatud õiguse liigi ja sisu suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus omand asub. Kui ühest riigist teise ümberpaigutatava omandi suhtes ei ole asjaõigust omandatud, tuleks sellise õiguse omandamisel või tühistamisel võtta arvesse ka teises riigis esinevaid asjaolusid.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Tuleb tähele panna, et rahvusvahelise eraõiguse seaduse sätete alusel kohaldatavat õigust ei kohaldata juhul, kui kõik asjaolud osutavad sellele, et eraõiguslikel suhetel on kõnealuse õigusega vaid nõrk seos ja et see on ilmselgelt mõne muu õigusega tihedamalt seotud (artikkel 11).

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse sätete alusel kohaldatavaid välisriigi [õigus]norme ei kohaldata juhul, kui nende kohaldamine oleks ilmselgelt vastuolus Horvaatia avaliku korraga (artikkel 12).

Hoolimata rahvusvahelise eraõiguse seaduse muudest sätetest võib kohus olenemata kohaldatavast õigusest kohaldada Horvaatia õiguse sätet, mida peetakse oluliseks Horvaatia avaliku huvi, näiteks riigi poliitilise, sotsiaalse ja majandusliku korralduse kaitsmiseks, sel määral, mil see on kohaldatav kõikide selle sätte kohaldamisalasse jäävate olukordade suhtes. Kui kohustuse täitmine on täielikult või osaliselt vastuolus selle välisriigi õiguse sättega, kus kohustust tuleb täita, võib kohus asjaomase sätte õigusmõju tunnustada. Asjaomase sätte õigusmõju tunnustamise kohta otsuse tegemisel tuleks võtta arvesse selle õigusmõju tunnustamise või mittetunnustamise laadi, eesmärki ja tagajärgi (artikkel 13).

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kohus või Horvaatia muu ametiasutus selgitab välja välisriigi õiguse sisu ametiülesande korras (automaatselt). Välisriigi õigust kohaldatakse nii, nagu seda tõlgendatakse asjaomases riigis. Kohus või Horvaatia muu ametiasutus võib pöörduda välisriigi õiguse sisu kohta teabe saamiseks justiitsministeeriumi või muu ametiasutuse poole, samuti ekspertide või spetsialiseerunud asutuste poole. Kohtumenetluse pooled võivad esitada välisriigi õiguse sisu kohta avalikke või eraõiguslikke dokumente. Kui välisriigi õiguse sisu ei ole võimalik ühelgi sellisel viisil välja selgitada, kohaldatakse Horvaatia õigust (artikkel 8).

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Lepingulisi võlasuhteid reguleeriv õigus määratakse kindlaks kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhte suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I määrus“), kui võrd need võlasuhted jäävad määruse kohaldamisalasse.

Väljapoole Rooma I määruse kohaldamisala jäävaid lepingulisi võlasuhteid reguleeriv õigus määratakse kindlaks kõnealuseid lepingulisi võlasuhteid käsitlevate Rooma I määruse sätete alusel (juhul, kui kohaldatavat õigust ei määrata kindlaks mõne muu Horvaatias kehtiva õigusakti või rahvusvahelise lepingu alusel).

3.2 Lepinguvälised kohustused

Lepinguväliseid võlasuhteid reguleeriv õigus määratakse kindlaks kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhte suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II määrus“).

Väljapoole Rooma II määruse kohaldamisala jäävaid lepinguväliseid võlasuhteid reguleeriv õigus määratakse kindlaks kõnealuseid lepingulisi võlasuhteid käsitlevate Rooma II määruse sätete alusel (juhul, kui kohaldatavat õigust ei määrata kindlaks mõne muu Horvaatias kehtiva õigusakti või rahvusvahelise lepingu alusel).

Liiklusõnnetustest tulenevaid lepinguväliseid võlasuhteid reguleeriv õigus määratakse kindlaks liiklusõnnetuste suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 4. mai 1971. aasta Haagi konventsiooni kohaldamise teel.

Õigus, mida kohaldatakse tootjate vastutuse suhtes defektsete toodete eest, määratakse kindlaks tootevastutuse suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 2. oktoobri 1973. aasta Haagi konventsiooni kohaldamise teel.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Füüsilise isiku õigus- ja teovõimele kohaldatakse tema kodakondsusriigi õigust. Teovõime olemasolu korral ei kaotata seda kodakondsuse muutmise tagajärjel.

Füüsilise isiku nime suhtes kohaldatakse tema kodakondsusriigi õigust.

Horvaatias sõlmitud abielu korral võivad abiellujad valida oma perekonnanime kooskõlas selle riigi õigusega, mille kodanik neist üks on, või Horvaatia õiguse alusel, kui neist vähemalt ühe alaline elukoht on Horvaatias.

Esindajad võivad valida lapse nime registribüroos kooskõlas selle riigi õigusega, mille kodanik neist üks on, või Horvaatia õiguse alusel, kui neist vähemalt ühe alaline elukoht on Horvaatias.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

Vanema ja laste vahelistele suhetele kohaldatav õigus määratakse kindlaks vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva [19. oktoobri] 1996. aasta Haagi konventsiooni (1996. aasta Haagi konventsioon) alusel.

Väljapoole 1996. aasta Haagi konventsiooni jäävatele vanema ja laste vahelistele suhetele kohaldatav õigus määratakse kindlaks selliseid suhteid reguleerivate 1996. aasta Haagi konventsiooni sätete alusel (juhul kui see ei ole kindlaks määratud mõne muu Horvaatias kehtiva õigusakti või rahvusvahelise lepinguga).

Emaduse või isaduse kindlaksmääramine või vaidlustamine on reguleeritud menetluse algatamise ajal kohaldatava õigusega, milleks on

1) lapse alalises elukohas kohaldatav õigus või

2) kui see on lapse parimates huvides, siis lapse kodakondsusriigi õigus või nende isikute kodakondsusriigi õigus, kelle isadust või emadust kindlaks määratakse või vaidlustatakse.

Emaduse või isaduse omaksvõtu kehtivus on reguleeritud

1) omaksvõtu ajal lapse kodakondsuse või alalise elukoha suhtes kohaldatava õigusega või

2) omaksvõtu ajal emadust või isadust omaks võtva isiku kodakondsuse või alalise elukoha suhtes kohaldatava õigusega.

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Lapsendamise ja lapsendamise kehtetuks tunnistamise eeltingimuste suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud lapsendajad ja lapsendatav lapsendamise ajal on.

Kui lapsendaja ja lapsendatav on eri riikide kodanikud, kohaldatakse lapsendamise ja lapsendamise kehtetuks tunnistamise eeltingimuste suhtes kumulatiivselt mõlema isiku kodakondsusriigi õigust.

Kui lapse lapsendavad kaks isikut ühiselt, siis on lapsendamise ja lapsendamise kehtetuks tunnistamise eeltingimused lisaks lapsendatava riigi õigusele reguleeritud ka lapsendajate ühise kodakondsusriigi õigusega. Kui nad ei ole sel ajal sama riigi kodanikud, kohaldatakse nende ühise alalise elukohariigi õigust. Kui neil ei ole sel ajal ka ühist alalist elukohta, kohaldatakse mõlema lapsendaja kodakondsusriigi õigust.

Lapsendamise kehtivusele kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud nii lapsendajad kui ka lapsendatav lapsendamise ajal on. Kui nad ei ole sel ajal sama riigi kodanikud, kohaldatakse nende ühise alalise elukohariigi õigust. Kui neil ei ole sel ajal ka ühist alalist elukohta, kohaldatakse Horvaatia õigust, kui üks neist on Horvaatia kodanik. Kui kumbki lapsendaja ega lapsendatav ei ole Horvaatia Vabariigi kodanik, kohaldatakse lapsendatava kodakondsusriigi õigust.

Erandina võib juhul, kui lapsendamine lapse päritoluriigis ei lõpeta olemasolevat tegelikku vanema ja lapse suhet, muuta lapsendamise sellise toimega lapsendamiseks, kui asjaosalised, institutsioonid ja pädevad asutused, kelle nõusolekut või luba on lapsendamiseks vaja, on kõnealuseks lapsendamiseks oma nõusoleku andnud või kavatsevad selle anda ja kui kõnealune lapsendamine on lapse parimates huvides.

Kui välisriigi õiguse kohaldamine on (eeltoodu põhjal) vastuolus lapsendatava parimate huvidega ja kui lapsendataval või lapsendaja(te)l on ilmselgelt tihedam side Horvaatiaga, kohaldatakse Horvaatia õigust.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Horvaatias sõlmitud abielu eeltingimuste suhtes kohaldatakse kummagi isiku puhul selle riigi õigust, mille kodanik asjaomane isik abielu sõlmimise ajal on. Abielu ei sõlmita juhul, kui see on ilmselgelt vastuolus Horvaatia avaliku korraga.

Horvaatias abielu sõlmimise vorminõuetele kohaldatakse Horvaatia õigust.

Välisriigis sõlmitud abielu tunnustatakse siis, kui see on sõlmitud asjaomase riigi õiguse alusel.

Kui välisriigis on sõlmitud abielu samasooliste isikute vahel, tunnustatakse seda samasooliste registreeritud kooseluna siis, kui see on sõlmitud asjaomase riigi õiguse alusel.

Abielu kehtivuse suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus abielu on sõlmitud.

Lahutus on reguleeritud abikaasade valitud õigusega. Abikaasad võivad valida ühe järgmistest õigustest:

- 1) selle riigi õigus, kus mõlemal on kohaldatava õiguse valimise ajal alaline elukoht, või
- 2) selle riigi õigus, kus neil oli viimane ühine alaline elukoht juhul, kui neist ühel on selles riigis jätkuvalt alaline elukoht, või
- 3) selle riigi õigus, mille kodanik vähemalt üks neist kohaldatava õiguse valimise ajal on, või
- 4) Horvaatia õigus.

Kokkulepe kõnealuse artikli lõikes 1 osutatud kohaldatava õiguse kohta tuleb sõlmida kirjalikult. Kokkuleppe võib sõlmida või seda tuleb muuta hiljemalt lahutusprotsessi algatamise ajal.

Kui abikaasad ei ole kohaldatavat õigust (kooskõlas rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikliga 36) valinud, on lahutus reguleeritud

- 1) selle riigi õigusega, kus on mõlema abikaasa alaline elukoht lahutusprotsessi algatamise ajal, või
- 2) selle riigi õigusega, kus neil oli viimane ühine alaline elukoht juhul, kui neist ühel on selles riigis jätkuvalt alaline elukoht, või
- 3) selle riigi õigusega, mille kodanikud nad mõlemad lahutusprotsessi algatamise ajal on, või
- 4) Horvaatia õigusega.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Kooselu registris registreerimise teel sõlmitud kooselu (samasooliste registreeritud partnerluse) alustamine ja lõpetamine Horvaatias on reguleeritud Horvaatia õigusega.

Horvaatias tunnustatakse teises riigis sõlmitud samasooliste kooselu juhul, kui see on sõlmitud asjaomase riigi õiguse alusel.

Samasooliste kooselu sõlmimine ja lõpetamine on reguleeritud selle riigi õigusega, millega kooselu on või oli, juhul kui see on lõppenud, kõige tihedamalt seotud.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Lahutus on reguleeritud abikaasade valitud õigusega. Abikaasad võivad valida ühe järgmistest õigustest:

- 1) selle riigi õigus, kus mõlemal abikaasal on kohaldatava õiguse valimise ajal alaline elukoht, või
- 2) selle riigi õigusega, kus neil oli viimane ühine alaline elukoht juhul, kui neist ühel on selles riigis jätkuvalt alaline elukoht, või
- 3) selle riigi õigus, mille kodanik vähemalt üks neist kohaldatava õiguse valimise ajal on, või
- 4) Horvaatia õigus.

Kokkulepe kohaldatava õiguse kohta tuleb sõlmida kirjalikult. Kokkuleppe võib sõlmida või seda tuleb muuta hiljemalt lahutusprotsessi algatamise ajal.

Kui abikaasad ei ole kohaldatavat õigust (kooskõlas rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikliga 36) valinud, on lahutus reguleeritud

- 1) selle riigi õigusega, kus on mõlema abikaasa alaline elukoht lahutusprotsessi algatamise ajal, või
- 2) selle riigi õigusega, kus neil oli viimane ühine alaline elukoht juhul, kui neist ühel on selles riigis jätkuvalt alaline elukoht, või
- 3) selle riigi õigusega, mille kodanikud nad mõlemad lahutusprotsessi algatamise ajal on, või
- 4) Horvaatia õigusega.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Ülalpidamiskohustusi reguleeriv õigus määratakse kindlaks ülalpidamiskohustuse suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 23. novembri 2007. aasta Haagi protokolliga.

3.6 Abieluvara

Abikaasadevahelistele varasuhetele kohaldatav õigus määratakse kindlaks nõukogu 24. juuni 2016. aasta määruse (EL) 2016/1103 (millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas abieluvarežiime käsitlevates asjades) alusel.

3.7 Testamendid ja pärimine

Pärimist reguleeriv õigus määratakse kindlaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määruse (EL) nr 650/2012 (mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT L 201, 27.7.2012)) kohaldamise teel.

Testamendi vormile kohaldatav õigus määratakse kindlaks testamendi vormile kohaldatava õiguse 5. oktoobri 1961. aasta Haagi konventsiooni alusel.

3.8 Kinnisvara

Varaga seotud asjaõigus on reguleeritud selle koha õigusega, kus asjaomane vara asub.

3.9 Maksejõuetus

Maksejõuetuse ja pankrottide suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määrust (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (uuesti sõnastatud).

Viimati uuendatud: 14/12/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Itaalia

1 Kehtivate õigusnormide allikad

Itaalias on rahvusvahelise eraõiguse allikateks riiklik õigus, Euroopa Liidu õigusaktid ja rahvusvahelised konventsioonid, millega Itaalia on ühinenud.

1.1 Riigi õigusnormid

Itaalias reguleeritakse rahvusvahelise eraõiguse küsimusi 31. mai 1995. aasta seadusega nr 218, millega asendati tsiviilseadustiku (*Codice Civile*) alguses sisalduvad üldised õigussätted – artiklid 16–31.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Itaalias kehtivate mitmepoolsete konventsioonide täielik loetelu

Itaalias kehtivate mitmepoolsete konventsioonide kohta vt [lisatud loetelu\(13 Kb\)](#) [\(13 Kb\)](#) [it](#)

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Kohtute poolt kõige sagedamini kohaldatavate kahepoolsed konventsioonide mittetäielik loetelu

Itaalia ja muude Euroopa Liidu liikmesriikide vaheliste rahvusvahelise eraõiguse küsimuste suhtes varem kohaldatud kahepoolsed konventsioonid on asendatud samas valdkonnas vastu võetud liidu õigusaktidega. Kõige sagedamini kohaldatavad määrused on määrus (EÜ) nr 1393/2007 kohtu- ja kohtuväliste dokumentide liikmesriikides kättetoimetamise kohta tsiviil- ja kaubandusajades, nõukogu määrus (EÜ) nr 1206/2001 liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades, nõukogu määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades.

Itaalia ja kolmandate riikide vaheliste küsimuste suhtes kohaldatakse kõige sagedamini õigusabi ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist käsitlevaid kahepoolseid konventsioone, mis on sõlmitud Argentiinaga (9. detsembril 1987. aastal Roomas), Brasiiliaga (17. oktoobril 1989. aastal Roomas), Venemaa Föderatsiooniga ja teiste endiste Nõukogude Liidu riikidega (25. jaanuaril 1979. aastal Roomas), endise Jugoslaavia Liitvabariigi riikidega (7. mail 1962. aastal Belgradis), Ühendkuningriigi endiste dominiionidega, sealhulgas Austraalia ja Kanadaga (17. detsembril 1930. aastal Londonis), Šveitsiga (3. jaanuaril 1933. aastal Roomas (kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine tsiviil- ja kaubandusajades) ning 16. augustil 1978. aastal Roomas (liiklusõnnetustega seotud kahjuhüvitised)), Bulgaariaga (18. mail 1990. aastal Roomas), Rumeeniaga (11. novembril 1972. aastal Bukarestis) ja Türgiga (10. augustil 1926. aastal Roomas).

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Millises ulatuses ja millistel tingimustel?

Itaalia õiguse kohaselt peab kohus kohaldama kollisiooninorme omal algatusel: kohus peab kohaldatava õiguse kindlaks tegema poolte taotlusega (*iura novit curia*). Välisriigi õiguse sisu uurimisel abistab kohut justiitsministeerium ning samuti saab kohus küsida abi 1968. aasta Londoni välisriigi õiguse konventsiooni alusel.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Kui asjaomase riigi kollisiooninormide kohaselt on kohtuasja suhtes kohaldatav välisriigi õigus, võib juhtuda, et selle välisriigi kollisiooninormide kohaselt on kohaldatav muu õigus (edasiviide ja tagasisaade).

Näiteks Prantsusmaal elava Ühendkuningriigi kodaniku õigus- ja teovõime suhtes kohaldatakse Prantsuse kollisiooninormi kohaselt Inglise õigust. Inglise õiguse kollisiooninorm aga viitab elukohariigi, st Prantsuse õigusele.

Mis juhtub sellisel juhul Itaalias? Mis juhtub, kui Itaalia õiguse kohaselt on kohaldatav teise riigi õigus, mis omakorda viitab Itaalia õigusele või mõne muu riigi õigusele?

Kui Itaalia õiguse kohaselt on kohaldatav teise riigi õigus, mis omakorda viitab muu riigi õigusele, siis edasiviidet ja tagasisaadet tunnustatakse ning muu riigi õigust kohaldatakse ainult järgmistel juhtudel:

- 1) kui selle muu riigi õiguses tunnustatakse edasiviidet ja tagasisaadet;
- 2) kui viidatakse tagasi Itaalia õigusele.

Tagasisaadet ja edasiviidet ei kohaldata, kui kohaldatava õiguse valisid menetluse pooled või see on seotud vorminõuete või lepinguväliste kohustustega.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Mis juhtub, kui ühendav tegur muutub, näiteks vara võõrandamisel?

Kohaldatakse eelnimetatud norme.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Kas kohus võib keelduda kohaldatava välisriigi õiguse (edasiviide) kohaldamisest, kui see on vastuolus rahvusvahelise avaliku korraga? Kas on olemas seadused või muud siseriiklikud õigusnormid, mis on kollisiooninormide suhtes esimuslikud (üldist kehtivust omavad sätted – *lois de police*)?

Itaalia õiguse (seaduse 218/1995 artikkel 16) kohaselt ei saa kohus kohaldada välisriigi õigust, kui see on „vastuolus avaliku korraga“ (*contrari all'ordine pubblico*). Tavaliselt mõistetakse selle all „rahvusvahelist avalikku korda“. Tsiviilpartnerluse sõlmimise õigust ja muid tingimusi reguleerib kummagi poole elukoha riigi õigus partnerluse sõlmimise ajal. Kui aga tsiviilpartnerluse sõlmimine ei ole samasooliste täiskasvanute vahel kohaldatava õiguse kohaselt lubatud, kohaldatakse Itaalia õigust (seaduse 218/1995 artikkel 32-b).

Õigusaktide konflikti korral (eelnimetatud seaduse artikkel 17) on esimuslik Itaalia õigus ning kõrvalekalded ei ole lubatud olenemata edasiviitest välisriigi õigusele, kui seda nõuavad Itaalia õigusnormid (need on üldist kehtivust omavad sätted, itaalia keeles: *norme di applicazione necessaria*).

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kohtuniku ja menetluse poolte rollid

Välisriigi õiguse sisu kindlakstegemine on kohtuniku ülesanne; ta saab soovi korral küsida abi menetluse pooltelt, ülikoolidelt või justiitsministeeriumilt.

Milliseid tõendeid aktsepteeritakse?

Välisriigi õiguse tõendamiseks võib kasutada rahvusvahelistes konventsioonides nimetatud dokumente, välisriikide asutuste poolt justiitsministeeriumi vahendusel antud teavet ning ekspertide või spetsialistide arvamusi.

Mis juhtub, kui välisriigi õigust ei ole võimalik välja selgitada?

Võimaluse korral kohaldab kohus õigust, mis on kindlaks tehtud muude ühendavate tegurite alusel, mis esinevad konkreetset liiki juhtudel. Kui see ei ole võimalik, kohaldatakse Itaalia õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Seaduse 218/1995 artiklis 57 on sätestatud, et lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatakse 19. juuni 1980. aasta Rooma konventsioonis nimetatud õigust. Üldiselt on konventsioonis sätestatud, et lepingu suhtes kohaldatakse õiguse valivad lepingu pooled.

Kui kohaldatavat õigust ei ole valitud, kohaldatakse selle riigi õigust, millega leping on kõige tihedamalt seotud, võttes siiski arvesse seda, et konkreetsete kohustuste suhtes võidakse kohaldada muid rahvusvahelisi konventsioone (näiteks on vallasasjade müüki käsitlev 1955. aasta Haagi konventsioon 1980. aasta Rooma konventsiooni suhtes esimuslik).

Rahvusvahelises konventsioonis nimetatud või poolte valitud õiguse kohaldamisest võib siiski keelduda, kui see on vastuolus avaliku korraga (näiteks kui see on vastuolus üldist kehtivust omavate sätetega või ohutust käsitlevate sätetega).

Alates määruse (EÜ) nr 593/2008 (Rooma I määrus) rakendamisest ei kohaldata ELi liikmesriikide piiriüleste lepingute suhtes enam rahvusvahelistes konventsioonides sätestatud norme, vaid neid reguleerib nimetatud määrus.

Määruses on sätestatud, et lepinguliste suhete suhtes kohaldatakse õiguse kindlaksmääramise peamine kriteerium on lepingu poolte valik. Lepingu poolte valitud õigus ei tohi siiski piirata üldist kehtivust omavate sätete kohaldamist õigussüsteemis, millega leping on kõige tihedamalt seotud.

Juhuks kui kohaldatavat õigust ei ole valitud, näeb määrus iga lepinguliigi jaoks ette mitu konkreetset ühendavat kriteeriumi. Näiteks:

kauba müümise lepingut reguleerib selle riigi õigus, kus on müüja alaline elukoht;

lepingut, mille esemeks on õigus kasutada kinnisasja, reguleerib kinnisasja asukohariigi õigus;

teenuse osutamise lepingut reguleerib selle riigi õigus, kus on teenuse osutaja alaline elukoht.

Kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist sellistes asjades reguleeritakse määrusega (EL) nr 1215/2012 (Brüsseli la määrus).

3.2 Lepinguvälised kohustused

Eespool osutatud seaduses 218/1995 on sätestatud järgmiste lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatavad õigusnormid:

ühepoolne lubadus (selle riigi õigus, kus lubadus anti);

krediitvahendid (veksleid ja lihtveksleid käsitlevaid ühtseid õigusnorme sätestav 1930. aasta Genfi konventsioon; tšekke käsitlevaid ühtseid õigusnorme sätestav 1931. aasta Genfi konventsioon; samal ajal kui muude krediitvahendite puhul reguleerib põhikohustusi krediitvahendi väljastamise riigi õigus);

esindamine (selle riigi õigus, kus on esindaja asukoht või kus ta peamiselt teostab oma muid volitusi);

seadusest tulenevad kohustused (selle riigi õigus, kus toimus sündmus, mille tagajärjel tekkis kohustus);

lepinguväline kahju (selle riigi õigus, kus sündmus toimus, kuid kannatanu taotlusel ka selle riigi õigus, kus kahju tekitanud sündmus toimus; kui tegemist on ühe ja sama riigi kodanikega, siis kohaldatakse selle riigi õigust).

Pärast määruse (EÜ) nr 864/2007 (Rooma II määrus) rakendamist kohaldatakse ELi liikmesriikide vaheliste piiriüleste juhtumite suhtes seda määrust.

Määruses on sätestatud, et lepinguvälisest kahjust tulenevaid kohustusi, lepingueelsetest toimingutest tulenevat vastutust, käsundita asjaajamisest tekkinud ja alusetust rikastumisest tekkinud vastutust reguleerib selle riigi õigus, kus kahju tekkis, olenemata sellest, millises riigis kahju tekitanud sündmus aset leidis. Pooled võivad kohaldatavas õiguses kokku leppida pärast kahju tekitanud sündmuse toimumist.

Kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist sellistes asjades reguleeritakse määrusega (EL) nr 1215/2012 (Brüsseli la määrus).

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Isiklikku seisundit, õigus- ja teovõimet ja isiklike õiguste olemasolu ja sisu, sealhulgas õigust nimele reguleerib huvitatud poole riigi õigus, välja arvatud peresuhetest tulenevad õigused, mille suhtes kohaldatakse juhtumipõhiselt seaduses 218/1995 sätestatud viitenorme.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

Põlvnemine ja kodakondsus omandatakse vanemate või ühe vanema kodakondsusriigi õiguse alusel sünniga. Põlvnemise ning vanemate ja laste vaheliste isiklike ja rahaliste suhete, sealhulgas vanemliku vastutuse suhtes kohaldatakse lapse sünniriigi õigust.

Olenemata edasiviidetest välisriigi õigusele on Itaalia õigusaktid välisriigi õiguse suhtes esimuslikud, sätestades põhimõtte, et olemas on ainult üks „lapse“ staatus (ja seega, et abielu kestel sündinud ja väljaspool abielu sündinud lapsi tuleb kohelda võrdselt), ning pannes vanemliku vastutuse mõlemale vanemale, nõudes mõlemalt vanemalt lapse ülalpidamist ning andes kohtule õiguse võtta meetmeid vanemlike õiguste piiramiseks või äravõtmiseks, kui vanema käitumine kahjustab last.

Kui Itaalia kohtule on esitatud taotlus lapse lapsendamiseks, et anda lapsele seadusliku lapse staatus, kohaldatakse Itaalia õigust (seadus 184/1983).

Seaduse 184/1983 artikkel 29 jj sisaldavad muu hulgas konkreetseid norme, mida kohaldatakse juhul, kui Itaalias elav isik soovib lapsendada välisriigi kodanikust last; nende artiklitega võetakse üle rahvusvahelist lapsendamist käsitleva 29. mai 1993. aasta Haagi konventsiooni nõuded.

Muude kollisiooninormidega seoses on seaduse 218/1995 artiklis 38 sätestatud üksikasjalikud normid eri stsenaariumite puhuks.

Kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist vanemlikku vastutust käsitlevates asjades reguleerib määrus (EL) nr 2201/2003.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahusel, ülalpidamiskohustus

Abieluasjades kohaldatakse abikaasadevahelistele isiklikele suhetele abikaasade kodakondsusriigi õigust, kui mõlemad on sama riigi kodanikud, ning muul juhul selle riigi õigust, kus on nad on elanud suurema osa abielus oldud ajast.

Isiklike suhete suhtes kohaldatakse õigus laieneb üldjuhul ühis- või lahusvara suhtes kohaldatavale abieluvararežiimile, kuid siin võib teha abikaasade kokkuleppel või seaduses konkreetselt ette nähtud juhtudel erandeid.

Itaalia õigus tunnistab ka samasooliste isikute vahelist liitu (*unioni civili*, tsiviilpartnerlus), mille suhtes kehtivad peaaegu samad õigusnormid kui abielu suhtes, välja arvatud lapsendamise õigus. Tsiviilpartnerluse suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus partnerlus sõlmiti, välja arvatud juhul, kui üks pool palub kohtul kohaldada selle riigi õigust, kus paar on enamiku ajast koos elanud. Vararežiimi suhtes kohaldatakse samuti selle riigi õigust, kus tsiviilpartnerlus sõlmiti, kuid pooled võivad kokku leppida, et kohaldatakse selle riigi õigust, kus vähemalt üks neist elab, või mille kodanik ta on.

Abielul, mille Itaalia kodanik on sõlminud välisriigis samasoolise isikuga, on samad tagajärjed nagu Itaalia õiguse kohasel tsiviilpartnerlusel.

Kooselu lõpetamise ja abielulahutuse ning tsiviilpartnerluse lõpetamise suhtes kohaldatakse määrust (EL) nr 1259/2010, mis on seaduse 218/1995 suhtes esimuslik. See võimaldab abikaasadel (või registreeritud partneritel) valida kohaldatavat õigust, tingimusel et see on üks järgmistest: nende ühise elukoha riigi õigus; selle riigi õigus, kus nad viimati koos elasid, kui üks neist elab kokkuleppe sõlmimise ajal endiselt selles riigis; kummagi kodakondsusriigi õigus; või kohtu asukoha riigi õigus. Kui pooled ei ole kokkulepet sõlminud, kohaldatakse samu ühendavaid tegureid tähtsuse järjekorras (esimene on tähtsam kui teine jne).

Isikud, kes ei ole abielus ega tsiviilpartnerlussuhtes võivad sõlmida kooselulepingu. Kooselulepingu suhtes kohaldatakse elukaaslaste kodakondsusriigi õigust, kui mõlemad on sama riigi kodanikud, ning muul juhul selle riigi õigust, kus paar on enamiku ajast koos elanud.

Perekondlikku ülalpidamiskohustust reguleerib 2. oktoobri 1973. aasta Haagi konventsioon.

Kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist abieluasjades reguleerib määrus (EL) nr 2201/2003.

3.6 Abieluvara

Itaalias on abieluvara üldjuhul ühisvara (*comunione dei beni*).

Abikaasad võivad selle asemel valida alternatiivse süsteemi, mille puhul on kummalgi oma lahusvara (*separazione dei beni*), või omavahelisel kokkuleppel mõne muu korra.

3.7 Testamendid ja pärimine

Eristada tuleb kahte perioodi.

Kui pärand avanes (*apertura della successione*) enne 17. augustit 2015, kohaldatakse pärimise suhtes selle riigi õigust, mille kodanik surnu oma surma ajal oli. Elu ajal saab testator testamendis määrata, et pärandvara suhtes kohaldatakse tema elukohariigi õigust; kui ta on Itaalia kodanik, ei mõjuta see tema Itaalias elavate pärijate õigusi, kellel on seadusest tulenev õigus pärandvara osale (*legittimari*, seaduse 218/1995 artikkel 46).

17. augustil 2015 ja pärast seda ananenud pärandi suhtes kohaldatakse määrust (EL) nr 650/2012, millega asendati eelnimetatud kord. Pärimise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus asus surnu alaline elukoht tema surma ajal. Testator võib määrata, et tema pärandvara suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanik ta on valiku tegemise ajal või surma hetkel. Määrusega võeti ka kasutusele Euroopa pärimistunnistus, mis kinnitab selle omaja staatust pärijana, annakusaajana või testamenditajana teises liikmesriigis.

3.8 Kinnisvara

Kinnisvara, vallasvara (käesoleval juhul ei ole immateriaalset vara käsitlevate üksikasjalike reeglite kirjeldamine asjakohane).

Vara ja muude asjaõiguste suhtes kohaldatakse vara asukohariigi õigust.

Kui kinnisvara asub ELi liikmesriigis, kohaldatakse määrust (EL) nr 1215/2012 (Brüsseli Ia määrus), milles on sätestatud, et kinnisvarasõigustega seoses on pädev selle liikmesriigi kohus, kus kinnisvara asub.

3.9 Maksejõuetus

Itaalia õiguses ei ole sõnaselgelt sätestatud, milline õigus on kohaldatav maksejõuetusega seotud õigusaktide konflikti puhul.

ELi ühtsed kollisiooninormid on sätestatud määruses (EL) nr 848/2015. Selles on sätestatud, et maksejõuetusmenetlus algatatakse liikmesriigis, kus asub võlgniku põhihuvide kese; maksejõuetusmenetluste ja nende tagajärgede suhtes kohaldatakse selle liikmesriigi õigust, mille territooriumil menetlus algatatakse.

Loetelu mitmepoolsetest konventsioonidest, millega Itaalia on ühinenud

1. ABIELU, KOOSELU LÕPETAMINE, ABIELULAHUTUS

Abielulahutuste ja lahuseelu tunnustamist käsitlev 1. juuni 1970. aasta Haagi konventsioon

11. mail 2011. aastal Istanbulis allkirjastamiseks avatud Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalga ja perevägivalga ennetamise ja tõkestamise konventsioon (27. juuni 2013. aasta seadus nr 77)

2. PÕLVNEMINE JA LAPSENDAMINE

5. septembri 1980. aasta Müncheni konventsioon ees- ja perekonnanimede suhtes kohaldatava õiguse kohta

Riikidevahelises lapsendamises laste kaitseks tehtava koostöö 29. mai 1993. aasta Haagi konventsioon

3. ALAEALISED

Alaealiste kaitse suhtes ametiasutuste volitusi ja kohaldatavat seadust käsitlev 5. oktoobri 1961. aasta Haagi konventsioon

Rahvusvahelise lapserežiivi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitlev 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsioon

Luxembourgis 20. mail 1980. aastal sõlmitud laste hooldusõigust ja laste hooldusõiguse taastamist käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise Euroopa konventsioon

Vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsioon (18. juuni 2015. aasta seadus nr 101)

4. PEREKONNASUHETEST TULENEVAD ÜLALPIDAMISKOHUSTUSED

20. juuni 1956. aasta New Yorgi konventsioon välisriigist ülalpidamise taotlemise kohta

2. oktoobri 1973. aasta Haagi konventsioon ülalpidamiskohustusi käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise kohta

2. oktoobri 1973. aasta Haagi konventsioon ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta

5. KODAKONDSUS JA KODAKONDSUSETUS

28. septembri 1954. aasta New Yorgi konventsioon kodakondsuseta isikute seisundi kohta

28. juuli 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsioon ja 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokoll

6. PÄRIMINE

26. oktoobri 1973. aasta Washingtoni konventsioon rahvusvaheliste testamentide vormi käsitleva ühtse seaduse kohta

2. oktoobri 1973. aasta Haagi konventsioon piiriüleste pärandite valitsemise kohta

7. LEPINGULISED KOHUSTUSED

Lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse 19. juuni 1980. aasta Rooma konventsioon

16. septembri 1988. aasta Lugano konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades

8. RAHVUSVAHELINE KAUBANDUS

15. juuni 1955. aasta Haagi konventsioon kaupade rahvusvahelise müügi suhtes kohaldatava õiguse kohta

11. aprilli 1980. aasta Viini (ÜRO) konventsioon kaupade rahvusvahelise ostu-müügi lepingute kohta

19. mai 1956. aasta Genfi kaupade rahvusvahelise autoveo lepingu konventsioon

9. KREDIIDIVAHENDID

Veksleid ja lihtveksleid käsitlevaid ühtseid õigusnorme sätestav 7. juuni 1930. aasta Genfi konventsioon

Tšekke käsitlevaid ühtseid õigusnorme ja teatud õigusaktide konfliktide lahendamist sätestav 19. märtsi 1931. aasta Genfi konventsioon

10. LEPINGUVÄLISED KOHUSTUSED

Tuumaenergia valdkonnas tsiviilvastutust käsitlev 29. juuli 1960. aasta Pariisi konventsioon (ja lisaprotokollid)

29. novembri 1969. aasta Brüsseli rahvusvaheline konventsioon tsiviilvastutusest naftareostuskahjude eest

11. VAHEKOHUS

Välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise 10. juuni 1958. aasta New Yorgi konventsioon

21. aprilli 1961. aasta Euroopa konventsioon rahvusvahelise kaubandusarbitraaži kohta

12. ÕIGUSABI JA -KOOSTÖÖ

1. märtsi 1954. aasta Haagi tsiviilkohtumenetluse konventsioon

Tsiviil- ja kaubandusajades kohtu- ja kohtuväliste dokumentide välisriikides kättemise 15. novembri 1965. aasta Haagi konventsioon

Tsiviil- ja kaubandusajades välisriigis tõendite kogumise 18. märtsi 1970. aasta Haagi konventsioon 16. septembri 1988. aasta Lugano konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades

13. USALDUSFONDID

Usaldusfondide suhtes kohaldatavat õigust ja nende tunnustamist käsitlev 1. juuli 1985. aasta Haagi konventsioon Rahvusvahelistes konventsioonides sätestatud normide, eelkõige ühtsete õigusnormide, ning vastavate siseriiklike rahvusvahelise eraõiguse normide kooskõla on tagatud seaduse 218/1995 artikliga 2, mille kohaselt ei piira asjaolu, et olukord või suhe kuulub siseriikliku õiguse kohaldamisalasse, Itaaliale siduvate rahvusvaheliste konventsioonide kohaldamist sama juhtumi suhtes.

Viimati uuendatud: 22/12/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Küpros

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Kui piiriülese asja pööratakse kohtu poole, järgitakse Küproses kohaldatava õiguse puhul ELi õiguses, eelkõige määrustes (EÜ) nr 593/2008 (Rooma I; lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta) ja nr 864/2007 (Rooma II; lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta) sätestatud eeskirju.

Muudel juhtudel juhivad Küprose kohtud oma kohtupraktikast, kuna asjaomased riiklikud seadused või kodifitseeritud eeskirjad puuduvad. Kui puudub asjaomane Küprose kohtupraktika, kohaldatakse kohtu vastavalt kohtute seaduse (seadus 14/60) artikli 29 lõike 1 punktile c Inglise tavaõigust.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

1. juuli 1985. aasta varahaldusühingute suhtes kohaldatava õiguse ja selle tunnustamise Haagi konventsioon, mille Küpros ratifitseeris 2017. aasta ratifitseerimisaktiga 15(III).

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Ei kohaldata.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Kohtunik ei ole kohustatud neid eeskirju omal algatusel kohaldama. Selle küsimuse saab tõstatada vaid see asja pool, kes on tõendite abil edukalt näidanud, et teise riigi õigus on Küprose õiguse suhtes ülimuslik. Kui see ei veena kohut, kohaldatakse Küprose õigust.

Kuna osutatud praktika on erinevatest ja menetlustest, siis eespool nimetatud määrused (EÜ) nr 593/2008 ja (EÜ) nr 864/2007 neid ei mõjuta.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Määrustega (EÜ) nr 593/2008 ja (EÜ) nr 864/2007 ei lubata tagasisaate ja edasiviite (*renvoi*) kohaldamist. Määrustega hõlmamata juhtudel võidakse aga tagasisaate ja edasiviite eeskirja kohaldada järgmiselt:

kohus, kes arutab asja, mille puhul on tehtud kindlaks, et kohaldada tuleks teise liikmesriigi õigust, peab kohaldama kas üksnes selle liikmesriigi siseriikliku õiguse norme või seda õigust tervikuna, kaasa arvatud vastavalt sellele õigusele kohaldatavaid rahvusvahelisi norme.

Viimasel juhul tekib raskusi seoses asjaoluga, et vastavalt asjaomase teise liikmesriigi õigusele võidakse kohtunikule viidata Küprose õigusele, mida ta peab kohaldama (tagasisaade). Sel juhul on kohtul kaks võimalust: kas aktsepteerida tagasisaate ja edasiviite eeskirja ja kohaldada Küprose õigust (osalise tagasisaate ja edasiviite teooria) või lükata see tagasi ning kohaldada tervikuna teise riigi õigust (täielik tagasisaade ja edasiviide).

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Ühendava teguri (nt asukoht, koht, kuhu vallasvara või usaldusfond on üle viidud jne) mis tahes muudatusest tuleneda võivate probleemide vältimiseks kasutatakse kohaldatava õiguse eeskirja tavaliselt selle kuupäeva kindlaksmääramiseks, mil ühendav tegur tuvastati. Näitena vaadake 1. juuli 1985. aasta usaldusfonde käsitleva Haagi konventsiooni artiklit 7.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Kui teise riigi õiguse kohaldamine läheb vastuollu Küprose Vabariigi avaliku korraga, ei tohiks seda kohaldada isegi juhul, kui selle kohaldamist nõutakse kohaldatavat õigust käsitlevate eeskirjadega. Kohtupraktika kohaselt hõlmab avalik kord õigluse ning kõlbluse ja eetika olulisi põhimõtteid (*Pilavachi & Co Ltd v. International Chemical Co Ltd (1965) 1 CLR 97*).

Teise riigi õigust ei tohiks kohaldada ka tollimaksude, maksude ja maksustamise suhtes.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kehtib kohtuasjaga *Royal Bank of Scotland plc v Geodrill Co Ltd and Others (1993) 1 JSC 753* kehtestatud eeskiri; kohtuasjas tehti otsus, et pool, kelle väitel tuleb kohaldada välisriigi õigust, peab kõigepealt esitama selle nõude ja seejärel veenvad tõendid kohtule. Kui need tõendid ei veena kohut või kui ükski pool sellist nõuet ei esita, kohaldatakse Küprose õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Kõigi lepinguliste võlasuhete ja õigustoimingute suhtes, mille puhul tekib küsimus kohaldatava õiguse kohta, kohaldatakse määrust (EÜ) nr 593/2008 (Rooma I).

3.2 Lepinguvälised kohustused

Enamikul juhtudel kohaldatakse määrust (EÜ) nr 864/2007 (Rooma II), mille puhul tuleks üldreeglinas kohaldatav õigus selgitada välja kahju tekkimise koha (*lex loci damni*) alusel, olenemata sellest, millises riigis või millistes riikides kaudsed tagajärjed võivad ilmneda. Samuti on määruses nähtud ette konkreetsed eeskirjad, kuidas määrata kohaldatav õigus kindlaks teatavat liiki lepinguväliste võlasuhete puhul, näiteks seoses ebaausa konkurentsi ja tootjavastutusega. Usaldusfondide suhtes kohaldatakse usaldusfonde ja nende tunnustamist käsitlevat 2017. aasta (ratifitseerimis-)seadust (seadus 15(III) 2017), millega ratifitseeriti 1985. aasta Haagi konventsioon. Ratifitseerimisseaduse ja konventsiooni kohaselt tuleks usaldusfondi reguleerida usaldusisiku valitud õigusega. Muul juhul reguleeritakse usaldusfondi õigusega, millega see on kõige tihedamalt seotud.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Perekonnanimi

Perekonnanime kindlaksmääramisel kohaldatakse vanemate ja laste suhteid käsitlevat seadust (seadus 216/90). Seaduse 216/90 kohaselt määravad lapse perekonnanime kindlaks tema vanemad ühisavaldusega, mis esitatakse kolme kuu jooksul alates sünnikuupäevast. Kui nad avaldust ei esita, antakse lapsele isa perekonnanimi. Ema perekonnanimi antakse lapsele, kes on sündinud väljaspool abielu või kuni isa ta omaks võtab.

Elukohariik

Isiku elukohariik määratakse kindlaks testamendi- ja pärimisseaduse peatüki 195 alusel, milles on sätestatud, et igal isikul on mis tahes ajal elukohariik, mis tal oli sündimisel („päritolujärgne elukoht“), või elukoht, mille ta on omandanud või säilitanud oma soovil („valitud elu- või asukoht“).

Kui seaduslik laps sünnib oma isa eluajal, on lapse päritolujärgne elukoht sündimisel tema isa elukoht.

Kui laps sünnib väljaspool abielu või kui laps sünnib pärast oma isa surma, on lapse päritolujärgne elukoht sündimisel tema ema elukoht.

Abieluvõime

Isiku abieluvõimet käsitletakse abieluseaduse (seadus 104(I)/2013) artiklis 14, milles on sätestatud, et isikul puudub abieluvõime, kui ta on noorem kui kaheksateistkümnepäevane või kui ta on abielu sõlmimise päeval võimetu andma nõusolekut kas vaimse häire või puude või ajuhaiguse või muu seisundi või haiguse tõttu või uimastisõltuvuse tõttu, mis muudab ta võimetuks mõistma oma tegusid või olema oma tegudest teadlik.

Kui aga isegi asjaomane paar või neist üks on noorem kui kaheksateistkümnepäevane, käsitatakse neid abieluvõimelistena, kui nad on vähemalt kuueteistkümnepäevane või kui nende eestkostjad on andnud kirjaliku nõusoleku või kui abielu õigustatakse kaalukate põhjendustega. Kui eespool nimetatud nõusolekut ei anta või kui eestkostja puudub, lahendab isiku abieluvõime küsimuse asjaomase isiku elukohaks oleva ringkonna perekonnakohus.

Seoses võimega teha õigustoiminguid on sätestatud lepinguseaduse 149. peatüki artiklis 11, et isikul on võime sõlmida lepinguid, kui ta on täie mõistuse juures ja ta ei ole sellest võimest seadusega ilma jäetud. Seaduses on sätestatud, et abielus isikut ei käsitata lepingute sõlmimisel teovõimetuna üksnes põhjusel, et ta on noorem kui kaheksateistkümnepäevane.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Vanema ja lapse vahelist õigussuhet, sealhulgas vanemlikku vastutust, ülalpidamist ja suhtlust reguleeritakse Küprose õigusega, eelkõige vanemate ja laste suhet käsitleva seadusega (seadus 216/90).

Samuti kohaldatakse määrust (EÜ) nr 4/2009 ning vanema kohustuste kindlaksmääramist ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevust, kohaldatavat õigust, abinõude tunnustamist, rakendamist ja koostööd käsitlevat 1996. aasta Haagi konventsiooni asjades, mida need hõlmavad.

3.4.2 Adopteerimine

Kui lapsendamismenetlus toimub Küprose kohtutes, kohaldatakse Küprose õigust, olenemata sellest, kas lapsendamisjuhtum on piiriülese loomuga.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahusel, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Abielu sõlmimist ja lõpetamist puudutavaid küsimusi reguleeritakse Küproses 2003. aasta abieluseadusega (seadus 104(I)/2003). Samuti kohaldatakse nende suhtes ÜRO konventsiooni, mis käsitleb abieluga nõustumist, vanuse alampiiri abiellumisel ning abielude registreerimist, mille Küpros ratifitseeris seadusega 16(III)/2003.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

3.5.3 Lahutus ja lahusel

Lahutusega seotud küsimusi reguleeritakse põhiseaduse artikliga 111 ning kiriklikult sõlmitud abielude puhul 1990. aasta seadusega, mis käsitleb lepitamiskatseid ja kiriklikult sõlmitud abielusideme lõpetamist (seadus 22/1990), ning abieluseadusega (seadus 104(I)/2003).

Lahutuste ja lahuselu tunnustamisega seotud küsimuste suhtes kohaldatakse 1971. aasta lahutuste ja lahuselu tunnustamise Haagi konventsiooni, mille Küprose Vabariik ratifitseeris seadusega 14(III)1983.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Ülalpidamiskohustused

Vastavalt muudetud abieluvõime seadusele (seadus 232/1991):

kui abikaasad lõpetavad kooselu, võib kohus abikaasa taotlusele anda teisele abikaasale korralduse maksta elatist selle kohta taotluse esitanud abikaasale. Endiste abikaasade vahelisi ülalpidamiskohustusi kohaldatakse juhul, kui üks neist ei suuda end ise oma sissetuleku ja vara abil elatada ja:

- a) kui tema vanus või tervises seisund on pärast lahutuse lõpliku vormistamise või kui allpool osutatud ajavahemike möödumist selline, et ta ei saa alustada või jätkata tegevust, mis tagaks talle iseseisva toimetuleku;
- b) kui ta hooldab alaealist või täiskasvanud last või teist sõltuvat isikut, kes ei ole kas kehalise või vaimse puude tõttu võimeline enda eest hoolitsema, ning nõude esitanud isik ei saa seetõttu otsida sobivat töökohta;
- c) kui ta ei leia püsivat ja asjakohast tööd või vajab kutsekoolitust, siis kuni kolme aasta jooksul alates lahutuse lõplikust vormistamisest;
- d) mis tahes muul juhul, kui ülalpidamine on lahutuse lõpliku vormistamise ajal vajalik võrdsete võimaluste huvides.

Ülalpidamisest võidakse keelduda või seda piirata olulistel põhjustel, eelkõige kui abielu oli lühike või kui abikaasa, kellel võib olla õigus saada ülalpidamist, on lahutuses või kooselu lõppemises süüdi või on oma vaesuse ise vabatahtlikult põhjustanud.

Samuti peaks õigus ülalpidamisele lõppema või tuleks elatise maksmise korraldust vastavalt muuta, kui asjaolud seda nõuavad.

Alaealise lapse ülalpidamise kohustus

Vanemate ja laste suhet käsitleva seaduse (seadus 216/90) kohaselt on vanematel ühine kohustus last vastavalt oma rahalistele võimalustele ülal pidada.

Kui see on põhjendatav erandlike asjaoludega (nt kui laps on teovõimetu või puudega või on ajateenistuses või õpib haridusasutuses või osaleb kutsekoolis kursustel), võidakse eespool nimetatud vanemliku kohustuse täitmist otsuse või kohtuliku kokkuleppe kohaselt jätkata ka pärast seda, kui laps on jõudnud täisikka.

Alaealise lapse õigus oma vanemate võimaldatavale ülalpidamisele kehtib ka siis, kui lapsel on oma vara.

3.6 Abieluvõime

Kohaldatakse seaduse 232/1991 artiklit 13; mis üldreeglina tähendab, et abielu ei mõjuta abikaasade sõltumatust seoses varaga. Selle seaduse artikliga 14 lubatakse aga ühel abikaasal nõuda abielusideme lõpetamist või abielu tühistamist teise abikaasa vara, tingimusel, et nõuet esitav abikaasa on mis tahes viisil aidanud kaasa teise abikaasa vara suurendamisele. Nõuet esitav pool võib kohtumenetluse kaudu taotleda, et talle makstaks osa tema kaasabil suurendatud varast.

Ühe abikaasa panust teise abikaasa vara suurendamisse käsitatakse ühe kolmandikuna suurenemisest, välja arvatud juhul, kui leiab tõendamist, et panus on väiksem või suurem.

Abikaasade vara suurenemine ei hõlma vara, mis on omandatud kingitusena, pärandusena, annakuna või muu annetusega.

3.7 Testamendid ja pärimine

Pärimist ja kõiki pärandiga seotud küsimusi, välja arvatud testamendi koostamisel ja tühistamisel kasutatavat vormi, reguleeritakse määrusega (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist.

Eespool osutatud määruse artikli 22 kohaselt võib isik valida õiguseks, millega tema puhul reguleeritakse pärimisasju, selle riigi õiguse, mille kodakondsus tal on kas valiku tegemise ajal või surma ajal. Õiguse valik tehakse sõnaselge avaldusega.

Kui on olemas testament, kohaldatakse 5. oktoobri 1961. aasta Haagi konventsiooni testamendi vormile kohaldatava õiguse kohta. Vastavalt konventsiooni artiklile 1 kehtib testamendaarne korraldus vormi poolest, kui selle vorm vastab selle riigi õigusele,

- a) kus testaator testamendi tegi, või
- b) mille kodakondsus testaatoril on kas korralduse tegemise ajal või tema surma ajal; või
- b) kus oli testaatori elu- või asukoht kas korralduse tegemise ajal või tema surma ajal; või
- d) kui asi puudutab kinnisvara, siis kus on selle kinnisvara asukoht.

3.8 Kinnisvara

Suhete suhtes, millest tulenevad kinnisvaraga seotud võlakohustused, kohaldatakse määrust (EÜ) nr 593/2008 (Rooma I), milles sätestatakse, et lepingu suhtes kohaldatakse lepingupoolte valitud õigust. Kui valikut ei ole tehtud, kohaldatakse määruse artiklit 4, milles on sõnaselgelt osutatud iga asja puhul kohaldatavale õigusele.

Mis puudutab asjaõigustega seotud lepinguid, siis vastavalt Küprose kohtute praktikale kohaldab kohus selle riigi kohtualluvust, kus kinnisvara asub (*lex situs*).

3.9 Maksejõuetus

Kohaldatav õigus määratakse kindlaks määrusega (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta. See on selle riigi õigus, kus see menetlus algatatakse. Viimati uuendatud: 21/09/2020

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Leedu

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku I raamatu I osa II peatükk

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“)

Nõukogu 20. detsembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Haagi 5. oktoobri 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon

Haagi 5. oktoobri 1961. aasta alaealiste kaitse suhtes ametiasutuste volitusi ja kohaldatavat seadust käsitlev konventsioon

Haagi 4. mai 1971. aasta liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon

Haagi 2. oktoobri 1973. aasta ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon

19. juunil 1980. aastal Roomas allkirjutamiseks avatud lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon

Haagi 19. oktoobri 1996. aasta vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon

 Lugano 30. oktoobri 2007. aasta tsiviil- ja kaubandusajade kohtualluvust ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon (uus Lugano konventsioon)

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

 Leedu Vabariigi ja Armeenia Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ning kriminaalasjades

 Leedu Vabariigi ja Aserbaidžaaani Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ning kriminaalasjades

 Leedu Vabariigi ja Usbekistani Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ning kriminaalasjades

Leedu Vabariigi ja Kasahstani Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ning kriminaalasjades

 Protokoll, mis on lisatud Leedu Vabariigi ja Kasahstani Vabariigi vahelisele lepingule õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ning kriminaalasjades

 Leedu Vabariigi ja Ukraina Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ning kriminaalasjades

 Leedu Vabariigi ja Moldova Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ning kriminaalasjades

 Leedu Vabariigi ja Poola Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna-, töö- ning kriminaalasjades

 Leedu Vabariigi, Eesti Vabariigi ja Läti Vabariigi õigusabi ja õigussuhete leping

 Leedu Vabariigi ja Valgevene Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ning kriminaalasjades

 Leedu Vabariigi ja Hiina Rahvavabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil- ja kriminaalasjades

 Leedu Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ning kriminaalasjades

 Leedu Vabariigi ja Türgi Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta kaubandus- ja tsiviilasjades

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Leedu Vabariigi kohtute seaduse artikli 33 lõike 1 kohaselt juhinduvad kohtud asjade arutamisel Leedu Vabariigi põhiseadusest, seadustest, rahvusvahelistest lepingutest, milles Leedu Vabariik on osaline, valitsuse resolutsioonidest ja muudest Leedu Vabariigis kehtivatest õigusaktidest, mis ei ole seadustega vastuolus. Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikli 1.10 lõikega 1 kohaldatakse tsiviiluhete suhtes välisriigi õigust, kui see on ette nähtud rahvusvahelistes lepingutes, milles Leedu Vabariik on osaline, pooltevahelises kokkuleppes või Leedu Vabariigi seadustes.

2.2 Tagasisaade ja edasi viide

Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikkel 1.14 sätestab, et kui kohaldatavas välisriigi õiguses on ette nähtud Leedu Vabariigi õiguse kohaldamine (tagasisaade), kohaldatakse Leedu Vabariigi õigust ainult tsiviilseadustikus või välisriigi õiguses sätestatud juhtudel. Kui kohaldatavas välisriigi õiguses on ette nähtud kolmanda riigi õiguse kohaldamine (edasi viide), kohaldatakse kolmanda riigi õigust ainult tsiviilseadustikus või kolmanda riigi õiguses sätestatud juhtudel. Kui isiku tsiviilõigusliku seisundi kindlakstegemisel on kohaldatavas välisriigi õiguses ette nähtud Leedu Vabariigi õiguse kohaldamine (tagasisaade), kohaldatakse Leedu Vabariigi õigust. Neid norme ei kohaldata juhtudel, kui teingu pooled on valinud kohaldatava õiguse, sealhulgas teingu vormi ja lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse määramisel. Kui rahvusvahelise eraõiguse normide kohaselt tuleb kohaldada rahvusvahelist lepingut/konventsiooni, kohaldatakse edasi viidet ja tagasisaadet käsitlevate küsimuste suhtes ning edasi viidet kolmanda riigi õigusele käsitlevate küsimuste suhtes kehtivat rahvusvahelist lepingut/konventsiooni.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Leedu Vabariigi tsiviilseadustikus ei ole sellega seoses üldnormi sätestatud.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikliga 1.11 välisriigi õigust ei kohaldata, kui see oleks vastuolus Leedu Vabariigi põhiseaduse ja muude seadustega kehtestatud avaliku korraga. Sellisel juhul kohaldatakse Leedu Vabariigi tsiviilõigust. Leedu Vabariigi või muu riigi, millega vaidlus on kõige tihedamalt seotud, õiguse imperatiivseid sätteid kohaldatakse olenemata asjaolust, et pooled on kokku leppinud mõne muu välisriigi õiguse kohaldamises. Neid küsimusi lahendades peab kohus arvesse võtma asjaomaste õigusnormide laadi ja eesmärki ning nende kohaldamise või kohaldamata jätmise tagajärgi. Nimetatud seadustiku kohaselt kohaldatav välisriigi õigus võidakse kohaldamata jätta, kui kohtuasja asjaolusid arvesse võttes puudub kohtuasjal või selle osal selge seos kõnealuse õigusega, vaid sel on seos muu riigi õigusega. Seda normi ei kohaldata, kui tehingu pooled on kokkuleppel valinud kohaldatava õiguse.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikliga 1.12 kohaldab ja tõlgendab kohus rahvusvahelistes lepingutes või Leedu Vabariigi õigusaktides sätestatud juhtudel välisriigi õigust ning teeb kindlaks selle sisu *ex officio* (omal algatusel). Kui välisriigi õiguse kohaldamine on ette nähtud pooltevahelise kokkuleppega, peab välisriigi õigusele tuginev pool esitama kõik tõendid kohaldatava välisriigi õiguse sisu kohta, võttes arvesse asjaomase välisriigi õiguse ametlikku tõlgendust, selle kohaldamise tava ja doktriini. Vaidluse poole taotlusel võib kohus osutada abi kohaldatava välisriigi õiguse kohta teabe kogumisel. Kui kohus või välisriigi õigusele tuginev pool seda kohustust ei täida, kohaldatakse Leedu Vabariigi õigust. Erandjuhtudel, kui on vaja võtta kiireloomulisi ajutisi meetmeid isiku õiguste või vara kaitsmiseks kuni vaidluse suhtes kohaldatava õiguse ja selle sisu kindlakstegemiseni, võib kohus kiireloomuliste küsimuste lahendamisel kohaldada Leedu Vabariigi õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikliga 1.37 kohaldatakse lepinguliste kohustuste suhtes lepingupoolte kokkuleppel valitud õigust. Sellise pooltevahelise kokkuleppe võib ette näha poolte vahel sõlmitud lepingu tingimustes või tuleneb see juhtumi faktilistest asjaoludest. Pooled võivad vastastikusel kokkuleppel valida konkreetse riigi õiguse, mida kohaldatakse kogu lepingu või selle osa või osade suhtes. Pooled võivad igal ajal vastastikusel kokkuleppel asendada lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava varem valitud õiguse muu õigusega. Kohaldataval õigusel on tagasiulatav mõju, kuid seda ei saa kasutada kolmandate isikute vastu ning see ei muuda lepingut kehtetuks. Asjaolu, et pooled on vastastikusel kokkuleppel valinud lepingu suhtes kohaldatavaks õiguseks välisriigi õiguse, ei anna alust keelduda kohaldamast Leedu Vabariigi või muu riigi õiguse imperatiivseid sätteid, mida pooled ei saa kokkuleppel muuta või mille kohaldamisest nad ei saa loobuda.

Kui pooled ei ole kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse selle riigi õigust, millega lepinguline kohustus on kõige tihedamalt seotud. Sellisel juhul eeldatakse, et lepingulisest kohustusest kõige rohkem mõjutatud riik on riik, mille territooriumil on:

- 1) selle poole elukoht või tema juhtorganite asukoht, kes peab täitma lepingule kõige iseloomulikumat kohustust. Kui kohustus on rohkem seotud selle riigi õigusega, kus asub kohustuse täitja tegevuskoht, kohaldatakse selle riigi õigust;
- 2) kinnisasja asukoht, kui lepingu esemeks on õigus kinnisasjale või õigus kinnisasja kasutada;
- 3) vedaja peamine tegevuskoht veolepingu sõlmimise ajal, tingimusel et veos laaditi peale või saatja peakontor või veose lähetamise koht asub samas riigis, kus on vedaja peamine tegevuskoht.

Viimane tingimus ei kehti, kui lepingule kõige iseloomulikuma kohustuse täitmise kohta ei saa kindlaks teha ja selles lõigus sätestatud eeldustele ei saa tugineda, sest juhtumi asjaolude põhjal on ilmne, et leping on tihedamalt seotud muu riigiga.

Kindlustuslepingute suhtes kohaldatakse kindlustusandja asukohariigi õigust või kinnisasja kindlustamise puhul vara asukohariigi õigust.

Vahekohtukokkuleppe suhtes kohaldatakse põhilepingu suhtes kohaldatavat õigust või kui see ei ole võimalik, siis vahekohtukokkuleppe sõlmimise riigi õigust, või kui seda riiki ei ole võimalik kindlaks teha, siis vahekohtumenetluse toimumise riigi õigust.

Börsil või enampakkumise käigus sõlmitud lepingute suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus börs asub või enampakkumine toimub.

Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikli 1.39 kohaselt ei välista ega piira seadustiku artiklis 1.37 sätestatud lepingupoolte õigus valida lepingulise kohustuse suhtes kohaldatavat õigust tarbija õigust kaitsta oma huve tema hariliku viibimiskoha riigi õiguses sätestatud meetmete ja õiguskaitsvahenditega, tingimusel et:

- 1) tarbijaleping sõlmiti tarbija hariliku viibimiskoha riigis selles riigis tehtud eripakkumise või esitatud reklaami alusel;
- 2) teine lepingupool sundis tarbijat sõitma lepingu sõlmimiseks välisriiki;
- 3) teine lepingupool või tema esindaja sai tarbijalt tellimuse riigis, kus on viimase harilik viibimiskoht.

Kui tarbijalepingu pooled ei ole kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on tarbija harilik viibimiskoht. Seda artiklit ei kohaldata veolepingute ja teenuslepingute suhtes, kui tarbijale osutatakse teenuseid ainult muus riigis kui Leedu Vabariigis.

Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikliga 1.38 määratakse tehingu vormi suhtes kohaldatav õigus seadustiku artikli 1.37 lõike 1 järgi. Kui tehingu pooled ei ole kohaldatavat õigust vastastikusel kokkuleppel valinud, kohaldatakse tehingu toimumise riigi õigust. Eri riikides asuvate poolte vahel sõlmitud leping on kehtiv, kui selle vorm vastab vähemalt ühes neis riikides tehingu vormi suhtes kohaldatavatele õiguslikele nõuetele. Kinnisasja või sellega seotud õigustega tehtava tehingu vorm peab vastama selle riigi õiguse nõuetele, kus kinnisasi asub. Tarbijalepingu vormi suhtes kohaldatakse tarbija hariliku viibimiskoha õigust.

Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikli 1.40 kohaselt kohaldatakse volikirja vormi suhtes selle riigi õigust, kus volikiri on antud. Volituse kehtivusaja suhtes (kui see ei ole kindlaks määratud volikirjas), esindaja õiguste ja kohustuste suhtes ning volitaja ja esindaja kohustuste suhtes teineteise ja kolmandate isikute vastu kohaldatakse selle riigi õigust, kus esindaja tegutseb.

Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikliga 1.41 kohaldatakse kinkelepingute suhtes kinkija hariliku viibimiskoha või tegevuskoha riigi õigust, välja arvatud kinnisvara käsitlevad kinkelepingud, mille suhtes kohaldatakse kinnisasja asukohariigi õigust. Kinkelepingut ei saa tunnistada kehtetuks, kui selle vorm vastab kinkelepingu sõlmimise koha või kinkija hariliku viibimiskoha või tegevuskoha riigi õiguse nõuetele.

Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikli 1.42 kohaselt kohaldatakse nõude loovutatavuse ja võlakohustuse ülekandmisega seotud suhete suhtes pooltevahelisel kokkuleppel valitud õigust. Poolte valitud õigust ei saa kasutada võlgniku vastu seoses nõude loovutamise, välja arvatud juhul, kui on saadud tema nõusolek õiguse valikuga. Kui pooled ei ole kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse nõude loovutamise ja võlakohustuse ülekandmise suhtes sama õigust, mida kohaldatakse kohustuse suhtes, millest loovutatav (ülekantav) nõue (võlakohustus) tuleneb. Nõude loovutamise või võlakohustuse ülekandmise vormi suhtes kohaldatakse nõude loovutamise või võlakohustuse ülekandmise suhtes kohaldatavat õigust.

Kohaldatakse ka Rooma I määruse norme.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikliga 1.43 määratakse tekitatud kahjust tulenevad poolte õigused ja kohustused kahju kannatanud poole valikul vastavalt selle riigi õigusele, kus kahju tekitanud tegu toimus või muud kahju tekitanud asjaolud esinesid, või vastavalt selle riigi õigusele, kus kahju tekkis. Kui riiki, kus tegu toime pandi või muud asjaolud esinesid või kahju tekkis, ei ole võimalik kindlaks teha, kohaldatakse selle riigi õigust, millega kahju

hüvitamise hagi on kõige tihedamalt seotud. Pärast kahju tekkimist võivad pooled kokku leppida, et kahjuhüvitise suhtes kohaldatakse asja arutava kohtu asukohariigi õigust. Kui mõlema poole harilik viibimiskoht on samas riigis, kohaldatakse kahjuhüvitise suhtes selle riigi õigust.

Puudusega toote tõttu tekkinud kahjust tulenevate kohustuste suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus kahju tekkis, kui kahju kannatanud poole harilik viibimiskoht või kahju eest vastutava isiku tegevuskoht on selles riigis või kahju kannatanud pool ostis toote selles riigis. Kui kahju eest vastutava isiku tegevuskoht asub või kahju kannatanud pool ostis toote riigis, kus on kahju kannatanud poole harilik viibimiskoht, kohaldatakse kahju kannatanud poole hariliku viibimiskoha riigi õigust. Kui kohaldatavat õigust ei ole võimalik käesolevas lõigus nimetatud kriteeriumide alusel määrata, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on kahju eest vastutava isiku tegevuskoht, välja arvatud juhul, kui hageja tugineb oma nõudes selle riigi õigusele, kus kahju tekkis. Kahjuga seotud kohustuste suhtes kohaldatav õigus määrab tsiviilvastutuse tingimused ja ulatuse ning vastutava isiku ja tsiviilvastutusest vabastamise tingimused.

Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikliga 1.44 määratakse õnnetuse ajal tekkinud kahju hüvitamise nõude suhtes kohaldatav õigus Haagi liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse konventsiooni alusel.

Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikli 1.45 kohaselt kohaldatakse massimeedia poolt isiku mittevaraliste õiguste rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõuete suhtes kahju kannatanud poole valikul selle riigi õigust, kus on kahju kannatanud poole harilik viibimiskoht või tegevuskoht või kus kahju tekkis, või selle riigi õigust, kus on kahju tekitanud isiku harilik viibimiskoht või tegevuskoht. Vastamise (eitamise) õiguse suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus asjaomane artikkel avaldati või asjaomane raadio- või teleasaade eetrisse anti.

Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikliga 1.46 kohaldatakse kõlvatu konkurentsi tõttu tekkinud kahju hüvitamise nõuete suhtes selle riigi õigust, mille turul kõlvatu konkurentsi mõju avaldus. Kui kõlvatu konkurents mõjutas ainult üksikisiku huve, kohaldatakse selle riigi õigust, kus asub kahju kannatanud isiku tegevuskoht.

Kohaldatakse ka Rooma II määruse norme.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikliga 1.15 on välisriikide kodanikel Leedu Vabariigis samasugune tsiviilõigusvõime nagu Leedu Vabariigi kodanikel. Sellest normist võib Leedu Vabariigi seadustega kehtestada erandeid. Välisriigi kodaniku sünni- ja surmaaeg tehakse kindlaks vastavalt selle riigi õigusele, kus oli tema harilik viibimiskoht sünni või surma ajal (seadustiku artikkel 2.12). Kodakondsuseta isikutel on Leedu Vabariigis samasugune tsiviilõigusvõime nagu Leedu Vabariigi kodanikel. Sellest normist võib Leedu Vabariigi seadustega kehtestada üksikuid erandeid. Kodakondsuseta isiku sünni- ja surmaaeg tehakse kindlaks vastavalt selle riigi õigusele, kus oli tema harilik viibimiskoht sünni või surma ajal.

Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikli 1.16 kohaselt tehakse välisriigi kodanike ja kodakondsuseta isikute tsiviilõigusvõime kindlaks vastavalt selle riigi õigusele, kus on nende harilik viibimiskoht. Kui sellisel isikul harilik viibimiskoht puudub või seda ei ole võimalik täpselt kindlaks teha, määratakse tema õigus- ja teovõime vastavalt selle riigi õigusele, kus ta asjaomase tehingu sõlmis. Kui isik elab rohkem kui ühes riigis, kohaldatakse selle riigi õigust, millega isik on kõige tihedamalt seotud. Alaliselt Leedu Vabariigis elavad välisriigi kodanikud ja kodakondsuseta isikud võidakse arvata teatud valdkondades teovõimetuteks või piiratud teovõimega isikuteks või neid võidakse abistada otsuste tegemisel Leedu Vabariigi seadustes sätestatud korras. Hariliku viibimiskoha muutumine teovõimet ei mõjuta, kui see oli juba olemas enne hariliku viibimiskoha muutumist.

Kooskõlas Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikliga 1.17 ei saa isik tugineda teovõimetusele oma hariliku viibimiskoha õigusest lähtudes, kui ta oli teovõimeline vastavalt selle riigi õigusele, kus tehing sõlmiti, välja arvatud juhul, kui tehingu teine pool oli või oleks pidanud olema teadlik sellest, et kõnealune isik oli oma hariliku viibimiskoha õiguse kohaselt teovõimetu. Need õigusnormid ei kehti perekonna- ja pärimisõiguse suhtes ega asjaõiguste suhtes.

Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artikli 1.18 kohaselt kuulutatakse välisriigi kodanik ja kodakondsuseta isik teadmata kadunuks või tunnistatakse surnuks vastavalt selle riigi õigusele, kus oli nende viimane teadaolev harilik viibimiskoht.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Lapse põlvnemine (isaduse või emaduse omaksvõtt, tuvastamine või vaidlustamine) tehakse kindlaks kas selle riigi õiguse kohaselt, mille kodakondsuse laps sai sünni ajal, või selle riigi õiguse kohaselt, kus asus lapse harilik viibimiskoht sünni ajal, või selle riigi õiguse kohaselt, kus oli ühe vanema harilik viibimiskoht või mille kodanik vanem oli lapse sünni ajal, olenevalt sellest, mis on lapse jaoks soodsam. Lapse põlvnemise kindlakstegemise tagajärjed määratakse selle riigi õiguse järgi, kus on lapse harilik viibimiskoht. Seda, kas lapse isa (ema) saab isaduse (emaduse) omaks võtta, tehakse kindlaks selle riigi õiguse kohaselt, kus oli tema harilik viibimiskoht isaduse (emaduse) omaksvõtu ajal. Isaduse (emaduse) omaksvõtu vormi suhtes kohaldatakse isaduse (emaduse) omaksvõtu riigi õigust või lapse hariliku viibimiskoha riigi õigust (tsiviilseadustiku artikkel 1.31). Lapse ja vanemate vaheliste isiklike ja varaliste suhete suhtes kohaldatakse lapse hariliku viibimiskoha riigi õigust. Kui kummagi vanema harilik viibimiskoht ei ole lapse hariliku viibimiskoha riigis ning laps ja mõlemad vanemad on sama riigi kodanikud, kohaldatakse nende kodakondsusriigi õigust (tsiviilseadustiku artikkel 1.32).

3.4.2 Adopteerimine

Lapsendamissuhted määratakse lapse hariliku viibimiskoha riigi õiguse alusel. Kui on ilmnemine, et lapsendatava lapse hariliku viibimiskoha õiguse kohast lapsendamist selles riigis, kus on lapsendaja(te) harilik viibimiskoht või mille kodanik(ud) lapsendaja(d) on, ei tunnustata, võib lapsendamine toimuda nende riikide õiguse kohaselt, tingimusel et see ei ole vastuolus lapse parimate huvidega. Kui ei ole selge, kas lapsendamist teises riigis tunnustatakse või mitte, on lapsendamine keelatud. Lapsendatud lapse, tema lapsendaja(te) ja nende sugulaste vaheliste suhete suhtes kohaldatakse lapsendaja(te) hariliku viibimiskoha riigi õigust (tsiviilseadustiku artikkel 1.33).

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Abieluvõime ja muud abiellumise tingimused määratakse Leedu Vabariigi õiguse alusel. Abielu tuleks registreerida Leedu Vabariigi perekonnaseisuametis, kui abiellumise ajal on vähemalt ühe abikaasa harilik viibimiskoht Leedus või vähemalt üks abikaasa on Leedu Vabariigi kodanik. Välisriikide kodanike ja kodakondsuseta isikute, kelle harilik viibimiskoht ei ole Leedu Vabariigis, abieluvõime ja muud abiellumise tingimused võidakse määrata vastavalt selle riigi õigusele, kus on mõlema abielluda sooviva isiku harilik viibimiskoht, tingimusel et vähemalt ühe abielluda sooviva isiku hariliku viibimiskoha riik tunnustab seda abielu. Välisriigis seaduslikult sõlmitud abielu tunnustatakse Leedu Vabariigis, välja arvatud juhul, kui mõlemad abikaasad, kelle harilik viibimiskoht on Leedu Vabariigis, abiellusid välisriigis, et vältida abielu tühistamist Leedu Vabariigi seaduste alusel (tsiviilseadustiku artikkel 1.25). Abielu sõlmimise kord määratakse selle riigi õiguse kohaselt, kus abielu sõlmitakse. Abielu tunnustatakse kehtivaks, kui selle sõlmimise kord vastab selle riigi õiguses sätestatud nõuetele, kus on vähemalt ühe abikaasa harilik viibimiskoht või mille kodanik vähemalt üks abikaasa on abiellumise ajal (tsiviilseadustiku artikkel 1.26). Abikaasadevaheliste isiklike suhete suhtes kohaldatakse nende hariliku viibimiskoha riigi õigust. Kui abikaasade harilikud viibimiskohad asuvad eri riikides, kohaldatakse nende vaheliste isiklike suhete suhtes nende viimase ühise hariliku viibimiskoha riigi õigust. Kui abikaasadel puudub ühine harilik viibimiskoht, kohaldatakse selle riigi õigust, millega abikaasadel on kõige lähedasem isiklik suhe. Kui riiki, millega abikaasadel on kõige lähedasem suhe, ei ole võimalik kindlaks teha, kohaldatakse selle riigi õigust, kus abielu sõlmiti (tsiviilseadustiku artikkel 1.27).

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Reguleerimata.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Vastavalt Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku artiklile 1.29 kohaldatakse lahuselu ja abielulahutuse suhtes abikaasade harilikku viibimiskoha riigi õigust. Kui abikaasadel ühine harilik viibimiskoht puudub, kohaldatakse nende viimase ühise hariliku viibimiskoha riigi õigust või selle puudumisel asja arutava kohtu asukohariigi õigust. Kui selle riigi õigusega, mille kodanikud mõlemad abikaasad on, on abielulahutus keelatud või on selles sätestatud abielulahutuse eritingimused, võib abielu lahutada Leedu Vabariigi seaduste kohaselt, kui üks abikaasa on ka Leedu Vabariigi kodanik või tema harilik viibimiskoht on Leedu Vabariigis.

Kohaldatakse ka nõukogu 20. detsembri 2010. aasta määrust (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (Rooma III määrus).

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Pereliikmetevaheliste ülalpidamissuhete (elatis) suhtes kohaldatav õigus määratakse vastavalt Haagi 2. oktoobri 1973. aasta ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioonile (tsiviilseadustiku artikkel 1.36).

Kohaldatakse ka ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlevat 23. novembri 2007. aasta Haagi protokoll.

3.6 Abieluvara

Tsiviilseadustiku artikli 1.28 kohaselt on abikaasade varalised suhted reguleeritud vastavalt selle riigi õigusele, kus on abikaasade harilik viibimiskoht. Kui abikaasade harilikud viibimiskohad asuvad eri riikides, kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud mõlemad abikaasad on. Kui abikaasad on eri riikide kodanikud ja neil pole kunagi ühist harilikku viibimiskohta olnud, kohaldatakse selle riigi õigust, kus abielu sõlmiti. Abieluvaralepingud on reguleeritud vastavalt abikaasade poolt vastastikusel kokkuleppel valitud riigi õigusele. Sellisel juhul võivad abikaasad valida enda praeguse või tulevase hariliku viibimiskoha riigi õiguse või selle riigi õiguse, kus abielu sõlmiti või mille kodanik üks abikaasadest on. Abikaasadevaheline kohaldatavat õigust käsitlev kokkulepe arvatakse kehtivaks, kui see vastab nende valitud riigi või kokkuleppe sõlmimise riigi õiguse nõuetele. Kokkuleppel valitud kohaldatavale õigusele võib tugineda kolmanda isiku vastu ainult juhul, kui kolmas isik oli või oleks pidanud olema sellest asjaolust teadlik. Abikaasadevahelisel kokkuleppel valitud kohaldatavale õigusele võib tugineda kinnisasjaga seotud asjaõigusi käsitlevas vaidluses ainult siis, kui on täidetud kinnisasja asukohariigis kehtestatud kinnisasja ja kinnisasjaga seotud asjaõiguste avalikku registreerimist käsitlevad nõuded. Abieluvaralepingu muutmise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus oli abikaasade harilik viibimiskoht muutmise ajal. Kui abikaasad elasid muutmise ajal eri riikides, kohaldatakse nende viimase ühise hariliku viibimiskoha riigi õigust või selle puudumisel abikaasadevaheliste varaliste suhete suhtes kohaldatavat õigust.

3.7 Testamendid ja pärimine

Testaatori testamendi koostamise, muutmise või tühistamise võime määratakse testaatori hariliku viibimiskoha riigi õiguse alusel. Kui isikul harilik viibimiskoht puudus või seda ei ole võimalik kindlaks teha, määrab testamendi koostamise võime ära selle riigi õigus, kus testament koostati (tsiviilseadustiku artikkel 1.60). Testamendi vormi, muutmise või tühistamise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus need toimingud sooritati. Testament, selle muudatused või tühistamine arvatakse kehtivaks ka siis, kui nende toimingute vorm vastab selle riigi õiguse nõuetele, kus oli testaatori harilik viibimiskoht või mille kodanik testaator oli toimingu sooritamise ajal, või vastavalt selle riigi õiguse nõuetele, kus oli testaatori elukoht toimingu sooritamise või surma ajal. Kinnisasja käsitlev testament ning selle muudatused või tühistamine arvatakse kehtivaks, kui selle vorm vastab kinnisvara asukohariigi õigusele (tsiviilseadustiku artikkel 1.61). Tsiviilseadustiku artikli 1.62 kohaselt kohaldatakse muu kui kinnisvara pärimise suhtes selle riigi õigust, kus oli surnu harilik viibimiskoht tema surma ajal. Kinnisasjaga seotud pärimissuhete suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus kinnisasi asub. Kui pärimine toimus pärast Leedu Vabariigi kodaniku surma, pärivad tema Leedu Vabariigis elavad pärijad, kellel on õigus sundosale pärandvarast, selle osa kooskõlas Leedu Vabariigi õigusega, olenemata kohaldatavast õigusest, välja arvatud juhul, kui tegemist on kinnisvaraga. Kui vastavalt pärimise suhtes kohaldatavale õigusele ei saa vara üle viia välisriiki, kuna puuduvad muud pärijad ja vara asub Leedus, antakse kõnealune vara Leedu Vabariigi omandisse. Kohaldatakse ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määrust (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist.

3.8 Kinnisvara

Tsiviilseadustiku artikli 1.48 kohaselt määratakse kinnis- ja vallasvara omandiõigus ja sellega seotud muud varalised õigused selle riigi õiguse järgi, kus vara asus selle õigusliku staatuse muutmise ajal. Vara käsitatatakse kinnis- või vallasvarana vastavalt vara asukohariigi õigusele. Omandiõiguse ja muude varaliste õiguste ametliku registreerimise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus vara asus registreerimise ajal. Igamise puhul määratakse kinnisasja omandiõigus selle riigi õiguse järgi, kus vara asub.

3.9 Maksejõuetus

Viimati uuendatud: 05/11/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Luksemburg

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Luksemburgis puudub rahvusvahelise eraõiguse seadustik. Riigisisese õiguses on kohaldatava õiguse määramise sätted ehk kollisiooninormid jaotunud eri seadustike ja eriseaduste vahel. Need reeglid on peamiselt reguleeritud mitmepoolsete rahvusvaheliste konventsioonide ja Euroopa teisese õigusega.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Suur hulk kollisiooninorme tuleneb mitmepoolsetest rahvusvahelistest konventsioonidest, mille osalisriik Luksemburg on. Enamik neist konventsioonidest sõlmiti Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsil.

Asjaomaste konventsioonide loetelu on kättesaadav [Haagi konverentsi](#) veebisaidil.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Mõni kahepoolne konventsioon sisaldab kollisiooninorme. Lähemat teavet saab vaadata [Legiluxi](#) veebisaidilt.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Isiku staatuse küsimuses kohaldab kohus kollisiooninorme omal algatusel. See ei kehti juhtudel, kui pooled võivad vabalt valida kohaldatava õiguse, näiteks lepinguliste küsimustes, sest kehtib põhimõte, et pooltele antakse vabadus valida kohaldatavat õigust. Sellistel juhtudel kohaldab kohus kollisiooninorme omal algatusel vaid juhul, kui õigusest on tahtlikult kõrvale hoidutud.

Kui pooled ei ole taotlenud välisriigi õiguse kohaldamist, kohaldab kohus, kelle poole pöörduti, automaatselt oma riigi õigust.

2.2 Tagasisaade ja edasiside

Valdkondades, mis ei ole reguleeritud rahvusvahelise konventsiooniga või kus Euroopa õigusnormiga on spetsiaalselt välistatud tagasisaade ja edasi viide (*renvoi*), võimaldab Luksemburgi kohtupraktika teatavas ulatuses tagasisaadet ja edasi viidet. Kui pärast kollisiooninormide kohaldamist määratakse tagasisaade ja edasi viitega kindlaks selle riigi õigus, kelle kohtusse on pöördutud, on tagasisaade ja edasi viide lubatud, aga sellega piirduakse. Sel juhul käsitletakse seda viitavana selle kohtu materiaalõigusele, kelle poole pöörduti.

Tagasisaade ja edasi viide on välistatud juhtudel, kui pooltel on vabadus valida kohaldatav õigus.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

See tähendab olukorda, kus kohaldatava õiguse kindlaksmääramise aluseks oleva ühendava asjaolu muutumise tõttu saab olukorra suhtes kohaldada kahte erinevat õigussüsteemi. Seda määratletakse ühendava teguri muutumise tõttu lõpuks kollisiooninormina.

Luksemburgis saab kohaldada uut õigust sellise olukorra tulevaste tagajärgede suhtes, mis on minevikus kujunenud, aga millel on tagajärjed olevikus. Kuid kollisiooninormide alusel kohaldatav uus õigus kehtib juhul, kui muudatusi tehakse seoses varasema õigusnormi kehtivusajal tekkinud olukorraga.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

On juhtumeid, kui kohus, kelle poole pöörduti, peab kohaldama enda riigi õigust, isegi kui kollisiooninormide kohaselt tuleks kohaldada välisriigi õigust: välisriigi õigust ei ole võimalik kindlaks määrata,

asjaga on seotud kodakondsuseta isikud,

välisriigi õiguses puudub lahendus,

võetakse kiireloomulisi ajutisi meetmeid,

välisriigi õigus läheb vastuollu selle riigi avaliku korraga, kus kohtu poole pöörduti.

Kui sätted on otsekohalduvad, peab kohus kohaldama kohtu asukohariigi õigust ka järgmistel juhtudel:

menetlusseadused ja kohtuid reguleerivad seadused,

töötajate kaitset ja üürilepinguid reguleerivad õigusnormid,

tarbijate õiguskaitse,

juhul kui pooled on selgelt pettuse eesmärgil otsustanud mitte kohaldada selle kohtu õigust, kelle poole pöörduti, vaid on valinud muu kunstlikult kohaldatava õiguse, peab kohus selle õiguse kohaldamisest keelduma ja kohaldama oma riigi õigust.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kuna Luksemburgis on välisriigi õigus asjaolu, mida Luksemburgi kohus peab arvesse võtma, lasub tõendamiskohustus põhimõtteliselt välisriigi õiguse valinud poolel. Seetõttu on tõendamiskohustus pooltel, täpsemalt sellel poolel, kelle nõude suhtes kohaldatakse välisriigi õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Põhimõtteliselt reguleeritakse lepingulisi kohustusi poolte valitud õigusega, tingimusel et see vastab kohustuslikele õigusnormidele, millega reguleeritakse avalikku korda ja õigusest tahtlikku kõrvalehoidumist.

Kui pooled ei väljenda oma eelistust, kohaldatakse 1980. aasta Rooma konventsiooni ja 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 sätteid. Viimasel juhul kohaldab kohus õigust, mis on objektiivselt kõige sobivam.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Põhimõtteliselt reguleeritakse lepinguväliseid kohustusi selle koha õigusega, kus kahju või kohustus tekkis, välja arvatud juhul, kui muu õigus on asjaoludega tihedamalt seotud või kui kohaldatakse rahvusvahelist konventsiooni.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Põhimõtteliselt kohaldatakse isiku õigusliku seisundi suhtes füüsilise isiku riigi õigust. Erandiks on olukorrast sõltuvad kriteeriumid, nagu asjaomaste isikute ja eelkõige asjaomaste laste alaline elukoht. Samuti kehtib see isikunimede andmise ja koosseisu, samuti nende muutmise tingimuste kohta, sest need on isiku õigusliku seisundi osa.

Üldist võimet teha õigustoiminguid ja algatada kohtumenetlusi reguleeritakse asjaomase isiku siseriikliku õigusega. Õigust esitada hagi reguleeritakse aga asjaomast õigust käsitleva seadusega, arvestades, et see puudutab seaduse sisu. Lepingulistes küsimustes seda eeskirja leevendatakse, kui teine lepingupool tegutseb heas usus, aga põhjuste korral, mida toimingute tegemise riigis ei esine, tuginetakse piiratud teovõimele. Sel juhul on tegevuskoha õigus riigi õiguse suhtes ülimuslik.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Luksemburgis kohaldatakse seadusjärgse põlvnemise suhtes tavaliselt õigust, millega reguleeritakse abielu, nimelt lapsevanemate ühist siseriiklikku õigust, ühise elukoha õigust või kohtu asukohariigi õigust.

Kõike, mis on seotud sünnijärgse põlvnemise kindlaksmääramisega, reguleeritakse tavaliselt lapse õigusi käsitleva siseriikliku õigusega.

Seoses põlvnemise kindlaksmääramiseks nõutavate tõenditega, tunnustamise sisuliste tingimustega, põlvnemise vaidlustamise avalduse esitamise tähtaja ja piirangutega ning sellise avalduse vastase kaitse vahenditega kohaldatakse lapse õigusi käsitlevat siseriiklikku õigust.

3.4.2 Adopteerimine

– Lapsendamistingimused

Põhimõtteliselt kohaldatakse täitmisele kuuluvatele lapsendamistingimustele tsiviilseadustiku (*Code civil*) artikli 370 kohaselt lapsendaja(te) riigi õigust. Kui lapsendavad abikaasad on eri kodakondsusega, kohaldatakse selle koha õigust, mis on kohaldamise ajal ühine alaline elukoht. Ent tingimusi, mida lapsendamiseks tuleb täita, reguleeritakse põhimõtteliselt lapsendatava isiku riigi õigusega. Sellest põhimõttest tehakse erand olukorras, kus lapsendatud isik saab lapsendamise tagajärjel lapsendaja kodakondsuse. Sel juhul reguleeritakse neid tingimusi lapsendaja riigi õigusega.

– Lapsendamisest tulenevad tagajärjed

Lapsendamisest tulenevaid tagajärgi reguleeritakse lapsendaja(te) riigi õigusega. Kui lapsendajateks on kaks eri kodakondsusega või kodakondsuseta abikaasat või kui üks abikaasadest on kodakondsuseta, kohaldatakse selle koha õigust, mis on lapsendamisohtuse jõustumise ajal nende ühine alaline elukoht.

Välisriigist lapsendamise puhul võib tekkida vastuolu lapsendaja riigi õiguses ja lapsendatava isiku riigi õiguses sätestatud kohtualluvuseeskirjade vahel.

Sellistel juhtudel on lapsendamine seadusjõuline, kui järgitud on selle riigi õigust, kus lapsendamine toimus, ning kui lapsendamine toimus pädevates ametiasutustes selle õiguse kohaselt.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

– Abielu kehtivuse tingimused

vorminõudeid reguleeritakse tavaliselt abielu sõlmimise koha õigusega.

Et abielu oleks 14. märtsi 1978. aasta Haagi konventsiooni (abielude kehtivuse kinnitamise ja tunnustamise kohta) kohaselt kehtiv, tuleb täita mõlema abikaasa riigi õigusega kehtestatud materiaalõiguslikud nõuded. Siseriiklik õigus on kollisiooninormide alusel kohaldatav abielu sõlmimiskoha riigi õigus. Kui vähemalt üks abikaasa on selle riigi kodanik või viibib seal alaliselt, tuleb täita ka abielu sõlmimise riigi õiguses nõutavaid sisulisi tingimusi. Abielu kehtivuse tingimusi reguleerivat õigust kohaldatakse ka abielu kehtetuks tunnistamise hagi sisuliste tingimuste suhtes.

Välisriigis sõlmitud abielusid peetakse kehtivaks, kui esitatakse abielutunnistus, mis on koostatud vastavalt abielu sõlmimise koha ametlikele nõuetele.

Tunnustamisest võidakse keelduda, kui välisriigis sõlmitud abielu on selgelt vastuolus Luksemburgi avaliku korraga.

– Abielust tulenevad tagajärjed

Ühise kodakondsuse puudumisel reguleeritakse tagajärgi Luksemburgis põhiliselt abikaasade ühise elukoha ehk selle koha õigusega, kus paar tegelikult elab.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Vabaabielu suhtes ei kohaldata kollisiooninorme, sest Luksemburgi õiguse kohaselt kujutavad vabaabielus olevate paaride vahelised suhted endast *de facto* kooselu.

Luksemburgis sõlmitud registreeritud partnerluse suhtes kohaldatakse kohtu asukohariigi õigust.

Partnerid, kes on oma partnerluse registreerinud välisriigis, võivad lasta teha sellekohase kande perekonnaseisuregistrisse, tingimusel et mõlemad partnerid vastasid partnerluse välisriigis sõlmimise ajal artikli 4 nõuetele. Kui välismaal sõlmitud registreeritud partnerlust on Luksemburgis tunnustatud, hakkavad sellele kehtima samad eelised, mis antakse ka Luksemburgis registreeritud partnerlusele.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Kui abikaasadel on sama kodakondsus, reguleeritakse lahutust ja lahuselu abikaasade kodakondsusriigi õigusega. Muul juhul kohaldatakse nende ühise elukohariigi õigust. Kui ükski neist kriteeriumidest ei ole täidetud, kohaldatakse kohtu asukohariigi õigust.

Neid eeskirju kohaldatakse ka abielulahutuse lubatavuse suhtes üldiselt, selle põhjuste, tagajärgede ja seonduvate meetmete suhtes.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Vastavalt ülalpidamiskohustusi käsitleva nõukogu määruse (EÜ) nr 4/2009 artikli 15 määratakse konkreetsetes olukorras kohaldatav õigus kindlaks kooskõlas 23. novembri 2007. aasta Haagi protokolliga, mis käsitleb ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust. Põhimõtteliselt kohaldatakse ülalpidamist saama õigustatud isiku peamise elukoha riigi õigust, kuid pooled võivad kokkuleppel määrata juba alanud menetlusele kohaldatavaks õiguseks kohtu asukohariigi õiguse või ühe järgmistest õigustest:

- selle riigi õigus, mille kodanik on üks pooltest kohaldamisele kuuluva õiguse kindlaksmääramise ajal;
- selle riigi õigus, kus üks pooltest kohaldamisele kuuluva õiguse kindlaksmääramise ajal harilikult viibib;
- õigus, mille pooled on valinud kohaldatavaks oma varaliste suhete suhtes, või õigus, mida on tõhusalt varaliste suhete suhtes kohaldatud;
- õigus, mille pooled on valinud kohaldatavaks oma abielulahutuse või lahuselu suhtes või õigus, mida on tõhusalt abielulahutuse või lahuselu suhtes kohaldatud.

3.6 Abieluvara

Abieluvararežiimi suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mille abikaasad on enne abiellumist määranud.

Kui abikaasad abielu sõlmimisel seda otsust ei teinud, määratakse kohaldatav õigus kindlaks kooskõlas 14. märtsi 1987. aasta Haagi konventsiooniga abieluvararežiimi suhtes kohaldatava õiguse kohta.

Vastavalt 14. märtsi 1987. aasta Haagi konventsioonile võivad abikaasad määrata ainult ühe järgmistest õigustest:

- selle riigi õigus, mille kodanik on üks abikaasadest kohaldamisele kuuluva õiguse kindlaksmääramise ajal;
- selle riigi õigus, milles üks abikaasadest kohaldamisele kuuluva õiguse kindlaksmääramise ajal harilikult viibib;
- selle riigi õigus, mis on pärast abiellumist ühe abikaasa uus harilik viibimiskoht.

Kindlaks määratud õigust kohaldatakse kogu nende vara suhtes.

Olenemata sellest, kas abikaasad on või ei ole määranud õigust vastavalt eelmistele punktidele, võivad nad määrata kogu või osa kinnisvara suhtes kohaldatavana selle koha õiguse, kus kinnisvara asub. Samuti võivad nad kindlaks määrata, et mis tahes edaspidi soetatavale kinnisvarale kohaldatakse kinnisvara asukohariigi õigust.

Kui pooled kohaldatavat õigust ei vali, peab kohus välja selgitama, milline oli nende vaikumisi tehtud valik. Eeldatakse, et kohaldatakse selle riigi õigust, kus nad registreerivad pärast abiellumist esimesena oma alalise elukoha.

Siiski kohaldatakse 14. märtsi 1987. aasta Haagi konventsiooni kohaselt abieluvararežiimi suhtes abikaasade ühise kodakondsuse riigi õigust järgmistel juhtudel:

- kui riik on teinud artiklis 5 osutatud avalduse ja selle kohaldamine abikaasade suhtes ei ole sama artikli lõikega 2 välistatud;
- kui riik ei ole konventsiooni osalisriik ja kui selle riigi õigust kohaldatakse vastavalt selle riigi rahvusvahelisele eraõigusele ning kui abikaasad on oma esimese abiellumisjärgse hariliku viibimiskoha kindlaks määranud;

a) riigis, mis on teinud artiklis 5 sätestatud avalduse;

või

b) riigis, mis ei ole konventsiooni osalisriik ja mille rahvusvahelise eraõiguse eeskirjades nähakse ette ka nende kodakondsusriigi õiguse kohaldamine;

3. kui abikaasade esimene abiellumisjärgne harilik viibimiskoht ei ole samas riigis.

Kui abikaasade alaline elukoht ei ole samas riigis ja neil ei ole ühist kodakondsust, kohaldatakse nende abieluvararežiimi suhtes selle riigi õigust, millega see on kõige lähemalt seotud, võttes arvesse kõiki asjaolusid.

Kohaldatavat õigust on võimalik vabatahtlikult muuta, kui see on uue valitud õigusega lubatud.

3.7 Testamendid ja pärimine

4. juuli 2012. aasta määruse (EL) nr 650/2012 sätteid kohaldatakse 17. augustil 2015 või hiljem avanenud pärandite suhtes. Asjaomase määruse artiklis 21 sätestatakse, et pärimisasjale tervikuna kohaldatakse selle riigi õigust, kus oli pärandaja harilik viibimiskoht tema surma hetkel.

Enne 17. augustit 2015 surnud isikute vara pärimisele kohaldatakse jätkuvalt Luksemburgi õiguse kohaseid kollisiooninorme.

– Seadusjärgne pärimine

Luksemburgis jagatakse pärand mitmesse ossa: vallaspärand ja üks või mitu kinnispärandit. Selleks et määrata kindlaks, kas tegemist on kinnis- või vallasvaraga, tuleb kohaldada kohtu asukohariigi õigust.

Vallasvara pärimist reguleeritakse tavaliselt selle koha õigusega, mis oli pärandaja surmakuupäeval tema viimane alaline elukoht. Alaline elukoht määratakse kindlaks vastavalt tsiviilseadustikule.

Kinnisvara pärimist reguleeritakse selle riigi õigusega, kus iga kinnisvaraüksus asub.

– Testamendijärgne pärimine

Põhimõtteliselt reguleerib isiku teovõimet teha surma puhuks testamenti tema õiguslik seisund. Mõnda teatud piiratud teovõime juhtumit reguleeritakse siiski pärimisõigusega. Üldine teovõime olla kingisaaja kuulub eraõiguse alla.

3.8 Kinnisvara

Vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 3 kohaldatakse omandiõigusele selle riigi õigust, kus omand asub. Sama kehtib ka võimalike seotud asjaõiguste sisu, nende tekkimise ja üleandmise ning igamise (*usucapion*) teel omandamise kohta.

3.9 Maksejõuetus

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1346/2000 ja määruse (EL) nr 2015/848 (maksejõuetusmenetluse kohta) kohaldamisalasse mittekuuluva maksejõuetusmenetluse puhul kehtib selle koha õigus, kus asjaomane menetlus algatatakse.

Seda kohaldatakse kõigi Luksemburgis alustatud kollektiivmenetluste ja välismaal välja kuulutatud menetluste tagajärgede suhtes. Selliste õiguste ühe poole maksejõuetuse teatavate tagajärgede suhtes, millele teine lepingupool saab tugineda, kohaldatakse aga selle riigi õigust, kus maksejõuetus välja kuulutati.

Asjaomase õiguse kohaldamisala on piiratud maksejõuetuse teatud tagajärgedega ega laiene kõigile maksejõuetusest mõjutatud toimingute aspektidele.

Viimati uuendatud: 09/01/2020

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Ungari

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Kohaldatava õiguse küsimusi reguleerib 2017. aasta XXVIII seadus rahvusvahelise eraõiguse kohta („2017. aasta XXVIII seadus“). See kehtib siiski ainult juhul, kui ükski Euroopa Liidu õigusakt või rahvusvaheline leping ei sisalda asjaomast kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Teavet selle kohta saab eelkõige [Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi](#) veebilehelt.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

– [Ungari ja Tšehhoslovakkia vaheline leping õigusabi osutamise kohta](#)

– [Ungari ja Jugoslaavia vaheline leping õigusabi osutamise kohta](#)

– [Ungari ja Rumeenia vaheline leping õigusabi osutamise kohta](#)

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Jah.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Kui kohaldada tuleb välisriigi õigust, kohaldatakse asjaomase küsimuse suhtes otsekohaldatava konkreetse välisriigi õiguse materiaalsoiguse norme. Kui kohaldatav välisriigi õigus määratakse kodakondsuse alusel ja välisriigi õigusnormid näevad ette Ungari õiguse kohaldamise, kohaldatakse Ungari materiaalsoigust, ent kui välisriigi õigus näeb ette kolmanda riigi õiguse kohaldamise, kohaldatakse selle kolmanda riigi materiaalsoigust.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Kohaldatavat õigust määravate tegurite muutumine mõjutab enne muutumist kohaldatud õiguse kohaselt õiguspäraselt tekkinud õigussuhteid üksnes juhul, kui 2017. aasta XXVIII seadusega on nii sõnaselgelt ette nähtud.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

2017. aasta XXVIII seaduse kohaselt kohaldatava välisriigi õiguse kohaldamine on Ungari avaliku korraga vastuolus ja seda ei tohi seega kohaldada, kui asjaomasel juhul kaasneks sellega Ungari õigussüsteemi põhiväärtuste ja põhiseaduslike põhimõtete ilmne ja raske rikkumine. Kui avaliku korra rikkumist ei ole muul viisil võimalik vältida, kohaldatakse kõrvale jäetud välisriigi õigusnormi asemel Ungari õiguse sätteid.

Olenemata asjaomast küsimust reguleerivast õigusest tuleb kohaldada Ungari õiguse sätteid, mille esimuslik olemus tuleneb selgelt nende sisust ja eesmärgist (imperatiivsed sätteid). Muude riikide õiguse imperatiivseid sätteid võib arvesse võtta üksnes juhul, kui need on Ungari õigusnormidega tihedalt seotud ja asjaolude hindamisel määravad.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kohus teeb välisriigi õiguse sisu kindlaks omal algatusel ja kõiki vajalikke vahendeid kasutades. Ta võib esitada välisriigi asutustele rahvusvahelise kokkuleppe alusel päringu ning võtta arvesse poolte esitatud tõendeid või eksperdiarvamusi. Ta võib sel eesmärgil konsulteerida ka justiitsministriga. Kui välisriigi õiguse sisu ei ole võimalik mõistliku aja jooksul kindlaks teha, kohaldatakse Ungari õigust. Kui asjaomase küsimuse asjaolude üle ei saa otsustada Ungari õiguse põhjal, kohaldatakse kohaldatava õigusega kõige tugevamalt seotud välisriigi õigust.

Justiitsminister väljastab välisriigis kasutamiseks tõendeid Ungari õiguse ja kohtupraktika kohta.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

2017. aasta XXVIII seadust kohaldatakse õigussuhetele, mis ei kuulu [määruse \(EÜ\) nr 593/2008 \(Rooma I määrus\)](#) kohaldamisalasse.

Lepingutele kohaldatakse õigust, mille pooled on valinud kogu lepingu või selle osa jaoks. Kui kohaldatavat õigust ei ole sõnaselgelt valitud, peab see selgesti tulenema lepingu sätetest või juhtumi asjaoludest. Kohaldatav õigus tuleb valida kohtu poolt esimesel kohtuistungil määratud tähtaja jooksul.

Pooled võivad kokku leppida, et lepingu suhtes kohaldatakse muud õigust kui varem. See ei mõjuta lepingu kehtivust vormilist kehtivust reguleeriva õiguse tähenduses.

Kui leping on seotud ainult ühe riigi õigusega, ei saa õiguse valik piirata selle riigi nende õigusnormide kohaldamist, millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda.

Kui kohaldatavat õigust ei ole valitud, kohaldatakse selle riigi õigust, millega asjaomaste lepingulise suhte põhielemendid on kõige tihedamalt seotud.

Lepingu või lepingutingimuse olemasolu ja kehtivus määratakse selle õiguse alusel, mis kehtiks lepingu või lepingutingimuse suhtes 2017. aasta XXVIII seaduse alusel, kui leping või lepingutingimus kehtiks.

Sellise lepingu suhtes, mille esemeks on kinnisasjaõigus või õigus kasutada kinnisasja, kohaldatakse kinnisasja asukohariigi õiguses sätestatud vorminõudeid, kui need nõuded kehtivad olenemata lepingu sõlmimise riigist ja olenemata lepingut reguleerivast õigusest ning neist nõuetest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda.

Lepinguid käsitlevaid norme kohaldatakse vajalike muudatustega ühepoolsete avalduste suhtes.

3.2 Lepinguvälised kohustused

2017. aasta XXVIII seadust kohaldatakse õigussuhetele, mis ei kuulu määruse (EÜ) nr 864/2007 (Rooma II määrus) kohaldamisalasse. Hüvitist nõudev isik võib kohtu poolt esimesel kohtuistungil määratud tähtaja jooksul valida kohaldatava õiguse Rooma II määruse artikli 7 kohaselt.

Lepinguvälise õiguslike kohustuste suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mille territooriumil kohustuse aluseks oleva õigusliku asjaolu tagajärg ilmnes. Kui õigussuhtes oleva võlausaldaja ja võlgniku harilik viibimiskoht või registrijärgne asukoht on kohustuse aluseks oleva õigusliku asjaolu tagajärje ilmnemise ajal samas riigis, kohaldatakse selle riigi õigust. Kui lepinguväline suhe on tihedalt seotud mõne muu õigussuhtega, mis oli poolte vahel juba sõlmitud, kohaldatakse eelmist õigussuhet reguleerivat õigust ka lepinguvälisele suhtele.

Pärast lepinguvälise kohustuse tekkimist võivad pooled valida seda reguleeriva õiguse. Kui kohaldatavat õigust ei ole sõnaselgelt valitud, peab see selgesti tulenema juhtumi asjaoludest. Kohaldatavat õigust saab valida kohtu poolt esimesel kohtuistungil määratud tähtaja jooksul. Kui õigussuhe on seotud ainult ühe riigi õigusega, ei saa õiguse valik piirata selle riigi nende õigusnormide kohaldamist, millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Isiku õigus- ja teovõime ning isiklikud õigused tuleb kindlaks teha vastavalt tema isiku suhtes kohaldatavale õigusele. Isiku suhtes kohaldatakse tema kodakondsusriigi õigust. Kui isikul on mitu kodakondsust ja üks neist on Ungari kodakondsus, kohaldatakse selle isiku suhtes Ungari õigust, kui isikul ei ole teise kodakondsusega tihedamat seost. Kui isikul on mitu kodakondsust ja ükski neist ei ole Ungari kodakondsus, kohaldatakse selle isiku suhtes selle riigi õigust, millega tal on kohtuasja peamisi asjaolusid arvesse võttes kõige tugevamad sidemed. Kui isikul on mitu kodakondsust ja ükski neist ei ole Ungari kodakondsus ning tal on kodakondsusriikidega võrdsed sidemed või kui isiku kodakondsust ei ole võimalik kindlaks teha või kui isik on kodakondsuseta, kohaldatakse selle isiku suhtes tema hariliku viibimiskohariigi õigust. Kui isiku suhtes kohaldatavat õigust ei ole võimalik välja selgitada, kohaldatakse Ungari õigust. Ungaris pagulasseisundis olevate või Ungarisse vastu võetud isikute õigus- ja teovõime ning isikuõiguste suhtes kohaldatakse Ungari õigust.

Isiku nime suhtes kohaldatakse isiku suhtes kohaldatavat õigust või tema taotlusel Ungari õigust. Kui isikul on mitu kodakondsust, võib ta oma perekonnanime suhtes kohaldamiseks valida oma mis tahes kodakondsusriigi õiguse. Abielujärgse nimega seoses saab poolte ühisel taotlusel valida kummagi abikaasa kodakondsusriigi õiguse või Ungari õiguse. Sellise taotluse puudumisel kohaldatakse abikaasade isiklike suhete suhtes kohaldatavat õigust. Abielulahutuse või abielu tühistamise korral kohaldatakse perenime suhtes selle riigi õigust, mille alusel abielujärgne nimi registreeriti. Ungari kodaniku sünni- ja abielujärgset nime, mis on nõuetekohaselt registreeritud teise riigi õiguse alusel, tuleb Ungaris tunnustada, kui asjaomane Ungari kodanik või tema abikaasa on ka teise riigi kodanik või kui asjaomase Ungari kodaniku harilik viibimiskoht on selles riigis. Ungari avaliku korraga vastuolus olevaid nimesid ei saa ametlikult tunnustada.

Isikut, kes on tema isiku suhtes kohaldatava õiguse kohaselt teovõimetu või piiratud teovõimega, tuleb pidada teovõimeliseks Ungaris sõlmitud ja täidetavate mitmesuguste vähese tähtsusega igapäevaste lepingute puhul, kui ta oleks Ungari õiguse kohaselt teovõimeline. Isikut, kes on tema isiku suhtes kohaldatava õiguse kohaselt teovõimetu või piiratud teovõimega, kuid kes oleks Ungari õiguse kohaselt teovõimeline, tuleb pidada teovõimeliseks ka muude majandustehingute puhul, kui nende tehingute õiguslikud tagajärjed ilmnevad Ungaris.

Piiratud teovõimega isiku asjaajamisel esindamise küsimustes või ajutise eestkoste suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mille kohus esindaja või eestkostja määrab.

Isiku surnuks või kadunuks tunnistamise või tema surma registreerimise suhtes kohaldatakse kadunud isiku suhtes kohaldatavat õigust. Kui kadunud isiku suhtes ei ole kohaldatav Ungari õigus, kohaldatakse Ungari õigust siis, kui kaalul on Ungari õiguslik huvi.

Isiku harilik viibimiskoht on koht, kus asub tema elu tegelik kese, mis selgitatakse välja asjaomase õigussuhte kõigi asjaolude põhjal. Isiku elu tegeliku keskme kindlakstegemisel võetakse arvesse ka asjaomase isiku kavatsuste viitavaid asjaolusid. Alaline elukoht on koht, kus isik elab alaliselt või kavatsusega sinna alaliselt elama jääda.

Juriidilise isiku või juriidilise isiku staatuse üksuse suhtes kohaldatakse tema registrijärgse asukoha riigi õigust. Kui juriidiline isik on registreeritud mitmes riigis või ei ole registreerimine vastavalt tema põhikirjas nimetatud registrijärgse asukoha riigi õigusele nõutav, kohaldatakse tema isiku suhtes registrijärgse asukoha riigi õigust. Kui juriidilise isiku põhikirjas ei ole registrijärgset asukohta nimetatud või tal on mitu registrijärgset asukohta ja ta ei ole ühegi riigi õiguse kohaselt registreeritud, kohaldatakse tema isiku suhtes tema juhatuse peamise asukoha riigi õigust. Juriidilise isiku või juriidilise isiku staatuse üksuse õiguslik staatus tuleb kindlaks teha tema isiku suhtes kohaldatava õiguse alusel.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Isaduse või emaduse tuvastamise või isaduse vaidlustamise küsimustes kohaldatakse selle riigi õigust, mida kohaldati lapse isiku suhtes tema sünni ajal. Isaduse omaksvõtt peab toimuma vastavalt isaduse omaksvõtmise ajal lapse isiku suhtes kohaldatavale õigusele, samal ajal kui eostatud, kuid veel sündimata lapse omaksvõtt peab toimuma vastavalt õigusele, mida kohaldatakse lapse ema isiku suhtes omaksvõtu ajal. Omaksvõttu ei saa arvata ametlikult kehtetuks, kui see on ametlikult kehtiv kas vastavalt Ungari õigusele või omaksvõtu ajal ja kohas kehtinud õigusele. Kui lapse sünnitunnistusel puudub kohaldatava õiguse kohaselt kanna isa kohta, kohaldatakse juhtumiga tihedalt seotud muu riigi õigust, kui see tähendab lapse jaoks soodsamat kohtlemist.

3.4.2 Adopteerimine

Lapsendamine kehtib üksnes juhul, kui selle tingimused on täidetud nii lapsendaja kui ka lapsendatava isiku suhtes lapsendamise ajal kohaldatava õiguse alusel. Lapsendamise ja lapsendamise tühistamise õiguslike tagajärgede ja lapsendamise tühistamise suhtes kohaldatakse lapsendamise või lapsendamise tühistamise ajal lapsendaja isiku suhtes kohaldatavat õigust.

Kui lapsendajad on omavahel abielus, kohaldatakse lapsendamise ja lapsendamise tühistamise õiguslike tagajärgede ja lapsendamise tühistamise suhtes:

- a) lapsendamise või lapsendamise tühistamise ajal abikaasade ühise kodakondsusriigi õigust või selle puudumisel
- b) lapsendamise või lapsendamise tühistamise ajal abikaasade ühise elukohariigi õigust või selle puudumisel
- c) juhtumiga tegeleva kohtu asukohariigi õigust.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Abielu kehtib üksnes juhul, kui see vastab sisuliste eelduste poolest abielu sõlmimise ajal kummagi abikaasa isiku suhtes kohaldatavale õigusele. Abielu kehtivusega seotud vorminõuetele kohaldatakse abielu sõlmimise ajal ja kohas kehtivat õigust. Abielu sõlmimist ja kehtivust käsitlevaid norme kohaldatakse vajalike muudatustega abielu olemasolu või puudumise kindlakstegemiseks. Ungaris ei saa abielu sõlmida, kui Ungari õiguse kohaselt esinevad abielu sõlmimiseks ületamatud takistused.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Abielu käsitlevaid õigusnorme kohaldatakse registreeritud partnerluse sõlmimise ja kehtivuse ning selle õiguslike tagajärgede (mis ei hõlma perekonnanimesid) suhtes järgmiste eranditega.

Registreeritud partnerluse sõlmimisele ja kehtivusele ei ole takistuseks, kui tulevase registreeritud partneri isiku suhtes kohaldatav õigus ei tunnusta samasoolisi registreeritud partnerlusi, tingimusel et:

- a) välisriigi kodanikust tulevane registreeritud partner tõendab, et tema isiku suhtes kohaldatava õiguse kohaselt ei oleks abielu sõlmimisele takistusi, ning

b) vähemalt üks tulevastest registreeritud partneritest on Ungari kodanik või Ungari on tema harilik viibimiskoht. Sel juhul kohaldatakse registreeritud partnerluse õiguslike tagajärgede suhtes Ungari õigust.

Registreeritud partnerluse lõpetamise suhtes kohaldatakse:

a) selle riigi õigust, kus on registreeritud partnerite harilik viibimiskoht registreeritud partnerluse lõpetamise hagi või avalduse esitamise ajal, või selle puudumisel

b) selle riigi õigust, kus oli registreeritud partnerite viimane harilik viibimiskoht kuni üks aasta enne hagi või avalduse esitamist, tingimusel et üks registreeritud partner elab hagi või avalduse esitamise ajal ikka veel selles riigis, või selle puudumisel

c) selle riigi õigust, mille kodanikud registreeritud partnerid olid hagi või avalduse esitamise ajal.

Kui kohaldatavat õigust ei ole võimalik eeltoodu põhjal määrata, kohaldatakse juhtumit menetleva kohtu asukohariigi õigust.

Mitteabiellulise kooselu sõlmimise, lõpetamise ja selle õiguslike tagajärgede suhtes kohaldatakse kooselupartnerite ühise kodakondsusriigi õigust. Kui kooselupartnerid on erineva kodakondsusega, kohaldatakse kooselupartnerite hariliku viibimiskohariigi õigust või selle puudumisel viimase ühise hariliku viibimiskohariigi õigust. Kui kooselupartnerite ühist harilikku viibimiskohta ei ole võimalik kindlaks teha, kohaldatakse juhtumit menetleva kohtu asukohariigi õigust. Kooselupartnerid võivad ise valida oma varasuhte kohaldatava õiguse.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Kohaldatav õigusakt on [määrus \(EL\) nr 1259/2010 \(Rooma III määrus\)](#). Abikaasad võivad valida kohaldatava õiguse vastavalt määruse artiklitele 5–7 kohtu poolt esimesel kohtuistungil kehtestatud tähtaja jooksul.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Selles küsimuses kohaldatakse [ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlevat 23. novembri 2007. aasta Haagi protokoll](#).

3.6 Abieluvara

Abieluvarasuhete puhul kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud mõlemad abikaasad kohtuotsuse tegemise ajal on. Kui abikaasad on kohtuotsuse tegemise ajal eri kodakondsusega, kohaldatakse abikaasade ühise hariliku viibimiskohariigi õigust või selle puudumisel viimase ühise hariliku viibimiskohariigi õigust. Kui abikaasad ei olnud ühist harilikku viibimiskohta, kohaldatakse juhtumit menetleva kohtu asukohariigi õigust.

Abikaasad võivad valida abieluvara suhtes kohaldatava õiguse järgmistest seast:

- lepingu sõlmimise ajal ühe abikaasa kodakondsusriigi õigus,
- lepingu sõlmimise ajal ühe abikaasa hariliku viibimiskohariigi õigus või
- juhtumit menetleva kohtu asukohariigi õigus.

Õigust saavad ise valida ka tulevased abikaasad. Kohaldatavat õigust saab valida kohtu poolt esimesel kohtuistungil määratud tähtaja jooksul. Kui abikaasad ei lepi kokku teisiti, on abieluvara suhtes kohaldatava õiguse valikul üksnes edasiulatuva õiguslik mõju.

Abieluvaraleping on ametlikult kehtiv ka juhul, kui see vastab lepingu sõlmimise riigi õigusele.

3.7 Testamendid ja pärimine

17. augustil 2015 või hiljem surnud isikute suhtes kohaldatakse [määrust \(EL\) nr 650/2012](#).

3.8 Kinnisvara

Vara omandiõiguse ja muude asjaõiguste, sealhulgas pandiõiguse ja valduse suhtes kohaldatakse vara asukohariigi õigust.

3.9 Maksejõuetus

Kohaldatav õigus määratakse [määruse \(EL\) 2015/848](#) artiklite 7–17 kohaselt.

Viimati uuendatud: 12/05/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Malta

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Riigi õigusnormid on kehtestatud seadustikuga (st kirja pandud õigusaktidega). Nendele pääseb vabalt juurde Malta seadustekogu [veebisaidil](#). Pärast Euroopa Liiduga ühinemist 2004. aastal sisaldab Malta õigussüsteem ka ELi õigusnorme, mida kohaldatakse vahetult või mis on üle võetud Malta õigusesse ja on selle suhtes sageli üliluslikud.

Kuigi pretsedendi põhimõtte ei ole Malta õiguses juurdunud ega leia Maltal siduvat kohaldamist, peavad Malta kohtud varasemaid kohtuotsuseid, eelkõige apellatsioonikohtu ja konstitutsioonikohtu (mõlemad on Malta kõrgemad kohtud) otsuseid üldiselt kaalukaks.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

- oktoobri 1961. aasta välisriigi avaliku dokumendi legaliseerimise nõude tühistamise konventsioon
 15. novembri 1965. aasta tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide välisriikides kättetoimetamise konventsioon
 18. märtsi 1970. aasta tsiviil- ja kaubandusajades välisriigis tõendite kogumise Haagi konventsioon
 25. oktoobri 1980. aasta lapserõvi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise rahvusvaheline konventsioon
 25. oktoobri 1980. aasta rahvusvahelise õiguskaitse kättesaadavuse konventsioon
 1. juuli 1985. aasta varahaldusühingute kohta kohaldatava õiguse ja selle tunnustamise konventsioon
 25. jaanuari 1988. aasta maksuasjades vastastikuse haldusabi konventsioon
 16. jaanuari 1992. aasta arheoloogiapärandi kaitse konventsioon
 29. mai 1993. aasta riikidevahelises lapsendamises laste kaitseks tehtava koostöö konventsioon
 19. oktoobri 1996. aasta vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon
 1980. aasta lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse Rooma konventsioon
 30. juuni 2005. aasta kohtualluvuse kokkuleppeid käsitlev konventsioon
 23. novembri 2007. aasta laste ja teiste pereliikmete elatise rahvusvahelise sissenõudmise konventsioon
 23. novembri 2007. aasta protokoll ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta
- Samuti on Malta ratifitseerinud mitu ÜRO lepingut. Ratifitseerimise seisu saab vaadata [siit](#).

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Me ei ole teadlikud ühestki kahepoolselt konventsioonist, mis sisaldaks sätteid kollisiooninormide kohta ja milles Malta oleks osaliskiik.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Kohtunik ei saa kollisiooninorme *ex officio* kohaldada; seda saab teha üksnes siis, kui vähemalt ühe menetluspoole väitel esineb õigusaktide vahel vastuolu. Sellise väite esitanud pool peab kohtule rahuldavalt tõendama välisriigi õiguse sisu. Kui sellist väidet ei esitata või kui puuduvad rahuldavad tõendid, lahendavad riigi kohtud asja Malta õiguse kohaselt.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Tagasisaade ja edasiviide doktriini rakendamise asjus ei ole Malta seisukoht selge. Kodifitseeritud eeskirjad kollisiooninormide kohta on piiratud ja seetõttu peavad kohtud kohaldatava õiguse väljaselgitamiseks kasutama väga sageli rahvusvahelise eraõiguse kodifitseerimata eeskirju. Tegelikult on Malta kohtud olnud seisukohal, et rahvusvahelist eraõigust reguleerivate õigusaktide puudumise korral peavad Malta kohtud tuginema Inglise tavaõiguse põhimõtetele. Seda silmas pidades järgivad Malta kohtud Inglismaal kohaldatavat tagasisaade ja edasiviide viisi. Selle põhjal välistatakse tagasisaade ja edasiviide doktriin kahju tekitamise ning kindlustus- ja lepinguasjade korral. Ent seda kohaldatakse testamentide kehtivuse, välisriigis asuvat kinnisvara puudutavate nõuete ning perekonnaõiguse asjades.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Igas kollisiooninormis määratakse kindlaks vajalik aeg, mille jooksul tehakse kindlaks ühendav tegur.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Malta kohtud saavad keelduda välisriigi õiguse kohaldamisest, kui see on vastuolus Malta avaliku korruga ja kui seda välisriigi õigust saab käsitada välisriigis saadud tuluga seotud õiguse või kriminaalõigusena.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Vastuväidet välisriigi õiguse kohta tuleb tõendada faktiliselt, mitte õigusküsimusena. Malta kohtutel on õigus tõlgendada oma riigi õigusakte, kuid neil ei ole lubatud välisriigi õigusaktide sisu ise tõlgendada. Välisriigi õigusest arusaamiseks määrab kohus välisriigi õiguse eksperdid. Samuti võivad menetluspooled osana oma tõenditest esitada erinevate ekspertide koostatud aruandeid.

Tõendamiskohustus on vastuväite esitanud poolel, kohtumenetluse puhul nimelt kostjal.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Juhtudel, mis hõlmavad lepingulisi kohustusi ELi-välistes riikides, kohaldatakse 1980. aasta Rooma konventsiooni tulenevalt lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse Rooma konventsiooni (ratifitseerimise) seadusest, mis sisaldub Malta seadustekogu 482. peatükis. Teisest küljest reguleeritakse lepingulisi kohustusi ELis Rooma I määrusega (määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta).

3.2 Lepinguvälised kohustused

Lepinguväliste kohustuste puhul tekkinud kollisiooninormi reguleeritakse määrusega (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“).

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Malta kodakondsus saadakse sündimisel, kui lapse ema või isa on Malta kodanik.

Vastupidiselt kodakondsusele saab isik täisealiseks saades valida alalise elukoha. Alalise elukohana käsitatakse kohta, kus isik elab kavatsusega elada selles kohtualluvuses määramatu aja jooksul või alaliselt.

Võime võtta teatavaid kohustusi, näiteks abielluda, sõlmida lepinguid, asuda tegelema äritegevusega, teha testament jne, määratakse kindlaks selles piirkonnas kehtivate eeskirjade kohaselt.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Lapsevanema kohustused lapse ees on kindlaks määratud Malta tsiviilseadustikus, aga vanema õigused lõpevad *ipso jure*, kui laps saab kaheksateistkümneaastaseks. Malta kohtu pädevus on kindlaks määratud määrusega (EÜ) 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega (Brüsseli IIa määrus). Seda käsitletakse lähemalt [asjakohases jaotises](#).

3.4.2 Adopteerimine

Ka lapsendamist reguleeritakse Malta tsiviilseadustikuga ja Malta kohtud kohaldavad seda iga kord, kui pädevus kuulub neile. Välisriigist lapsendamist tunnustatakse Malta õiguses vastavalt riikidevahelises lapsendamises laste kaitseks tehtava koostöö konventsioonile.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Abielu ametlikku kehtivust reguleeritakse selle koha õigusega, kus abielu sõlmiti. Malta puhul leiab abieluformaalsused Malta seadustekogu 255. peatükist („Abieluseadus“). Selle seadusega reguleeritakse muu hulgas abielu sõlmimist takistavaid asjaolusid. Üks seal nimetatud takistavatest asjaoludest on see, et „kui abielu on sõlmitud kahe isiku vahel, kellest üks on alla 16aastane, on abielu kehtetu“.

Maltal kohaldatav õigus on abikaasade elukoha õigus, mida võetakse arvesse.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Tsiviilpartnerlust reguleeritakse Malta seadustekogu 530. peatükiga („Tsiviilpartnerluse seadus“), milles omakorda viidatakse 255. peatükile. Seega tuleb tsiviilpartnerluse korral täita 255. peatükis nõutud formaalsusi ja tingimusi.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Malta kohtul on pädevus ainult lahutusmenetlustes, mis vastavad määrusele (EÜ) 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega. Seda käsitletakse lähemalt [asjakohases jaotises](#).

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Maltale on siduv määrus (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes. Seda käsitletakse lähemalt [asjakohases jaotises](#).

3.6 Abieluvara

Maltal kohaldatav õigus on selle koha õigus, kus asub perekonna eluase (*lex situs*). Tsiviilseadustiku artiklis 1316 sätestatakse, et Maltal sõlmitud abielu korral kehtib ühise abieluvara režiim. Kui abielu on sõlmitud väljaspool Maltat, aga paar asub seejärel elama Maltale, hakkab samuti kehtima ühise abieluvara režiim, niipea kui nad on registreerinud oma elukoha Maltal, välja arvatud juhul, kui nad on eelnevalt sõlminud ühise abieluvara režiimi välistava lepingu.

3.7 Testamentid ja pärimine

Testamentide ja pärimise suhtes on Malta kohtud järjepidevalt kohaldanud üldist õigust. Seega kohaldatakse seadusjärgse pärimise (st kui puudub testament) puhul vallasvara pärimise suhtes pärandaja surmaaegse elukoha õigust; kinnisvara pärimise suhtes kohaldatakse selle kohtualluvuse õigust, kus kinnisvara asub. Kui testament on olemas, määratakse pärandaja testeerimisvõime kindlaks selle koha õigusega, mis oli pärandaja elukoht testamenti

tegemise kuupäeval. Pärjal on õigus võtta vallasvara vastu, kui ta on teovõimeline kas oma elukoha õiguse või pärandaja elukoha õiguse kohaselt. Lisaks on testament ametlikult kehtiv, kui see vastab mis tahes järgmisele õigusele: selle tegemise (st tavaliselt selle tõendatud allkirjastamise) koht õigus selle tegemise ajal; pärandaja alalise või peamise elukoha või kodakondsuse riigi õigus testamendi tegemise ajal; pärandaja surmaaegse alalise või peamise elukoha või kodakondsuse riigi õigus. Testamendiga saab ametlikult üle anda ka kinnisvara, kui see vastab kinnisvara asukohariigi õigusele.

3.8 Kinnisvara

3.9 Maksejõuetus

Maltale on siduv muudetud määrus (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta. Selles sätestatakse muu hulgas eeskirjad menetluste kohta, mille puhul võlgnik kaotab osaliselt või täielikult oma vara käsutamise õiguse, ning likvideerija määramine, kui võlgniku põhiühid on ELi liikmesriigis. Määruse (EÜ) nr 1346/2000 kohaldamisalast väljapoole jäävates juhtumites kohaldatakse Malta õigust, kui Malta kohus on pädev, st kui ettevõtja on registreeritud Malta.

Viimati uuendatud: 11/04/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje [de](#) originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Millist õigust kohaldatakse? - Austria

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Austria rahvusvaheline eraõigus on kodifitseeritud. Austria rahvusvaheline eraõigus on kodifitseeritud peamiselt 15. juuni 1978. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadusega (*Gesetz über das internationale Privatrecht – IPR-Gesetz*), *Bundesgesetzblatt* (edaspidi „BGBL.“) nr 304/1978. Peale rahvusvahelise eraõiguse seaduse (edaspidi „IPRG“) sisaldavad kollisiooninorme järgmised sätted:

8. märtsi 1979. aasta föderaalsete seaduse (mis käsitleb tarbijate kaitset (tarbijakaitse seadus – KSchG) (*Bundesgesetz vom 8. März 1979, mit dem Bestimmungen zum Schutz der Verbraucher getroffen werden (Konsumentenschutzgesetz – KSchG)*), BGBL. nr 140/1979) § 13a;

föderaalsete seaduse (mis käsitleb õiguste omandamist kinnisvara osajaliseks kasutamiseks (osajalise kasutamise seadus – TNG) (*Bundesgesetz über den Erwerb von Teilzeitznutzungsrechten an unbeweglichen Sachen (Teilzeitznutzungsgesetz – TNG)*), BGBL. I nr 32/1997) § 11;

föderaalsete seaduse (millega rakendatakse direktiiv nr 93/7/EMÜ liikmesriigi territooriumilt ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamise kohta (*Bundesgesetz zur Umsetzung der Richtlinie 93/7/EWG über die Rückgabe von unrechtmäßig aus dem Hoheitsgebiet eines Mitgliedstaates der Europäischen Gemeinschaft verbrachten Kulturgütern*), BGBL. I nr 67/1998) § 20;

föderaalsete seaduse (mis käsitleb tsiviilvastutust radioaktiivse kiirguse põhjustatud kahju korral (1999. aasta tuumavastutuse seadus – *AtomHG 1999*) (*Bundesgesetz über die zivilrechtliche Haftung für Schäden durch Radioaktivität (Atomhaftungsgesetz 1999 – AtomHG 1999)*), BGBL. I nr 170/1998) § 23;

föderaalsete seaduse (mis käsitleb arveldamise lõplikust makse- ja väärtpaberiarveldussüsteemides (arvelduse lõplikuse seadus) (*Bundesgesetz über die Wirksamkeit von Abrechnungen in Zahlungs- sowie Wertpapierliefer- und -abrechnungssystemen (Finalitätsgesetz)*), BGBL. I nr 98/2001) §-d 16 ja 18;

maksejõuetusseaduse (*Insolvenzordnung*) §-id 221–235.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Vastavalt IPRG §-le 53 ei mõjuta IPRG rahvusvaheliste kokkulepete sõlmimist. Need on selle seaduse ning muude riigisiseste kollisiooninormide suhtes ülimuslikud. Kollisiooninorme sisaldavad järgmised **mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid**, mille osaline Austria on:

Haagi 24. oktoobri 1956. aasta laste ülalpidamise kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon;

Haagi 5. oktoobri 1961. aasta ametiasutuste volitusi ja kohaldatavat õigust alaealiste kaitsega seoses käsitlev konventsioon;

Haagi 5. oktoobri 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon;

Haagi 4. mai 1971. aasta liikluskõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon;

rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni (CIEC) 20. septembri 1970. aasta konventsioon, mis käsitleb lapse seadustamist vanemate hilisema abiellumise kaudu;

Haagi 19. oktoobri 1996. aasta vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon;

Haagi 13. jaanuari 2000. aasta täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsioon.

ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev 23. novembri 2007. aasta Haagi protokoll.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Kollisiooninorme sisaldavad järgmised kahepoolsed lepingud:

9. septembri 1959. aasta Austria Vabariigi ja Iraani Keisririigi vaheline sõprus- ja elukohaleping;

16. detsembri 1954. aasta Austria Vabariigi ja Jugoslaavia Föderatiivse Rahvavabariigi vaheline vastastikuseid õigustoiminguid käsitlev leping;

11. detsembri 1963. aasta Austria Vabariigi ja Poola Rahvavabariigi vaheline vastastikuseid suhteid tsiviilõigusasjades ja dokumentatsiooni käsitlev leping.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Ametivõimud kohaldavad välisriigi õigust vastavalt selle algele kohaldamisalale (IPRG § 3).

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Vastavalt IPRG §-le 5 tuleb järgida tagasisaadet või edasiviidet (*renvoi*), välja arvatud juhul, kui viidatakse konkreetselt muu riigi asjaomasele seadusele. Kui välisriigi õigus viitab tagasi Austria õigusele, kohaldatakse Austria õigust. Kui välisriigi õigus viitab õigusele, millele on juba eelnevalt viidatud, kohaldatakse õigust, millele esimesena viidati.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Nende tingimuste hilisem muutumine, mis on otsustavad sidumisel teatava õigussüsteemiga, ei mõjuta reeglina kohtuasja juba lahendatud elemente (IPRG § 7) (teatavad konkreetsed kollisiooninormid sisaldavad siiski erandeid sellest põhimõttest). Põhimõtteliselt kohaldatakse nende küsimuste puhul, mille kohta on otsus juba tehtud, õigust, mis oli kohaldatav nende küsimuste tekkimise ajal, ning lahendamata küsimuste puhul kohaldatakse kohtuotsuse tegemise ajal kohaldatavat õigust.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Viidatud õigust ei saa kohaldada, juhul kui see viiks tulemuseni, mis oleks vastuolus Austria õigussüsteemi põhiväärtustega (IPRG § 6).

Austria õiguses on kehtestatud sätted, mis on kohaldatavad olenemata rahvusvahelise eraõiguse normidest (üldist kehtivust omavad sätted). Mõne sellise sätte puhul tuleneb selle üldist kehtivust omav olemus sõnastusest, teiste puhul aga pelgalt nende sisust.

Üldist kehtivust omavad sätted sisalduvad näiteks töölepinguõiguse rakendusseaduse (*Arbeitsvertragsrechts-Anpassungsgesetz – AVRAG*) §-des 7, 7a ja 7b, millega on nähtud ette, et Austrias on töötajatel hoolimata kohaldatavast õigusest õigus saada töötasu ja minimaalset puhkust vähemalt kollektiivlepingu kokkulepitul ulatuses. Üks üldist kehtivust omav sätte sisaldub veel tarbijakaitseseaduse (KSChG) § 13a lõikes 2, mille kohaselt kohaldatakse tarbija kaitseks KSChG §-i 6 (lubamatute lepingutingimuste kohta), Austria tsiviilseadustiku (ABGB) § 864a (ebaharilike sätete kehtivuse kohta tehingute ja lepinguvormide üldtingimustes) ning ABGB § 879 lõiget 3 (tehingute ja lepinguvormide üldtingimustes esinevatest tarbijate huve suurel määral kahjustavate lepinguliste sätete õigustühisusest), hoolimata lepingu suhtes kohaldatavast õigusest, juhul kui leping sõlmiti seoses kaupleja tegevusega Austrias selliste lepingute sõlmimise eesmärgil.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Välisriigi õigust tuleb kohaldada omal algatusel. Sel eesmärgil võib kohus tugineda poolte koostööle, föderaalset justiitsministeeriumilt saadud teabele või ekspertide aruannetele. Juhul kui välisriigi õigust ei õnnestu märkimisväärsetest pingutustest hoolimata põhjendatud aja jooksul kindlaks teha, kohaldatakse Austria õigust (IPRG § 4).

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Otsuseid määruse (EÜ) nr 593/2008 (lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I määrus) (ELT L 177, 4.7.2008, lk 6)) kohaldamisalasse mittekuuluvate lepinguliste kohustuste kohta tuleb langetada poolte poolt sõnaselgelt valitud või vaieldamatult tõendatud õiguse kohaselt. Kui õigust ei ole valitud, kohaldatakse lepingule iseloomuliku kohustuse täitja harilikuks viibimiskohaks (tegevuskohaks) oleva liidumaa õigust (IPRG § 35). Tarbijalepingute suhtes kohaldatakse spetsiaalset kollisiooninorme. Tarbijakaitseseaduses direktiivides sisalduvad kollisiooninormid on üle võetud tarbijakaitseseaduse § 13 a lõikega 1, millega peamiselt piiratakse tarbijakaitse tagamise eesmärgil õiguse valimise vabadust.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Otsuseid määruse (EÜ) nr 864/2007 (lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II määrus) (ELT L 199, 31.7.2007, lk 40)) kohaldamisalasse mittekuuluvate mittelepinguliste kahju hüvitamise nõuete esitamise õiguste kohta tuleb langetada poolte poolt sõnaselgelt valitud või vaieldamatult tõendatud õiguse kohaselt. Kui kohaldatavat õigust ei ole valitud, kohaldatakse selle riigi õigust, kus kahju tekitanud tegu tehti. Juhul kui asjaomastel pooltel on tugevam side ühe ja sama muu riigi õigusega, kohaldatakse selle riigi õigust (IPRG § 48).

See kollisiooninorm määrab kindlaks kohaldatava õiguse sellistes küsimustes nagu kas on tekkinud kahju hüvitamise kohustus, kes kahju eest vastutab ja kui suurt hüvitist tuleb maksta. See hõlmab ka kaasaitava hooletuse küsimusi ning kannatanu otsenõuet kindlustajale, samuti hüvitisnõuete aegumistähtaega.

Liiklusõnnetustest tulenevate hüvitisnõuete esitamise õiguste puhul, mis kuuluvad Haagi 4. mai 1971. aasta liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava konventsiooni kohaldamisalasse, tuleb kohaldada kollisiooninorme vastavalt sellele konventsioonile.

Mittelepingulisi kahju hüvitamise nõuete esitamise õigusi Austrias tekkinud **ioniseerivast kiirgusest** tulenenud kahju eest tuleb kannatanu nõudel menetleda Austria õiguse kohaselt (AtomHG 1999 § 23 lõige 1). Kui ioniseeriva kiirguse põhjustatud kahju tekib välisriigis ning seda tuleb menetleda Austria õiguse kohaselt, tuleb kahju hüvitada ainult sel juhul, kui selle näeb ette ja ainult sellises ulatuses nagu näeb ette kannatanu poole isikustaatus (AtomHG 1999 § 23 lõige 2).

Seda, millist õigust kohaldatakse **negotiorum gestio** ehk **alusetust rikastumisest tulenevate nõuete** suhtes reguleerib Rooma II määrus.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Isiku **isikustaatus** kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanik ta on. Kui isikul on rohkem kui üks kodakondsus, kohaldatakse selle riigi õigust, millega isik on kõige tihedamalt seotud. Kui isikul on Austria kodakondsus, on see alati üliliikumine. Pagulaste ja kodakondsuseta isikute isikustaatus kohaldatakse selle riigi seadust, kus on nende harilik viibimiskoht (IPRG § 9).

Isiku **nime** kasutamise õiguse üle otsustatakse tema isikustaatusel põhjal, olenemata sellest, mille alusel nime võtmine toimub (IPRG § 13).

Näiteks ei otsustata abielumisel võetava nime üle mitte perekonnaseisu alusel, vaid vastavalt nime staatusele. Nime määramise avalduse vormina kohaldatakse IPRG § 8 sätestatud üldist ametlikku vormi (seega määratakse õigustoimingu vorm vastavalt samale õigusele, mida kohaldatakse õigustoiminguks; siiski piisab, kui järgitakse selle riigi ametlikke nõudeid, kus õigustoiming teostatakse.) Vastavalt pretseendendiõigusele ei muutu eelnenud perekonnaseisu alusel võetud nimi pelgalt isikustaatus (kodakondsuse) muutmisel.

Isiku **õigus- ja teovõime** üle otsustatakse samuti tema isikustaatusel põhjal (IPRG § 12). See käib ka teovõime võimaliku piiramise kohta, näiteks vaimuhaiguse tõttu, kuid see ei puuduta abieluvõimet. Kui isik on saanud täisealiseks, säilib ta selle staatuse isegi siis, kui vastavalt äsja omandatud isikustaatusel ta seda veel ei oleks.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Lapse põlvnemise üle abielumehest ja selle vaidlustamise üle otsustatakse vastavalt abikaasade isikustaatusel lapse sündimisel või lahutuse ajal, juhul kui abielu oli eelnevalt lahutatud. Juhul kui abikaasadel on erinev isikustaatus, on määravaks lapse isikustaatus sündimisel. Selle kollisiooninormi kohaldamisala hõlmab ka abikaasa isaduse presumptsiooni, legitiimsuse vaidlustamise põhjendusi ja samuti küsimust, millised isikud on õigustatud lapse legitiimsust vaidlustama, ning ajapiiranguid lapse legitiimsuse vaidlustamiseks.

Isa isikustaatus määrab selle, milliseid tingimusi on vaja täita väljaspool abielu sündinud lapse **legitiimseks tunnistamiseks** legitiimsuse deklareerimise teel (st avalik-õigusliku asutuse aktiga, mitte hilisema abiellumise kaudu) (IPRG § 23).

Vastavalt lapse legitiimseks tunnistamise konventsioonile kehtib lapse seadustamine vanemate hilisema abiellumise kaudu juhul, kui selle tunnistab kehtivaks ema või isa kodakondsusriigi seadus.

Isaduse tuvastamise ja selle tunnustamise tingimusi väljaspool abielu sündinud lapse puhul tuleb hinnata vastavalt lapse isikustaatusel tema sünni hetkel.

Kui laps on hiljem saanud teise isikustaatusel, lähtutakse sellest, kui see ja mitte tema sünnijärgne isikustaatus võimaldab isaduse tuvastamist või tunnustamist. Õigust, mille kohaselt isadust tuvastatakse või tunnustatakse, kohaldatakse ka isaduse vaidlustamisel (IPRG § 25).

Vanemate ja lapse vaheline suhe. Abielumehest põlvnemise, lapse legitiimsuse ja legitiimseks tunnistamise ning väljaspool abielu sündimise **tagajärgede** puhul on määravaks lapse isikustaatus. IPRG §-d 24 ja 25 käsitlevad lapse eest hoolitsemist ja tema kasvatamist, lapse vara haldamist ja kasutamist, seadusjärgset esindamist ühe või mõlema vanema poolt, sealhulgas teatud esindamisega seotud toimingute puhul ametliku loa vajalikkust ning legitiimsete laste puhul vanemate lahutuse järgset lapse isikuhooldusõiguse määramist ning vastastikuseid elatisnõudeid. Need sätted kattuvad suuresti Haagi lastekaitse konventsiooniga ja Haagi 1961. aasta väikelaste kaitse konventsiooniga juhul, kui need (veel) kehtivad (seoses Türgi ja Macauga). Vastavalt sellele peavad pädevad asutused kohaldama alaealiste kaitse tagamise meetmete puhul oma riigi õigust; selleks on tavaliselt pädevad asukohariigi ametiasutused.

Põlvnemise puhul on määravaks isikustaatus teatud ajahetkel. See ei kehti siiski vanemate ja lapse vahelise suhte puhul, sel juhul on määravaks lapse vastav isikustaatus. Kui isikustaatus muutub, tuleb vanemate ja lapse vahelist suhet hinnata alates staatuse muutumisest (vastava ühendava teguri, kodakondsuse muutumisest) uue isikustaatusel.

Kohtupraktikas on jäetud korduvalt kohaldamata välisriigi õigussüsteemide kohased hooldusõiguse normid, kuna need on olnud **vastuolus avaliku korraga**, kui need ei ole võtnud arvesse lapse huve.

3.4.2 Adopteerimine

IPRG § 26 kohaselt olenevad lapsendamise ja selle lõpetamise tingimused iga lapsendaja isikustaatusest. Peale selle on määravaks lapse isikustaatus, kuigi alaealiste laste puhul vaid niivõrd, kuivõrd see näeb ette nõusoleku saamise lapselt või kolmandalt isikult, kellega laps on vastavalt perekonnaõigusele seotud. Lapsendamise tingimuseks on muu hulgas lapsendaja vanus, lapsendajate ja lapsendatava vanusevahe või see, kas ja millistel tingimustel lapsendaja enda laste olemasolu välistab lapsendamise, ning mis tahes nõusoleku saamisega seotud nõuded, sealhulgas võimalus lapsendada ametivõimude otsuse alusel ka juhul, kui nõusolekut pole saadud.

Lapsendamise tagajärgede üle otsustatakse lapsendaja isikustaatusel ning kui lapsendajaks on mõlemad abikaasad, vastavalt kohaldatavale õigusele, mis reguleerib abielu õiguslikke tagajärgi isikule. Ühe abikaasa surma järel on selles suhtes määravaks teise abikaasa isikustaatus.

Pärimisõiguse puhul ei otsustata lapsendamise tagajärgede üle mitte lapsendamisstaatuse, vaid pärimisstaatuse järgi.

Lapsendamine kui selline on lõplik faktiline olukord, nii et langetatud otsust hilisem isikustaatus või ühendava teguri muutumine ei muuda. Lapsendatus on oma olemuselt püsiv õigussuhe. Seega võib muutuda staatus, mis on määrav lapsendamise tagajärgede puhul: see on lapsendaja isikustaatus.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Austrias otsustatakse **abielu vormi** üle vastavalt Austria õigusele ning välisriigis sõlmitud abielu vormi üle otsustatakse vastavalt abiellunute isikustaatusele; siiski piisab abielu sõlmimise asukohariigi ametlike nõuete järgimisest (IPRG § 16). Kitsendatud viide abielu sõlmimise asukohariigi ametlikele nõuetele osutab ainult asjaomase õiguse materiaalsooõigussüsteemidele, seetõttu on igasugune viide kohalikus õiguses tühine (erand IPRG §-st 5).

Abielu sõlmimise tingimuste ja abielu kehtetuse ning abielu kehtetuks tunnistamise tingimuste üle (mida tuleb eristada lahutusest) tuleb otsustada mõlema abielluja isikustaatusel (IPRG § 17). Kui ühe või mõlema abielluja isikustaatusel kohaldatav õigus ei võimalda siiski abielu sõlmimist ühe või mõlema abielluja soo tõttu, tuleb abielu sõlmimise tingimusi hinnata selle riigi õiguse alusel, kus abielu registreeritakse.

See kollisiooninorm puudutab olulisi abielu sõlmimise tingimusi, nagu nõutav vanus, abielu takistavate asjaolude puudumine, võimalikud vajalikud nõusolekud ning nende asendatavus.

Vastavalt IPRG §-le 18 otsustatakse **abielu õiguslike tagajärgede üle isikule** abikaasade ühise isikustaatusel põhjal või kui ühine isikustaatus puudub, siis tehakse otsus vastavalt hiliseimale ühisele isikustaatusel, eeldusel et ühel abikaasast on see veel olemas. Muudel juhtudel tuleb otsus langetada vastavalt selle riigi õigusele, kus oli mõlema abikaasa harilik viibimiskoht, või selle puudumise korral vastavalt selle riigi õigusele, kus oli nende mõlema viimane harilik viibimiskoht, juhul kui ühel abikaasast on see veel olemas.

Selle kollisiooninormi kohaldamisalasse kuuluvad ka kooselukohustus, mõju elukohale, abistamiskohustus ning abikaasade õigus elatisrahale, kuid see ei hõlma abiellumisel saadud nime ega abikaasade varasuhete reguleerivaid õigusnorme. Viide võib muutuda, st kui ühendavad tegurid muutuvad, võib määravaks saada teise riigi õigus.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Registreeritud kooselu seadus (*Gesetz über die eingetragene Partnerschaft*) on lisatud IPRG §-desse 27–27d.

Registreeritud partnerlusele esitatavate tingimuste (ja ka selle vormi), selle **kehtetuse ja süü tõttu lõpetamise** üle tuleb otsustada vastavalt selle riigi õigusele, kus kooselu registreeriti (IPRG § 27a).

Kooskõlas IPRG §-ga 27b tuleb **registreeritud partnerluse tagajärgede üle isikule** otsustada vastavalt selle riigi õigusele, kus on mõlema registreeritud kooselu partneri ühine harilik viibimiskoht (elukoht), või sellise ühise hariliku viibimiskoha puudumise korral vastavalt selle riigi õigusele, kus oli nende mõlema viimane harilik viibimiskoht, juhul kui ühel partneritest on see veel olemas. Seega, kui elukohariigi õigust ei saa kohaldada või kui see õigus ei reguleeri õiguslikke tagajärgi isikule, on määrav registreeritud partnerite ühine isikustaatus või ühise isikustaatus puudumisel viimane ühine isikustaatus, kui ühel partneritest on see veel olemas. Muudel juhtudel kohaldatakse Austria õigust. Seda ka juhul, kui isikustaatus ei reguleeri registreeritud partnerluse õiguslikke tagajärgi isikule.

Registreeritud partnerluse **varasuhete** üle tuleb otsustada vastavalt õigusele, mis on ette nähtud alates 29. jaanuarist 2019 kohaldatava **määrusega (EL) 2016/1104 registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades**.

Registreeritud partnerluse **lõpetamisele**, mis ei ole tingitud kummagi poole süüst, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on registreeritud partnerite ühine harilik viibimiskoht (elukoht) partnerluse ametliku lõpetamise ajal, või sellise ühise hariliku viibimiskoha puudumise korral selle riigi õigust, kus oli nende mõlema viimane harilik viibimiskoht, juhul kui ühel partneritest on see veel olemas. Seega, kui elukohariigi õigust ei saa kohaldada või kui registreeritud partnerlust ei saa seega kinnitust leidnud faktide alusel lõpetada, on määrav registreeritud partnerite ühine isikustaatus või ühise isikustaatus puudumisel viimane ühine isikustaatus, kui ühel partneritest on see veel olemas. Muudel juhtudel kohaldatakse Austria õigust. Seda ka juhul, kui isikustaatus ei võimalda registreeritud partnerlust kinnitust leidnud faktide alusel ametlikult lõpetada.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Vastavalt IPRG §-le 20 tuleb **lahutuse** aspektide üle, mis ei kuulu Rooma III määruse (nõukogu 20. detsembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (ELT L 343, 29.12.2010, lk 10)) kohaldamisalasse, otsustada vastavalt õigusele, mis reguleerib abielu õiguslikke tagajärgi isikule. Siinjuures on määravaks lahutuse aeg; seetõttu ei saa viidet muuta.

Abikaasade varasuhete üle tuleb otsustada vastavalt õigusele, mis on ette nähtud alates 29. jaanuarist 2019 kohaldatava **määrusega (EL) 2016/1103 abieluvararežiime käsitlevates asjades**.

Austria õiguses ei tunta terminit **abielu lõpetamine**. Niivõrd kui seda ei reguleeri Rooma III määrus, tuleks seda menetleda kooskõlas tihedaima seose reeglina vastavalt IPRG §-le 1. Selle üle, millise riigi õigusega on tihedaim seos, saab otsustada analoogia põhjal vastavalt IPRG §-le 20.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruses (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (ELT L 7, lk. 1; ülalpidamiskohustusi käsitlev ELI määrus) viidatakse ülalpidamisstaatusega seoses Haagi 23. novembri 2007. aasta protokollile ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta. Seega on eelkõige kohaldatav selle riigi õigus, kus on elatist saama õigustatud isiku harilik viibimiskoht (täiendatud suundumustega *lex fori* poole, konkreetsete ühendavate teguritega, kaitseklausliga nn üllatusnõuete vastu ja – väga piirava – võimalusega kohaldatavat õigust valida).

3.6 Abieluvara

Abikaasade varasuhete üle tuleb otsustada vastavalt õigusele, mis on ette nähtud **määrusega (EL) 2016/1103 abieluvararežiime käsitlevates asjades** (vt eespool).

3.7 Testamendid ja pärimine

Pärimisasjade suhtes kohaldatakse ELi pärimisasjade määrust (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määrus (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT L 201, 27.7.2012, lk 107)). Vanade juhtumite suhtes kohaldatakse IPRG § 28, mille kohaselt on kohaldatav õigus isikustaatusest, mis pärandajal oli surma hetkel. See kollisiooninorm hõlmab põhimõtteliselt ka vastutust pärandil lasuvate võlgade eest ja pärandi omandamist. Kui testamendimenetlus teostati Austrias, tuli pärandi omandamise ja vastutuse üle pärandil lasuvate võlgade eest otsustada Austria õiguse alusel (IPRG § 28 lõige 2).

3.8 Kinnisvara

Materiaalse vara asjaõiguste (sealhulgas asja valdusõiguse) **omandamise ja lõppemise** üle otsustatakse selle riigi õiguse alusel, kus vara asub asjaõiguse omandamise või lõppemise aluseks olevate faktiliste asjaolude toimumise ajal. Seadusliku omandi liigi ning õiguste sisu üle otsustatakse vastavalt selle riigi õigusele, kus vara asub (IPRG § 31).

Selle kollisiooninormi kohaldamisalasse kuuluvad eelkõige omandiõigus, servituudid (kinnisvõlad), pandiõigus, ehitusõigus, eluaseme omand, kuid ka kinnipidamisõigused kolmandate isikute suhtes ning omandireservatsioon. See õigus hõlmab ka omandiõiguse ülemineku tagajärgi.

Kohaldatavat õigust ei mõjuta hilisem asukoha muutus, kuna õiguse omandamine tähendab lõpetatud faktilist olukorda.

Õiguse omandamise **tagajärjed** põhinevad asjaomase asukohariigi õigusel; see ühendav tegur võib seega muutuda. Selle õiguse alusel tehakse otsus ka sellistes küsimustes, mis puudutavad omaniku õiguskaitse ulatust, kas ja millises ulatuses on asjaõigust omaval isikul käsutusõigus, näiteks kas panditud vallasvara võib müüa ilma kohtu sekkumiseta, ning muudes küsimustes.

Transpordivahendite suhtes kohaldatakse spetsiaalset õigusnormi (IPRG § 33). Registreeritud mere- ja õhusõidukite asjaõiguste suhtes kohaldatakse samuti neid registreeritud riigi õigust; raudteesõidukite puhul on määravaks selle riigi õigus, kus asub sõidukeid kasutava raudtee-ettevõtte tegelik halduskeskus. Sõiduki tekitatud kahju või selle likvideerimiseks tehtud kulutuste hüvitamise nõuete tagamiseks seatud seaduslike ja kohustuslike õigustatud pantide või seaduslike kinnipidamisõiguste suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus vara asub, juhul kui selle aluseks olevaid faktilisi asjaolusid peetakse lõppenuks.

Kehtestatud on ka spetsiaalne õigusnorm, mis puudutab **materiaalset kinnisvara**: kui kinnisvara asjaõigus kuulub ka teise kollisiooninormi kohaldamisalasse (näiteks abikaasade varasuhete puhul), on ülilmslik asjaõigus, st seos vara asukohariigi õigusega.

Immateriaalse vara kohta kollisiooninormi kehtestatud ei ole. Vastavalt IPRG §-le 1 on asjaõiguse kohaselt kohaldatav õigus see õigus, millega varal on kõige tihedam seos. Tagatud õiguste suhtes kohaldatakse *lex cartae*'d (asukohariigi õigust). IPRG § 33a, millega võetakse üle direktiivi 2002/47/EÜ (finantsstabiilsuskokkulepete kohta) artikkel 9, sisaldab tagatisena esitatud registreeritud väärtpabereid käsitlevat erinormi. Väärtpaberitega arveldamise süsteemides arveldatavate väärtpaberite suhtes kohaldatakse arvelduse lõplikkuse seaduse (*Finalitätsgesetz*), millega võetakse üle arvelduse lõplikkuse direktiiv 98/26/EÜ, §-de 16 ja 18 erinorme.

3.9 Maksejõuetus

Rahvusvahelist **maksejõuetusõigust** reguleerib maksejõuetusseaduse seitsmes osa. Vastavalt maksejõuetusmenetluse seadustiku §-le 217 kohaldatakse neid sätteid ainult juhul, kui rahvusvahelises õiguses või eelkõige ELi õigusaktides, eeskätt määruses (EL) nr 848/2015 maksejõuetusmenetluse kohta (ELi maksejõuetusmenetluse määrus), ei ole sätestatud teisiti. Sisu poolest järgivad need sätted suurelt osalt ELi maksejõuetusmenetluse määruse vastavaid sätteid.

Maksejõuetusmenetluse algatamise eeltingimuste ja maksejõuetusmenetluse tagajärgede suhtes kohaldatakse põhimõtteliselt selle riigi õigust, kus menetlus algatatakse. Maksejõuetusseaduse §-d 221–235 sisaldavad norme, mis käsitlevad kolmandate isikute asjaõigusi, tasaarvestamist, omandireservatsiooni, kinnisvara puudutavaid lepinguid, reguleeritud turge, töölepinguid, maksejõuetusmenetluste tagajärgi registreerimisele kuuluvatele õigustele, õigust, mida kohaldatakse kahjustavatele tegudele ja kolmandatest isikutest ostjate kaitsele, tagajärgi pooleliolevatele kohtuvaidlustele, asukohariigi õigust omandiõiguste ja muude õiguste teostamisega seoses, tasaarvestus- ja uuendamislepinguid, pandi tagasiosulepinguid ning pärast maksejõuetusmenetluste algatamist tehtavaid makseid.

Kui need normid kattuvad IPRG sätete või muude kollisiooninormidega, on ülilmslikud maksejõuetusseaduse erisätted.

Viimati uuendatud: 04/11/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Poola

MÄRKUS. Allpool antud vastuseid EI KOHALDATA olukordades, mida reguleeritakse ELi õigusega.

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

4. veebruari 2011. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadus (konsolideeritud tekst: Poola ametlik väljaanne 2015, punkt 1792)

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Kodanikuõiguste äravõtmist ja sarnaseid kaitsemeetmeid käsitlev 17. juuli 1905. aasta Haagi konventsioon

5. oktoobri 1961. aasta Haagi konventsioon testamendi vormile kohaldatava õiguse kohta

Alaalistele kaitsega seoses ametiasutuste volitusi ja kohaldatavat seadust käsitlev 5. oktoobri 1961. aasta Haagi konventsioon

4. mai 1971. aasta Haagi konventsioon liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse kohta

Ülalpidamiskohustustele kohaldatava õiguse 2. oktoobri 1973. aasta Haagi konventsioon

19. juunil 1980. aastal Roomas allakirjutamiseks avatud lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon

Vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev 19.

oktoobri 1996. aasta Haagi konventsioon

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Poola on allkirjastanud mitu kahepoolset lepingut õigustoimingute kohta. Neis on sätestatud ka kollisiooninormid. Lepinguid on allkirjastatud nii ELi liikmesriikide kui ka kolmandate riikidega. Kuna õigusaktid, mis on ELi liikmesriikidele kohustuslikud ja sisaldavad eri valdkondadega seotud kollisiooninorme, on liikmesriikide vahel sõlmitud kahepoolsete lepingute suhtes **ülilmslikud**, on praktiline tähtsus põhimõtteliselt ainult kolmandate riikidega sõlmitud lepingutel.

Need on lepingud Valgevenega (26. oktoober 1994), Venemaaga (16. september 1996), Ukrainaga (24. mai 1993), Korea Rahvademokraatliku Vabariigiga (28. september 1986), Kuubaga (18. november 1982), Vietnamiga (22. märts 1993) ja õigusjärgluse korras (Jugoslaaviaga sõlmitud 6. veebruari 1960. aasta lepingu alusel) Bosnia ja Hertsegoviina, Montenegro ja Serbiaga.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Jah. Kohus kohaldab kollisiooninorme *ex officio*. Ta kohaldab *ex officio* ka välisriikide õigust, kui kollisiooninormi alusel tuleb seda konkreetsetes küsimuses teha.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikli 5 kohaselt on Poola õiguses lubatud ainult tagasisaade.

Lõiget 1 ei kohaldata, kui kohaldatav õigus on määratud kindlaks

- 1) kollisiooninormiga;
- 2) õigustoimingu liigi alusel;
- 3) võttes arvesse lepingulisi kohustusi, lepinguväliseid kohustusi või ühepoolseid õigustoiminguid, mille suhtes on asjaomases seaduses ette nähtud kohaldatav õigus.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Õigussuhtega seotud kollisiooninormides sätestatud õiguse kohaldamise erandid on kehtestatud rahvusvahelise eraõiguse seaduse artiklites 3 ja 10.

Artikli 3 lõige 1. Kui seadusega nõutakse *lex patriae* kohaldamist ja asjaomase isiku kodakondsust ei ole võimalik kindlaks määrata, isikul ei ole kodakondsust või ei ole võimalik kindlaks teha *lex patriae* sisu, kohaldatakse isiku alalise elukoha õigust ja kui tal see puudub, siis hariliku viibimiskoha riigi õigust.

Artikli 10 lõige 1. Kui õiguse kohaldamise aluseks olevaid asjaolusid ei ole võimalik kindlaks teha, kohaldatakse õigust, millega õigussuhe on kõige tihedamalt seotud. Lisaks kohaldatakse Poola õigust, kui kohaldatava välisriigi õiguse sisu ei ole võimalik mõistliku aja jooksul kindlaks teha.

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artiklis 67 on veel ette nähtud, et kui rahvusvahelise eraõiguse seaduses, erioigusnormides, Poolas ratifitseeritud ja täidetavates rahvusvahelistes lepingutes või ELi õiguses ei ole kohaldatavat õigust sätestatud, **peaks õigussuhet reguleeriv õigus olema selle riigi õigus, millega õigussuhe on kõige tihedamalt seotud.**

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kohus teeb välisriigi õiguse kindlaks ja kohaldab seda *ex officio* vastavalt 27. juuli 2001. aasta üldkohtute korralduse seaduse (konsolideeritud tekst: Poola ametlik väljaanne 2019, punkt 52, muudetud kujul) artikli 51a lõikele 1.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Rahvusvahelise eraõiguse seaduses sätestatud asjaomased kollisiooninormid

Artikli 28 lõige 1. Lepinguliste suhete suhtes kohaldatav õigus määratakse kindlaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I, ELT L 177, 4.7.2008, lk 6). Seda määrust kohaldatakse vajaduse korral lepinguliste kohustuste suhtes, mis on selle kohaldamisalast lõikes 1 osutatud määruse artikli 1 lõike 2 punkti j alusel välja jäetud.

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse **artikli 29 lõike 1 kohaselt** reguleeritakse kindlustuslepingut Poola õigusega, kui selles on ette nähtud kindlustuskohustus. 2. Kui Euroopa Majanduspiirkonna mõne liikmesriigi õiguses, millega on kindlustuskohustus ette nähtud, nõutakse kindlustuslepingu suhtes selle liikmesriigi õiguse kohaldamist, kohaldatakse seda õigust.

Artikli 30 lõige 1. Kui arvata välja artiklis 28 viidatud määruses sätestatud juhtumid, siis ei või Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi välise riigi õiguse valimine seoses lepinguga, mis on tihedalt seotud vähemalt ühe liikmesriigiga, jätta tarbijaid ilma kaitsest, mis on neile antud Poola õiguse kohaselt, millega võetakse üle järgmised direktiivid:

- 1) nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29; EÜT poolakeelne eriväljaanne, peatükk 15, köide 2, lk 288);
- 2) (kehtetuks tunnistatud);
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. mai 1999. aasta direktiiv 1999/44/EÜ tarbe kaupade müügi ja nendega seotud garantiide teatavate aspektide kohta (EÜT L 171, 7. juuli 1999, lk 12; EÜT poolakeelne eriväljaanne, peatükk 15, köide 4, lk 223);
- 4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2002. aasta direktiiv 2002/65/EÜ, milles käsitletakse tarbijale suunatud finantsteenuste kaugturustust ja millega muudetakse nõukogu direktiivi 90/619/EMÜ ning direktiive 97/7/EÜ ja 98/27/EÜ (EÜT L 271, 9. oktoober 2002, lk 16; ELT poolakeelne eriväljaanne, peatükk 6, köide 4, lk 321);
- 5) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediitidelepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT L 133, 22. mai 2008, lk 66, muudetud).

2. Kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. jaanuari 2009. aasta direktiiviga 2008/122/EÜ (tarbijate kaitse kohta seoses osaajalise kasutamise õiguse, pikaajalise puhkusetootega, edasimüügi ja vahetuslepingute teatavate aspektidega, ELT L 33, 3. veebruar 2009, lk 10) hõlmatud lepingu suhtes kohaldatav õigus on Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi välise riigi õigus, ei või tarbijaid ilma jätta kaitsest, mis neil on Poola õiguse kohaselt, millega see direktiiv üle võetakse:

- 1) kui kinnisvara asub ühes liikmesriigis või
- 2) kui tegu on lepinguga, mis ei ole otseselt kinnisvaraga seotud, kui ettevõtja tegeleb äri- või kutsetegevusega ühes liikmesriigis või see tegevus on suunatud mis tahes viisil ühele liikmesriigile ja leping kuulub selle tegevuse hulka.

Artikkel 31. Muust väärtpaperist kui käskveksel või tšekk tulenevat kohustust reguleeritakse selle riigi õigusega, kus väärtpaper realiseeriti või emiteeriti.

Artikli 32 lõige 1. Ühepoolsest õigustoimingust tulenevat kohustust reguleeritakse toimingut sooritava poole valitud õigusega. Kui selle kohustuse mõlemad pooled on kindlaks tehtud, valitakse või muudetakse õigust või tunnistatakse see kehtetuks poolte vahelise kokkuleppe alusel.

2. Kui õigust ei ole selgesõnaliselt valitud, reguleeritakse ühepoolsest õigustoimingust tulenevat kohustust selle riigi õigusega, kus on toimingut sooritava isiku harilik viibimiskoht või registreeritud asukoht. Kui juhtumi asjaolude põhjal on kohustus tihedamalt seotud mõne teise riigi õigusega, kohaldatakse selle riigi õigust.

...

Artikli 36 kohaselt määratakse nõuete loovutamise tagajärjed kolmandatele isikutele kindlaks selle riigi õiguse alusel, mille pädevusse loovutatud nõuded kuuluvad.

Artikkel 37. Võla ülevõtmise suhtes kohaldatav õigus on selle riigi õigus, mille pädevusse ülevõetud võlg kuulub.

Artikkel 38. Vääringu väärtuse muutuse tagajärge kohustuse summale hinnatakse kohustusele kohaldatava õiguse alusel.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Asjaomased kollisiooninormid on sätestatud rahvusvahelise eraõiguse seaduses.

Artikkel 33. Muudest sündmustest kui õigustoimingutest tulenevate kohustuste suhtes kohaldatav õigus määratakse kindlaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrusega nr 864/2007/EÜ lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“, ELT L 199, 31.7.2007, lk 40).

Artikkel 34. Liiklusõnnetusest tuleneva lepinguvälise tsiviilvastutuse suhtes kohaldatav õigus määratakse kindlaks 4. mai 1971. aasta Haagi konventsiooniga liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse kohta (Poola ametlik väljaanne 2003/63, punkt 585).

Artikkel 35. Teatavas riigis avalikku võimu teostavate asutuste tegevusest ja tegevusetusest tulenevat tsiviilvastutust reguleeritakse selle riigi õigusega.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Kollisiooninormid, mida kohaldatakse füüsilise isiku õigusseisundi suhtes

Füüsilise isiku õigus- ja teovõimet reguleeritakse tema lex patriae'ga (artikli 11 lõige 1).

2. Kui füüsiline isik teeb õigustoimingut oma äritegevuse raames, siis piisab sellest, et tal on teovõime nimetatud toimingut sooritamiseks selle riigi õiguse kohaselt, kus ettevõtte asub.

3. Lõikega 1 ei välistata õigustoimingut reguleeriva õiguse kohaldamist, kui sellega kehtestatakse konkreetset nõudet õigustoimingu tegemise võime kohta. Kui leping on sõlmitud samas riigis asuvate isikute vahel, võib füüsiline isik, kes on kõnealuse riigi õiguse kohaselt teovõimeline, tugineda kooskõlas artikliga 12 piiratud teovõimele artikli 11 lõikes 1 osutatud õigusest lähtudes üksnes siis, kui teine lepingupool oli sellisest piiratud teovõimest lepingu sõlmimise ajal teadlik või ei olnud sellest sel ajal teadlik oma hooletuse tõttu.

2. Füüsiline isik, kes teeb ühepoolse õigustoimingu ja kellel on selleks teovõime selle riigi õiguse kohaselt, kus toiming tehakse, võib tugineda piiratud teovõimele artikli 11 lõikes 1 osutatud õigusest lähtudes üksnes siis, kui see ei kahjusta isikuid, kes nõuetekohase hoolikusega tegutsedes tuginesid eeldusele, et õigustoimingu teinud isikul oli selleks vajalik teovõime.

3. Kui füüsiline isik tegutseb esindaja kaudu, määratakse lõigete 1 ja 2 kohaldatav kindlaks esindajaga seotud asjaomaste asjaolude alusel.

4. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata perekonna- ja eestkoste- või pärimisõiguse valdkonna õigustoimingutele ega määrustele, mis on seotud kinnisvaraga, mis asub väljaspool õigustoimingu tegemise riiki.

Artikli 13 lõike 1 kohaselt reguleeritakse **teovõime äravõtmist** teovõimest ilma jäetava füüsilise isiku lex patriae'ga. Kui Poola kohus teeb otsuse välisriigi kodanikult teovõime äravõtmise kohta, kohaldatakse Poola õigust.

Artikli 14 lõikes 1 on ette nähtud lex patriae kohaldamine füüsilise isiku **oletatava surma või surnuks tunnistamise** korral. Kui Poola kohus teeb otsuse välisriigi kodaniku oletatava surma või surnuks tunnistamise kohta, kohaldatakse Poola õigust.

Artikli 16 lõike 1 kohaselt reguleeritakse füüsilise isiku isikuõigusi tema lex patriae'ga.

Füüsiline isik, kelle isikuõigusi ohustatakse või rikutakse, võib nõuda kaitset selle riigi õiguse kohaselt, mille territooriumil ohustamist või rikkumist põhjustanud sündmus toimus, või selle riigi õiguse kohaselt, mille territooriumil ilmes rikkumise tagajärg.

Kui füüsilise isiku isikuõigusi on rikutud massimeedias, reguleeritakse vastamis-, parandamisõigust või sarnast kaitsemeetet selle riigi õigusega, kus on kirjastaja või ringhäälinguorganisatsiooni registreeritud asukoht või harilik viibimiskoht.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Vanema ja lapse suhetele kohaldatavad kollisiooninormid (rahvusvahelise eraõiguse seadus)

Lapse põlvnemise võib tuvastada või vaidlustada lapse sünnihetke lex patriae alusel (rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikli 55 lõige 1). Kui lapse sünnihetke lex patriae ei võimalda tuvastada isadust kohtumääruse alusel, reguleeritakse isaduse tuvastamist kohtumääruste alusel lapse lex patriae'ga ajal, kui lapse põlvnemine tuvastati. Lapse põlvnemise tunnistamist reguleeritakse lapse lex patriae'ga tunnistamise hetkel. Kui lapse tunnistamist ei ole selles õiguses ette nähtud, kohaldatakse lapse sünnihetke lex patriae'd, tingimusel et selles on niisugune tunnistamine lubatud. Eostatud või veel sündimata lapse tunnistamist reguleeritakse ema lex patriae'ga tunnistamise hetkel.

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikli 56 lõike 1 kohaselt **määratakse vanemliku vastutuse ja isikuhooldusõiguste suhtes kohaldatav õigus** vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsiooniga (ELT L 151, 11.6.2008, lk 39; Poola ametlik väljaanne 2010/172, punkt 1158).

Kui lapse harilikuks viibimiskohaks saab riik, mis ei ole lõikes 1 osutatud konventsiooni osalisriik, määratakse selle riigi õiguse alusel tingimused, kuidas kohaldada meetmeid lapse varasemas hariliku viibimiskoha riigis.

Laste **eeskoste** suhtes kohaldatav õigus määratakse vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsiooniga (rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikkel 59).

Kui lapse harilikuks viibimiskohaks saab riik, mis ei ole lõikes 1 osutatud konventsiooni osalisriik, määratakse selle riigi õiguse alusel tingimused, kuidas kohaldada lapse varasemas hariliku viibimiskoha riigis kehtestatud meetmeid.

3.4.2 Adopteerimine

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikli 57 kohaselt reguleeritakse lapsendamist lapsendava vanema lex patriae'ga.

Abikaasade ühist lapsendamist reguleeritakse nende ühise lex patriae'ga. Kui abikaasadel ei ole ühist lex patriae'd, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on mõlema abikaasa alaline elukoht, ning kui see ei ole samas riigis, siis selle riigi õigust, kus on mõlema abikaasa harilik viibimiskoht. Kui abikaasade harilik viibimiskoht ei ole samas riigis, kohaldatakse selle riigi õigust, millega mõlemad abikaasad on muul viisil tihedalt seotud.

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikli 58 kohaselt ei saa lapsendada, kui ei kohaldata tulevase lapsendatava lex patriae'd seoses tema nõusoleku, tema seadusliku esindaja nõusoleku ja pädeva asutuse nõusolekuga, samuti lapsendamispiirangutega pärast teise riiki alaliselt elama asumist.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahusel, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Mõlema poole **abieluvõime** määratakse kindlaks nende lex patriae alusel abiellumise ajal (rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikkel 48).

Artikli 49 lõike 1 kohaselt reguleeritakse **abielu sõlmimise vormi** selle riigi õigusega, kus see sõlmitakse. Kui abielu sõlmitakse väljaspool Poolat, piisab, kui abielu sõlmimise ajal täidetakse mõlema abikaasa lex patriae või mõlema abikaasa alalise või hariliku viibimiskoha järgse õiguse nõudeid.

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikli 50 kohaselt kohaldatakse artiklites 48 ja 49 osutatud õigust mutatis mutandis abieluvõimetuse tagajärgede ja abielu sõlmimise vormi käsitlevate nõuete täitmata jätmise korral.

Abikaasade isiklike suhteid ja abieluvararežiimi reguleeritakse nende ühise lex patriae'ga (artikli 51 lõige 1). Kui abikaasadel ei ole ühist lex patriae'd, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on mõlema abikaasa alaline elukoht, ning kui see ei ole samas riigis, siis selle riigi õigust, kus on mõlema abikaasa harilik viibimiskoht. Kui abikaasade harilik viibimiskoht ei ole samas riigis, kohaldatakse selle riigi õigust, millega mõlemad abikaasad on muul viisil tihedalt seotud.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Ei

3.5.3 Lahutus ja lahusel

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikli 54 kohaselt reguleeritakse abielu lahutamist abikaasade ühise *lex patriae*'ga ajal, mil nad taotlevad abielu lahutamist. Kui abikaasadel ei ole ühist *lex patriae*'d, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on mõlema abikaasa alaline elukoht sellel ajal, kui nad taotlevad abielu lahutamist, ning kui seda elukohta ei ole, kohaldatakse selle riigi õigust, kus oli abikaasade viimane ühine harilik viibimiskoht, tingimusel et see on endiselt ühe abikaasa harilik viibimiskoht. Poola õigust kohaldatakse, kui puuduvad asjaolud, mis võimaldaksid kohaldatava õiguse kindlaks määrata. Eespool toodud sätteid kohaldatakse mutatis mutandis lahuselule.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Artikli 63 kohaselt määratakse ülalpidamise puhul kohaldatav õigus kindlaks nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (ELT L 7, 10.1.2009, lk 1).

3.6 Abieluvara

Abikaasade isiklike suhteid ja abieluvararežiimi reguleeritakse nende ühise *lex patriae*'ga (artikli 51 lõige 1). Kui abikaasadel ei ole ühist *lex patriae*'d, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on mõlema abikaasa alaline elukoht, ning kui see ei ole samas riigis, siis selle riigi õigust, kus on mõlema abikaasa harilik viibimiskoht. Kui abikaasade harilik viibimiskoht ei ole samas riigis, kohaldatakse selle riigi õigust, millega mõlemad abikaasad on muul viisil tihedalt seotud. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikli 52 lõike 1 kohaselt võivad abikaasad valida nende abieluvararežiimi suhtes kohaldatavaks õiguseks ühe abikaasa *lex patriae* või selle riigi õiguse, kus on ühe abikaasa alaline või harilik viibimiskoht. Õiguse võib valida ka enne abielu sõlmimist.

Abieluvaralepinguid reguleeritakse poolte valitud õigusega vastavalt lõikele 1. Kui õigust ei ole selgesõnaliselt valitud, reguleeritakse abieluvaralepingut lepingu allkirjastamise ajal abikaasade isiklike suhete ja abieluvararežiimi suhtes kohaldatava õigusega. Abieluvararežiimi või abieluvaralepingut reguleeriva õiguse valimisel piisab abieluvaralepingute jaoks nõutava vormi järgimisest vastavalt valitud õigusele või selle riigi õigusele, kus õigus valiti.

3.7 Testamendid ja pärimine

Pärimise suhtes kohaldatav õigus on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määruses (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT L 201, 27.7.2012, lk 107, muudetud).

3.8 Kinnisvara

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse artikli 41 lõike 1 kohaselt reguleeritakse omandiõigust ja muid asjaõigusi selle riigi õigusega, kus asub nende õiguste ese. Omandiõiguse omandamist ja lõpetamist ning muude asjaõiguste sisu või eelisjärjekorra omandamist, lõpetamist või muutmist reguleeritakse selle riigi õigusega, kus nende õiguste ese asus ajal, kui toimus sündmus, mis tõi kaasa eespool osutatud õiguslikud tagajärjed.

3.9 Maksejõuetus

Kollisiooninormid, millega määratakse pankrotimenetluse puhul kohaldatav õigus, on sätestatud 28. veebruari 2003. aasta pankrotiseaduses (konsolideeritud tekst: Poola ametlik väljaanne 2019, punkt 498):

Pankrotiseaduse artikli 460 kohaselt kohaldatakse Poolas algatatud pankrotimenetluse suhtes Poola õigust, kui käesolevas peatükis ei ole teisiti ette nähtud. Pankrotiseaduse artikli 461 kohaselt reguleeritakse tööd, mida töötajad teevad teises ELi liikmesriigis või Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmesriigis, mis on Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osaline, nende töölepingut reguleeriva õiguse alusel.

Õigus, mille alusel määratakse kindlaks, kas konkreetne ese kujutab endast kinnisvara, on eseme asukohas kohaldatav õigus.

Teises ELi liikmesriigis või Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmesriigis, mis on Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osaline, asuva kinnisvara kasutamise või ostmise lepinguid reguleeritakse selle riigi õigusega, kus kinnisvara asub.

Teises ELi liikmesriigis või Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmesriigis, mis on Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osaline, asuva kinnisvaraga või registreeritud merelaevade või õhusõidukitega seotud õigusi reguleeritakse selle riigi õigusega, kus asjaomast registrit peetakse.

Pankroti väljakuulutamise ei riku nende võlausaldajate ega kolmandate isikute õigusi, kes koormavad pankrotistunud isiku vara või muud omandit, mis asub teises ELi liikmesriigis või Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmesriigis, mis on Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osaline, kaasa arvatud omandi jagatud osad ja eelkõige omandi võõrandamise õigus kohustuste katmise eesmärgil või õigus katta kohustused omandist saadud kasu arvel, pandi- ja hüpoteegiõigused, õigus nõuda, et omandi vabastaksid inimesed, kes selle eest vastutavad volitatud poole tahte vastaselt, või õigus kasutada omandit selle usaldusisikuna (pankrotiseaduse artikkel 462). See kehtib isikuõiguste ja nõuete puhul, mis on kantud maa- ja hüpoteegiregistrisse ja muudesse avalikesse registritesse, mille tegevus või toimingud toovad kaasa eespool nimetatud õiguste tekke.

Pankrotiseaduse artikli 463 lõike 1 kohaselt ei lõpe müügilepingus müüjale antud omandireservatsioon pärast lepingu eseme ostjaks oleva kodumaise panga pankroti väljakuulutamist, kui pankroti väljakuulutamise ajal asus lepingu ese teises ELi liikmesriigis või Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmesriigis, mis on Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osaline.

Vara võõrandava kodumaise panga pankroti väljakuulutamise ei saa olla alus müügilepingust taganemiseks, kui müügi ese anti üle enne pankroti väljakuulutamist ja see asus pankroti väljakuulutamise ajal välisriigis.

Artikli 464 kohaselt reguleeritakse nende õiguste teostamist, mille loomine, kehtimine või võõrandamine eeldab nende kandmist registrisse, aruandes avaldamist või keskdepositooriumis hoiustamist, selle riigi õigustega, kus selliseid registreid, aruandeid või hoiuseid hoitakse.

Artiklit 464 piiramata reguleeritakse tagasiostuõigust lepingulistele kohustustele kohaldatava õigusega, millega reguleeritakse õiguse tekkimise aluseks olevat lepingut.

Artiklit 464 piiramata kohaldatakse lepingulistele kohustustele kohaldatavat õigust, mis hõlmab reguleeritud turul sõlmitud tehinguid, lepingute suhtes, mis sõlmitakse reguleeritud turul tehtud tehingute raames 29. juuli 2005. aasta finantsinstrumentidega kauplemise seaduse tähenduses.

Pankrotiseaduse artiklis 467 ette nähtud tasaarvestust reguleeritakse lepingulisi kohustusi käsitleva õigusega, mis kehtib tasaarvestuslepingu suhtes.

Pankrotiseaduse artikli 4671 kohaselt ei riku pankroti väljakuulutamise võlausaldaja õigust tasaarvestada oma võlg pankrotistunud isiku võlga, kui see on lubatud pankrotistunud isiku võla suhtes kohaldatava õiguse alusel.

Pärast pankroti väljakuulutamist sooritatud õigustoiminguid (mis koosneb kinnisvara, merelaeva või õhusõiduki võõrandamisest, mis tuleb kanda registrisse) või õiguste võõrandamisest (mille loomine, kehtimine või võõrandamine eeldab nende kandmist registrisse, aruandes avaldamist või keskdepositooriumis hoiustamist) täidetavust ja kehtivust reguleeritakse selle riigi õigusega, kus omand asub või kus selliseid registreid, aruandeid või hoiuseid hoitakse.

Pankrotiseaduse artikli 469 kohaselt ei kohaldata võlausaldajaid kahjustava õigustoimingu kehtetuks tunnistamist ja kehtetust käsitlevaid sätteid, kui toimingud suhtes kohaldatav õigus ei luba võlausaldajaid kahjustavaid õigustoiminguid kehtetuks tunnistada.

Pankrotiseaduse artikli 470 kohaselt hinnatakse seda, millised on pankroti väljakuulutamise tagajärjed kohtu käimas olevale menetlusele Euroopa Liidu liikmesriigis või Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmesriigis, mis on Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osaline, selle riigi õiguse alusel, kus menetlus käib.

Viimati uuendatud: 07/12/2020

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje [pt](#) originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Millist õigust kohaldatakse? - Portugal

1 Kehtivate õigusnormide allikad

Portugali tsiviilseadustiku artiklites 1, 3 ja 4 on sätestatud järgmised riigisisese õiguse allikad:

- seadused;
- tavad;
- õigluse põhimõte.

Rahvusvahelise õiguse allikad on järgmised (Portugali põhiseaduse artikkel 8):

- üldise rahvusvahelise õiguse normid ja põhimõtted on Portugali õiguse lahutamatu osa;
- nõuetekohaselt ratifitseeritud või heakskiidetud rahvusvahelistes konventsioonides sätestatud normid jõustuvad Portugali riigisiseses õiguses pärast nende avaldamist ametlikus väljaandes ning kehtivad seni, kuni need on Portugali riigi suhtes rahvusvaheliselt siduvad;
- selliste rahvusvaheliste organisatsioonide pädevate organite kehtestatud normid, mille liige Portugal on, jõustuvad Portugali riigisiseses õiguses vahetult, tingimusel et see on sätestatud vastavates asutamislepingutes;
- Euroopa Liidu aluslepingute sätteid ja norme, mille Euroopa Liidu institutsioonid on kehtestanud oma vastavate ülesannete täitmisel, kohaldatakse Portugali riigisiseses õiguses kooskõlas liidu õigusega ning seejuures austatakse demokraatliku õigusriigi põhimõtteid.

1.1 Riigi õigusnormid

Seadused

Riigisisese õiguse vahetud allikad on seadused. Portugali tsiviilseadustiku artikli 1 lõike 2 kohaselt käsitatakse seadustena kõiki pädevate riigiasutuste kehtestatud üldnorme. Portugali põhiseaduse artikli 112 lõikes 1 on sätestatud, et seadused, dekreet-seadused ja piirkondlikud seadusandlikud dekreedid on seadusandlikud aktid.

Tavad

Tava on riigisisese õiguse allikana õiguslikult põhjendatud juhul, kui täidetud on mõlemad järgmised tingimused:

- see on kooskõlas hea usu põhimõttega ja
- see on kehtestatud seadusega (Portugali tsiviilseadustiku artikli 3 lõige 1).

Õiglus

Portugali kohtud võivad vaidluse lahendada kooskõlas õigluse põhimõttega ainult juhul, kui:

- see on õiguse kohaselt lubatud (Portugali tsiviilseadustiku artikli 4 punkt a) või
- pooled nõustuvad sellega ja nende vahel on õigussuhe (Portugali tsiviilseadustiku artikli 4 punkt b) või
- pooled on eelnevalt kokku leppinud õiglasel õiguskaitsevahendis (Portugali tsiviilseadustiku artikli 4 punkt c).

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi konventsioonid

Portugali suhtes on siduvad järgmised 26 Haagi konventsiooni.

1. Tsiviilkohtumenetluse konventsioon (Haag, 1954)

Vt: [siin](#).

2. Laste ülalpidamise kohustustele kohaldatava õiguse konventsioon (Haag, 1956)

Vt: [siin](#).

3. Laste ülalpidamise kohustusi käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon (Haag, 1958)

Vt: [siin](#).

4. Alaealiste kaitse suhtes ametiasutuste volitusi ja kohaldatavat õigust käsitlev konventsioon (Haag, 1961)

Vt: [siin](#).

5. Testamentaarsete korralduste vormiga seotud kohtualluvuskonfliktide konventsioon (Haag, 1961)

Vt: [siin](#).

6. Välisriigi avalike dokumentide legaliseerimise nõude tühistamise konventsioon (Haag, 1961)

Vt: [siin](#).

7. Tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuvälise dokumentide välisriikides kättetoimetamise konventsioon (Haag, 1965)

Vt: [siin](#).

8. Tsiviil- ja kaubandusajade käsitlevate välisriigis tehtud kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon (Haag, 1971)

Vt: [siin](#).

9. Tsiviil- ja kaubandusajade käsitlevate välisriigis tehtud kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooni lisaprotokoll (Haag, 1971)

Vt: [siin](#).

10. Abielulahutuse ja kooselu lõpetamise tunnustamise konventsioon (Haag, 1970)

Vt: [siin](#).

11. Konventsioon liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse kohta (Haag, 1971)

Vt: [siin](#).

12. Tsiviil- ja kaubandusajades välisriigis tõendite kogumise konventsioon (Haag, 1970)

Vt: [siin](#).

13. Konventsioon piiriüleste pärandite valitsemise kohta (Haag, 1973)

Vt: [siin](#).

14. Konventsioon tootevastutuse suhtes kohaldatava õiguse kohta (Haag, 1973)

Vt: [siin](#).

15. Ülalpidamiskohustusi käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon (Haag, 1973)

Vt: [siin](#).

16. Ülalpidamiskohustustele kohaldatava õiguse konventsioon (Haag, 1973)

Vt: [siin](#).

17. Konventsioon abieluvararežiimide suhtes kohaldatava õiguse kohta (Haag, 1978)

Vt: [siin](#).

18. Abielude kehtivuse kinnitamise ja tunnustamise konventsioon (Haag, 1978)

Vt: [siin](#).

19. Konventsioon esinduslepingute suhtes kohaldatava õiguse kohta (Haag, 1978)

Vt: [siin](#).

20. Rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitlev konventsioon (Haag, 1980)

Vt: [siin](#).

21. Riikidevahelises lapsendamises lastekaitseks tehtava koostöö konventsioon (Haag, 1993)

Vt: [siin](#).

22. Vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon (Haag, 1996)

Vt: [siin](#).

23. Täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsioon (Haag, 2000)

Vt: [siin](#).

24. Kohtualluvuse kokkuleppeid käsitlev konventsioon (Haag, 2005)

Vt: [siin](#).

25. Laste ja teiste pereliikmete elatise rahvusvahelise sissenõudmise konventsioon (Haag, 2007)

Vt: [siin](#).

26. Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev protokoll (Haag, 2007)

Vt: [siin](#).

Rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni konventsioonid

Portugali suhtes on siduvad järgmised 10 rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni konventsiooni.

Konventsioonid on kättesaadavad [siin](#).

1. Konventsioon teatavate perekonnaseisukaartide väljavõtete väljastamise kohta kasutamiseks välismaal (Pariis, 27. september 1956). Heaks kiidetud seadusega nr 33/81, mis avaldati Portugali ametlikus väljaandes 27. augustil 1981 (I seeria, nr 196).

Vt: [siin](#).

2. Konventsioon perekonnaseisukaartide ärakirjade tasuta väljastamise ja legaliseerimisest vabastamise kohta (Luxembourg, 26. september 1957). Heaks kiidetud seadusega nr 22/81, mis avaldati Portugali ametlikus väljaandes 19. augustil 1981 (I seeria, nr 189).

Vt: [siin](#).

3. Konventsioon rahvusvahelise teabevahetuse kohta perekonnaseisu küsimuses (Istanbul, 4. september 1958). Heaks kiidetud [dekreet-seadusega nr 39/80](#), mis avaldati Portugali ametlikus väljaandes 26. juunil 1980 (I seeria, nr 145).

Vt: [siin](#).

4. Konventsioon perekonna- ja eesnimede muutmise kohta (Istanbul, 4. september 1958). Heaks kiidetud parlamendi resolutsiooniga nr 5/84, mis avaldati Portugali ametlikus väljaandes 16. veebruaril 1984 (I seeria, nr 40).

Vt: [siin](#).

5. Konventsioon bioloogiliste laste tunnustamise deklaratsioone vastu võtma volitatud ametiasutuste pädevuse laiendamise kohta (Rooma, 14. september 1961). Heaks kiidetud parlamendi resolutsiooniga nr 6/84, mis avaldati Portugali ametlikus väljaandes 28. veebruaril 1984 (I seeria, nr 50).

Vt: [siin](#).

6. Perekonnaseisukaartide mitmekeelsete väljavõtete väljastamise konventsioon (Viin, 8. september 1976). Heaks kiidetud valituse dekreediga nr 34/83, mis avaldati Portugali ametlikus väljaandes 12. mail 1983 (I seeria, nr 109).

Vt: [siin](#).

7. Perekonnaseisukaartide mitmekeelsete väljavõtete väljastamise konventsioon (Viin, 8. september 1976). Heaks kiidetud valituse dekreediga nr 34/83, mis avaldati Portugali ametlikus väljaandes 12. mail 1983 (I seeria, nr 109).

Vt: [siin](#).

8. Teatavate aktide ja dokumentide legaliseerimise nõudest vabastamise konventsioon (Pariis, 15. september 1977). Heaks kiidetud dekreet-seadusega nr 135/82, mis avaldati Portugali ametlikus väljaandes 20. detsembril 1982 (I seeria, nr 292).

Vt: [siin](#).

9. Perekonna- ja eesnimede suhtes kohaldatava õiguse konventsioon (München, 5. september 1980). Heaks kiidetud parlamendi resolutsiooniga nr 8/84, mis avaldati Portugali ametlikus väljaandes 3. märtsil 1984 (I seeria, nr 54).

Vt: [siin](#).

10. Abieluõimetõendi väljastamise konventsioon (München, 5. oktoober 1980) Heaks kiidetud valituse dekreediga nr 40/84, mis avaldati Portugali ametlikus väljaandes 24. juulil 1984 (I seeria, nr 170).

Vt: [siin](#).

Muud asjaomased Portugali suhtes siduvad mitmepoolsed konventsioonid

Tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon (Stockholm, 1967)

Vt: [siin](#) ja [siin](#).

ÜRO 1951. aasta pagulasseisundi konventsioon ja selle 1967. aasta protokoll

Vt: [siin](#) ja [siin](#).

Protokoll: [siin](#).

Konventsioon, milles sätestatakse käsk- ja lihtveksleid käsitlevad ühtsed õigusnormid, ning käsk- ja lihtvekslitega seotud teatavate kollisiooninormide konventsioon (Genf, 1930)

Vt: [siin](#).

Konventsioon, milles sätestatakse tšekke käsitlevad ühtsed õigusnormid, ning tšekkidega seotud teatavate kollisiooninormide konventsioon (Genf, 1931)

Vt: [siin](#).

1973. aasta Washingtoni konventsioon, millega sätestatakse ühtsed õigusnormid rahvusvahelise testamendi vormi kohta; Portugali ühinemine konventsiooniga kiideti heaks dekreet-seadusega nr 252/75.

Vt: [siin](#).

Välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon (New York, 1958)

Vt: [siin](#).

Tsiviil- ja kaubandusajade kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon (Lugano II konventsioon) (nõukogu 27. novembri 2008. aasta otsus 2009/430/EÜ)

Vt: [siin](#).

Otsus: [siin](#).

1980. aasta rahvusvahelise raudteeveo konventsioon, mida on muudetud 1999. aasta Vilniuse protokolliga

Vt: [siin](#).

Välisriikide õigusinfo Euroopa konventsioon, allkirjastatud Londonis 1970. aastal

Vt: [siin](#).

Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsioon – 2011. aasta Istanbuli konventsioon

Vt: [siin](#).

Välisriigist ülalpidamise taotlemise ÜRO konventsioon – 1956. aasta New Yorgi konventsioon

Vt: [siin](#) ja [siin](#).

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Portugali Vabariigi ja Angola Vabariigi õiguslase koostöö leping, alla kirjutatud Luandas 1995. aastal

Vt: [siin](#).

Portugali Vabariigi ja Guinea-Bissau Vabariigi õiguslase koostöö leping, alla kirjutatud Bissaus 1988. aastal

Vt: [siin](#).

Portugali Vabariigi ja Mosambiigi Rahvavabariigi õiguslase koostöö leping, alla kirjutatud Lissabonis 1990. aastal

Vt: [siin](#).

Portugali Vabariigi ning São Tomé ja Príncipe Demokraatliku Vabariigi õiguslase koostöö leping (1976)

Vt: [siin](#).

Portugali Vabariigi ja Cabo Verde Vabariigi leping elatise sissenõudmise kohta (1982)

Vt: [siin](#).

Portugali Vabariigi ja Cabo Verde Vabariigi õiguslase koostöö leping (2003)

Vt: [siin](#).

Portugali Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse vaheline leping elatise sissenõudmise kohta (2000)

Vt: [siin](#).

Portugali Vabariigi ja Luksemburgi Suurhertsogiriigi vaheline konventsioon tasuta õigusabi kohta isikuhooldus- ja suhtlusõigusega seotud küsimustes (1992)

Vt: [siin](#).

2 Kollisiooninormide rakendamine

Kui kollisiooninorm viitab välisriigi õigusele, tähendab see seda, et kohaldada tuleb selle riigi õigust, mitte et asi kuulub selle riigi kohtute pädevusse. Ainsaks erandiks on juhud, kui välisriigi õiguse kohaldamine on vastuolus teatava õigusnormiga (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 16).

Välisriigi õiguse kohaldamine piirub välisriigi õigussüsteemi nende õigusnormidega, mida kohaldatakse kollisiooninormidega reguleeritavates õigusvaldkondades (nt pärimine, perekond, kohustused, asjaõigused) (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 15).

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Portugalis saab kohus õigusnormid välja selgitada, neid tõlgendada ja kohaldada, ilma et menetluspool oleks seda taotlenud (Portugali tsiviilseadustiku artikli 5 lõige 3). Selle üldpõhimõtte kohaselt kohaldab riigisisene kohus kollisiooninorme omal algatusel.

2.2 Tagasisaade ja edasiivide

Portugalis tuleb tagasisaate ja edasiivide (*renvoi*) puhul järgida kolme põhireeglit:

reegel, mis näeb ette edasiivide välisriigi õigusele (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 17);

reegel, mis näeb ette tagasisaate Portugali õigusele (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 18);

reegel juhtude kohta, mil edasiivide ja tagasisaade ei ole lubatud (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 19).

Edasiivide välisriigi õigusele

Portugali kohus võib kohaldada välisriigi õigust.

Edasiivide välisriigi õigusele võidakse teha siis, kui Portugali kollisiooninormis osutatakse teise riigi õigusele ning sellel riigil on pädevus asja menetleda (Portugali tsiviilseadustiku artikli 17 lõige 1).

Edasiivide lõppeb, kui

Portugali kollisiooninormis viidatud välisriigi õigus on personaalne õigus ja

huvitatud isiku harilik viibimiskoht on Portugalis või

huvitatud isiku elukoht on riigis, mille kollisiooninormide kohaselt on kohaldatav tema kodakondsusriigi õigus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 17 lõige 2).

Edasiivideid tuleb siiski igal juhul arvesse võtta, kui täidetud on mõlemad järgmised tingimused:

tegemist on eestkoste ja hoolduse, abikaasadevaheliste varaliste suhete, vanemliku vastutuse, lapsendaja ja lapsendatu vaheliste suhete ning surnud isiku vara pärimisega seotud asjadega ning

Portugali kollisiooninormides viidatud välisriigi õiguses osutatakse kinnisvara asukohariigi õigusele ja seda õigust peetakse kohaldatavaks. (Portugali tsiviilseadustiku artikli 17 lõige 3).

Tagasisaade Portugali õigusele

Tagasisaade Portugali õigusele tähendab, et Portugali kollisiooninormiga on ette nähtud välisriigi õiguse kohaldamine ning välisriigi õiguses on omakorda sätestatud kollisiooninorm, millega nähakse ette Portugali õiguse kohaldamine. Sel juhul kohaldatakse Portugali õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 18 lõige 1).

Isiku staatust käsitlevates asjades on tagasisaade Portugali õigusele siiski lubatud ainult juhul, kui täidetud on järgmine lisatingimus:

huvitatud isiku harilik viibimiskoht on Portugali territooriumil või

huvitatud isiku elukohariigi õiguse kohaselt kuulub kohaldamisele Portugali õigus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 18 lõige 2).

Juhud, mil edasiivide ja tagasisaade ei ole lubatud

Tagasisaade ja edasiivide ei ole lubatud järgmistel juhtudel:

kui see muudaks kehtetuks või võimatuks tehingu, mis oleks seaduslik, kui kohaldatud oleks lihtsalt Portugali kollisiooninormi (ilma edasiiviteta) (Portugali tsiviilseadustiku artikli 19 lõige 1);

kui selle tõttu muutuks muul juhul seaduslik staatus ebaseaduslikuks (Portugali tsiviilseadustiku artikli 19 lõige 1);

huvitatud isikud on lubatud juhul valinud kohaldatava välisriigi õiguse (Portugali tsiviilseadustiku artikli 19 lõige 2).

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Ühendav tegur on kollisiooninormides nimetatud faktiline või õiguslik asjaolu, mille alusel määratakse kindlaks kohaldatav õigus. Olenevalt juhtumist võib selleks olla näiteks kodakondsus või tehingu toimumine, teose loomise või õiguse registreerimise koht, vara asukoht või huvitatud isiku elukoht.

Portugali õigussüsteemis on ühendava teguri muutumisele kehtestatud vähemalt kaks piirangut:

tahtlik õigusest kõrvalehoidmine – ühendava teguri muutumist tegeliku või juriidilise olukorra tõttu, mille huvitatud isikud on tekitanud kavatsusega vältida sellise õiguse kohaldamist, mida oleks muudel asjaoludel kohaldatud, ei peeta oluliseks (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 21);

vastavalt varasemale personaalsele õigusele saabunud täisealisust personaalse õiguse muutumine ei mõjuta (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 29).

Kui ühendavat tegurit, millest sõltub kohaldatav õigus, ei ole võimalik kindlaks teha, kohaldatakse muul juhul kohaldatavat õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 23).

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Avaliku korra rikkumine

Kollisiooninormidega ette nähtud välisriigi õigust ei kohaldata, kui see on vastuolus Portugali riigi rahvusvahelise avaliku korra aluspõhimõtetega (Portugali tsiviilseadustiku artikli 22 lõige 1). Sellisel juhul kohaldatakse kõige sobivamaid välisriigi õigusnorme või teise võimalusena Portugali riigisisest õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 22 lõige 2).

Rahvusvahelised konventsioonid ja ELi õigusaktid

Kui Portugali suhtes siduvad rahvusvahelised konventsioonid või ELi õigusaktid sisaldavad kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid, mis erinevad riigisisestest kollisiooninormidest, siis neid riigisiseseid norme ei kohaldata.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Välisriigi õiguse olemasolu ja sisu peab tõendama kohaldamist taotlev pool. Kohtul tuleb siiski omal algatusel hankida teavet välisriigi õiguse kohta. Välisriigi õigust tõlgendatakse kooskõlas vastava õigussüsteemiga ja selles sätestatud tõlgendamismõõnidega (Portugali tsiviilseadustiku artikli 23 lõige 1).

Tsiviil- ja kaubandusasjades kohaldatakse välisriigi õiguse väljaselgitamiseks võidakse viidata kahele konventsioonile, mille osaline Portugal on:

välisriikide õigusinfo Euroopa konventsioon (London, 1968),

konventsioon kehtivat õigust ja selle kohaldamist käsitleva teabe kohta õigusasjades (Brasiilia, 1972).

Kui kohaldatava välisriigi õiguse sisu ei ole võimalik välja selgitada, kohaldatakse muul juhul kohaldatavat õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 23 lõige 2).

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

ELi õigusaktides sätestatud kord

Euroopa Liidu liikmesriikides (v.a Taani) tehakse lepingulistele suhetele kohaldatav õigus kindlaks kooskõlas 17. juuni 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 593/2008 (Rooma I), mis on allpool kirjeldatud riigisiseste kollisiooninormide suhtes ülimuslik niivõrd, kuivõrd nendes on sätestatud teisiti.

Ainus liikmesriik, kelle suhtes 17. juuni 2008. aasta määrust (EÜ) nr 593/2008 ei kohaldata, on Taani. Taanis kehtib aga jätkuvalt Rooma 1980. aasta lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon. Taanis määratakse lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatav õigus kindlaks vastavalt Rooma 1980. aasta konventsioonile, mis on allpool kirjeldatud riigisiseste kollisiooninormide suhtes ülimuslik niivõrd, kuivõrd nendes on sätestatud teisiti.

Riigisisestes kollisiooninormides sätestatud kord

Tahteavalduse kinnitamist, tõlgendamist ja täitmist ning tahte puudumist või nõuetele mittevastavust käsitlevate asjade suhtes kohaldatakse tehingu sisu suhtes kohaldatavat õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 35 lõige 1).

See, mil määral saab teatavat tegu käsitada tahteavaldusena, sõltub

tahteavaldaja ja tahteavalduse saaja ühise hariliku viibimiskoha riigi õigusest või, kui see puudub,

siis selle koha õigusest, kus tegu tehti.

See, mil määral saab tahteavaldusena käsitada tegevusetust, sõltub järgmisest:

tahteavaldaja ja tahteavalduse saaja ühise hariliku viibimiskoha riigi õigusest või, kui see puudub,

siis selle koha õigusest, kus ettepanek saadi (Portugali tsiviilseadustiku artikli 35 lõiked 2 ja 3).

Tahteavalduse vormi suhtes kohaldatakse

tehingu sisu suhtes kohaldatavat õigust või

tahteavalduse tegemise riigis kehtivat õigust või

tahteavalduse tegemise riigis kehtivates kollisiooninormides viidatud riigi õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 36 lõiked 1 ja 2).

Märkus.

2. ja 3. variant on vastuvõetavad ainult juhul, kui tehingu sisu suhtes kohaldatavas õiguses ei ole sätestatud, et avaldus on kehtetu või seda ei saa täitmisele pöörata, kui see ei vasta teatavale vormile, isegi kui tehing sõlmitakse välisriigis.

Seadusliku esindamise suhtes kohaldatakse

õigust, millega reguleeritakse esindusõiguse aluseks olevat õigussuhet (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 37).

Olukorras, kus juriidilist isikut esindab tema põhikirjajärgne organ, kohaldatakse:

asjaomast personaalset õigust.

Vabatahtliku esindamise suhtes kohaldatav õigus on järgmine.

Esindusõiguse olemasolu, laiendamise, muutmise, õiguslike tagajärgede ja lõppemise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus esindusõigust teostatakse (Portugali tsiviilseadustiku artikli 39 lõige 1).

Kui esindaja teostab esindusõigust muus kui esindatava isiku osutatud riigis ja kolmas isik, kellega leping sõlmitakse, on sellest teadlik, kohaldatakse

esindatava isiku hariliku viibimiskoha riigi õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 39 lõige 2).

Kui esindaja teostab esindusõigust ametialaselt ja kolmas isik, kellega leping sõlmitakse, on sellest teadlik, kohaldatakse esindaja registrijärgse asukoha riigi õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 39 lõige 3).

Kui esindamine on seotud kinnisasja võõrandamise või haldamisega, kohaldatakse kinnisasja asukohariigi õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 39 lõige 3).

Aegumistähtaegade ja õiguste lõppemise suhtes kohaldatakse

asjaomasele õigusele kohaldatavat õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 40).

Tehingutest tulenevate kohustuste ja tehingu sisu suhtes kohaldatakse

I. lepingupoolte valitud või silmas peetud õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 41 lõige 1), eeldusel et täidetud on üks järgmistest tingimustest: selle õiguse kohaldamine vastab tahteavaldajate tõsisele huvile või see on seotud tehingu mõne sellise aspektiga, mis kuulub rahvusvahelise eraõiguse kohaldamisalasse (Portugali tsiviilseadustiku artikli 41 lõige 2);

II. kui pooled ei ole kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse järgmist õigust:

ühepoolse tehingu korral tahteavaldaja hariliku viibimiskoha riigi õigust;

lepingu korral lepingupoolte ühise hariliku viibimiskoha riigi õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 42 lõige 1);

III. kui lepingupooled ei ole kohaldatavat õigust valinud ja neil puudub ühine harilik viibimiskoht, tuleb eristada kahte olukorda:

kinkelepingute puhul kohaldatakse kinkija hariliku viibimiskoha riigi õigust;

kahjulike lepingute puhul kohaldatakse lepingu sõlmimise riigi õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 42 lõige 2).

Äriühingu juhtimise suhtes kohaldatakse

juhi peamise tegevuskoha riigi õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 43).

Alusetu rikastumise suhtes kohaldatakse

seda õigust, mille alusel vara rikastunud poolele üle läks.

3.2 Lepinguvälised kohustused

ELi õigusaktides sätestatud kord

Euroopa Liidu liikmesriikides (v.a Taani) tehakse lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatav õigus kindlaks kooskõlas 11. juuli 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 864/2007 (Rooma II), mis on allpool kirjeldatud riigisiseste kollisiooninormide suhtes ülimuslik niivõrd, kui võrd nendes sätestatakse teisiti.

Portugali ja liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse Haagi konventsiooni (1971) osalisriikide suhetes tehakse kohaldatav õigus aga kindlaks kooskõlas selle konventsiooniga, mis on Rooma II määruuses sätestatud asjaomaste kollisiooninormide suhtes ülimuslik (Rooma II määruse artikkel 28).

Riigisisestes kollisiooninormides sätestatud kord

I. Süülisest teost või riskist tulenevate lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatakse järgmist õigust:

a) selle riigi õigust, kus kahjulik tegevus toimus, või

b) tegevusetuse puhul kohaldatakse selle riigi õigust, kus vastutav isik oleks pidanud tegutsema (Portugali tsiviilseadustiku artikli 45 lõige 1).

II. Kui süüteo toimepanija ei ole vastutav selle riigi õiguse kohaselt, kus kahjulik tegevus toimus, või tegevusetuse puhul selle riigi õiguse kohaselt, kus ta oleks pidanud tegutsema, kohaldatakse selle riigi õigust, kus kahju tekkis, eeldusel, et täidetud on mõlemad järgmised tingimused:

a) kahju tekkimise riigi õiguse kohaselt on süüteo toimepanija vastutav või

b) süüteo toimepanija oleks pidanud oma tegevuse või tegevusetuse tagajärjel selles riigis tekkivat kahju ette nägema (Portugali tsiviilseadustiku artikli 45 lõige 2).

III. Punktides I ja II sätestatud norme ei kohaldata järgmistel juhtudel:

a) kui süüteo toimepanija ja kahjustatud isik on sama riigi kodanikud või nende harilik viibimiskoht on samas riigis ja nad viibivad aeg-ajalt välisriigis, kohaldatakse vastavalt vajadusele nende kodakondsusriigi või ühise hariliku viibimiskoha riigi õigust;

b) see ei piira asjaomase riigi selliste õigusnormide kohaldamist, mida tuleb kohaldada kõikide isikute suhtes võrdselt (Portugali tsiviilseadustiku artikli 45 lõige 3).

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Personaalse õiguse mõiste

Füüsilised isikud

Personaalne õigus on füüsilise isiku kodakondsusriigi õigus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 31 lõige 1).

Kodakondsuseta isiku puhul on personaalne õigus tema hariliku viibimiskoha riigi õigus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 32 lõige 1). Kui aga kodakondsuseta isik on alaealine või teovõimetu, on personaalne õigus tema alalise elukoha riigi õigus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 32 lõige 2).

Juriidilised isikud

Juriidilise isiku personaalne õigus on tema peamise registrijärgse asukoha või juhtkonna tegeliku asukoha riigi õigus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 33 lõige 1).

Füüsiliste isikute personaalse õigusega reguleeritakse alljärgnevat:

perekonnaseis (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 25);

õigus- ja teovõime (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 25);

õigussubjektsuse algus ja lõpp (Portugali tsiviilseadustiku artikli 26 lõige 1);

isiklike õiguste olemasolu, kaitse ja piiramine (tingimusel, et välismaalase või kodakondsuseta isiku suhtes ei kehti õiguskaitse, mida Portugali õiguses ei tunnustata) (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 27);

täisealisus (tingimusel, et asukohajärgse õiguse muutus ei mõjuta varasema asukohajärgse õiguse kohaselt saanud täisealisust) (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 29);

eestkoste või muu sarnane korraldus, mille eesmärk on teovõimetu isiku kaitse (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 29).

Juriidiliste isikute personaalse õigusega reguleeritakse alljärgnevat:

juriidilise isiku õigus- ja teovõime;

juriidilise isiku asutamine, tegevus ja tema organite pädevus;

liikmesuse omandamine ja kaotamine ning sellega seotud õigused ja kohustused;

juriidilise isiku, tema vastavate organite ja liikmete tsiviilvastutus;

juriidilise isiku ümberkorraldamine ja lõpetamine (Portugali tsiviilseadustiku artikli 33 lõige 2).

Juriidilise isiku üleviimine ja ühinemine

Juriidilise isiku asukoha üleviimine ühest riigist teise ei mõjuta juriidilise isiku staatust, kui ta omab seda mõlema asukohariigi õiguste kohaselt.

Selliste juriidiliste isikute ühinemist, kelle suhtes kohaldatakse erinevat personaalset õigust, hinnatakse vastavalt mõlemale õigusele (Portugali tsiviilseadustiku artikli 33 lõiked 3 ja 4).

Rahvusvahelised juriidilised isikud

Rahvusvahelise juriidilise isiku personaalne õigus on tema asutamislepingus või põhikirjas nimetatud õigus.

Kui ühtegi õigust ei ole nimetatud, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on juriidilise isiku peamine registrijärgne asukoht (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 34).

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Põlvnemise tuvastamisele kohaldatakse järgmist õigust:

vanema personaalne õigus põlvnemise tuvastamise ajal (Portugali tsiviilseadustiku artikli 56 lõige 1);

vanemate ühise kodakondsusriigi õigus; kui see ei ole võimalik, siis abikaasade ühise hariliku viibimiskoha riigi õigus; kui see ei ole võimalik, siis lapse personaalne õigus, kui lapse ema on abielus ja tegemist on isaduse tuvastamisega (Portugali tsiviilseadustiku artikli 56 lõige 2).

Vanema ja lapse vahelistele suhetele kohaldatakse

vanemate ühise kodakondsusriigi õigust; kui see ei ole võimalik, siis

vanemate ühise hariliku viibimiskoha riigi õigust või

kui vanemad elavad eri riikides, siis lapse personaalset õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 57 lõige 1).

3.4.2 Adopteerimine

Lapsendamisele, lapsendaja ja lapsendatava vahelisele suhtele ning lapsendatava ja tema bioloogilise perekonna vahelistele suhetele kohaldatakse lapsendaja personaalset õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 60 lõige 1) või

kui lapsendajad on abielus või lapsendatav on ühe abikaasa laps, siis lapsendajate ühise kodakondsusriigi õigust; kui see ei ole võimalik, siis

lapsendajate ühise hariliku viibimiskoha riigi õigust; kui see ei ole võimalik, siis

selle riigi õigust, millega lapsendajate pereelu on kõige tihedamalt seotud (Portugali tsiviilseadustiku artikli 60 lõige 2).

Juhud, mil lapsendamine ei ole lubatud

Lapsendamine ei ole lubatud juhul, kui lapsendatava ja tema bioloogiliste vanemate vahelisi suhteid reguleeriv õigus ei tunnusta või ei luba lapsendamist konkreetsetel asjaoludel (Portugali tsiviilseadustiku artikli 60 lõige 4).

Juhud, mil lapsendamiseks või põlvnemise tuvastamiseks on vajalik nõusolek

Kui lapsendatava personaalse õiguse kohaselt on vajalik lapsendatava nõusolek (Portugali tsiviilseadustiku artikli 61 lõige 1).

Kui huvitatud isiku ja kolmanda isiku, kellega tal on juriidiline pere- või eestkostesuhe, vahelisi suhteid reguleeriva õiguse kohaselt on vajalik kolmanda isiku nõusolek (Portugali tsiviilseadustiku artikli 62 lõige 2).

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Abiellujate personaalset õigust kohaldatakse järgmise suhtes:

abieluvõime;

abielueelse lepingu sõlmimise võime;

tulevaste abikaasade tahteavalduse puudumist või kehtetust käsitlevad normid (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 49).

Abielu sõlmimisele kohaldatakse järgmist õigust:

abielu sõlmimise riigi õigus;

emma-kumma abikaasa kodakondsusriigi õigus, kui abikaasad on välismaalased, kes sõlmivad abielu Portugalis asuvas konsulaar- või diplomaatilises asutuses ja nimetatud õiguse kohaselt on Portugali konsulaar- ja diplomaatilised ametnikud selleks pädevad (Portugali tsiviilseadustiku artikli 51 lõige 1);

Portugali diplomaatilised ja konsulaarametnikud või katoliku kiriku preestrid võivad sõlmida kahe Portugali kodaniku või Portugali kodaniku ja välisriigi kodaniku abielu välisriigis (Portugali tsiviilseadustiku artikli 51 lõige 2);

kummalgi eelnimetatud juhul peab pädev asutus avaldama enne abielu sõlmimist teate abiellumise kavatsuse kohta, v.a juhul, kui teatamisnõudest on loobutud (Portugali tsiviilseadustiku artikli 51 lõige 3);

olenemata abielu õiguslikust vormist käsitletakse kahe Portugali kodaniku või Portugali kodaniku ja välisriigi kodaniku välisriigis sõlmitud kanoonilist abielu katoliikliku abieluna ning see registreeritakse Portugalis vastavas kirikuraamatus Portugali tsiviilseadustiku artikli 51 lõige 4).

Abikaasadevahelistele suhetele ja abieluvararežiimi muutumisele kohaldatakse järgmist õigust:

ühise kodakondsusriigi õigus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 52 lõige 1); kui see ei ole võimalik, siis

abikaasade ühise hariliku viibimiskoha riigi õigus; kui see ei ole võimalik, siis

selle riigi õigust, millega asjaomaste isikute pereelu on kõige tihedamalt seotud (Portugali tsiviilseadustiku artikli 51 lõige 2).

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Üheski riigisisese kollisiooninormi ei ole vabaabielu/kooselu ja partnerlust konkreetsetelt käsitletud.

Riigisisese õiguse kohaselt reguleerib kooselu 11. mai 2001. aasta seadus nr 7/2001 (mitteabielulise kooselu kaitse kohta), viimati muudetud 31. detsembri 2018. aasta seadusega nr 71/2018).

Portugali õiguse kohaselt on kooselu kahe inimese õiguslik olukord, kes on soost olenemata elanud rohkem kui kaks aastat koos nii, nagu nad oleksid abielus (mitteabielulise kooselu kaitse seaduse artikli 1 lõige 2).

Konkreetsetl kooselu käsitlevate kollisiooninormide puudumisel võib analoogia korras kohaldada kollisiooninorme, mis on seotud abikaasadevaheliste suhete ja abieluvararežiimi muutumisega. Seda küsimust on riigisisese kohtupraktikas siiski tõlgendatud erinevalt.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

ELi õigusaktides sätestatud kord

Selles tihedama koostöö mehhanismis osalevates Euroopa Liidu liikmesriikides tehakse abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatav õigus kindlaks kooskõlas määrusega (EL) nr 1259/2010, mis on allpool kirjeldatud riigisiseste kollisiooninormide suhtes ülimuslik niivõrd, kui niivõrd nendes on sätestatud teisiti.

Riigisisestes kollisiooninormides sätestatud kord

Isikute abielulahutusele, lahuselule ja vara jagamisele kohaldatakse

abikaasade ühise kodakondsusriigi õigust; kui see ei ole võimalik, siis

abikaasade ühise hariliku viibimiskoha riigi õigust; kui see ei ole võimalik, siis

selle riigi õigust, millega abikaasade pereelu on kõige tihedamalt seotud (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 52, mis on isikute lahuselu ja vara jagamise suhtes kohaldatav kooskõlas tsiviilseadustiku artikli 55 lõikega 1).

Abielu püsivusele kohaldatava õiguse muutumine:

sellisel juhul võib abielulahutuse või lahuselu alusena kasutada ainult asjaolu, mis oli asjakohane selle tõendamise ajal (Portugali tsiviilseadustiku artikli 55 lõike 2).

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Haagi 2007. aasta protokollis sätestatud kord

Euroopa Liidu liikmesriikides (v.a Taani) tehakse pere-, sugulus-, abielu- või hõimlussuhetest tulenevate ülalpidamiskohustuste, sealhulgas abielus mitteolevate vanemate laste ülalpidamise kohustuste suhtes kohaldatav õigus kindlaks kooskõlas Haagi 23. novembri 2007. aasta protokolliga

ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta, mis on riigisiseste kollisiooninormide suhtes ülimuslik niivõrd, kui niivõrd nendes on sätestatud teisiti.

Riigisisestes kollisiooninormides sätestatud kord

Kohaldatav õigus tehakse kindlaks vastavalt järgmistes eelnevates punktides nimetatud õigusele:

punktis „*Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine*“ niivõrd, kuivõrd selles käsitletakse *vanema ja lapse vahelist suhet ning lapsendaja ja lapsendatava vahelist suhet*;

punktis „*Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahusel, ülalpidamiskohustus*“ niivõrd, kuivõrd selles käsitletakse *abikaasadevahelisi suhteid*.

Muudel peresuhetel põhinev ülalpidamiskohustus:

kohaldatakse poolte personaalset õigust.

Tehingul põhinev ülalpidamiskohustus:

Kohaldatakse punktis „*Lepingulised kohustused ja õigusaktid*“ nimetatud õigust, eelkõige seoses *tehingutest tulenevate kohustuste ja tehingu sisuga* nimetatud õigust.

Pärimisel ja viimse tahte avaldusel põhinev ülalpidamiskohustus:

kohaldatav õigus on allpool punktis „*Testamendid ja pärimine*“ osutatud õigus.

3.6 Abieluvara

ELi õigusaktides sätestatud kord

Selles tihedama koostöö mehhanismis osalevates Euroopa Liidu liikmesriikides (sh Portugal) tehakse abieluvararežiimide ja registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatav õigus kindlaks kooskõlas vastavalt nõukogu määrusega (EL) nr 2016/1103 ja nõukogu määrusega (EL) nr 2016/1104, mis on allpool kirjeldatud riigisiseste kollisiooninormide suhtes ülimuslikud niivõrd, kuivõrd nendes on sätestatud teisiti.

Riigisisestes kollisiooninormides sätestatud kord

Abieluvaralepingute (nende sisu ja tagajärjed) ning (seaduses sätestatud või lepinguga ette nähtud) abieluvararežiimi suhtes kohaldatakse järgmist õigust: selle riigi õigus, mille kodanikud partnerid abielu sõlmimise ajal olid (Portugali tsiviilseadustiku artikli 53 lõige 1); või, kui nad ei ole sama riigi kodanikud, siis abikaasade ühise harilikku viibimiskoha riigi õigus abielu sõlmimise ajal; kui see ei ole võimalik, siis

abielupaari esimese ühise elukoha riigi õigus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 53 lõige 1) või

mis tahes varasem õigus, kui kohaldatav on välisriigi õigus, üks tulevastest abikaasadest elab harilikult Portugalis ja nii on kokku lepitud, ilma et see piiraks kolmandate isikute selliseid õigusi, mis kehtisid enne lepingu sõlmimist (Portugali tsiviilseadustiku artikli 53 lõige 3).

Seoses abieluvararežiimi muutumisega vt viide *abikaasadevaheliste suhete ja abieluvararežiimi muutumise* kohta eespool punktis 3.5.1 „*Abielu*“ (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 54).

3.7 Testamendid ja pärimine

ELi õigusaktides sätestatud kord

Euroopa Liidu liikmesriikides (v.a Taani, Iirimaa ja Ühendkuningriik) tehakse pärimise suhtes kohaldatav õigus kindlaks kooskõlas määrusega (EL) nr 650/2012, mis on allpool osutatud riigisiseste kollisiooninormide suhtes ülimuslik, kui need ei ole määrusega kooskõlas.

Pärimist käsitlev ELi määrus ei piira selliste rahvusvaheliste konventsioonide kohaldamist, mille osaliseks Portugal määruse vastuvõtmise ajal oli (määruse (EL) nr 650/2012 artikli 75 lõige 1).

Ehkki Portugal on alla kirjutanud 1961. aasta Haagi konventsioonile testamantarsete korralduste vormi kohta, ei ole Portugal seda 2021. aasta aprilli seisuga ratifitseerinud ning seega ei ole see riigi suhtes siduv.

Seega reguleeritakse rahvusvahelisi testamente 1973. aasta Washingtoni konventsiooniga, millega sätestatakse ühtsed õigusnormid rahvusvahelise testamendi vormi kohta (Portugali ühinemine konventsiooniga kiideti heaks 23. mai 1975. aasta dekreet-seadusega nr 252/75), ning Portugali notariaadiseadustikus sätestatud normidega.

Riigisisestes kollisiooninormides sätestatud kord

Alljärgneva suhtes kohaldatakse testaatori surma ajal kehtinud personaalset õigust:

pärimine;

pärandi hooldaja ja testamendi täitja volitused (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 61).

Alljärgneva suhtes kohaldatakse testaatori testamendi tegemise ajal kehtinud asukohajärgset õigust:

testamendi tegemise, muutmise ja tühistamise võime (Portugali tsiviilseadustiku artikli 63 lõige 1);

testamendi tegija vanusest tulenevalt nõutav erivorm (Portugali tsiviilseadustiku artikli 63 lõige 1);

surmajärgsete korralduste tõlgendamine, v.a juhul, kui on viidatud muule õigusele (Portugali tsiviilseadustiku artikli 64 punkt a);

tahteavalduse puudumine või kehtetus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 64 punkt b);

ühise testamendi vastuvõetavus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 64 punkt c);

pärimislepingute vastuvõetavus, ilma et see piiraks eespool punktis „*Abieluvararežiimid*“ nimetatud korra kohaldamist (Portugali tsiviilseadustiku artikli 64 punkt c).

Märkus.

Kui pärast surma puhuks korralduse tegemist muutub personaalne õigus, võib korralduse tegija korralduse siiski tühistada vastavalt varasemale personaalsele õigusele (Portugali tsiviilseadustiku artikli 65 lõige 1).

Surma puhuks tehtud korralduse vormi, tühistamise ja muutmise suhtes kohaldatakse teise võimalusena:

toimingu tegemise riigi õigust või

surnu personaalset õigust testamendi tegemise ajal või

surnu personaalset õigust tema surma ajal või

kohalikes kollisiooninormides osutatud õigust (Portugali tsiviilseadustiku artikli 64 lõige 1).

Sellise korra piirangud:

järgida tuleb vormi, mis oli nõutav vastavalt surnu personaalsele õigusele testamendi tegemise ajal, kui vormi järgimata jätmise tulemusel muutuks testament kehtetuks või täidetamatuks, isegi kui see tehti välisriigis.

3.8 Kinnisvara

Kasutusvaldusele, omandiõigusele ja muudele asjaõigustele kohaldatav õigus:

selle riigi õigus, mille territooriumil vara asub (Portugali tsiviilseadustiku artikli 46 lõige 1).

Teel oleva varaga seotud asjaõiguste kehtestamisele ja üleminekule kohaldatav õigus:

sihtriigi õigus (Portugali tsiviilseadustiku artikli 46 lõige 2).

Registreerimisele kuuluva transpordivahendiga seotud asjaõiguste kehtestamisele ja üleminekule kohaldatav õigus:

selle riigi õigus, kus transpordivahend registreeriti (Portugali tsiviilseadustiku artikli 46 lõige 3).

Kinnisasjaga seotud asjaõiguste kehtestamise võimele ja kinnisasja võõrandamise võimele kohaldatav õigus:

vara asukohariigi õigus, tingimusel, et see on nimetatud õigusega ette nähtud; vastupidisel juhul

asjaomane personaalne õigus (Portugali tsiviilseadustiku artikkel 47).

Autoriõigusele kohaldatav õigus:

teose esmakordse avaldamise riigi õigus; kui teost ei ole avaldatud, siis

autori personaalne õigus, ilma et see piiraks eriõigusaktide kohaldamist. (*Portugali tsiviilseadustiku artikli 48 lõige 1*)

Tööstusomandile kohaldatav õigus:

selle riigi õigus, kus see loodi (*Portugali tsiviilseadustiku artikli 48 lõige 2*).

3.9 Maksejõuetus

Üldjuhul kohaldatakse selle riigi õigust, kus menetlus algatati (Portugali ettevõtete maksejõuetust ja saneerimist käsitlev seadustik, artikkel 276).

Selle reegli suhtes kehtivad erandid, mis on seotud maksejõuetuse väljakuulutamise õiguslike tagajärgedega:

- töölepingud ja töösuhted on reguleeritud töölepingute suhtes kohaldatava õigusega (Portugali ettevõtete maksejõuetust ja saneerimist käsitlev seadustik, artikkel 277);
- võlausaldaja õigused kinnisvarale, laevale või õhusõidukile, mis kuulub registreerimisele avalikus registris, on reguleeritud selle riigi õigusega, kelle alluvuses registrit peetakse (Portugali ettevõtete maksejõuetust ja saneerimist käsitlev seadustik, artikkel 278);
- lepingud, mis annavad õiguse omandada asjaõigusi kinnisasjale või selle kasutusõigust, on eranditult reguleeritud selle riigi õigusega, kus kinnisasi asub (Portugali ettevõtete maksejõuetust ja saneerimist käsitlev seadustik, artikli 279 lõige 1);
- müüja õigused maksejõuetule võlgnikule omandireservatsiooniga müüdü varadele ja võlausaldajate või kolmandate isikute asjaõigus võlgnikule kuuluvatele varadele, kui need asuvad menetluse algatamise ajal teise riigi territooriumil, on eranditult reguleeritud selle riigi õigusega (Portugali ettevõtete maksejõuetust ja saneerimist käsitlev seadustik, artikli 280 lõige 1);
- registreeritud või deponeeritud väärtpaberitega seotud õigused on vastavalt Portugali väärtpaberiseadustiku artiklile 41 reguleeritud õigusega, mida kohaldatakse nende võõrandamise suhtes (Portugali ettevõtete maksejõuetust ja saneerimist käsitlev seadustik, artikli 282 lõige 1);
- finantsturul või maksesüsteemis, nagu see on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. mai 1998. aasta direktiivi 98/26/EÜ artikli 2 punktis a, või samaväärses süsteemis osalejate õigused ja kohustused on reguleeritud õigusega, mida kohaldatakse sellise süsteemi suhtes (Portugali väärtpaberiseadustiku artikkel 285 ning Portugali ettevõtete maksejõuetust ja saneerimist käsitlev seadustik, artikli 282 lõige 2);
- müügi- ja repotehingud nõukogu 8. detsembri 1986. aasta direktiivi 86/635/EMÜ artikli 12 tähenduses on reguleeritud selliste lepingute suhtes kohaldatava õigusega (Portugali ettevõtete maksejõuetust ja saneerimist käsitlev seadustik, artikkel 283);
- pooleliolev menetlus, mis puudutab pankrotivarasse kuuluvat vara või õigust, on reguleeritud üksnes selle riigi õigusega, kus menetlus aset leiab (Portugali ettevõtete maksejõuetust ja saneerimist käsitlev seadustik, artikkel 285).

Asjaomaste riigisiseste õigusaktide lingid

[Portugali põhiseadus](#)

[Portugali tsiviilseadustik](#)

[Portugali notariaadiseadustik](#)

[Portugali ettevõtete maksejõuetust ja saneerimist käsitlev seadustik](#)

Lõpumärkus

Selles teabelehes esitatud teave on üldise sisuga ega ole täielik. See ei ole kontaktpunktidele, tsiviil- ja kaubandusasju käsitlevale Euroopa õigusosalase koostöö võrgustikule, kohtutele ega teistele isikutele siduv. See ei asenda vajadust tutvuda asjaomaste kehtivate õigusaktidega.

Viimati uuendatud: 09/11/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Rumeenia

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

(valikuline)

Rumeenia siseriiklikud rahvusvahelise eraõiguse allikad on järgmised: põhiseadus, tsiviilseadustiku VII peatükk ja tsiviilmenetluse seadustik ning mitmesugused eriõigusaktid, mis käsitlevad rahvusvahelise eraõiguse kohaldamist välisriigi kodanike, äriühingute, äriregistri ja kodakondsuse suhtes.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

(valikuline)

Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi konventsioonid, mis käsitlevad tsiviilmenetlust, dokumentide legaliseerimise nõude tühistamist, dokumentide kätetoimetamist, tõendite hankimist, õiguskaitse kättesaadavuse parandamist, rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslike küsimusi, lastekaitset, lapsendamist, kohtualluvust, ülalpidamiskohustust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist tsiviil- ja kaubandusasjades.

Euroopa Nõukogu konventsioonid, mis käsitlevad kaubandusarbitraaži, lapsehooldusõigusega seotud kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist, teavet välisriigi õiguse kohta, lapsendamist, väljaspool abielu sündinud laste õiguslikku staatust ning kodakondsust.

ÜRO konventsioonid, mis käsitlevad naiste ja laste õigusi, laste elatise rahvusvahelist sissenõudmist, vahekohut, immuniteeti, transporti, intellektuaalomandit, lepinguväliseid kohustusi, tsiviilvastutust reostuskahjude eest, pardaleminekut, aegumistähtaegu ning müügilepinguid.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Rumeenia on sõlminud tsiviiliasjades õigusabi andmise lepingud Albaania, Alžeeria, Austria, Belgia, Bulgaaria, Egiptuse, Hiina, Hispaania, Itaalia, Kreeka, Kuuba, Lõuna-Korea, Põhja-Makedoonia, Maroko, Moldova, Mongoolia, Poola, Prantsusmaa, Serbia, Slovakkia, Sloveenia, Süüria, Tšehhi Vabariigi, Tuneesia, Türgi, Ukraina, Ungari, Venemaa ja Ühendkuningriigiga.

2 Kollisiooninormide rakendamine

Kohus võib rahvusvahelise ulatusega õigussuhtele kohaldada välisriigi õigust omal algatusel või asjaomase isiku taotlusel.

Kohus võib omal algatusel arutada ning lubada pooltel arutada välisriigi õiguse kohaldamist, kui Rumeenia kollisiooninormis sellele viidatakse. Peale selle võib huvitatud pool tugineda kohtus välisriigi õigusele vastavalt kättesaadavuse põhimõttele.

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Välisriigi õigus hõlmab materiaalõiguse norme (sh kollisiooninorme), välja arvatud juhul, kui pooled on ise valinud kohaldatava välisriigi õiguse, samuti tehingute vorminõuete ja lepinguväliste kohustuste suhtes välisriigi õiguse kohaldamise juhtusid ning muid erijuhtusid, mis on sätestatud rahvusvahelistes konventsioonides, mille osaline on Rumeenia vastavalt Euroopa Liidu õigusele või siseriiklikule õigusele.

Kui välisriigi õigus viitab tagasi Rumeenia õigusele või muu riigi õigusele, kohaldatakse Rumeenia õigust, välja arvatud juhul, kui on selgelt sätestatud teisiti. Vt tsiviilseadustiku artiklid 2559 ja 2560.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Välisriigi õigus hõlmab materiaalõiguse norme (sh kollisiooninorme), välja arvatud juhul, kui pooled on ise valinud kohaldatava välisriigi õiguse, samuti tehingute vorminõuete ja lepinguväliste kohustuste suhtes välisriigi õiguse kohaldamise juhtusid ning muid erijuhtusid, mis on sätestatud rahvusvahelistes konventsioonides, mille osaline on Rumeenia vastavalt Euroopa Liidu õigusele või siseriiklikele õigusele.

Kui välisriigi õigus viitab tagasi Rumeenia õigusele või muu riigi õigusele, kohaldatakse Rumeenia õigust, välja arvatud juhul, kui on selgelt sätestatud teisiti. Vt tsiviilseadustiku artiklid 2559 ja 2560.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Juhud, mil isegi ühendava teguri muutumise korral kohaldatakse alati varem kohaldatud õigust: viimase kodakondsusriigi õigus (isiku teadmata kadunuks või surnuks tunnistamine); lapse sünni ajal vanemate abielu tagajärgi reguleeriv õigus (abielust sündinud lapse põlvnemine); lapse sünnijärgse kodakondsusriigi õigus (väljaspool abielu sündinud lapse põlvnemine).

Juhud, mil isegi ühendava teguri muutumise korral on varem kohaldatud õigus uue õiguse ees ülimuslik: vara lähetuskohariigi õigus (lähetatav vara); pärast lepingu sõlmimist lepingule iseloomuliku kohustuse täitmata jätnud poole elukoha- või asukohariigi õigus (selle õiguse kindlakstegemine, millega leping on kõige tihedamalt seotud).

Juhud, mil ühendava teguri muutumise korral kohaldatakse kas uut või varem kohaldatud õigust: selle riigi õigus, kus vallasasi asus õigusliku asjaolu ilmumise ajal, mille tulemusel asjaõigus tekkis või lõppes (asjaõiguste tekkimine, üleandmine või lõppemine); õigus, mida kohaldatakse ajal ja kohas, kus teave esitatakse (eelnevalt teise riiki viidud või hiljem teise riiki viidav vallasasi); selle riigi õigus, kus vara asus või kuhu vara viidi igamistähtaja alguses (igamine).

Juhud, mil ühendava teguri muutumise korral kohaldatakse soodsamat õigust: kodakondsuse muutumine isiku täisealiseks saamisel; väljaspool abielu sündinud (kahe sünnijärgse kodakondsusega) lapse põlvnemine.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Välisriigi õigust ei kohaldata, kui see on Rumeenia rahvusvahelise eraõiguse normide kohaselt vastuolus avaliku korraga (näiteks on tulemus vastuolus Rumeenia või Euroopa Liidu aluspõhimõtete ja põhiliste inimõigustega) või kui välisriigi õigus on muutunud kohaldatavaks Rumeenia õiguse rikkumise tõttu. Kui välisriigi õigus ei ole kohaldatav, kohaldatakse Rumeenia õigust.

Rahvusvahelist eraõigust käsitlevate siseriiklike õigusnormide kohaselt kindlaksmääratud õigust ei kohaldata siiski juhul, kui õigussuhe on asjaomase õigusega väga nõrgalt seotud. Sellisel juhul kohaldatakse õigussuhtega kõige tihedamalt seotud riigi õigust.

Rahvusvahelise ulatusega õigussuhte korral on ülimuslikud Rumeenia õiguse kohustuslikud sätted. Rahvusvahelise ulatusega õigussuhtele võib otse kohaldada ka teise riigi kohustuslikke sätteid, kui õigussuhe on selle riigi õigusega tihedalt seotud ja see on poole õiguspärastes huvides.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2564–2566.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kohus selgitab välisriigi õiguse sisu välja selle kohaldamise ette näinud riigiasutustelt saadud teabe alusel, ekspertiirvamusele tuginedes või muul nõuetekohasel viisil. Välisriigi õigusele tuginevalt poolelt võidakse nõuda selle õiguse sisu tõendamist.

Vt tsiviilseadustiku artikkel 2562, seaduse nr 189/2003 (rahvusvahelise õigusabi kohta tsiviilasjades) artikkel 29, Londonis 1968. aastal sõlmitud välisriikide õigusinfo Euroopa konventsioon ja punktis 1.3 nimetatud riikidega sõlmitud kahepoolset lepingud.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Tehingu sisu määratakse kindlaks vastavalt poolte või tehingu algataja valitud õigusele. Pooled võivad valida õiguse, mida kohaldatakse kogu tehingule või ainult selle osale.

Kui kohaldatavat õigust ei ole valitud, kohaldatakse selle riigi õigust, millega tehing on kõige tihedamalt seotud (selle riigi õigus, kus oli lepingule iseloomuliku kohustuse täitmata jätnud poole või tehingu algataja elu- või asukoht tehingu sõlmimise ajal), ning kui kohaldatavat õigust ei ole võimalik kindlaks määrata, siis tehingu sõlmimiskoha riigi õigust.

Tehingu vorminõuded määrab selle sisule kohaldatav õigus. Tehing on kehtiv, kui see vastab tingimustele, mis on sätestatud ühes järgmises õiguses:

tehingu vormistamisriigi õigus, tehinguga nõustunud isiku kodakondsusriigi või alalise elukoha riigi õigus või vastavalt tehingu kehtivust kontrolliva asutuse asukohariigi rahvusvahelise eraõiguse seadusele kohaldatav õigus.

Lepingulistele kohustustele kohaldatav õigus määratakse kindlaks vastavalt Euroopa Liidu õigusaktidele ning kui need kohustused ei kuulu Euroopa Liidu õigusakti kohaldamisalasse, siis vastavalt asjaomase lepingu suhtes kohaldatavatele siseriiklikele õigusnormidele, välja arvatud juhul, kui rahvusvahelistes konventsioonides või erisätetes on sätestatud teisiti.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2640–2646.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Lepinguvälistele kohustustele kohaldatav õigus määratakse kindlaks vastavalt Euroopa Liidu õigusnormidele ning asjades, mis ei kuulu Euroopa Liidu õigusnormide kohaldamisalasse, vastavalt õigusele, mida kohaldatakse pooltevahelise eelmise õigussuhte sisule, välja arvatud juhul, kui rahvusvahelistes konventsioonides või erisätetes on sätestatud teisiti.

Eraelu puutumata ja isiklike õiguste rikkumisest tulenevate hüvitusnõuete suhtes kohaldatakse kannatanu valikul: kannatanu alalise elukohariigi õigust, selle riigi õigust, kus kahju tekkis, või rikkuja alalise elukoha või asukoha riigi õigust.

Õigusele esitada vastulause isiklike õiguste rikkumiste peale kohaldatakse selle riigi õigust, kus väljaanne avaldati või saade eestrisse anti.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2641 ja 2642.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Isiku nime suhtes kohaldatakse isiku elukohariigi õigust. Lapsele nime andmise suhtes kohaldatakse vanemate valikul mõlema vanema ja lapse ühise kodakondsusriigi õigust või selle riigi õigust, kus laps sündis ja on sünnist saadik elanud.

Isiku elukohale kohaldatakse tema elukohariigi õigust.

Perekonnaseisule ning füüsiliste isikute õigus- ja teovõimele kohaldatakse isikute elukohariigi õigust. Konkreetse õigussuhtega seotud teovõimetusele kohaldatakse asjaomasele õigussuhtele kohaldatavat õigust. Juriidilise isiku asutamise ja lõpetamise suhtes kohaldatakse isiku asukohariigi õigust.

Täielikult õigusvõimelise isiku hooldusele kohaldatakse selle riigi õigust, kus asub isiku alaline elukoht eestkoste määramise või kaitsemeetme rakendamise ajal.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2570, 2572–2576 ja 2578–2579.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamise

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Abielust sündinud lapse põlvnemine tuvastatakse vastavalt sellele õigusele, mida lapse sünni ajal kohaldati tema vanemate abielu üldiste tagajärgede suhtes. Kui vanemate abielu lõppes või lahutati enne lapse sünni, kohaldatakse selle riigi õigust, mida kohaldati abielu lõppemise või lahutamise tagajärgede suhtes abielu lõppemise või lahutamise ajal. See kehtib ka isaduse vaidlustamisel abielust sündinud lapse puhul ning lapsele nime andmisel. Väljaspool abielu sündinud lapse põlvnemine tuvastatakse vastavalt lapse sünnijärgse elukohariigi õigusele, mida kohaldatakse põlvnemise tuvastamise ja selle tagajärgede ning põlvnemise vaidlustamise suhtes. Kui lapsel on mitu kodakondsust, millest ükski ei ole Rumeenia oma, kohaldatakse selle kodakondsusriigi õigust, mis on lapse jaoks kõige soodsam.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2603–2606.

3.4.2 Adopteerimine

Lapsendamise sisulised tingimused määratakse kindlaks vastavalt lapsendaja ja lapsendatava kodakondsusriigi õigusele. Need peavad ka vastama mõlemas õiguses sätestatud kohustuslikele tingimustele. Sisulised tingimused, mis peavad olema täidetud, kui abikaasad soovivad ühiselt lapsendada või üks abikaasa lapsendab teise abikaasa lapse, on sätestatud selle riigi õiguses, mida kohaldatakse abielu üldiste tagajärgede suhtes.

Lapsendamise tagajärgede, lapsendaja ja lapsendatava vahelise suhte ning lapsendamise tühistamise suhtes kohaldatakse lapsendaja kodakondsusriigi õigust või kui lapsendajateks on abikaasad, siis nende abielu tagajärgede suhtes kohaldatavat õigust.

Lapsendamise vorminõuetele kohaldatakse selle riigi õigust, mille territooriumil lapsendamine toimub.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2607–2610.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Abielu sõlmimise sisulised eeldused määratakse kindlaks vastavalt selle riigi õigusele, mille kodanik kumbki tulevane abikaasa abielu sõlmimise ajal on.

Abielu sõlmimise vorminõuetele kohaldatakse abielu sõlmimise riigi õigust.

Abielu sõlmimise õiguslike eelduste suhtes kohaldatavat õigust kohaldatakse ka abielu kehtetuks tunnistamise ja kehtetuse tagajärgede suhtes.

Abielu üldiste tagajärgede suhtes kohaldatakse abikaasade ühise alalise elukoha riigi õigust ja selle puudumise korral abikaasade ühise kodakondsusriigi õigust. Kui abikaasadel on erinev kodakondsus, kohaldatakse abielu sõlmimise riigi õigust.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2585–2589.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Rumeenia kohaldab Rooma III määrust.

Vastavalt siseriiklikule õigusele võivad abikaasad vastastikusel kokkuleppel valida lahutuse suhtes kohaldatavaks õiguseks selle riigi õiguse, kus on abikaasade ühine alaline elukoht kohaldatavat õigust käsitleva kokkuleppe sõlmimise ajal; selle riigi õiguse, kus oli abikaasade viimane ühine alaline elukoht, kui vähemalt üks neist elab kohaldatavat õigust käsitleva kokkuleppe sõlmimise ajal endiselt selles riigis; emma-kumma abikaasa kodakondsusriigi õiguse; selle riigi õiguse, kus abikaasad on elanud vähemalt kolm aastat, või Rumeenia õiguse.

Lahutusele kohaldatavat õigust käsitleva kokkuleppe võib sõlmida või seda muuta hiljemalt lahutuse asjus pädeva asutuse poole pöördumise kuupäeval.

Kohus võib abikaasade kokkulepet arvesse võtta hiljemalt esimesel kohtuistungil, kuhu pooled on nõuetekohaselt kutsutud.

Kui abikaasad ei ole kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse lahutuse suhtes kas selle riigi õigust, kus asus abikaasade ühine alaline elukoht lahutusprotsessi algatamise kuupäeval; ühise alalise elukoha puudumise korral abikaasade viimase ühise alalise elukoha riigi õigust, tingimusel et vähemalt ühe abikaasa alaline elukoht on lahutusprotsessi algatamise kuupäeval selle riigi territooriumil; eelneva puudumise korral selle riigi õigust, mille kodanikud mõlemad abikaasad lahutusprotsessi algatamise kuupäeval on; ühise kodakondsuse puudumise korral abikaasade viimase ühise kodakondsusriigi õigust, kui vähemalt üks neist on lahutusprotsessi algatamise kuupäeval selle riigi kodanik. Muudel juhtudel kohaldatakse Rumeenia õigust.

Lahutusele kohaldatavat õigust kohaldatakse ka kooselu lõpetamisele.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2597–2602.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Ülalpidamiskohustuse suhtes kohaldatavat õigust määratakse kindlaks vastavalt Euroopa Liidu õigusnormidele (tsiviilseadustiku artikkel 2612).

3.6 Abieluvara

Abieluvarežiimile kohaldatava õiguse valivad abikaasad (selle riigi õigus, kus on ühe abikaasa alaline elukoht kohaldatava õiguse valimise kuupäeval; emma-kumma abikaasa kodakondsusriigi õigus kohaldatava õiguse valimise kuupäeval; selle riigi õigus, kus asus abikaasade esimene ühine alaline elukoht pärast abielu sõlmimist). See õigus reguleerib avalikustamise ja kolmandate isikute suhtes täidetavuse meetmeid ning alternatiivina abielu sõlmimise riigi õigusele abielu sõlmimiseks vajalikke vorminõudeid.

Kokkuleppe abieluvarežiimi suhtes kohaldatava õiguse valimise kohta võib sõlmida kas enne abielu sõlmimist või abielu sõlmimise ajal või abielu kestel.

Vorminõuded on sätestatud kas abieluvarežiimi reguleerivas õiguses või kokkuleppe sõlmimise riigi õiguses. Kui abikaasad ei ole abieluvarežiimile kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse abielu üldiste tagajärgede suhtes kohaldatavat õigust.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2590–2596.

3.7 Testamendid ja pärimine

Rumeenia kohaldab määrust (EL) nr 650/2012.

Siseriikliku õiguse kohaselt kohaldatakse pärimisele selle riigi õigust, kus asus pärandaja alaline elukoht tema surma ajal.

Isik võib pärandi suhtes kohaldatavaks õiguseks valida oma kodakondsusriigi õiguse. Kui kohaldatavat õigust on valitud, kohaldatakse seda kohaldatava õiguse valimisega väljendatud nõusoleku olemasolule ja kehtivusele.

Testamendi koostamist, muutmist ja tühistamist peetakse kehtivaks, kui dokument vastab selle koostamise, muutmise või tühistamise päeval või testaatori surma ajal kehtivatele vorminõuetele vastavalt testaatori kodakondsusriigi õigusele; testaatori alalise elukoha riigi õigusele; dokumendi koostamise, muutmise või tühistamise riigi õigusele; kinnisasja asukohariigi õigusele või pärandvara jagamise menetlusega tegeleva kohtu või asutuse asukohariigi õigusele.

Kui vastavalt pärandi suhtes kohaldatavale õigusele pärijad puuduvad, läheb Rumeenia territooriumil asuva vara omandiõigus üle Rumeenia riigile vastavalt Rumeenia seadusele, mis käsitleb pärandvara jagamist pärijate puudumise korral.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2633–2636.

3.8 Kinnisvara

Vara asukohariigi õigust (*lex rei sitae*) kohaldatakse järgmiste küsimuste suhtes: vara kasutusvaldus, omandiõigus ja muud varaga seotud asjaõigused, sh reaaltagatis; (omandiõiguse algamisel) igamine; (kui ilmnes õiguslik asjaolu, mille tulemusel õigus tekkis, muutus või lõppes) sellist vara puudutavate asjaõiguste tekkimine, üleandmine või lõppemine, mille asukoht on muutunud; (vallasasjale hüpoteegi seadmise lepingu sõlmimise korral) vallasasjale seatud hüpoteegi kehtivuse, sellest teatamise ja selle tagajärgede tingimused; teatamise ja kinnisasjaga seotud õiguste tekkimise viisid ja (varguse / riigist väljaviimise ajal või nõude esitamise ajal) varastatud ja ebaseaduslikult riigist välja viidud varaga seotud nõuded.

Teel oleva vara suhtes kohaldatakse vara lähetamise riigi õigust.

Transpordivahendiga seotud asjaõiguste tekkimise, üleandmise ja lõppemise suhtes kohaldatakse: laeva või õhusõiduki puhul laeva lipuriigi või õhusõiduki registreerimise riigi õigust ning raudtee- ja maanteesõidukite puhul nende omanikust veoettevõtja organisatsioonilise staatuse suhtes kohaldatavat õigust. Nimeliste ja esitajaaktsiate ning nimeliste ja esitajavõlakirjade emiteerimisele kohaldatakse neid emiteeriva juriidilise isiku organisatsioonilise staatuse suhtes kohaldatavat õigust.

Teose autoriõiguse tekkimise, sisu ja lõppemise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus teos esimest korda avaldati.

Tööstusomandiõiguse tekkimise, sisu ja lõppemise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus tööstusomand hoiule võeti või registreeriti või hoiulevõtmise või registreerimise taotlus esitati.

Vt tsiviilseadustiku artiklid 2613–2632.

3.9 Maksejõuetus

Kohaldatavat õigust käsitlevad sätted sisalduvad seaduses nr 85/2014 maksejõuetuse ja maksejõuetuse vältimise menetluse kohta, millega aidatakse kaasa maksejõuetusmenetlust käsitleva määruse (EL) 2015/848 rakendamisele.

Viimati uuendatud: 08/08/2022

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Sloveenia

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Rahvusvahelise eraõiguse normid on sätestatud peamiselt rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seaduses (*Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku* (ZMZPP), Sloveenia Vabariigi Teataja (*Uradni list RS*) nr 56/99). Konkreetsete kollisiooninormid on sätestatud erinevaid teemasid käsitlevates seadustes (nt finantstehinguid, maksejõuetusmenetlust ja sundlõpetamist käsitlevas seaduses (*Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju* (ZFPPIPP))).

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Sloveenia Vabariigis ratifitseeritud ja avaldatud konventsioonid on vahetult kohaldatavad ja siseriiklike seaduste suhtes esimuslikud. Kollisiooninorme reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“), mis puudutab liikmesriike, kelle suhtes on siduv Roomas 19. juunil 1980 allkirjastatud lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“). Kollisiooninormid sisalduvad ka [Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi](#) vastu võetud mitmepoolsetes konventsioonides, millega Sloveenia Vabariik on ühinenud.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Kollisiooninormid sisalduvad ka Austria, Bulgaaria, Mongoolia, Poola, Prantsusmaa, Rumeenia, Tšehhi Vabariigi, Ungari, Vene Föderatsiooniga ja Slovakkiaiga sõlmitud kahepoolses õigusabilepingutes. Lepingute loetelu on avaldatud [ministeeriumi veebilehel](#).

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Kohtuniku suhtes on siduv kollisiooninorme käsitlev seadus, kuid pooltel on õigus kokku leppida, millist õigust nende õigussuhtele kohaldatakse. Sellisel juhul kohaldatakse poolte valitud õigust. Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seadusele ei kohaldata tavapärast kohaldatavat õigust, kui asjaolusid arvesse võttes on selge, et konkreetsetel õigussuhtel puudub selle õigusega oluline seos ja õigussuhe on tugevamalt seotud muu õigusega.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Tagasisaade ja edasiviide on ette nähtud rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seaduse artikliga 6, milles on sätestatud, et kui kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel viitavad välisriigi õigusnormid Sloveenia õigusele, kohaldatakse Sloveenia õigust, võtmata arvesse Sloveenia juhiseid selle kohta, millist õigust tuleb kohaldada. See ei kehti, kui kohaldatava õiguse valivad pooled.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Muutuvaid ühendavaid tegureid käsitlev konkreetne kollisiooninorm määrab tavaliselt kindlaks ka sellise õigusnormi kohaldamise aja. Teatavad ühendavad tegurid on seotud ajaga, mis on vastavalt kollisiooninormile kohaldatava õiguse valimisel määrav (nt testaatori kodakondsus testamendi koostamise ajal), samas kui muudel juhtudel tähendab ühendava teguri muutumine, et kohaldada tuleb erinevat õigussüsteemi. Alaliste suhete korral tuleb järgida juba omandatud õiguste tunnustamise põhimõtet.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seaduse alusel kindlaksmääratud kohaldatavat õigust ei kohaldata, kui see oleks vastuolus Sloveenia avaliku korraga. Avaliku korra mõiste on kohtupraktikas väljendatud õigusnorm. Enamasti põhineb see riigi põhiseadusel, siseriiklike õigusaktide aluspõhimõtetel ja moraali põhimõtetel.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kohus või muu pädev asutus teeb kohaldatava välisriigi õiguse sisu kindlaks omal algatusel, teatades välisriigi õigusest justiitsministeeriumile või uurides selle õiguse sisu muul sobival viisil. Pooled võivad esitada kohaldatava õiguse sisu kohta avaliku dokumendi või välisriigi pädeva asutuse väljastatud muu dokumendi. Kui kohaldatava välisriigi õiguse sisu ei ole võimalik kindlaks teha, kohaldatakse Sloveenia õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Liikmesriikide puhul kohaldatakse Sloveenia Vabariigis Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrust (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta, mis on siseriiklike materiaalsoõiguse normide suhtes esimuslik. Küsimustes, mis ei kuulu määruse kohaldamisalasse, kohaldatakse asjakohaseid kahepoolsed lepinguid. Kahepoolse lepingu puudumisel kohaldatakse lepinguliste suhetega seotud kollisiooninorme käsitlevat siseriiklikku õigusakti (rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seadus).

Üldine kollisiooninorm

Rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seaduses on sätestatud, et kui seaduses või rahvusvahelises konventsioonis ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse lepingule lepingupoolte valitud õigust. Kohaldatava õiguse valimisel võib poolte tahet väljendada sõnaselgelt või lepingu asjaomaste sätetega või muul viisil, mis viitab selgelt konkreetse õiguse valimisele kohaldatavaks õiguseks. Seejärel uuritakse lepingu kehtivust vastavalt valitud õigusele. Kui pooled ei ole lepingule kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse lepingule selle riigi õigust, millega leping on kõige tugevamalt seotud. Kui asjaolud ei viita muule õigusele, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on lepingu põhielemente täitva lepingupoolte alaline elukoht või peamine tegevuskoht.

Töölepingule kohaldatakse selle riigi õigust, kus on töötaja tavaline töökoht. Töölepingu suhtes erineva õiguse kohaldamise kokkuleppimisel ei tohi pooled eirata töötajate õiguste kaitset käsitlevaid kohustuslikke sätteid selle riigi õiguses, mille õigust oleks kohaldatud juhul, kui pooled ei oleks valinud kohaldatavat õigust.

Tarbijaleping käsitleb tarbijale kaupade müüki, õiguste andmist ja/või teenuste osutamist. Tarbija on isik, kes omandab kaubad, õigused või teenused peamiselt isiklikul või kodumajapidamises kasutamise eesmärgil. Tarbijaleping ei hõlma veolepingut ega tarbijale teenuste osutamise lepingut, kui lepingut täidetakse tervikuna väljaspool tarbija alalise elukoha riiki. Sõltumata rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seaduses sätestatud kohaldatakse tarbijalepingule tarbija elukohariigi õigust, kui leping sõlmiti selles riigis tehtud pakkumuse või reklaami alusel, tarbija astus selles riigis lepingu sõlmimiseks vajalikke samme või on kaaslepinguosaline, esindaja sai tarbija tellimuse selles riigis, müügleping sõlmiti teises riigis, tarbija esitas tellimuse teises riigis või müüja korraldas selliste lepingute sõlmimise hõlbustamiseks sõidu teise riiki.

Eelnimetatud stsenaariumide korral ei saa pooled valida sellist kohaldatavat õigust, mis välistab tarbija elukohariigis kehtivate tarbijakaitset käsitlevate kohustuslike sätete kohaldamise.

Kinnisvaralepingutele kohaldatakse alati kinnisvara asukohariigi õigust.

Kui lepingupooled ei ole kokku leppinud teisiti, kohaldatakse lepingupoolte vahelisele suhtele üldist kollisiooninormi, et otsustada, millisest hetkest läheb vallasasja omandajale üle õigus asjast saadavale tulule ja kasule ning millisest hetkest läheb omandajale üle asjaga seotud risk.

Kui lepingupooled ei ole kokku leppinud teisiti, kohaldatakse asja tarnimismeetodile ja meetetele, mida tuleb rakendada saadetestisest keeldumisel, asja sihtriigi õigust.

Nõude loovutamine või võla ülevõtmine: nõude loovutamise või võla ülevõtmisega otseselt mitteseotud võlgniku või võlausaldaja õigusliku seisundi suhtes kohaldatakse sama õigust, mida kohaldatakse nõude loovutamise või võla ülevõtmise suhtes.

Põhitehingule kohaldatavat õigust kohaldatakse ka kõrvaltehingule, kui ei ole otsustatud teisiti.

Ühepoolse õigusteingu suhtes kohaldatakse võlgniku alalise elukoha või asukoha õigust.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Kollisiooninormid sätestavad, et lepinguväliste kohustuste suhtes, mis ei kuulu mõne rahvusvahelise konventsiooni või Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuni 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 (lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta) („Rooma II“) kohaldamisalasse, kohaldatakse siseriiklikku õigust.

Rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seaduses on sätestatud, et lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus kohustuse tekkimise aluseks olev tegu tehti. Tagajärgede saabumise koha õigust kohaldatakse siis, kui see õigus on kannatanule soodsam, tingimusel et kannatanu oleks pidanud või võis tagajärgede saabumise kohta ette näha. Kui õigussuhe ei ole selle õigusega tihedalt seotud, kuid olemas on seos muu õigusega, kohaldatakse viimast.

Kui hüvitamiskohustuse aluseks olev sündmus toimub avamerel sõitval laeval või õhusõidukis, kohaldatakse laeva või õhusõiduki registreerimisriigi õigust.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Kui Sloveenia Vabariigi kodanikul on ka mõne muu riigi kodakondsus, käsitatakse seda isikut rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seaduse kohaldamisel ainult Sloveenia Vabariigi kodanikuna. Kui isik ei ole Sloveenia Vabariigi kodanik, kuid omab kahe või enama muu riigi kodakondsust, kohaldatakse selle riigi õigust, kus asub rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seaduse kohaldamisel selle isiku alaline elukoht. Kui isiku alaline elukoht ei ole tema üheski kodakondsusriigis, kohaldatakse selle riigi õigust, millega isik on rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seaduse kohaldamisel kõige tihedamalt seotud. Kui tegemist on kodakondsuseta isikuga või kui isiku kodakondsust ei ole võimalik tuvastada, kohaldatakse tema alalise elukoha riigi õigust. Kui isikul puudub alaline elukoht või seda ei ole võimalik tuvastada, kohaldatakse tema ajutise elukoha riigi õigust. Kui ajutist elukohta ei ole võimalik tuvastada, kohaldatakse Sloveenia õigust.

Isiku nime muutmisele kohaldatakse selle isiku kodakondsusriigi õigust.

Füüsilise isiku teovõimele kohaldatakse selle isiku kodakondsusriigi õigust. Kodakondsusriigi õiguse järgi teovõimetu füüsiline isik on teovõimeline, kui ta on teovõimeline selle riigi õiguse järgi, kus kohustus tekkis. Füüsilise isiku teovõimetuks tunnistamisele või teovõime piiramisele kohaldatakse selle isiku kodakondsusriigi õigust.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Eestkoste seadmise ja lõpetamise ning eestkostja ja eestkostel oleva isiku vahelistele suhetele kohaldatakse eestkostel oleva isiku kodakondsusriigi õigust. Välisriigi kodaniku või kodakondsuseta isiku suhtes Sloveenia Vabariigis rakendatavatele ajutistele tervishoiu meetmetele kohaldatakse Sloveenia õigust ning meetmed on kehtivad, kuni pädev riik teeb vastavalt vajadusele meetmete kohta otsuse või tühistab need. See reegel kehtib ka välisriigi kodaniku või kodakondsuseta isiku Sloveenia Vabariigis asuva vara kaitsmisel.

Vanema ja lapse vahelistele suhetele kohaldatakse nende kodakondsusriigi õigust. Kui vanem ja laps on erinevate riikide kodanikud, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on nende mõlema alaline elukoht. Kui vanem ja laps on erinevate riikide kodanikud ning elavad eri riikides, kohaldatakse lapse kodakondsusriigi õigust.

Põlvnemise tunnustamise, tuvastamise ja vaidlustamise suhtes kohaldatakse lapse kodakondsusriigi õigust.

Veresugulaste (v.a vanemad ja lapsed) ning hõimlaste ülalpidamiskohustusele kohaldatakse ülalpidamist taotleva isiku kodakondsusriigi õigust.

Lapse põlvnemise seadustamise suhtes kohaldatakse vanemate kodakondsusriigi õigust või kui vanemad ei ole sama riigi kodanikud, siis selle vanema kodakondsusriigi õigust, mille kohaselt on lapsendamine seaduslik. Põlvnemise seadustamisega nõustumisel kohaldatakse lapse, muu isiku või riigi ametiasutuse suhtes lapse kodakondsusriigi õigust.

3.4.2 Adopteerimine

Lapsendamise ja selle kehtetuks tunnistamise tingimused määrab kindlaks lapsendaja ja lapsendatava kodakondsusriigi õigus. Kui lapsendaja ja lapsendatav on eri riikide kodanikud, kohaldatakse lapsendamise ja selle kehtetuks tunnistamise mõlema kodakondsusriigi õigust. Kui lapsendajateks on abielupaar, kohaldatakse lapsendamise ja selle kehtetuks tunnistamise suhtes lisaks lapsendatava kodakondsusriigi õigusele ka ühe või teise lapsendaja kodakondsusriigi õigust. Lapsendamise vorminõuetele kohaldatakse selle riigi õigust, kus lapsendamine toimub. Lapsendamise tagajärgedele kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud lapsendaja ja lapsendatav on lapsendamise ajal. Kui lapsendaja ja lapsendatav on eri riikide kodanikud, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on nende alaline elukoht. Kui lapsendaja ja lapsendatav on eri riikide kodanikud ning nende alaline elukoht ei ole samas riigis, kohaldatakse lapsendatava kodakondsusriigi õigust.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Abielu sõlmimise tingimustele kohaldatakse kummagi isiku puhul selle riigi õigust, mille kodanik asjaomane isik on abielu sõlmimise ajal. Abielu sõlmimise vorminõuetele kohaldatakse selle riigi õigust, kus abielu sõlmitakse. Abielu kehtetuse suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mille kohaselt abielu sõlmiti vastavalt eelkirjeldatud kollisiooninormidele.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seadus ei sisalda vabaabielupaare/kooselupaare käsitlevaid erisätteid. Kuna vabaabielu/kooselu tagajärjed on samad nagu abielu puhul, võidakse abielule kohaldatavaid sätteid kohaldada ka vabaabielule/kooselule.

Vabaabielus/kooselus elavate isikute varalistele suhetele kohaldatakse nende kodakondsusriigi õigust. Kui isikud on eri riikide kodanikud, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on nende ühine elukoht. Vabaabielus/kooselus elavate isikute lepingulistele varalistele suhetele kohaldatakse õigust, mida kohaldati nende varalistele suhetele lepingu sõlmimise ajal.

Rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seadus ei sisalda samasooliste kooselu ja selle tingimusi käsitlevaid erisätteid. Kuna samasooliste kooselu tagajärjed on samad nagu abielu puhul, võidakse kohaldada abielule kohaldatavaid sätteid.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Abielulahutusele kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud abikaasad on lahutuse algatamise ajal. Kui abikaasad on lahutuse algatamise ajal eri riikide kodanikud, kohaldatakse lahutusele mõlema kodakondsusriigi õigust. Kui eelnimetatud õigusnormide kohaselt ei ole lahutus võimalik, kohaldatakse Sloveenia õigust, tingimusel et lahutuse algatamise ajal on ühe abikaasa alaline elukoht Sloveenia Vabariigis. Kui üks abikaasadest on Sloveenia kodanik, kuid tema alaline elukoht ei ole Sloveenias ja eelnimetatud õigusnormide kohaselt ei ole lahutus võimalik, kohaldatakse lahutuse suhtes Sloveenia õigust. Rahvusvahelise eraõiguse ja menetluse seadus ei sisalda samasooliste kooselu lõpetamist käsitlevaid erisätteid. Arvestades, et samasooliste kooselu tagajärjed on samad nagu abielu puhul, võidakse kohaldada abielulahutusele kohaldatavaid sätteid.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Vanema ja lapse vahelistele suhetele kohaldatakse nende kodakondsusriigi õigust. Kui vanem ja laps on eri riikide kodanikud, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on mõlema alaline elukoht. Kui vanem ja laps on eri riikide kodanikud ning nende alaline elukoht ei ole samas riigis, kohaldatakse lapse kodakondsusriigi õigust.

3.6 Abieluvara

Abikaasade isiklikele suhetele ja abieluvararežiimile kohaldatakse nende kodakondsusriigi õigust. Kui abikaasad on eri riikide kodanikud, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on nende alaline elukoht. Kui abikaasad on eri riikide kodanikud ja nende alaline elukoht ei ole samas riigis, kohaldatakse nende viimase ühise elukoha riigi õigust. Kui kohaldatavat õigust ei ole vastavalt neile normidele võimalik kindlaks määrata, kohaldatakse selle riigi õigust, millega abikaasad on kõige tihedamalt seotud.

Abikaasade lepingulisele abieluvararežiimile kohaldatakse selle riigi õigust, mida kohaldati nende isiklikele ja varalistele suhetele lepingu sõlmimise ajal. Kui see õigus näeb ette, et abikaasad võivad valida varakokkulepete suhtes kohaldatava õiguse, kohaldatakse nende valitud õigust.

Kui abielu kuulutatakse kehtetuks või lahutatakse, kohaldatakse abikaasade isiklikele ja varalistele suhetele samu kollisiooninorme nagu nende isiklikele suhetele ja abieluvararežiimile.

3.7 Testamendid ja pärimine

Pärimisele kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanik pärandaja oli oma surma hetkel. Pärimisvõimele kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanik testataori oli testamendi tegemise ajal.

Testamendi vorm on kehtiv, kui see on kehtiv vastavalt ühele järgmistest õigussüsteemidest: testamendi koostamise riigi õigus, testataori kodakondsusriigi õigus testamendi koostamise või testataori surma ajal, testataori alalise elukoha riigi õigus testamendi koostamise või testataori surma ajal, Sloveenia õigus või kinnisasja asukohariigi õigus.

Testamendi kehtetuks tunnistamise vorm on kehtiv, kui see on kehtiv vastavalt õigusele, mille kohaselt testament on kehtiv, nagu eespool selgitati.

3.8 Kinnisvara

Varaliste suhetele ja muudele asjaõigustele kohaldatakse asja asukohariigi õigust. Veetavaid asju käsitlevatele varalistele suhetele kohaldatakse sihtkohariigi õigust. Sõidukite veoga seotud varalistele suhetele kohaldatakse sõiduki asukohariigi õigust, kui Sloveenia õiguses ei ole sätestatud teisiti.

3.9 Maksejõuetus

Nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta on Sloveenias vahetult kohaldatav Sloveenia ja ELi liikmesriikide õiguse kohaldamisalasse kuuluvate küsimuste suhtes. Kui määrus ei ole kohaldatav, kohaldatakse Sloveenia siseriiklikku õigust, st finantstehinguid, maksejõuetusmenetlust ja sundlõpetamist käsitlevat seadust (*Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju* (ZFPPIPP), UL RS, ZFPPIPP-UPB7, nr 63/2013).

Kõnealuse seaduse peatükk „Rahvusvahelise mõõtmega maksejõuetusmenetlused“ sisaldab üldnorme, mis reguleerivad rahvusvahelise mõõtmega maksejõuetusmenetlusi, välisriikide võlausaldajate ja pankrotihaldurite juurdepääsu siseriiklikule kohtule ning koostööd välisriigi kohtute ja pankrotihalduritega. Peatükk reguleerib ka välisriikide maksejõuetusmenetluste ja ajutiste meetmete – st maksejõuetuse tõttu rakendatavate paralleelsete meetmete – tunnustamist ning maksejõuetusmenetluse tagajärgedele kohaldatavat õigust.

Siseriiklik kohus, mille pädevusse kuuluvad siseriiklikud maksejõuetusmenetlused, võib vastu võtta otsuse välisriigi menetluse tunnustamise ja välisriigi kohtuga tehtava koostöö kohta. Siseriiklik kohus, mille pädevusse kuuluvad siseriiklikud maksejõuetusmenetlused, on 1) võlgniku asutamisriigi kohus, kui juriidilisest isikust või ettevõtjast võlgnik on asutatud Sloveenia Vabariigis, 2) võlgniku filiaali peamise tegevuskoha kohus, kui välisriigi juriidilisest isikust võlgnikul on Sloveenia Vabariigis filiaal, 3) muud juhtudel Ljubljana ringkonnakohus (Okrožno sodišče v Ljubljani).

Maksejõuetusmenetluse õiguslikele tagajärgedele kohaldatava õiguse kindlaksmääramise üldreegel on, et kohaldatakse menetluse läbiviimise koha õigust, kui seaduses ei ole konkreetsel juhul sätestatud teisiti. Finantstehinguid, maksejõuetusmenetlust ja sundlõpetamist käsitlevas seaduses on sätestatud, milline õigus on kohaldatav lepingutele, mis käsitlevad omandatud kinnisasja kasutamist – kohaldatavaks õiguseks on kinnisasja asukohariigi õigus.

Registreeritud õigusi käsitlevad erisätteid (registrit pidama volitatud riigi õigust) kohaldatakse seoses maksesüsteemidele ja finantsturgudele kohaldatava õigusega (selle riigi õigus, mida sellistele maksesüsteemidele/finantsturgudele kohaldatakse), tasaarvelduslepingutele ja tagasiostulepingutele kohaldatava õigusega ning töölepingutele kohaldatava õigusega.

Viimati uuendatud: 17/04/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Slovakkia

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Slovaki rahvusvahelise eraõiguse peamine riigisisene allikas on seadus nr 97/1963 rahvusvahelise eraõiguse ja menetlusõiguse kohta (edaspidi „rahvusvahelise eraõiguse seadus“), mille kollisiooninorme käsitlevates paragrahvides 3–31 on kindlaks määratud konkreetsetes õigusvaldkondades (õigus- ja teovõime, õigustoimingute kehtivus, materiaalsoõigus, lepinguõigus, tööõigus, pärimisõigus ja perekonnaõigus) kohaldatav õigus. Rahvusvahelise eraõiguse

seadust kohaldatakse ainult juhul, kui vahetult kohaldatavas Euroopa Liidu õigusaktis või Slovaki Vabariigi suhtes siduvas rahvusvahelises lepingus (või täpsemalt selle lepingu rakendusseaduses) ei ole sätestatud teisiti. See tähendab, et kui allpool viidatakse rahvusvahelise eraõiguse seadusele, tuleb meeles pidada, et seda kohaldatakse ainult rahvusvahelise lepingu või liidu õigusakti puudumise korral.

Peale rahvusvahelise eraõiguse seaduse sisaldavad eraldiseisvaid kollisiooninorme ka muud õigusaktid, nagu:

– seadus nr 513/1991 (äriseadustik). Peale seaduse §-s 22 sätestatud kollisiooninormi sisaldab seaduse III peatükk rahvusvahelisi kaubanduskohustusi käsitlevaid erisätteid, mida kohaldatakse lisaks muudele sätetele rahvusvaheliste lepingute suhtes;

– seaduse nr 311/2001 (tööseadustik) § 241a lõige 7 (selle seaduse alusel määratakse kindlaks, kas tööandja on kontrolliv tööandja, kui viimase suhtes kohaldatakse muud õigust kui liikmesriigi õigus);

– kindlustusseaduse nr 8/2008 § 89 (kindlustuslepingute suhtes kohaldatav õigus);

– käskveksleid ja tšekke käsitleva seaduse nr 191/1950 (käskvekslite ja tšekkide seadus) erisätted käskvekslite suhtes kohaldatava rahvusvahelise õiguse kohta (§ 91 jj) ning tšekkide suhtes kohaldatava rahvusvahelise õiguse kohta (§ 69 jj).

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

a. ÜRO konventsioonid: 20. juuni 1956. aasta välisriigist ülalpidamise taotlemise konventsioon; Viini 24. aprilli 1963. aasta konsulaarsuhete konventsioon
b. Euroopa Nõukogu konventsioonid: 7. juuni 1968. aasta välisriikide õigusinfo Euroopa konventsioon; välisriikide õigusinfo Euroopa konventsiooni 15. märtsi 1978. aasta lisaprotokoll; 20. mai 1980. aasta laste hooldusõigust ja laste hooldusõiguse taastamist käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise Euroopa konventsioon

c. Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi konventsioonid: 1. märtsi 1954. aasta tsiviilkohtumenetluse konventsioon; 18. märtsi 1970. aasta tsiviil- ja kaubandusajades välisriigis tõendite kogumise konventsioon; 1. juuni 1970. aasta abielulahutuste ja lahusele tunnustamist käsitlev konventsioon; 2. oktoobri 1973. aasta ülalpidamiskohustusi käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon; 15. novembri 1965. aasta tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuvälise dokumentide välisriikides kättetoimetamise konventsioon; 25. oktoobri 1980. aasta rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslike küsimuste konventsioon; 29. mai 1993. aasta lastekaitset ning koostööd rahvusvahelise lapsendamise valdkonnas käsitlev konventsioon; 5. oktoobri 1961. aasta välisriigi avaliku dokumendi legaliseerimise nõude tühistamise konventsioon; 19. oktoobri 1996. aasta vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon; 25. oktoobri 1980. aasta rahvusvahelise õiguskaitse kättesaadavuse konventsioon

d. Kollisiooninormide ühtlustamise lepingud: 4. mai 1971. aasta liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon; 19. oktoobri 1996. aasta vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon

e. Vahetult kohaldatavate materiaalõigusnormide ühtlustamise lepingud: 11. aprilli 1980. aasta ÜRO konventsioon kaupade rahvusvahelise müügi lepingute kohta; New Yorgi 14. juuni 1974. aasta kaupade rahvusvahelise müügi aegumistähtaegu käsitlev konventsioon, mida on muudetud 11. aprilli 1980. aasta protokolliga

f. Vahekohtu käsitlevad lepingud: 10. juuni 1958. aasta välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon; 21. aprilli 1961. aasta rahvusvahelise kaubandusarbitraaži Euroopa konventsioon

g. Rahvusvahelised transpordilepingud: 19. mai 1965. aasta rahvusvahelise kaupade autoveo lepingu konventsioon; 9. mai 1980. aasta rahvusvahelise raudteeveo konventsioon, mida on muudetud 20. detsembri 1990. aasta protokolliga

h. Muud õiguslikult olulised rahvusvahelise eraõiguse konventsioonid: Haagi 15. juuli 1955. aasta rahvusvahelise eraõiguse konverentsi põhikirja 30. juuni 2005. aasta muudatused; Rahvusvahelise Eraõiguse Ühtlustamise Instituudi (UNIDROIT) 24. juuni 1995. aasta varastatud või ebaseaduslikult eksporditud kultuuriväärtuste konventsioon; 4. novembri 1999. aasta korruptsiooni tsiviilõiguslike aspektide konventsioon; 26. oktoobri 1973. aasta surnukehade üleandmise leping

i. Slovaki Vabariigi suhtes siduvad õiguslase koostöö konventsioonid: 18. veebruari 1965. aasta riikide ja teiste riikide kodanike vaheliste investeringuvaidluste lahendamise konventsioon; 31. oktoobril 1951. aastal vastu võetud Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi põhikiri (jõustunud 15. juulil 1955; muudetud 1. jaanuaril 2007); 26. septembri 1927. aasta välisriigi vahekohtu otsuste täitmise konventsioon; 24. septembri 1923. aasta vahekohtuklauslite protokoll; 26. mai 1972. aasta konventsioon, mis käsitleb majandus- ning teadus- ja tehnikaalasest koostööst tulenevate tsiviilõiguslike vaidluste lahendamist vahekohtumenetluses; 15. aprilli 1958. aasta ülalpidamiskohustusi käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon; 5. detsembri 1980. aasta teatud koostöövaldkondades tegutsevate valitsustevaheliste majandusorganisatsioonide õiguslikku seisundit, privileege ja immuuniteete käsitlev konventsioon

j. Autoriõigusi ja tööstusomandi õigusi käsitlevad lepingud (näited): Pariisi 20. märtsi 1883. aasta tööstusomandi kaitse konventsioon; Berni 9. septembri 1886. aasta kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon

Muud Slovaki Vabariigi suhtes siduvad konventsioonid on avaldatud Slovaki välis- ja Euroopa asjade ministeeriumi veebisaidil www.mzv.sk.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

1. 28. märtsi 1989. aasta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Ungari Rahvavabariigi vaheline leping õigusabi andmise ja õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades

2. 21. detsembri 1987. aasta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Poola Rahvavabariigi vaheline leping õigusabi andmise ja õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna-, töö- ja kriminaalasjades

3. 12. augusti 1982. aasta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vaheline leping õigusabi andmise ja õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades

4. 10. novembri 1961. aasta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Austria Vabariigi vaheline leping vastastikuste õigussuhete kohta tsiviilasjades ning dokumentide ja õigusteabe kohta ning selle lõpp-protokoll

5. 29. oktoobri 1992. aasta Slovaki Vabariigi ja Tšehhi Vabariigi vaheline leping kohtuasutustepoolse õigusabi ja teatavate õigussuhete korraldamise kohta tsiviil- ja kriminaalasjades

6. 20. jaanuari 1964. aasta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi vaheline leping õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Asjaomase õiguskorra kindlaksmääramine ja konkreetsele õigussuhtele kohaldamine on kohtu ülesanne, kes teeb seda omal algatusel, lähtudes põhimõttest, et õigusvaidluse pooled ei pea seda taotlema või tõendama, et konkreetne õigus on nende juhtumi suhtes kohaldatav. Seoses kohaldatavusega eristatakse Slovaki õiguses kohustuslikke ja mittekohustuslikke kollisiooninorme. Kohustuslikke kollisiooninorme peab kohus kohaldama olenemata poolte soovist või sellest, kas pooled on seda õigust kasutanud. Mittekohustuslikud kollisiooninormid (mida Slovaki õiguse kohaselt kohaldatakse tavaliselt lepingutele) on õigusnormid, mille võib poolte kokkuleppel kohaldamata jätta või mida võib muuta.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Slovaki rahvusvaheline eraõigus käsitleb oma kollisiooninormide kohast viidet viitena välisriigi õigussüsteemile tervikuna, sh selle kollisiooninormidele. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 35 on sätestatud üldpõhimõtte, et tagasisaadet ja edasiviidet (*renvoi*) aktsepteeritakse, kui see aitab kaasa asja mõistlikule ja õiglasele lahendamisele. Otsustades selle üle, kas tagasisaadet ja edasiviidet aktsepteerida või see tagasi lükata, võib kohus arvesse võtta ainult faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, mis võivad mõjutada kohaldatava õiguse valikut, kuid mitte asjaolusid, mis võivad mõjutada asja tegelikku sisulist lahendamist. Slovaki õiguse kohaselt tuleb tagasisaadet ja edasiviidet aktsepteerida üksikisikut, perekonnaõigust ja pärimisõigust käsitlevates asjades. Lepinguid käsitlevates asjades kasutatakse tagasisaadet ja edasiviidet ainult erandjuhul ning kohaldatava õiguse valikut käsitlevates asjades on see sõnaselgelt välistatud (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 9 lõige 2). Käskvekslite ja tšekkide seaduses on sätestatud erikord, mille kohaselt tuleb tagasisaadet ja edasiviidet aktsepteerida, ilma et kohus peaks uurima mõistliku ja õiglase lahendamise nõuet (käskvekslite ja tšekkide seaduse §-d 69 ja 91).

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Slovaki õigus ei sisalda ühendava teguri muutumise mõju käsitlevat üldreeglit. Kui Slovaki kollisiooninormis ei ole ühendava teguri hindamise seisukohast olulist hetke kindlaks määratud, tuleb Slovaki kohus selle teise ühendava teguri või kohtupraktika alusel. Üldiselt tähendab asjaomane aeg õigusliku olukorra tekkimise aega, st menetluse algatamise kuupäeva, olenevalt kohtuasja konkreetsetest asjaoludest.

Staatuse muutumine on tavaline vallasasja puhul. Asukoha alusel kohaldatava õiguse kriteeriumi muutumist käsitletakse rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 6, mis eristab vallasasja kui sellist (üldiselt) ja lepingu alusel veetavat vallasasja (teel olev asi). Vallasasja kui sellise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus asi asus asjaõiguse tekkimise või lõppemise aluseks oleva asjaolu ilmnemise ajal. Kohtupraktika on siiski kinnitanud, et muu õiguse alusel omandatud asjaõiguse sisu ja mõju (st ühes riigis omandatud õiguste ülekandmine teise riigi samaväärsesse õiguskategoriasse) tuleb hinnata vastavalt asja uue (praeguse) asukohariigi õigusele.

Veetava asjaga (kui vedu ei ole veel lõppenud) seotud juhtudel on ühendavaks teguriks asja lähetamisriigi õigus. Vallasasja puhul võib ühendava teguri muutumise küsimus tekkida ka seoses igamisega. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 8 on konkreetselt sel eesmärgil sätestatud, et igamise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus asi asus igamistähataja alguses. Vallasasja igamise teel omandaja võib siiski tugineda selle riigi õigusele, kus igamine toimus, kui selle õiguse kohaselt olid kõik igamise tingimused täidetud alates ajast, mil asi asus selles riigis. Kui asi on viidud üksteise järel rohkem kui ühe riigi territooriumile, hinnatakse tingimusi kas selle riigi õiguse alusel, kus asi asus igamistähataja alguses, või selle riigi õiguse alusel, kus asi asus pidevalt kogu igamise seisukohast olulise ajavahemiku jooksul.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Imperatiivsed sätted ja avaliku korra kaitse klausel

Imperatiivsete sätete ja avaliku korra kaitse klausli põhimõtteline erinevus seisneb nende mõjus: imperatiivsed sätted on ofensiivsed (olenemata välisriigi õiguse sisust), avaliku korra kaitse klausel seevastu on defensiivne (kasutatakse ainult siis, kui välisriigi õigusakti kohaldamine ohustaks deklareeritud huve). Avaliku korra kaitse klausel ei kaitse kõiki Slovaki õiguse kohustuslikke sätteid, vaid ainult neid, mida peetakse põhimõttelisteks (näiteks monogaamse abielu põhimõtte).

Imperatiivsed sätted on riigisiseseid õigusnormid, millest ei või kõrvale kalduda – neid tuleb kohaldada igas olukorras olenemata sellest, milline õigus on vastavalt kollisiooninormidele konkreetsele õigussuhtele kohaldatav. Üldiselt on need avalik-õiguslikud, kuid võivad olla ka eraõiguslikud, kui nende eesmärk on kaitsta konkreetset olulist huvi. Seda, kas konkreetne õigusnorm on imperatiivne, otsustab kohus. Imperatiivsed sätted ei ole õiguses selgelt sätestatud; need on tavaliselt seotud tarbijaõigusega ja mõnes valdkonnas tööõigusega (näiteks tervise- ja ohutuseeskirjad, tööaeg jne). Perekonnaõiguses on imperatiivsed sätted näiteks kriminaalseadustiku sätted, mis käsitlevad perekonna- ja noortevastaseid kuritegusid.

Avaliku korra kaitse klausel on sätestatud rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 36, mille kohaselt ei saa välisriigi õigusnormi kohaldada, kui see oleks vastuolus Slovaki Vabariigi sotsiaal- ja riigisüsteemi põhimõtetega ning Slovaki Vabariigi seadustega, mis kuuluvad kohaldamisele tingimusteta ja poolte tahtest sõltumata. See hõlmab eelkõige põhiseaduse norme, mis sätestavad õiguse õiglasele kohtumenetlusele, seaduse ees võrdsuse põhimõtte ning soo, rassi, nahavärvi, usu, rahvuse jms alusel diskrimineerimise keelu. Kõnealuse seaduse kohaselt tuleb avaliku korra kaitse klauslit kohaldada mõeldukalt ning seda tehes ei või kohus uurida või hinnata välisriigi õigusnorme, vaid ainult nende võimalikku mõju Slovaki Vabariigi avalikule korrale.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Slovaki Vabariik on üks neist riikidest, kes käsitleb õigusnormi seadusena, mitte tõendamist vajava asjaoluna. Seetõttu selgitab kohus õigusnormid välja omal algatusel. Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 53 võtab kohus välisriigi õiguse väljaselgitamiseks kõik vajalikud meetmed, sh selgitab välisriigi õiguse sisu välja enda ressursse kasutades, pöördudes üldiselt kättesaadavate allikate poole, kohustades menetluse pooli andma teavet või küsides teavet justiitsministeeriumilt (kes on kohustatud päringule vastama). See tähendab, et kohtunik võib tugineda enda teadmiste välisriigi õiguse sisust või teha selle kindlaks rahvusvahelise eraõiguse ekspertide, menetluse poolte või isegi internetotsingu abil. Kui välisriigi õiguse sisu ei ole mõistliku aja jooksul võimalik kindlaks teha või on see seotud suurte takistustega või osutub võimatuks, kohaldatakse Slovaki õigust. Kui välisriigi õiguse sisu kindlakstegemisel tekivad kahtlused, on kohtul õigus küsida abi justiitsministeeriumilt.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Lepingulised kohustused

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse kohaldamisalasse kuuluvad ainult eraõiguslikud lepingud, st rahvusvahelised tsiviilõiguslikud, kaubandus-, perekonna- ja töö- ning muud sarnased lepingud. Kooskõlas lepingupoolte sõltumatu tahte põhimõttega eelistatakse rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 9 kohaselt varaliste suhetega seoses selgelt lepingupoolte valitud õigust (see võimaldab kohaldatavat õigust valida ka töölepingute valdkonnas). Õiguse valimine on piiratud ainult tarbijalepingute puhul – juhul kui valitud õigus ei taga tarbija piisavat kaitset, kohaldatakse tarbijalepingule õigussüsteemi, mis tagab tarbija soodsama kohtlemise (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 9 lõige 3 ja § 10 lõige 4). Kui pooled ei ole kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse selle riigi õigust, mis tagab seda liiki lepingute puhul mõistliku lahenduse. Kooskõlas mõistliku lahenduse põhimõttega on rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 10 lõigetes 2 ja 3 toodud näited selle kohta, millist õigust tavaliselt konkreetsel liiki lepingutele kohaldatakse: näiteks ostulepingutele kohaldatakse müüja registreeritud asukoha riigi õigust. Lepinguliste kohustuste puhul reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seadus ka lepinguliste suhete materiaalsooõiguslikke tagajärgi (§ 12), aegumistähtaegu ja tasaarvestamist (§ 13) ja ühepoolsete õigustoimingute korda (§ 14), olenemata sellest, kas need puudutavad nimetatud üksust või mitte (sellisel juhul on ühendavaks teguriks võlgniku alaline elu- või asukoht).

Käskveksleid ja tšekke käsitleva rahvusvahelise õigusega seotud lepingulisi kohustusi reguleerib konkreetselt käskvekslite ja tšekkide seadus (§ 69 jj ning § 91 jj).

Õigustoimingud

Õigustoimingute kehtivuse, tühisuse tagajärgede ja õigustoimingu vormi suhtes kohaldatavat õigust reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 4. Õigustoimingu mõju suhtes kohaldatavat õigust kohaldatakse ka selle kehtivuse ja tühisuse suhtes. Konkreetse õigustoimingu suhtes kohaldatava õiguse määrab asjaomane kollisiooninorm. Õigustoimingu kehtivuse ja selle tühisuse tagajärgede suhtes ei kohaldata sama õigust kui selle mõju suhtes kahel juhul: kui seadus sätestab teisiti või kui see on asja mõistliku lahendamise seisukohast oluline. Õigustoimingu vormiliseks kehtivuseks piisab, kui õigustoiming on kooskõlas selle riigi õigusega, kus õigustoiming tehti või tehakse. Seega ei ole tarvis järgida kohtu valitud õiguses sätestatud vorminõudeid, nagu seda tuleb

teha õigustoimingu kehtivuse puhul. Seda täiendavat kollisiooninormi ei saa siiski kasutada, kui lepingule kohaldatav kohtu poolt valitud õigus näeb lepingu kehtivuse tingimusena ette, et leping peab olema sõlmitud kirjalikult.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Peamine lepinguväliseid kohustusi reguleeriv siseriiklik kollisiooninorm on rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 15, mille kohaselt kohaldatakse üldkohaldatavate õigusnormide kohase kohustuse rikkumisest tuleneva kahju (lepinguvälise kahju) hüvitamise nõuete suhtes või juhul, kui seaduse kohaselt tuleb kahju hüvitada, olenemata sellest, kas tegu oli õigusvastane või mitte (vastutus tagajärgede eest), selle riigi õigust, kus kahju tekkis või kus toimus sündmus, mis annab õiguse kahju hüvitamisele. Käsundita asjaajamise, alusetu rikastumise jne ühendavad tegurid tulenevad *mutatis mutandis* rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-st 15 ja muudest sätetest.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Üldised kollisiooninormid, st need, mis määravad kindlaks füüsilise isiku õigusvõime suhtes kohaldatava õiguse, on sätestatud rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 3, mille kohaselt kohaldatakse isiku õigus- ja teovõime suhtes selle riigi õigust, mille kodanik isik on. Kui Slovaki Vabariigis teeb õigustoimingu välisriigi kodanik, kellel puudub oma kodakondsusriigi õiguse kohaselt õigus- ja teovõime, piisab, kui ta on seoses kõnealuse toiminguga õigus- ja teovõimeline Slovaki õiguse kohaselt. Muude riikide, sh välismaalase päritoluriigi õiguse kohaselt ei tarvitse nimetatud õigustoiming siiski olla kehtiv. Slovaki õiguse kohaselt tekib füüsilise isiku õigus- ja teovõime sünnihetkel (iga elusana sündinud laps on õigusvõimeline) ja lõppeb tema surmaga (kui kohus on isiku surnuks kuulutanud). Täielik õigus- ja teovõime on 18-aastaseks saanud isikul või omandatakse abiellumisel (lubatud alates 16 aasta vanusest). Menetlusteovõime eelduseks on täielik õigus- ja teovõime, kuigi seadus võib anda menetlusteovõime isikule, kellel seda muul juhul ei ole, näiteks 16-aastaseks saanud alaealisele lapsevanemale lapsendamismenetluses. Alaealised on õigus- ja teovõimelised ainult seoses toimingutega, mis oma olemuselt vastavad nende intellektuaalsele ja vaimsele küpsusele. Lisaks vanusepiirangule peab täielikult õigus- ja teovõimeline isik olema ka vaimselt terve. Ainult kohus võib tunnistada isiku õigus- ja teovõimetuks või tema õigus- ja teovõimet piirata.

Konkreetsed riigisisised kollisiooninormid reguleerivad abieluvõimet (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 19; vt punkt 3.5), testamendi koostamise ja tühistamise võimet (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 18; vt punkt 3.7) ja välismaalaste menetlusteovõimet (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 49). Juriidiliste isikute õigus- ja teovõimet reguleerivad Slovaki õiguse kollisiooninormid sisalduvad äriseadustiku §-s 22, mille kohaselt kohaldatakse juriidilise isiku staatuse suhtes asutamispõhimõtet ja talle kohaldatava õiguse kohaselt antud õigus- ja teovõime ulatus kehtib ka Slovaki õiguse kohaselt. Isiku võimet võtta kohustusi seoses käskvekslite või tšekkidega hinnatakse vastavalt käskvekslite ja tšekkide seadusele, mille kohaselt on isiku suhtes siduv tema kodakondsusriigi õigus.

Perekonnaseisu puhul ei kasutata Slovaki õiguses ühendava tegurina elukohta, mis ei kattu Slovaki Vabariigis mõistega „alaline elukoht“ (Slovaki Vabariigi rahvastikuregistris registreeritud elukoht). Isiku õigust nimele hõlmab analoogia alusel isiku staatus, mille suhtes kohaldatakse asjaomase isiku õigus- ja teovõimele ning menetlusteovõimele kohaldatavat õigust.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Riigisisese õiguse kohaselt on lapse ema lapse sünnitanud naine. Emaduse vaieldavuse korral teeb kohus otsuse sünniga seotud asjaoludele tuginedes. Isadus tuvastatakse kolme ümberlõkatava eelduse alusel, mis on sätestatud seaduses nr 36/2005 perekonna kohta (perekonnaseadus): i) abielu kestus; ii) vanemate poolt perekonnaseisumärgi esitatud lapse omaksvõtu avaldus ja iii) lapse ema ja väidetava isa vahelise seksuaalvahekorra toimumise aeg. Rahvusvahelise eraõiguse seadus sisaldab kollisiooninorme, mis käsitlevad põlvnemise tuvastamist (tunnustamist või vaidlustamist), mis on seotud lapse sünni ajaga. Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 23 kohaldatakse sel puhul lapse sünnijärgse kodakondsusriigi õigust. Seda õigust kohaldatakse eelkõige siis, kui tehakse kindlaks, kelle suhtes põlvnemise tuvastamist taotletakse, millises vormis avaldus tuleb teha ning kas eostatud lapse põlvnemist on võimalik tunnustada. Kui laps omandab sündides mitu kodakondsust või on kodakondsuseta, kohaldatakse rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 33. Kui laps on Slovaki Vabariigi kodanik, kuid sündis ja elab välisriigis, kohaldatakse lapse alalise elukoha riigi õigust. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 23 lõikes 3 on sätestatud, et kui laps (olenemata kodakondsusest) elab (st tema alaline elukoht on) põlvnemise tuvastamise ajal Slovaki Vabariigis, võidakse põlvnemine tuvastada vastavalt Slovaki õigusele, kui see on lapse huvides. Teise võimalusena lubab see säte hinnata tunnustuse kehtivust vastavalt selle riigi õigusele, kus põlvnemist tunnustati, mitte vastavalt lapse kodakondsusriigi õigusele tema sünni hetkel. Et põlvnemise tunnustamine oleks kehtiv, piisab siiski sellest, kui põlvnemise tunnustamine toimuks kooskõlas selle riigi õigusega, kus põlvnemist tunnustatakse.

3.4.2 Adopteerimine

Slovaki perekonnaseaduse kohaselt tekib lapsendamisel lapsendatava ja lapsendaja (ja tema sugulaste) vahel suhe, mis on õiguslikult identne bioloogilise perega. Lapsendamisohtu võib teha ainult kohus lapsendaja taotlusel, kes ei pea olema Slovaki kodanik, kuid peab olema kantud lapsendamistunnistusele kooskõlas seadusega nr 305/2005 laste sotsiaal- ja õiguskaitse ning sotsiaaleestkoste kohta. Lapsendada saab ainult alla 18-aastaseid lapsi. Kehtivate õigusaktide kohaselt võivad lapse üheskoos lapsendada ainult abikaasad (või lapse ühe vanema abikaasa või vanema või kasuvanema lesk). Erandjuhtudel võib lapsendada ka vallaline isik. Alaealise välisriiki lapsendamiseks on vajalik Slovaki töö-, sotsiaal- ja perekonnaministeeriumi või nimetatud ministeeriumi määratud ametiasutuse nõusolek. Lapsendamise võib tühistada kohtuotsusega kuue kuu jooksul pärast lapsendamisohtu jõustumist.

Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 26 kohaldatakse lapsendamise suhtes lapsendaja kodakondsusriigi õigust. Kui lapsendajad on eri riikide kodanikud, kohaldatakse nende ühise alalise elukoha riigi õigust. Kui abikaasad ühine alaline elukoht puudub, kohaldatakse lapsendamise suhtes selle riigi õigust, millega nad on kõige tihedamalt seotud. Slovaki õigust võib kohaldada, kui välisriigi õigus lapsendamist ei luba või lubab ainult eriti rangetel tingimustel ja lapsendajad või vähemalt üks lapsendajatest on elanud Slovaki Vabariigis pikemat aega (pretsedendiõiguse kohaselt vähemalt aasta). Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 26a kohaldatakse lapse lapsendamiseelse hooldusele paigutamise (mis Slovaki õiguse kohaselt eelneb lapsendamisele) suhtes lapse alalise elukohariigi õigust. Selle hindamisel, kas lapsendamiseks on vajalik lapse nõusolek või muude isikute või asutuste luba, kohaldatakse lapsendatava kodakondsusriigi õigust (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 27). Sama sätet kohaldatakse ka lapsendamistega sarnastel juhtudel, näiteks väljaspool seaduslikku abielu sündinud lapse legitimeerimiseks tunnustamisel (mis ei ole Slovaki õiguse alusel võimalik).

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Slovaki õiguse kohaselt võivad abielu sõlmida ainult vaimselt terved mees ja naine; nad ei tohi abielu sõlmides juba abielus olla. Seadus keelab abielu üleneja sugulase ja alaneja sugulasega ning õdede-vendade vahelise abielu ning abielu alaealisega (kohus võib anda abiellumise loa 16-aastastele ja vanematele alaealistele ainult erandkorras). See vanusepiirang on Slovaki õiguse imperatiivne säte. Slovaki seaduste kohaselt sõlmitakse abielu mõlema poole ühise avalduse alusel perekonnaseisumärgi või kirikus.

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-de 19 ja 20 kohaselt kohaldatakse abieluvõime ja abielu kehtivuse eelduste suhtes selle riigi õigust, mille kodanik isik on. Abielu vorminõuete suhtes kohaldatakse abielu sõlmimise riigi õigust. Vastupidi üldistele kollisiooninormidele (rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-d 3 ja 4) on Slovaki õiguse täiendav kohaldamine välisriigis. Mis puudutab abielu sõlmimise vorminõudeid, siis kuna kohaldatav õigus on abielu sõlmimise riigi õigus, kohaldatakse seda õigust ka selliste küsimuste puhul nagu abieluga nõustumise viis, tunnistajate arv, abielu sõlmimiseks pädev asutus, abielu sõlmimine isikliku kohalviibimiseta jne. See kriteerium ei kehti konsulaarasutustes sõlmitud abielude puhul. Slovaki kodaniku abiellumist välisriigis, kui abielu

sõlmitakse välisriigi ametiasutuses, mitte selleks volitatud Slovaki Vabariigi asutuses, reguleerib konkreetselt rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 20a, mille kohaselt on selline abielu Slovaki Vabariigis kehtiv, kui see on kehtiv riigis, mille ametiasutuses abielu sõlmiti, ja vastavalt Slovaki materiaaõigusele puuduvad abielu sõlmimist takistavad asjaolud.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Slovaki õigus ei sisalda muud kooseluvormi kui abielu käsitlevaid sätteid. Õigusteoorias tunnustatakse mehe ja naise kooselu, st kooselu, kus mees ja naine ei ole abielus, kuid elavad püsivalt koos. Selline kooselu on siiski *de facto* liit, millel puudub õiguslik tähendus. Slovaki õiguses ei ole ka samasooliste isikute (registreeritud) partnerlust või (õiguslikku) lahuselu ette nähtud.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Siseriikliku materiaaõiguse kohaselt on lahutus elavate abikaasade abielu kohtulik lõpetamine. Alaealise lapse vanemate lahutuse korral peab kohus otsustama ka vanemlike õiguste ja kohustuste täitmise üle. Slovaki õigusaktide kohaselt on lubatud ka ühine hooldusõigus.

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 22 on sätestatud kollisiooninormid, mida kohaldatakse abielulahutusele abielu kehtetuks või mitte kunagi sõlmituks tunnustamise teel. Seetõttu kohaldatakse neid kollisiooninorme peamiselt elavate abikaasade abielu lahutamisele. Abielulahutuse suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud abikaasad lahutusprotsessi algatamise ajal on. Nii nagu abikaasade isiklike ja varaliste suhete puhul, on ka lahutuse korral kriteeriumiks nende kodakondsus teatud ajal, st abielulahutusprotsessi algatamise ajal (seega ei oma abikaasade algne kodakondsus või kodakondsuse muutumine tähtsust). Kui abikaasadel on abielulahutusprotsessi algatamise ajal erinev kodakondsus, siis ei saa kodakondsuse kriteeriumi kasutada ja kohaldatakse Slovaki õigust. Kui kohaldatava (välisriigi) õiguse kohaselt ei ole abielulahutus lubatud või on see lubatud ainult eriti rangetel tingimustel, kuid abikaasad või vähemalt üks neist on elanud Slovaki Vabariigis pikemat aega, kohaldatakse Slovaki õigust. Kuna selline võimalus on ainult isikutel, kellel on nõuetekohane seos Slovaki Vabariigiga, on kohtupraktikas välja kujunenud reegel, et sellised isikud peavad olema elanud Slovaki Vabariigis vähemalt ühe aasta.

Seoses abikaasade kodakondsusriigi õigusega on rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 22 lõikes 3 sätestatud ühendavad tegurid, mille alusel hinnatakse abielu kehtivust ja seda, kas tegemist on abieluga või mitte, vastuolus rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-dega 19 ja 20, mis reguleerivad abieluvõimet, abielu kehtivust ja abielu vorminõudeid. Kohtupraktika kohaselt kohaldatakse rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 19 ja 20 siis, kui abielu sõlmimise võimalust (abieluvõimet ja vorminõudeid) hinnatakse enne abielu sõlmimist, samal ajal kui rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 22 lõiget 3 kohaldatakse siis, kui abielu kehtivust hinnatakse tagasiulatuvalt või hinnatakse, kas abielu on olemas või mitte. Kohtupraktika on ka kinnitanud, et vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 22 lõikele 3 on kohaldatav õigus selle riigi õigus, mille kodanikud abikaasad olid abielu sõlmimise ajal.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Slovaki õiguses on sätestatud kuus peamist liiki ülalpidamiskohustust: vanemate ülalpidamiskohustus laste suhtes (seda peetakse kõige olulisemaks), laste ülalpidamiskohustus vanemate suhtes, muude sugulaste vaheline ülalpidamiskohustus, abikaasadevaheline ülalpidamiskohustus, lahutatud abikaasa ülalpidamise kohustus ja vallalise üksikema teatud kulude hüvitamine. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 24a sisalduvad kollisiooninormid käsitlevad ainult vanemate ülalpidamiskohustust laste suhtes ning hõlmavad kõiki selle ülalpidamiskohustuse liike, v.a lapse ema nõuded lapse isa vastu (sellisel juhul kohaldatakse vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 25 ema kodakondsusriigi õigust), olenemata sellest, kas ülalpidamise saaja on täis- või alaealine. Neile suhetele kohaldatakse ülalpidamise saaja elukohariigi õigust või alaealise lapse puhul lapse alalise elukohariigi õigust. Enamasti teeb Slovaki kohus otsuse vastavalt selle riigi õigusele, kus menetlus algatati. Muude ülalpidamiskohustuste (näiteks abikaasadevaheline ülalpidamiskohustus) suhtes kohaldatakse ülalpidamise saaja elukohariigi õigust.

Lapse alaline elukoht on peamine ühendav tegur, mida kohaldatakse vanema ja lapse vahelistele suhetele. Kohus võtab ainult erandjuhtudel ka arvesse mõne muu riigi õigust, millel on kohtuasjaga oluline seos.

3.6 Abieluvara

Abikaasade varasuhteid käsitlevas rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 21 sätestatud kollisiooninormide kohaselt on ühendavaks teguriks abikaasade kodakondsus. Seda saab siiski järjepidevalt kohaldada ainult siis, kui abikaasad on sama riigi kodanikud. Muudel juhtudel kohaldatakse Slovaki õigust. Rahvusvahelise eraõiguse seaduses ei käsitleta olukordi, kus ühendav tegur on muutunud (abikaasade ühise kodakondsuse muutumine). Kohtupraktikas on siiski välja kujunenud, et kohaldatav õigus määratakse kindlaks vastavalt sellele, millal õiguslikult oluline sündmus aset leidis. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 21 lõikega 2 välistatakse võimalikud konfliktid, sätestades, et iga kokkulepitud abieluvararežiimi (näiteks ühisvara vähendamise kokkulepped, abielulepingud jne) tuleb hinnata vastavalt selle riigi õigusele, mida kohaldatakse abikaasade abieluvararežiimile kokkuleppe sõlmimise ajal. Seda kollisiooninormi ei kohaldata eraldi, vaid ainult koos teise kollisiooninormiga.

Slovaki materiaaõiguses on sätestatud konkreetne abieluvararežiim: abikaasade ühisvara, mis tekib abielu sõlmimisel ja lõppeb abielu lõppemisel. Ühisvara mahtu saab abikaasade vastastikusel kokkuleppel kohtuotsusega hiljem vähendada või suurendada või muul viisil muuta (sh lõpetamine või taastamine). Slovaki õiguses ei ole abielueelse varalepingu sõlmimist ette nähtud.

3.7 Testamendid ja pärimine

Kollisiooninormide kohaselt põhineb pärimine ainult ühel ühendaval teguril: rahvusvahelise eraõiguse seaduses sätestatud üldise kollisiooninormi kohaselt kohaldatakse pärimisele selle riigi õigust, mille kodanik testator oma surma ajal oli (§ 17). See on ainus pärimisega seoses rakendatav ühendav tegur, olenemata sellest, kas tegemist on materiaalse või immateriaalse varaga. Kui testator oli oma surma ajal kahe või enama riigi kodanik või kodakondsuseta isik, määratakse asjaomane kodakondsus kindlaks vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 33.

Testamendi koostamise või tühistamise võime ning testamendi ja tahteavalduse nõuetele mittevastavuse tagajärgede puhul on määrav testatori tahteavalduse tegemise aegne kodakondsus. See tähendab, et kui testatori kodakondsus muutus pärast tahteavalduse tegemist, ei mõjuta see testamendi või selle tühistamise kehtivust. Seega on rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 18 puhul tegemist erisättega, mis on seotud selle seaduse § 3 lõikega 2, kus on sätestatud, et kui välisriigi kodanik teeb õigustoimingut Slovaki Vabariigis, piisab, kui ta on selleks Slovaki õiguse kohaselt õigus- ja teovõimeline. Õigus, mida kohaldatakse vastavalt testatori kodakondsusele tahteavalduse tegemise ajal, on kohaldatav ka selle kindlaksmääramisel, kuidas testatori surma korral tema vara testamendiga pärandatakse. Testamendi vormi ja testamendi tühistamise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanik testator testamendi tegemise ajal oli. Piisab siiski, kui testament vastab selle riigi õigusele, kus see koostati (§ 18). Seda täiendavat kollisiooninormi kohaldatakse siis, kui testator ei järginud testamendi tegemisel vorminõudeid, mis kehtisid testamendile tema kodakondsusriigis testamendi koostamise ajal. See tähendab, et kui testator ei järgi testamendi vorminõudeid, mis kehtivad testamendile tema kodakondsusriigis testamendi koostamise ajal, kuid järgib testamendi koostamise riigis kehtivaid vorminõudeid, peetakse testamenti kehtivaks.

Slovaki materiaaõiguse kohaselt saab vara pärida vastavalt seadusele, testamendile või mõlemale. Seaduse järgi on pärijate ring neljaastmeline vastavalt pärimise järjekorrale ning esimestena päriavad esimese järjekorra pärijad ja pärast neid järgmiste järjekordade pärijad. Esimesse rühma kuuluvad testatori lapsed ja abikaasa; järgmistesse rühmadesse muud sugulased ja pärandajaga enne tema surma samas leibkonnas elanud või ühise majapidamise eest hoolitsenud isikud või pärandaja ülalpidamisel olnud isikud. Testamendiga pärandamise puhul nähakse seadusega ette, et testament peab vastama seaduses kehtestatud tingimustele, st olema koostatud testatori oma käega või notariaalselt tõestatud vormis. Testamendi tegemise miinimumvanus on 15 aastat. Testamendiga vara pärandamisele on kehtestatud piirangud – alaealsed alanejad sugulased päriavad vähemalt seadusega kehtestatud pärandvara

osa ning täisealised alanejad sugulased vähemalt poole seadusega kehtestatud pärandvara osast. Slovaki õiguses on ette nähtud pärandist loobumine (loobuda saab ainult kogu varast ja kõigist kohustustest korraga), pärimiskõlbmatuse (vastavalt seadusele), alanejate sugulaste pärandist ilmajätmine (pärandaja koostatud pärandist ilmajätmise dokumendi alusel) ja omanikuta vara riigi omandisse kandmine (pärijate puudumise korral läheb pärandvara üle riigile), kuid ei ole ette nähtud ühistestamenti, pärimislepingut ja *donatio causa mortis*'t (kinge surma puhuks).

3.8 Kinnisvara

Slovaki õiguse kohaselt on kinnisvaramaatükk või maaga püsivalt ühendatud ehitise (tsiviilseadustiku § 119).

Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seadusele on asjaõiguste puhul ühendavaks teguriks asja asukohariigi õigus (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 5, mida kohaldatakse ka vallasasjale, kui see ei kuulu §-de 6 ja 8 kohaldamisalasse; vt punkt 2.3). Rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 7 aga on selle reegli suhtes ülimalislik, sätestades, et tuleb arvesse võtta avalikke registreid sissekandeid, millega tekivad, muutuvad või lõppevad asjaõigused, mis on seotud kinnisasjaga, mis asub muus kui selles riigis, mille õigus on kohaldatav selle kinnisasjaga seotud asjaõiguste tekkimisele, muutmisele ja lõppemisele. Sellisel juhul kohaldatakse asja asukohariigis kehtivaid avalikke registreid käsitlevaid õigusakte.

Slovaki õiguse kohaselt on avalik register maa- ja ehitusregister (kataster) (seadus nr 162/1995 maa- ja ehitusregistri kohta), kuid kinnisvaraga seotud andmed on registreeritud ka maaregistris, raudteeregistris, kaevandusregistris ja veeteede registris.

3.9 Maksejõuetus

Rahvusvaheliste pankrotimenetluste suhtes, millega on seotud Euroopa Liidu või Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigid, kohaldatakse seadust nr 7/2005 maksejõuetuse ja ümberkorraldamise kohta (pankrotiseadustik), v.a juhul, kui nõukogu määruses (EÜ) nr 1346/2000 on sätestatud teisiti.

Pankrotiseadustikus on sätestatud, et kui pankrotis võlgniku võlalausaldajate nõuete rahuldamist käsitlev rahvusvaheline leping ei ole Slovaki Vabariigi suhtes siduv, kohaldatakse pankrotiseadustikus ette nähtud menetlustes välisriigi kohtu otsuste tunnustamisel vastastikkuse põhimõtet. Slovaki kohtu poolt väljakuulutatud maksejõuetus kehtib ka välisriigi territooriumil asuvate varade suhtes, kui see on kõnealuse välisriigi õiguse kohaselt lubatud.

Rahvusvahelise eraõiguse seadus sisaldab kollisiooninorme, mida kohaldatakse *mutatis mutandis* pankroti suhtes, nimelt § 5 (ühendavaks teguriks on vallas- või kinnisasja asukoht), § 7 (avalikes registrites registreerimisel on ühendavaks teguriks asja asukoht) ja kohustusi käsitlevad sätted (§ 9 jj).

Viimati uuendatud: 22/04/2022

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Rootsi

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Rahvusvahelist eraõigust reguleeritakse nüüd suures ulatuses ELi õigusaktidega. Rootsi selle valdkonna riigisiseseid õigusnormid on sätestatud seadustes ja kohtupraktikaga. Õigusaktidega on suures osas üle võetud rahvusvahelised konventsioonid, milles Rootsi on osaline. Peamised õigusnormid on siinkohal järgmised.

Abielu ja lapsed:

- abielu ja eestkostega seotud teatud rahvusvahelisi õigussuhteid käsitleva seaduse (1904:26, lk 1) (*lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap*) (edaspidi „IÄL“) 3. peatüki paragrahvid 4 ja 6;
- abielu, lapsendamise ja eestkostega seotud teatud rahvusvahelisi õigussuhteid käsitleva määruse (1931:429) (*förordningen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap*) (edaspidi „NÄF“) paragrahvid 9, 12 ja 13;
- lapsendamise seotud rahvusvahelisi õigussuhteid käsitleva seaduse (2018:1289) (*lagen om adoption i internationella situationer*) paragrahv 3;
- isadusega seotud rahvusvahelisi küsimusi käsitleva seaduse (1985:367) (*lagen om internationella faderskapsfrågor*) (edaspidi „IFL“) paragrahvid 2, 3, 3a, 5, 5a, 6 ja 6a;
- nõukogu 24. juuni 2016. aasta määrus (EL) 2016/1103, millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas abieluvararežiime käsitlevates asjades;
- nõukogu 24. juuni 2016. aasta määrus (EL) 2016/1104, millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades;
- abikaasade ja elukaaslaste varaliste suhetega seotud rahvusvahelisi küsimusi käsitlev seadus (2019:234) (*lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer*);
- 1996. aasta Haagi konventsiooni käsitleva seaduse (2012:318) (*lagen om 1996 års Haagkonvention*) paragrahv 1 ning vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsiooni (edaspidi „1996. aasta Haagi konventsioon“) artiklid 15–22;
- nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 4/2009 (kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (edaspidi „ülalpidamist käsitlev määrus“) artikkel 15 ning ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev 2007. aasta Haagi protokoll.

Pärimine:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määruse (EL) nr 650/2012 (mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist) artiklid 20–38.

Lepingud ja ost-müük:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (edaspidi „Rooma I määrus“);
- käskveksleid käsitleva seaduse (1932:130) (*växellagen*) paragrahvid 79–87;
- tšekke käsitleva seaduse (1932:131) (*checklagen*) paragrahvid 58–65;
- kaupade müügi suhtes kohaldatavat õigust käsitlev seadus (1964:528) (*lagen om tillämplig lag beträffande köp av lösa saker*) (edaspidi „IKL“);
- töökohal ühist otsusetegemist käsitleva seaduse (1976:580) (*lagen om medbestämmande i arbetslivet*) (edaspidi „MBL“) paragrahvid 25a, 31a ja 42a;
- teatavate kindlustuslepingute suhtes kohaldatavat õigust käsitlev seadus (1993:645) (*lagen om tillämplig lag för vissa försäkringsavtal*);
- kaubandusliku meresõidu seadustiku (1994:1009) (*sjölagen*) 13. peatüki paragrahv 4 ja 14. peatüki paragrahv 2;
- tarbijalepinguid käsitleva seaduse (1994:1512) (*lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden*) paragrahv 14;
- tarbijate kaitset seoses puhkuseosakute ja pikaajaliste puhkusetoodetega käsitleva seaduse (2011:914) (*lagen om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt*) 1. peatüki paragrahv 4;

- kauglepinguid ja väljaspool äriruume sõlmitavaid lepinguid käsitleva seaduse (2005:59) (*lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler*) 3. peatüki paragrahv 14;

- tarbijamüügi seaduse (1990:932) (*konsumentköplagen*) paragrahv 48.

Kahju hüvitamine:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (edaspidi „Rooma II määrus“);

- liiklusõnnetusega tekitatud kahju käsitleva seaduse (1975:1410) (*trafikskadelagen*) paragrahvid 8, 14 ja 38;

- 9. veebruaril 1972. aastal Rootsi ja Norra vahel sõlmitud põhjapõtrade karjatamise konventsiooni käsitleva seaduse (1972:114) (*lagen med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning*) paragrahv 1;

- 19. veebruaril 1974. aastal Taani, Soome, Norra ja Rootsi vahel sõlmitud keskkonnakaitsekonventsiooni käsitleva seaduse (1974:268) (*lagen med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige*) paragrahv 1.

Maksejõuetusalane õigus:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määrus (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (edaspidi „2015. aasta maksejõuetuse määrus“);

- Taanis, Soomes, Islandil või Norras asuva kinnisvaraga seotud pankrotijuhumeid reguleerivaid norme kehtestava seaduse (1934:67) (*lag med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge*) paragrahvid 1, 3 ja 5–8;

- Taanis, Soomes, Islandil või Norras esinevate pankrotijuhumite mõju käsitleva seaduse (1934:68) (*lag om verkan av konkurs, som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge*) paragrahvid 1, 4–9 ja 13;

- teises Põhjamaade riigis asuva varaga seotud pankroti käsitleva seaduse (1981:6) (*lag om konkurs som omfattar egendom i annat nordiskt land*) paragrahvid 1, 3–8 ja 12;

- teises Põhjamaade riigis ilmnenu pankroti mõju käsitleva seaduse (1981:7) (*lag om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land*) paragrahvid 1, 4–9, 13 ja 14.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Rootsi on ühinenud järgmiste mitmepoolsete konventsioonidega, millega sätestatakse kohaldatavat õigust käsitlevad normid. Kuna Rootsi rakendab rahvusvaheliste lepingute suhtes dualistlikku lähenemisviisi, on need mitmepoolsed konventsioonid ka Rootsi siseriikliku õigusesse üle võetud. Vt eespool esitatud teavet.

Rahvasteliit

- 1930. aasta konventsioon käskvekslite ja lihtvekslitega seotud kollisiooninormide kohta;

- 1931. aasta konventsioon tšekkidega seotud kollisiooninormide kohta.

Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverents

- 1955. aasta konventsioon kaupade rahvusvahelise müügi suhtes kohaldatava õiguse kohta;

- 1961. aasta konventsioon testamendi vormiga seotud kollisiooninormide kohta;

- vanemliiku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev 1996. aasta konventsioon;

- ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev 2007. aasta Haagi protokoll.

Euroopa Liit

- *Lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse 1980. aasta konventsioon (17. detsembril 2009 või pärast seda sõlmitud lepingute jaoks asendati konventsioon Rooma I määrusega).*

Põhjamaade konventsioonid

- Taani, Soome, Islandi, Norra ja Rootsi vahel sõlmitud 1931. aasta konventsioon, milles sätestatakse abielu, lapsendamise ja eestkoste rahvusvahelise eraõiguse normid (viimati muudetud 2006. aasta muudatuste konventsiooniga);

- Rootsi, Taani, Soome, Islandi ja Norra vahel sõlmitud maksejõuetust käsitlev 1933. aasta konventsioon (edaspidi „Põhjamaade maksejõuetuse konventsioon“);

- Taani, Soome, Islandi, Norra ja Rootsi vahel sõlmitud pärimist, testamente ja pärandvara valitsemist käsitlev 1934. aasta konventsioon (viimati muudetud 2012. aasta muutmiskonventsiooniga);

- Taani, Soome, Norra ja Rootsi vahel sõlmitud 1974. aasta keskkonnakaitse konventsioon.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Rootsi ja Norra vahel sõlmitud 1972. aasta põhjapõtrade karjatamise konventsioon (*1972 års konvention mellan Sverige och Norge om renbetning*).

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Üldjuhul peaksid kohtud lahendama kohaldatava õiguse küsimuse rahvusvahelise elemendiga asjades omal algatusel. Mitmete Rootsi rahvusvahelise eraõiguse normidega nähakse ette, et lepinguosaliste kohaldatava õiguse valikust tuleb lepinguga seotud küsimustes kinni pidada. Juhul kui vaidlus on lahendatav kohtuväliselt, on pooltel ka võimalik kohaldatava õiguse osas kokku leppida, kui vaidlust uurib kohus. Kui juhtum on seotud õigussuhtega, mille osas on Rootsi siseriikliku õigusega lubatud lepitamine, peaks Rootsi kohus ühehäälselt kinnitama, et kohaldatakse Rootsi õigust, tingimusel et juhtumil on seos Rootsiaga (vt uut seaduste arhiivi (NJA), 2017, lk 168).

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Rootsi rahvusvahelises eraõiguses üldiselt tagasisaadet ja edasiviidet ei tunnustata. Erandiks on siiski käskveksleid käsitleva seaduse paragrahvi 79 lõige 2 ja tšekke käsitleva seaduse paragrahvi 58 lõige 2, mis puudutavad välisriigi kodaniku õigust teha käskvekslite või tšekkidega seotud tehinguid. Põhjuseks on asjaolu, et kõnealused sätted põhinevad rahvusvahelistel konventsioonidel. Veel üks erand on sätestatud teises Põhjamaade riigis ilmnenu maksejõuetuse mõju käsitleva seaduse (1981:7) paragrahvi 9 lõikes 2. Abielu ja eestkoste teatud rahvusvahelisi õigussuhteid käsitleva õigusakti (1904:26, lk 1) 1. peatüki paragrahvi 1 lõikes 7 tunnustatakse tagasisaadet ja edasiviidet ka seoses abielu ametliku kehtivusega.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Ühendava teguri muutumise mõju kohta üldnorme pole. Näiteks põhinevad Euroopa Liidu määrused abikaasade ja registreeritud partnerite vararežiimide kohta muutumise põhimõttel. See tähendab, et kohaldatavat õigust, mis on kindlaks määratud ühendava teguri alusel, mis eksisteeris abielu sõlmimisel või kooselu registreerimisel, muudetakse avalduse alusel ainult erandkorras Euroopa Liidu asjaomases määruses sätestatud teatavatel tingimustel.

Põhjamaades kohaldatakse abieluvararežiimide suhtes hoopis muutuvuse põhimõtet. See tähendab, et kui abikaasad ei ole kohaldatavat õigust valinud ja kui nad mõlemad on hiljem elanud muus Põhjamaa riigis ja elanud seal vähemalt kaks aastat, kohaldatakse hoopis selle riigi õigust. Kui aga mõlema

abikaasa harilik viibimiskoht oli selles riigis juba varem nende abielu ajal või kui abikaasad on selle riigi kodanikud, kohaldatakse selle riigi õigust alates hetkest, mil nad valisid selle riigi elukohaks. Sarnane põhimõte kehtib ka kooselu kohta. (Vt abikaasade või elukaaslaste varalisi suhteid rahvusvahelistes olukordades käsitleva seaduse (2019:234) 3. peatüki paragrahv 9 või 5. peatüki paragrahv 6.)

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Rootsi rahvusvahelise eraõiguse üldpõhimõtteks peetakse seda, et välisriigi õiguse sätet ei tohiks kohaldada, kui selle kohaldamine oleks ilmselgelt vastuolus Rootsi õigussüsteemi põhialustega. Sellekohased sätted võivad sisalduda ka paljudes rahvusvahelise eraõiguse õigusaktides, kuid sellest ei saa järeldada, et avaliku korra piirangute kohaldamiseks on vaja toetuda seadustele. Väga vähestes kohtuotsustes on leitud, et välisriigi õigust ei saa kohaldada avaliku korraga seotud põhjendusel.

Üldiselt määratakse kohtusüsteemi siseselt kindlaks, millised Rootsi õigusnormid on rahvusvaheliselt siduvad.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Kui kohus leiab, et kohaldada tuleks välisriigi õigust, kuid ta ei tunne selle sisu, on tal valida kahe võimaluse vahel. Ta võib ise asja uurida või taotleda poolelt vajaliku teabe esitamist. Teguviisi valitakse vastavalt selle otstarbekusele. Kui kohus uurib asja ise, võib ta pöörduda abi saamiseks justiitsministeeriumi poole. Üldiselt peaks kohtul olema aktiivsem roll vaidlustes, mida ei ole võimalik kohtuväliselt lahendada, samas kui vaidluste puhul, mille suhtes on võimalik jõuda kohtuvälise lahenduseeni, võib kohus suurema osa uurimistööst delegerida pooltele endile.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Rootsi on lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse 1980. aasta konventsiooni osalisriik. Mõnes valdkonnas on kollisioonipõhise valikuga seotud eraldi reeglid. Konventsioon asendati Rooma I määrusega, mis puudutas lepinguid, mis sõlmiti 17. detsembril 2009 või pärast seda.

Kaupade müügiga seotud lepinguid reguleeritakse kaupade müügi suhtes kohaldatavat õigust käsitleva õigusaktiga (1964:528), millega võetakse Rootsi õigusesse üle 1955. aasta Haagi konventsioon kaupade rahvusvahelise müügi suhtes kohaldatava õiguse kohta. Kõnealune õigusakt on Rooma I määruuses sätestatud normide suhtes ülimuslik. See ei hõlma siiski tarbijalepinguid. Õigusakti paragrahvi 3 kohaselt võimaldatakse kohaldatav õigus kindlaks määrata ostja ja müüja omavahelisel kokkuleppel. Paragrahvis 4 on sätestatud, et kui pooled ei ole kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse müüja alalise asukoha riigi õigust. Kõnealusest reeglist tehakse erand, kui müüja on tellimuse vastu võtnud ostja asukohariigis, ning börsil või enampakkumisel tehtud ostude puhul. Rooma I määruuse normide suhtes kehtib erand ka teatud **tarbijalepingute** korral. Tarbijate kaitsmiseks meelepärase õiguse valimise klauslite eest on sätestatud erinormid tarbijamüügi seaduse (1990:932) paragrahvis 48, tarbijalepingute seaduse (1994:1512) paragrahvis 14, tarbijate kaitset seoses puhkuseosakute ja pikaajaliste puhkusetoodetega käsitleva seaduse (2011:914) 1. peatüki paragrahvis 4 ning kaug- ja lävemüüki käsitleva seaduse (2005:59) 3. peatüki paragrahvis 14. Nende sätete kohaselt tuleb teatud tingimustel kohaldada Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi õigust, kui selle alusel pakutakse tarbijale paremat kaitset.

Käskveksleid käsitleva seaduse (1932:130) paragrahvides 79–87 ja tšekke käsitleva seaduse (1932:131) paragrahvides 58–65 on sätestatud **käskveksleid ja tšekke** puudutavad erinormid. Need põhinevad 1930. aasta Genfi konventsioonil käskvekslite ja lihtvekslitega seotud kollisiooninormide kohta ja 1931. aasta Genfi konventsioonil tšekkidega seotud kollisiooninormide kohta.

Mõningaid **kahjukindlustuslepinguid** reguleeritakse teatavate kindlustuslepingute suhtes kohaldatavat õigust käsitleva seadusega (1993:645).

3.2 Lepinguvälised kohustused

Lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatavat õigust reguleeritakse Rooma II määruuse alusel.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Rootsi rahvusvahelises eraõiguses on isiku staatuse määramisel olnud tavapäraselt otsustav ühendav tegur tema kodakondsus. Praegu on aga esile kerkinud väga palju juhtumeid, kus kodakondsuse asemel on peamise ühendava tegurina kasutatud elukohta, mistõttu on küsitav, kas saab ikka öelda, et isiku staatuse määramiseks saab kasutada vaid ühte ühendavat tegurit. Rootsi rahvusvahelises eraõiguses määratakse isiku staatus kindlaks peamiselt isiku õigus- ja teovõime ning tema nime põhjal.

Abielu ja eestkostega seotud rahvusvahelisi õigussuhteid käsitleva seaduse (1904:26, lk 1) 1. peatüki paragrahvi 1 kohaselt tuleb Rootsi ametiasutuses **abieluvõime** põhimõtteliselt kindlaks teha vastavalt Rootsi õigusele, kui üks pooltest on Rootsi kodanik või kui tema alaline elukoht on Rootsis. Sarnaseid norme kohaldatakse Põhjamaade raamistikus ka teatavaid abielu, lapsendamise ja eestkostega seotud rahvusvahelisi õigussuhteid käsitleva määruuse (1931:429) paragrahvi 1 kohaselt.

Abielu ja eestkostega seotud teatavaid rahvusvahelisi õigussuhteid käsitleva seaduse (1904:26, lk 1) 4. ja 5. peatükis ning abielu, lapsendamise ja eestkostega seotud teatavaid rahvusvahelisi õigussuhteid käsitleva määruuse (1931:429) paragrahvides 14–21a on kehtestatud **eestkostet ja hooldust** käsitlevad erinormid.

Lepingute sõlmimise teovõime suhtes kohaldatava õiguse küsimust reguleeritakse osaliselt Rooma I määruuse artikli 13 alusel. Käskvekslite või tšekkidega seotud lepingute sõlmimise teovõime suhtes kohaldatakse käskveksleid käsitleva seaduse paragrahvi 79 ja tšekke käsitleva seaduse paragrahvi 58.

Kohtumenetluse seadustiku (*rättegångsbalken*) 11. peatüki paragrahvis 3 on sätestatud **menetusõigus- ja teovõimet** puudutav erinorm, mille kohaselt välisriigi kodanik, kes enda koduriigis ei saa kohtumenetluses osaleda, võib seda Rootsis siiski teha, kui ta on Rootsi õiguse kohaselt teovõimeline.

Rootsi rahvusvahelise eraõiguse kohaselt kuuluvad **nimega seotud küsimused** isikustaatuse valdkonda. See tähendab, et kui näiteks üks abikaasa võtab endale teise abikaasa nime, siis ei käsitata seda abielu õigusliku tagajärjena isiklikus sfääris. Isikunimed seaduse (2016:1013) (*lagen om personnamn*) paragrahvi 31 kohaselt ei kohaldata seda seadust Rootsi kodanike suhtes, kes on valinud elukohaks Taani, Norra või Soome; sellest saab *a contrario* järeldada, et seadust kohaldatakse muude Rootsi kodanike suhtes. Vastavalt paragrahvile 32 võib seadust kohaldada ka välisriikide kodanike suhtes, kes on valinud elukohaks Rootsi.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

Rootsi materiaalõiguses ei eristata **abielust ja väljaspool abielu sündinud lapsi** ning Rootsi rahvusvahelises eraõiguses puuduvad konkreetsed kollisiooninormid, mille alusel otsustatakse, kas laps on sündinud abielust või väljaspool abielu või kas lapse saab tagantjärele seaduslikuks tunnistada.

Seoses **isaduse** tuvastamise suhtes kohaldatava õigusega kehtivad erinevad isaduse eeldamise ja kohtu tuvastamise õigusnormid. Isaduse eeldust reguleeritakse rahvusvaheliste isadusküsimuste õigusakti (1985:367) paragrahvi 2 alusel. Selles on sätestatud, et meest, kes on või on olnud abielus lapse emaga, käsitatakse lapse isana, kui see tuleneb selle riigi õigusest, millest sai lapse sündimisel lapse elukohariik, või kui selle õiguse kohaselt ei käsitata isana kedagi, kui see tuleneb selle riigi õigusest, mille kodanikuks laps sündimisel sai. Kui lapse sündimisel sai tema alaliseks elukohaks Rootsi, lahendatakse küsimus siiski alati kooskõlas Rootsi õigusega. Kui isadus tuleb tuvastada kohtus, kohaldab kohus tavaliselt selle riigi õigust, mis oli lapse alaliseks elukohaks esimese astme kohtu otsuse tegemise ajal.

Vastavalt **rahvusvahelist** lapsendamist käsitleva seaduse (2018:1289) paragrahvile 3 peab lapsendamistaotlust arutav Rootsi kohus kohaldama Rootsi õigust. Rootsis kehtival välisriigi lapsendamisotsusel on samasugune õiguslik tagajärg kui Rootsis tehtud lapsendamisotsusel.

Lapse ülalpidamise kohustuse suhtes kohaldatav õigus määratakse kindlaks ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 2007. aasta Haagi protokollil kohaselt. Üldreegli kohaldatakse ülalpidamiskohustuste suhtes lapse hariliku viibimiskoha riigi õigust. Kui isik, kes on selle õiguse kohaselt

ülalpidamiskohustuslane, ei maksa lapsele elatist, kohaldatakse kohtu asukohariigi õigust. Kui isik, kes on kummagi õiguse kohaselt ülalpidamiskohustuslane, ei maksa lapsele elatist ja mõlemad pooled on sama riigi kodanikud, kohaldatakse nende kodakondsusriigi õigust.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

Abieluvõime kohta vt eespool punkt 3.3. Üldreeglina loetakse abielu **vormiliselt kehtivaks**, kui see on kehtiv abielu sõlmimise riigis; vt abielu ja eestkoste teatud rahvusvahelisi õigussuhteid käsitleva õigusakti (1904:26, lk 1) 1. peatüki paragrahv 7.

Abielu õiguslikud tagajärjed võib jagada kahte peamisse kategooriasse: isikliku eluga seotud tagajärjed ja abikaasade varaga seotud tagajärjed (vt punkt 3.6 allpool). Abielu peamine isikliku eluga seotud tagajärg seisneb selles, et abikaasadel on vastastikune kohustus teineteist üleval pidada. Rootsi rahvusvahelises eraõiguses ei peeta abielu õiguslikeks tagajärgedeks abikaasa pärimisõigust, teise abikaasa nime võtmist või kohustust pidada üleval teise abikaasa lapsi ning kohaldatava õiguse määravad kindlaks pärimist, isikunimesid jne käsitlevad kollisiooninormid.

Abikaasa ülalpidamise kohustuse suhtes kohaldatav õigus määratakse kindlaks vastavalt ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlevale 2007. aasta Haagi protokollile. Üldreeglina kohaldatakse ülalpidamiskohustuse suhtes ülalpidamiskohustuslase alalise elukoha riigi õigust. Kui üks abikaasa on selle õiguse kohaldamise vastu ja abielu on tihedamalt seotud muu riigi õigusega (eelkõige abikaasade viimase ühise alalise elukoha riigi õigusega), kohaldatakse selle riigi õigust.

Abielulahutuse küsimuste suhtes on abielu ja eestkostega seotud rahvusvahelisi õigussuhteid käsitleva seaduse (1904:26, lk 1) 3. peatüki paragrahvi 4 lõikes 1 sätestatud, et Rootsi kohtutes tuleb kohaldada Rootsi õigust. Paragrahvi 4 lõikes 2 on ette nähtud erand, mida kohaldatakse juhul, kui mõlemad abikaasad on välisriigi kodanikud ja kumbki neist ei ole Rootsis alaliselt elanud vähemalt ühe aasta jooksul.

Rootsi materiaaloiguses ei ole **kooselu lõpetamist** ega **abielu kehtetuks tunnistamist** ette nähtud. Kooselu lõpetamise järgset vara jagamist reguleerivad normid on sätestatud abikaasade või elukaaslaste varalisi suhteid rahvusvahelistes olukordades käsitleva seaduse (2019:234) 2. peatüki paragrahvis 6 ja 3. peatüki paragrahvis 13.

3.6 Abieluvara

Abieluvararežiimide suhtes kohaldatava õigusega seotud küsimusi reguleeritakse nõukogu 24. juuni 2016. aasta määruse (EL) 2016/1103 (millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas abieluvararežiime käsitlevates asjades) III peatüki kohaselt. Registreeritud partnerite suhtes kehtivad sarnased normid on sätestatud nõukogu 24. juuni 2016. aasta määruse (EL) 2016/1104 (millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades) III peatükis. Euroopa Liidu määrusi täiendavad sätted kehtestatakse abikaasade või elukaaslaste varalisi suhteid rahvusvahelistes olukordades käsitleva seaduse (2019:234) 2. peatükis (vt muu hulgas 2. peatüki paragrahvid 4 ja 5).

Põhjamaades abieluvararežiimide suhtes kohaldatavat õigust käsitlevad erisätted on esitatud abikaasade või elukaaslaste varalisi suhteid rahvusvahelistes olukordades käsitleva seaduse (2019:234) 3. peatükis (vt muu hulgas 3. peatüki paragrahvid 8–11).

3.7 Testamendid ja pärimine

Testamendi ja pärimisega seoses kohaldatavaid kollisiooninorme reguleeritakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määrusega (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist. Selles määruses sätestatud kollisiooninorme kohaldatakse sõltumata sellest, kas rahvusvaheline seos on mõne liikmesriigi või muu riigiga.

Testamendi vormilist kehtivust reguleerivad aga erisätted vastavalt rahvusvahelise pärimise seaduse (2015: 417) (*lagen om arv i internationella situationer*) (millega on Rootsi siseriikliku õigusesse üle võetud 1961. aasta Haagi konventsioon testamendi vormiga seotud kollisiooninormide kohta) 2. peatüki paragrahvile 3. Testamenti peetakse vormiliselt kehtivaks, kui see vastab testamendi koostamise riigi või selle riigi õiguse vorminõuetele, kus oli testatori alaline elukoht või mille kodanik testator oli testamendi koostamise või oma surma ajal. Kui testament on seotud kinnisvaraga, peetakse seda samuti vormiliselt kehtivaks, kui see vastab selle riigi õiguse vorminõuetele, kus kinnisvara asub. Sama kehtib ka testamendi tühistamise kohta. Kehtetuks tunnistamine tuleb lugeda kehtivaks, kui see on kooskõlas õigusega, mille kohaselt on testament vormiliselt kehtiv.

3.8 Kinnisvara

Asjaõiguses kehtivad kollisiooninormid ainult teatavatel juhtudel, mis on seotud laevade, õhusõidukite, finantsinstrumentide ja õigusvastaselt kõrvaldatud kultuuriobjektidega, ning teatavaid olukordi reguleerivad Põhjamaade maksejõuetuse konventsioon ja maksejõuetuse määrus.

Näiteks vallas- ja kinnisvara müümise ja hüpoteegiga kooammise puhul määratakse õiguslikud tagajärjed kooskõlas selle riigi õigusega, kus vara müügi või hüpoteegi seadmise ajal asus. Selle õigusega määratakse kindlaks mis tahes omandiõiguste laad, kuidas omandiõigused tekivad ja lõpevad, millised on vorminõuded ja millised õigused tekivad omandiõigusest kolmandatele isikutele

Seoses välisriigi pandiõigusega on kohtupraktikas sedastatud, et kui müüja teadis pandiõiguse tekkimise ajal, et vara viiakse Rootsi (ja selle pandiõigus Rootsis ei kehti), oleks müüja pidanud kasutama panti, mis vastab Rootsi õiguse nõuetele. Lisaks ei tohiks välisriigi pandiõigusega kaasneda õiguslikku tagajärge, kui vara Rootsi toomisest on juba teatud aeg möödunud. Eeldatakse, et välisriigi võlausaldajal on olnud aega nõuda uue pandi seadmist või võlga sisse nõuda.

3.9 Maksejõuetus

2015. aasta maksejõuetusmäärusega kehtestatakse normid, millega reguleeritakse muude Euroopa Liidu liikmesriikide (välja arvatud Taani) suhtes kohaldatavat õigust.

Mis puudutab neid Põhjamaid, kelle suhtes 2015. aasta maksejõuetusmäärust ei kohaldata, siis nendele kehtivad kohaldatava õiguse osas eraldi sätted, mis põhinevad 1933. aasta Põhjamaade maksejõuetuse konventsioonil ja mis võeti Rootsi õigusesse üle 1981. aastal jõustunud õigusaktidega (Islandi suhtes kohaldatakse siiski varasemate 1934. aastast pärinevate õigusaktide sätteid). Põhjamaade maksejõuetuse konventsiooni üldpõhimõte seisneb selles, et osalisriigis (riik, kus maksejõuetusmenetlust ellu viiakse) algatatud maksejõuetusmenetlus hõlmab ka seda võlgniku vara, mis asub teises osalisriigis. Selliseid küsimusi nagu võlgniku õigus kontrollida oma vara ja pankrotivara hulka arvatav vara reguleeritakse üldiselt selle riigi õigusega, kus maksejõuetusmenetlus toimub.

Suurt osa Rootsi rahvusvahelisest maksejõuetusõigusest ei ole seadustes käsitletud, kui välja arvata eelnevalt nimetatud normid. Põhiline eeldus on see, et kohaldada tuleb selle riigi õigust, kus maksejõuetusmenetlust ellu viiakse (*lex fori concursus*). Muu hulgas tähendab see, et Rootsis ilmnenud maksejõuetuse korral kohaldatakse nii menetluse enda kui ka kõigi muude maksejõuetusõigusega seotud küsimuste suhtes Rootsi õigust.

Viimati uuendatud: 29/03/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Inglismaa ja Wales

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Inglismaa ja Walesi kollisiooninormid, mis käsitlevad praegu kohaldatavat õigust, tulenevad peamiselt vahetult kohaldatavatest ELi määrustest. Tsiviil- ja kaubandusasjades on need järgmised: määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) ja määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“). Enne 17. detsembrist 2009 sõlmitud lepingute puhul on endiselt asjakohane 1990. aasta lepinguseadus (kohaldatav õigus) (Contracts (Applicable Law) Act 1990) (millega rakendati Rooma 1980. aasta konventsiooni) (Rooma I määrust kohaldatakse sellel kuupäeval või pärast seda kuupäeva sõlmitud lepingute suhtes). 1995. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadus (muud sätted) (Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995) on asjakohane üksnes olukordades, mida Rooma II määrus ei hõlma (määrust kohaldatakse juhtumite suhtes, mille puhul kahju tekkis pärast 11. jaanuari 2009). Laimuga tekitatud lepinguvälise kahju suhtes ning pärimis- ja asjaõigusega seoses kohaldatakse endiselt tavapäraseid üldise õiguse norme.

Perekonnaasjades on kohaldatavat õigust käsitlevate õigusnormide allikaks üldiselt üldine õigus, välja arvatud mõned erandid. Perekonnaasjades kohaldatakse üldjuhul Inglise õigust, välja arvatud mõned erandid, mis on sätestatud üldises õiguses (nt seoses abielu tühisusega) või seadustes (nt seoses ülalpidamiskohustusega vastavalt 1920. aasta elatiste väljamõistmise määruste seadusele (täitmisele pööramise vahendid) (Maintenance Orders (Facilities for Enforcement) Act 1920) ja 1972. aasta elatiste väljamõistmise määruste seadusele (vastastikune täitmine) (Maintenance Orders (Reciprocal Enforcement) Act 1972)). Vanemliku vastutuse ja lastekaitse küsimustes, mille suhtes kohaldatakse ELi määrust (EÜ) nr 2201/2003 ja Haagi 19. oktoobri 1996. aasta konventsiooni, on selleks Inglismaa ja Walesi ning Põhja-Iirimaa 2012. aasta määrused, mis käsitlevad vanemlikku vastutust ja lastekaitsemeetmeid (rahvusvahelised kohustused) (Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children (International Obligations (England and Wales and Northern Ireland)) Regulations 2012)), ja 1996. aasta konventsiooni artikkel 15, mis sisaldavad vastavalt kohaldatavaid õigusnorme, st et kohaldatakse Inglise õigust piiratud eranditega.

1.2 Mõnepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Haagi 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon

Rooma 1980. aasta lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon (asendatud Rooma I määrusega seoses lepingutega, mis on sõlmitud 17. detsembril 2009 või pärast seda)

Haagi 1. juuli 1985. aasta konventsioon usaldusfondide suhtes kohaldatava õiguse ja nende tunnustamise kohta

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Meile ei ole teada ühtki kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid sisaldavat kahepoolset konventsiooni, milles Ühendkuningriik oleks osaline.

Tuleb siiski märkida, et kuigi Rooma 1980. aasta konventsioon ja Haagi konventsioonid lubavad riigil kohaldada „sisevastuolude“ – näiteks Inglise ja Walesi ning Šoti õiguste vaheliste vastuolude – korral mõnda muud kollisiooninormi, on Ühendkuningriik otsustanud seda võimalust mitte kasutada. Seega kohaldatakse Ühendkuningriigi eri jurisdiktsioonide vaheliste vastuolude ja rahvusvaheliste vastuolude korral Rooma konventsiooni (enne 17. detsembrist 2009 sõlmitud lepingute suhtes) ja Haagi konventsiooni.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Üldine seisukoht on, et kollisiooninorme kohaldatakse üksnes juhul, kui vähemalt üks pooltest on soovinud nende kohaldamist. Kui seda ei ole soovitud või kui välisriigi õiguse sisu kohta puuduvad rahuldavad tõendid, kohaldab kohtunik küsimuse suhtes tavaliselt Inglise õigust. See norm on seotud tõendite ja menetlusega ning seega ELi määrused seda ei mõjuta.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

ELi määrustega välistatakse tagasisaate ja edasiviite doktriini kohaldamine juhtudel, mida reguleeritakse ELi kollisiooninormidega, ning see oli valdav seisukoht ka 1995. aasta rahvusvahelise eraõiguse seaduse (muud sätted) ja 1990. aasta lepinguseaduse (kohaldatav õigus) alusel. Seega kui Inglise kollisiooninorm viitab hooletuse tõttu tekitatud lepinguvälise kahju puhul Prantsuse õigusele, kohaldatakse Prantsuse riigisisest õigust isegi siis, kui Prantsusmaa kohus oleks kohaldanud mõne teise riigi õigust. Üks neis valdkondades tagasisaate ja edasiviite kasutamise keeldumise põhjendus näib olevat see, et tagasisaate ja edasiviite kohaldamine takistaks seadustega kehtestatud keerukate normide kohaldamist.

Tagasisaate ja edasiviite roll ülejäänud õigusvaldkondades on praegu mõnevõrra piiratud ja mõnel juhul ebaselge. Võib öelda, et tagasisaadet ja edasiviidet kohaldatakse välisriigis asuva maatüki puhul, mille suhtes Inglise õiguses kohaldatakse asukohamaa õigust. Sellistel juhtudel on tegemist pragmaatilise sooviga kohaldada selle kohta järgitavat õigust, kelle tööpiirkonnas vara asub, et suurendada võimalust, et vara suhtes tehtud mis tahes Inglise õiguse kohane otsus on kehtiv. Välisriigis asuvat materiaalselt vallasvara käsitlevaid esimese astme kohtu otsuseid tasakaalustab see, et viide asukohamaa õigusele ei hõlma tagasisaadet ja edasiviidet.

Perekonnaasjades on välja kujunenud mõningane kohtupraktika, et tagasisaate ja edasiviite doktriin võib teatavalte asjaoludel kehtida, kuid see küsimus tekib väga harva, sest perekonnaasjades kohaldatakse üldiselt Inglise õigust.

Tuleb siiski märkida, et paljudel juhtudel on välisriigi kollisiooninormide sisu tõendamine kulukas ja pooled otsustavad sageli nende kohaldamist mitte nõuda (vt eespool punkt 2.1).

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Selle probleemi lahendamiseks täpsustatakse igas kollisiooninormis ühendava teguri kindlakstegemise aeg. Näiteks vallasasjade üleandmise korral on asjaomane kohaldatav õigus kõnealuse vallasasja asukohas üleandmise ajal kohaldatav õigus.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Traditsiooniliste normide kohaselt võivad Inglismaa kohtud keelduda kohaldamast välisriigi õigust, mis on vastuolus Inglismaa avaliku korraga. Künis on siiski väga kõrge: näiteks kui selle tulemus oleks „täiesti erinev õigusemõistmise põhimõtetest Inglismaa kohtutes“. Inglismaa avaliku korra sisu mõjutavad Ühendkuningriigi rahvusvahelised kohustused, eelkõige Euroopa inimõiguste konventsioon; üks tuntud näide avaliku korraga seotud erandist on inimõiguste rikkumine; teine on olukord, kus seadus kujutab endast „oluliste rahvusvahelise õiguse normide ilmselget rikkumist“ (nt Iraagi sissetungimine Kuveiti 1990. aastal).

Lisaks näevad Rooma I ja Rooma II määrus nüüd ette kohtu asukohariigi imperatiivsete sätete kohaldamise, olenemata sellest, milline õigus oleks muidu lepingu suhtes kohaldatav. Need õigusnormid kehtivad üldiselt tarbijakaitse ja töösuhete valdkonnas või sisalduvad rahvusvahelist konventsiooni täiendavas õigusaktis.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Välisriigi õiguse sisu tõendatakse nii, nagu oleks see fakt. Seega peavad välisriigi õiguse sisu tõendama pooled; kohtunikel ei ole lubatud ise välisriigi õiguse sisu välja uurida. Kui poolte esitatud tõendid on omavahel vastuolus, võib kohtunik hinnata ekspertide usaldusväärsust ja tal on lubatud arvesse võtta esmaseid tõendeid (nt välisriigi seadused ja kohtupraktika), eriti kui need on koostatud inglise keeles ning nendes kasutatakse Inglise kohtunikule tuttavaid mõisteid.

Välisriigi õiguse sisu tõendatakse tavaliselt eksperdi arvamusega. Välisriigi seaduse, kohtupraktika või ametliku teksti esitamisest kohtule ei piisa. Eksperti arvamuse välisriigi õiguse kohta võib esitada igaüks, kes on „oma teadmiste või kogemuste poolest selleks sobiv“, olenemata sellest, kas tal on õigus

tegukseda asjaomases riigis õiguspraktikuna või mitte. Sellest hoolimata on tavaks, et eksperdid on asjaomase riigi akadeemiliste ringkondade esindajad või õiguspraktikud. Kui välisriigi õiguse sisu on kindlaks tehtud varasemas Inglise kohtuasjas, võib sellele kohtuasjale viidata kui tõendile välisriigi õiguse sisu kohta ning kui ei ole tõendatud vastupidist, eeldatakse, et välisriigi õiguse sisu on sama, mis selles kohtuasjas kindlaks tehtud sisu.

Tõendamiskohustus lasub välisriigi õigusele tugineval poolel. Kui välisriigi õigust rahuldavalt ei tõendata, kohaldatakse üldjuhul Inglise õigust. Kui aga pole põhjust arvata, et välisriigi õigus sarnaneb mis tahes viisil Inglise õigusega (nt mõne muu Euroopa riigi maksuseadus), võib asja jätta läbi vaatamata.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Kõikides asjades, mis käsitlevad lepingulisi kohustusi ja võimaldavad valida kohaldatavat õigust, on vahetult kohaldatav Rooma I määrus. Rooma määruises sätestatud kollisiooninorme võib kohaldada ka juhtudel, mida Inglise riigisisises õiguses ei käsitata lepingulistena (nt kui kokkulepe ei hõlma tasu, nt kinkelepingud).

Menetlusküsimused määratakse kindlaks kohtu asukohariigi õiguse alusel. Seega reguleerib kahjuhüvitise suurust (kuid mitte kahjuhüvitise liike) ja tõendite hindamist kohtu asukohariigi õigus. Aegumistähtjad on materiaaõiguslikud ja seega määratakse need lepinguliste kohustuste puhul kindlaks nimetatud määruise kohaselt kohaldatava õiguse alusel. Peamised materiaaõiguse normid on järgmised.

Kui pooled on kohaldatava õiguse sõnaselgelt valinud või see nähtub selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, kohaldatakse seda õigust. Valik nähtub tõenäoliselt selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, kui leping on sõlmitud tüüpvormis, mille suhtes teadaolevalt kohaldatakse konkreetset õigust (nt Lloyd'si meretranspordi kindlustusleping), või võttes arvesse poolte varasemaid suhteid. Kui kohtualluvuses on kokku lepitud, siis sellest sageli piisab järeldamiseks, et kavatseti valida selle kohtu õigus, kuid see ei ole alati nii. Kui vahekohtukokkuleppe puhul on vahekohtunike valikukriteeriumid kindlaks määratud, võimaldab see hõlpsamini teha järelduse kohaldatava õiguse valiku kohta, kuid kui vahekohtunikud määratakse mõnele rahvusvahelisele organile viidates, on tõenäosus, et valik nähtub selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, palju väiksem.

Vallikuvabadus on mitmes aspektis piiratud. Esiteks ei saa tarbija- ja töölepingute puhul kohaldatava õiguse valik jätta tarbijat või töötajat ilma imperatiivsetest sätetest tulenevast kaitses, mis on ette nähtud õigusega, mida oleks kohaldatav asjaomasel juhul siis, kui kohaldatavat õigust ei oleks sõnaselgelt valitud. Teiseks, kui kõik juhtumi asjaolud on seotud ühe riigiga, ei saa teistsuguse õiguse valik muuta kehtetuks selle riigi imperatiivseid sätteid. Kehtestatud on ka kindlustuslepingutega seoses kohaldatavad tarbijakaitsenormid. Samuti võib märkida, et kui valiku kehtivuses esineb lahkaramusi – näiteks väidetava survestamise korral – määratakse sellise valiku kehtivus eeldatava kohaldatava õiguse alusel (st õiguse alusel, mida kohaldatakse lepingu suhtes siis, kui valik oleks kehtiv), välja arvatud juhul, kui see oleks põhjendamatu (sellisel juhul võib kohaldada selle poole harilikku viibimiskoha õigust, kes väidab, et ta ei olnud õiguse valikuga nõus).

Juhuks kui kohaldatavat õigust ei ole sõnaselgelt valitud või valik ei nähtu selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, on Rooma I määruises sätestatud konkreetsed normid sõltuvalt lepingu liigist, kuid kui need normid on ebaselged, on kohaldatavaks õiguseks üldjuhul lepingule iseloomuliku täitja harilikku viibimiskoha õigus. Lepingule iseloomulikku täitjat ei ole alati lihtne kindlaks teha, kuid tavaliselt on selleks pool, kes ei maksa kauba või teenuse eest (nt on iseloomulik täitja toote müüja, pangatehingu puhul laenuandja, garantiilepingu puhul garantiandja). Selle eelduse võib ümber lükata selle riigi kasuks, millega leping on tihedamalt seotud.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatakse enamikul juhtudel Rooma II määrust. 1995. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadust (muud sätteid) kohaldatakse üksnes selliste lepinguvälise kahjuga seotud küsimuste suhtes, mis ei kuulu määruise kohaldamisalasse, ning laimamise suhtes kohaldatakse endiselt üldist õigust (vt allpool). Aegumistähtjad määratakse samuti kindlaks kohaldatava õiguse alusel.

Rooma II määruise kohaselt kohaldatakse kahju suhtes üldjuhul selle riigi õigust, kus kahju tekkis. Erinormidega määratakse teatavat liiki lepinguvälise kohustuste, sealhulgas tootevastutuse, kõlvatu konkurentsi, keskkonnakahju ja intellektuaalomandi õigustega seotud lepinguvälise kahju suhtes kohaldatav õigus. Määrus võimaldab ka pooltel valida kohaldatava õiguse teatavatel asjaoludel, kuid seda sätet ei saa kasutada ELi või riigisisese õiguse imperatiivsete sätete kohaldamise vältimiseks. Tuleb märkida, et kahjuhüvitise hindamine on kohaldatava õiguse küsimus.

Nagu eespool märgitud, kohaldatakse laimamise suhtes (mis hõlmab ka kinnisvaraga seotud vaeväidete esitamist, kauba kohta vaeväidete esitamist, pahatahtlikku valetamist ja mis tahes välisriigi õigusest tulenevat nõuet, mis „vastab sellisele nõudele või on sellega muul viisil seotud“) üldist õigust. Sellistel juhtudel kohaldatakse topelthaigetavuse reeglit: lepinguvälise kahju on Inglismaal ja Walesis haigetav üksnes juhul, kui selle hüvitamiseks saab esitada hagi selle välisriigi õiguse alusel, kus tegu (tavaliselt avaldamine) toime pandi, ning kui tegu oleks toime pandud Inglismaal ja Walesis, saaks hagi esitada Inglise õiguse alusel. See reegel säilitati meediaorganisatsioonide surveel, kes kartsid välisriikide koormavate seaduste kohaldamist. Sellest reeglist on siiski üks erand: kui mõni teine riik on juhtumi ja pooltega tihedamalt seotud, kohaldatakse selle teise riigi õigust. Tuleb märkida, et see valdkond on eriti ebaselge. Usaldusfondide juhtimise suhtes kohaldatakse 1987. aasta usaldusfondide tunnustamise seadust, millega rakendatakse Haagi konventsioon usaldusfondide suhtes kohaldatava õiguse kohta. Selles seaduses on sätestatud, et kohaldatav õigus on asutaja valitud õigus või kui kohaldatavat õigust ei ole valitud, siis see õigus, millega usaldusfond on kõige tihedamalt seotud. Selle seadusega määratakse usaldusfondi kehtivus, ülesehitus, mõju ja haldamine.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Lapse sündides on tema alaline elukoht (päritolukoht) sama mis tema isal tema sündimise ajal, kui laps on seaduslik. Kui laps on ebaseaduslik või kui isa on lapse sünni ajaks surnud, on lapse alaline elukoht sama mis lapse emal. Seda normi kohaldatakse kuni lapse 16-aastaseks saamiseni (st lapse alaline elukoht muutub vastavalt sellele, kuidas muutub isa või asjakohasel juhul ema alaline elukoht).

Üle 16-aastase isiku puhul kohaldatakse jätkuvalt päritolukohta, välja arvatud juhul, kui ta valib oma elukoha ise. Elukoha valimiseks peab ta tegelikult elama asjaomases riigis ja kavatsema seal tähtajatult või alaliselt elada. Kui üks neist asjaoludest ära langeb, valitud elukoht enam ei kehti ning kehtib päritolukoht. Abielunaise alalist elukohta ei määrata enam tema abikaasa elukoha alusel: seda hinnatakse sõltumatult.

Suutlikkus võtta konkreetsed kohustusi (nt sõlmida lepinguid, teha testamenti, abielluda) määratakse selle valdkonna konkreetsete õigusnormide alusel ning seda käsitletakse asjaomastes punktides.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

Vanemlikku vastutust ja lastekaitset käsitlevad küsimused määratakse üldiselt kindlaks Inglise õiguse alusel, välja arvatud piiratud erandid, näiteks (eespool käsitletud) erandid, mida kohaldatakse Haagi 1996. aasta konventsiooni küsimuste ja Brüsseli IIa määruise kohaldamisalasse kuuluvate küsimuste suhtes. Isaduse eelduse ja lapsendamise küsimused määratakse samuti üldiselt kindlaks Inglise õiguse alusel, välja arvatud teatavad erandid.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

Abielu vormilist kehtivust reguleerib tavaliselt abielu sõlmimise riigi õigus, välja arvatud teatavad erandid.

Isikute abieluvõime määratakse tavaliselt asjaomase isiku alalise elukoha järgi vahetult enne abiellumist. See õigus reguleerib selliseid küsimusi nagu poolte nõusolek, vanusepiirangud ja see, millised isiku laiendatud perekonna liikmed ei tohi omavahel abielluda. Mis puudutab konkreetset vanust, siis abielu ei ole kehtiv, kui üks pooltest oli abiellumise ajal alla 16-aastane, kui nende alaline elukoht on Inglismaal ja Walesis.

Abielulahutuse või lahuselu küsimustes kohaldatakse üldjuhul Inglise õigust, välja arvatud piiratud erandid.

Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatakse üldiselt Inglise õigust, välja arvatud teatavad erandid.

3.6 Abieluvara

Abieluvararežiim on mõiste, mida üldises õiguses üldiselt ei tunta. Lahutust, lahuselu või abielu tühisust või elatist käsitlevates finantsküsimumustes kohaldatakse Inglise õigust, välja arvatud piiratud erandid.

3.7 Testamendid ja pärimine

Seadusjärgse pärimise korral (st kui testament puudub) kohaldatakse vallasvara pärimise suhtes pärandaja surmaaegse alalise elukoha õigust; kinnisasja pärimise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus kinnisvara asub (asukohamaa õigus).

Testamendiga seotud juhtudel (pärimine testamendi järgi) määratakse testaatori võime pärandada testamendis vallasvara selle riigi õiguse alusel, kus on testaatori alaline elukoht testamendi tegemise kuupäeval. Annakusaajal on õigus võtta vastu vallasasju, kui ta on teovõimeline kas enda alalise elukoha õiguse või testaatori alalise elukoha õiguse alusel. Kinnisvara kohta pole konkreetseid sätteid, kuid kõige tõenäolisem oleks asukohamaa õigus, mis tõenäoliselt määrab ära ka annakusaaja õiguse kinnisvara pärida.

Vastavalt 1963. aasta testamendiseadusele (Wills Act 1963) ja juhul kui testaator suri 1. jaanuaril 1964 või pärast seda, on testament ametlikult kehtiv (nt tunnistajate õige arv), kui see vastab ühele järgmistest õigustest: testamendi tegemise (st tavaliselt selle tunnistajate juuresolekul allkirjastamise) riigi õigus, mis kehtis testamendi tegemise ajal; selle riigi õigus, kus oli testaatori alaline elukoht või harilik viibimiskoht või mille kodanik testaator oli testamendi tegemise ajal ning testaatori surmaaegse alalise elukoha või hariliku viibimiskoha või kodakondsuse riigi õigus. Testament on vormiliselt kehtiv ka kinnisvara üleandmiseks, kui see vastab selle riigi riigisisesele õigusele, kus kinnisvara asub (seega väljastatakse tagasisaate ja edasi viite kohaldamine, hoolimata sellest, et tegemist on kinnisvaraga).

Testament, millega pärandatakse vallasvara, on sisuliselt kehtiv (nt piirangud summale, mida saab testamendiga pärandada), kui see vastab testaatori surmaaegse alalise elukoha õigusele; testament, millega pärandatakse kinnisvara, on sisuliselt kehtiv, kui see vastab selle riigi õigusele, kus kinnisvara asub, st mis tahes riiklike õigussüsteemidele, mida asukohamaa õiguses kohaldatakse.

Testamenti tõlgendatakse testaatori määratud õiguse kohaselt, milleks on eeldatavalt tema testamendi tegemise aegse alalise elukoha õigus. See eeldus on *prima facie* põhimõte, mida saab ümber lükata tõenditega, mille kohaselt testaator ilmselgelt kavandas ja soovis, et tema tahet tõlgendataks mõne muu õigussüsteemi kohaselt. Kinnisvara puhul võib kehtida lisapiirang, mille kohaselt juhul, kui sellisest tõlgendusest tulenev õigus ei ole vara asukohamaa õigusega lubatud või seda ei tunnustata nimetatud õiguse alusel, kohaldatakse viimati nimetatud õigust.

Testamendi väidetava tühistamise kehtivus määratakse testaatori väidetava tühistamise aegse alalise elukoha õiguse alusel (tuleb märkida, et Inglise riikliku õiguse kohaselt (kui see on kohaldatav) tühistab abielu testamendi, välja arvatud juhul, kui tõendatakse, et testament tehti sõnaselgelt testamendina, mida uus abielu ei tühistata). Kui aga väidetakse, et tühistamine toimus hilisema testamendiga (erinevalt näiteks testamendi puruksrebimisest), siis see, kas see teine testament tühistab varasema testamendi, tehakse kindlaks teise testamendi vormilise kehtivuse suhtes kohaldatavate õigusaktide alusel. Kui ei ole selge, kas teine testament tühistab varasema testamendi, lahendatakse tõlgendamise küsimus testaatori määratud õiguse alusel, milleks on eeldatavalt tema testamendi tegemise aegse alalise elukoha õigus.

3.8 Kinnisvara

Varavaldlused jagunevad vallas- ja kinnisvaraga seotud asjadeks; olenemata sellest, kas tegemist on vallas- või kinnisvaraga, kohaldatakse vara asukohariigi õigust.

Kinnisvara puhul kohaldatakse kinnisvara asukohariigi õigust ning tagasisaadet ja edasi viidet. See kehtib kõikide tehinguga seotud küsimuste puhul, sealhulgas teovõime, vorminõuded ja sisuline kehtivus. Tuleb märkida, et loomulikult eristatakse maatüki või muude kinnisasjade üleandmist lepingust, mis reguleerib sellise ülemineku poolte õigusi ja kohustusi – viimaste suhtes kohaldatakse teistsuguseid õigusnorme (eelkõige Rooma I määruse sätteid). Materiaalse vallasvara üleandmisega seotud asjaõiguslike (mitte lepinguliste) küsimuste puhul kohaldatakse üldjuhul selle riigi õigust, kus vara asus selle sündmuse toimumise ajal, mis väidetavalt mõjutas vara omandiõigust. Pole selge, kas selles olukorras tagasisaadet ja edasi viidet kohaldatakse, ning Inglise õiguse esimese astme kohtute otsuste üldine mõju viitab sellele, et ei kohaldata. Selle üldnormi kohaselt omandatud materiaalse vara omandiõigus tunnustatakse Inglise õiguses, kui vallasvara viiakse seejärel riigist, kus see asus omandiõiguse omandamise ajal, ära, välja arvatud juhul, kui ja kuni selle omandiõiguse asendab uus omandiõigus, mis on omandatud vastavalt selle riigi õigusele, kuhu vara viidi. Konkreetne erand materiaalsest vallasvarast käsitlevatest üldnormidest on seotud olukorraga, kus materiaalne vara on teel ja selle asukoht ei ole pooltele teada või selle üleandmine, mis on kohaldatav üleandmist käsitleva õigusakti kohaselt kehtiv, jõustub Inglise õiguses.

Kui immateriaalse vallasvara loovutamise korral on senise loovutaja ja uue omandaja vaheline suhe lepinguline (nagu enamiku võlgade puhul) ning küsimus on seotud üksnes loovutamise enda kehtivuse ja mõjuga, kohaldatakse Rooma I määrust.

Tuleb märkida, et immateriaalse vara loovutamise ja üleandmise suhtes kohaldatavaid kollisiooninorme on raske kokkuvõtlikult selgitada ning nende suhtes ei kohaldata ühte kindlat kollisiooninormi, seda peamiselt seetõttu, et immateriaalse vara kategooria hõlmab väga suurt hulka õigusi, millest kõik ei ole lepingulised. Immateriaalse vallasvara puhul soovitakse küsida spetsialistidelt nõu.

3.9 Maksejõuetus

Ühendkuningriik kohaldab nõukogu määrust (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta, milles on sätestatud asjakohased õigusnormid, mis käsitlevad menetlust, mille käigus võlgnik kaotab täielikult või osaliselt oma vara käsutamise õiguse ja määratakse likvideerija, kui võlgniku põhihuvide asuvad ELi liikmesriigis (välja arvatud Taanis). Kui asja on pädev arutama Inglise õiguses (see on nii juhul, kui võlgniku põhihuvide kogu, milleks on eeldatavalt tema registrijärgne asukoht, on Inglise õiguses ja Walesis), kohaldatakse Inglise õigust.

Määruse (EÜ) nr 1346/2000 kohaldamisalast välja jäävatel juhtudel kohaldatakse Inglise õigust, kui asi kuulub Inglise õiguses pädevusse (see on nii juhul, kui äriühing on registreeritud Inglise õiguses ja Walesis või kui Inglise õiguses ja Walesis on isikud, kes saaksid likvideerimisest kasu, ning puuduvad mõjuvad põhjused pädevusest loobumiseks). Inglise õiguses toimunud võlgniku kohustustest vabastamine on kehtiv, olenemata völa suhtes kohaldatavast õigusest. Viimati uuendatud: 04/06/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusloome koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktipunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusloome koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õigusliku teadaannete lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Põhja-Iirimaa

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Põhja-Iirimaa kollisiooninormid, mis käsitlevad kohaldatavat õigust, tulenevad peamiselt vahetult kohaldatavatest ELi määrustest. Tsiviil- ja kaubandusasjades on need järgmised:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) ning
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguvälise võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“).

Enne 17. detsembril 2009 sõlmitud lepingute puhul on endiselt asjakohane 1990. aasta lepinguseadus (kohaldatav õigus) (Contracts (Applicable Law) Act 1990) (millega rakendati Rooma 1980. aasta konventsioon) (Rooma I määrust kohaldatakse sellel kuupäeval või pärast seda sõlmitud lepingute suhtes). 1995. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadus (muud sätted) (Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995) on asjakohane üksnes olukordades, mida Rooma II määrus ei hõlma (määrust kohaldatakse juhtumite suhtes, mille puhul kahju tekkis kahju pärast 11. jaanuari 2009). Laimuga tekitatud lepinguvälise kahju suhtes ning pärimis- ja asjaõigusega seoses kohaldatakse endiselt tavapäraseid üldise õiguse norme. Perekonnaasjades on kohaldatavat õigust käsitlevate õigusnormide allikaks üldiselt üldine õigus, välja arvatud mõned erandid. Perekonnaasjades kohaldatakse üldjuhul Põhja-liri õigust, välja arvatud mõned erandid, mis on sätestatud üldises õiguses (nt seoses abielu tühisusega) või seadustes (nt seoses ülalpidamiskohustusega vastavalt 1920. aasta elatiste väljamõistmise määruste seadusele (täitmisele pööramise vahendid) (Maintenance Orders (Facilities for Enforcement) Act 1920) ja 1972. aasta elatiste väljamõistmise määruste seadusele (vastastikune täitmine) (Maintenance Orders (Reciprocal Enforcement) Act 1972)). Vanemliku vastutuse ja lastekaitse küsimustes, mille suhtes kohaldatakse ELi määrust (EÜ) nr 2201/2003 ja Haagi 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsiooni, on selleks Inglismaa ja Walesi ning Põhja-lirimaa 2010. aasta määrused mis käsitlevad vanemlikku vastutust ja lastekaitsemeetmeid (rahvusvahelised kohustused) (Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children (International Obligations (England and Wales and Northern Ireland) Regulations 2010)), ja 1996. aasta konventsiooni artikkel 15, mis sisaldavad vastavalt kohaldatavaid õigusnorme, st et kohaldatakse Põhja-liri õigust piiratud eranditega.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

- Haagi 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon
- Rooma 1980. aasta lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon (nagu eespool mainitud, kohaldatakse 17. detsembril 2009 või pärast seda sõlmitud lepingute suhtes Rooma I määrust)
- Haagi 1985. aasta konventsioon usaldusfondide suhtes kohaldatava õiguse ja nende tunnustamise kohta

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Meile ei ole teada ühtki kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid sisaldavat kahepoolset konventsiooni, milles Ühendkuningriik oleks osaline. Tuleb märkida, et kuigi punktis 1.2 loetletud konventsioonid lubavad riigil kohaldada oma „territoriaalsete üksuste“ suhtes mõnda muud kollisiooninormi, on Ühendkuningriigi otsustanud seda võimalust mitte kasutada. Sellest tulenevalt kohaldatakse punktis 1.2 loetletud konventsioone Ühendkuningriigi koosseisu kuuluvate jurisdiktsioonide vaheliste vastuolude ning rahvusvaheliste vastuolude korral ning Põhja-lirimaa käsitatakse Inglismaast, Walesist ja Šotimaast erineva jurisdiktsioonina.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Kollisiooninorme kohaldatakse tavaliselt ainult juhul, kui vähemalt üks pooltest on soovinud nende kohaldamist. Kui seda ei ole soovitud või kui välisriigi õiguse sisu kohta puuduvad rahuldavad tõendid, kohaldab kohtunik küsimuse suhtes tavaliselt Põhja-liri õigust. See norm on seotud tõendite ja menetlusega ning seega ELi määrused seda ei mõjuta.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

ELi määrustega välistatakse tagasisaate ja edasiviite doktriini kohaldamine juhtudel, mida reguleeritakse ELi kollisiooninormidega, ning see oli valdav seisukoht ka 1995. aasta rahvusvahelise eraõiguse seaduse (muud sätted) ja 1990. aasta lepinguseaduse (kohaldatav õigus) alusel. Seega, kui Põhja-liri kollisiooninorm viitab hooletuse tõttu tekitatud lepinguvälise kahju puhul Prantsuse õigusele, kohaldatakse Prantsuse riigisest õigust isegi siis, kui Prantsusmaa kohus oleks kohaldanud mõne teise riigi õigust. Üks neis valdkondades tagasisaate ja edasiviite kasutamist keeldumise põhjendus näib olevat see, et tagasisaate ja edasiviite kohaldamine takistaks seadusega kehtestatud keerukate normide kohaldamist.

Tagasisaate ja edasiviite roll ülejäänud õigusvaldkondades on praegu mõnevõrra piiratud ja mõnel juhul ebaselge. Võib öelda, et tagasisaadet ja edasiviidet kohaldatakse välisriigis asuva maatüki puhul, mille suhtes Põhja-liri õiguses kohaldatakse asukohamaa õigust. Sellistel juhtudel on tegemist pragmaatilise sooviga kohaldada selle kohtu järgitavat õigust, kelle tööpiirkonnas vara asub, et suurendada võimalust, et vara suhtes tehtud mis tahes otsus on kehtiv. Välisriigis asuvat materiaalselt vallasvara käsitlevaid esimese astme kohtu otsuseid tasakaalustab see, et viide asukohamaa õigusele ei hõlma tagasisaadet ja edasiviidet. Tuleb siiski märkida, et paljudel juhtudel on välisriigi kollisiooninormide sisu tõendamine kulukas ja pooled otsustavad sageli nende kohaldamist mitte nõuda (vt eespool punkt 2.1).

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Selle probleemi lahendamiseks täpsustatakse igas kollisiooninormis ühendava teguri kindlakstegemise aeg. Näiteks vallasasja üleandmise korral on asjaomane kohaldatav õigus kõnealuse vallasasja asukohas üleandmise ajal kohaldatav õigus.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Traditsiooniliste õigusnormide kohaselt võivad Põhja-lirimaa kohtud keelduda kohaldamast mis tahes riigi või territooriumi õigust, mis on vastuolus avaliku korraga. Avalikku korda mõjutavad Ühendkuningriigi rahvusvahelised kohustused, eelkõige Euroopa inimõiguste konventsioon.

Lisaks näevad Rooma I ja Rooma II määrus nüüd ette kohtu asukohariigi imperatiivsete sätete kohaldamise, *olenemata sellest, milline õigus oleks muidu lepingu suhtes kohaldatav*. Need õigusnormid kehtivad üldiselt tarbijakaitse ja töösuhete valdkonnas või sisalduvad rahvusvahelist konventsiooni täiendavas õigusaktis.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Pooled tõendavad väljaspool Põhja-lirimaa asuva mis tahes riigi või territooriumi õiguse sisu nii, nagu oleks see fakt. Kuid selle õiguse kohta esitatud tõendite mõju üle peab siiski otsustama kohtunik.

Põhja-lirimaa kohtus toimuvast menetlusest on eksperti arvamust väljaspool Põhja-lirimaa asuva mis tahes riigi või territooriumi õiguse kohta pädev esitama oma teadmiste või kogemuste poolest selleks sobiv isik, olenemata sellest, kas ta on tegutsenud või tal on õigus tegutseda selles riigis või sellel territooriumil õiguspraktikuna või mitte.

Teataval asjaoludel võib Põhja-lirimaa kohus võtta arvesse Inglismaa kohtu varasemat otsust või arvamust väljaspool Põhja-lirimaa asuva mis tahes riigi või territooriumi õiguse kohta. Kirjalik teade selle kohta, et pool kavatseb tugineda varasemale otsusele, tuleb kätte toimetada kõigile teistele menetlusosalistele või nende õigusnõustajatele.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Kõikides asjades, mis käsitlevad lepingulisi kohustusi ja võimaldavad valida kohaldatavat õigust, on vahetult kohaldatav Rooma I määrus. Rooma määruses sätestatud kollisiooninorme võib kohaldada ka juhtudel, mida Põhja-liri õiguses ei käsitata lepingulistena (nt kui kokkulepe ei hõlma tasu, nt kinkelepingud). Menetlusküsimused määratakse kindlaks kohtu asukohariigi õiguse alusel. Seega reguleerib kahjuhüvitise suurust (kuid mitte kahjuhüvitise liike) ja tõendite hindamist kohtu asukohariigi õigus. Aegumistähtjad on olulised ja seega määratakse need lepinguliste kohustuste puhul kindlaks nimetatud määru kohaselt kohaldatava õiguse alusel.

Kui pooled on kohaldatava õiguse sõnaselgelt valinud või see nähtub selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, kohaldatakse seda õigust. Valik nähtub tõenäoliselt selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, kui leping on sõlmitud tüüpvormis, mille suhtes teadaolevalt kohaldatakse konkreetset õigust, või võttes arvesse poolte varasemaid suhteid. Kui kohtualluvuses on kokku lepitud, siis sellest sageli piisab järeldamiseks, et kavatsesi valida selle kohtu õigus, kuid see ei ole alati nii. Kui vahekohtukokkuleppe puhul on vahekohtunike valikukriteeriumid kindlaks määratud, võimaldab see hõlpsamini teha järelduse kohaldatava õiguse valiku kohta, kuid kui vahekohtuniku määratakse mõnele rahvusvahelisele organile viidates, on palju vähem tõenäoline, et valik nähtub selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest.

Valikuvabadus on mitmes aspektis piiratud. Esiteks ei saa tarbija- ja töölepingute puhul kohaldatava õiguse valik jätta tarbijat või töötajat ilma imperatiivsetest sätetest tulenevast kaitsest, mis on ette nähtud õigusega, mida oleks kohaldatud asjaomasel juhul siis, kui kohaldatavat õigust ei oleks sõnaselgelt valitud. Teiseks, kui kõik juhtumi asjaolud on seotud ühe riigiga, ei saa teistsuguse õiguse valik muuta kehtetuks selle riigi imperatiivseid sätteid. Kehtestatud on ka kindlustuslepingutega seoses kohaldatavad tarbijakaitse normid. Samuti võib märkida, et kui valiku kehtivuses esineb lahkarvamusi – näiteks väidetava survestamise korral – määratakse sellise valiku kehtivuse eeldatava kohaldatava õiguse alusel (st õiguse alusel, mida kohaldatakse lepingu suhtes siis, kui valik oleks kehtiv), välja arvatud juhul, kui see oleks põhjendamatu (sellisel juhul võib kohaldada selle poole harilikku viibimiskoha õigust, kes väidab, et ta ei olnud õiguse valikuga nõus).

Juhuks kui kohaldatavat õigust ei ole sõnaselgelt valitud või valik ei nähtu selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, on Rooma I määruses sätestatud konkreetsed normid sõltuvalt lepingu liigist. Kui need normid on aga ebaselged, on kohaldatavaks õiguseks üldjuhul lepingule iseloomuliku täitja harilikku viibimiskoha õigus. Lepingule iseloomulikku täitjat ei ole alati lihtne kindlaks teha, kuid tavaliselt on selleks pool, kes ei maksa kauba või teenuse eest (nt on iseloomulik täitja toote müüja, pangatehingu puhul laenuandja, garantiilepingu puhul garantiandja). Selle eelduse võib ümber lükata selle riigi kasuks, millega leping on tihedamalt seotud.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatakse enamikul juhtudel Rooma II määrust. 1995. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadust (muud sätteid) kohaldatakse üksnes selliste lepinguvälise kahjuga seotud küsimuste suhtes, mis ei kuulu määruse kohaldamisalasse, seega laimamise suhtes kohaldatakse endiselt üldist õigust (vt allpool).

Aegumistähtajad määratakse samuti kindlaks kohaldatava õiguse alusel.

Rooma II määruse kohaselt kohaldatakse kahju suhtes üldjuhul selle riigi õigust, kus kahju tekkis. Erinormidega määratakse teatavat liiki lepinguvälise kohustuste, sealhulgas tootevastutuse, kõlvatu konkurentsi, keskkonnakahju ja intellektuaalomandi õigustega seotud lepinguvälise kahju suhtes kohaldatavat õigust. Määrus võimaldab ka pooltel valida kohaldatava õiguse teatavat asjaoludel, kuid seda sätet ei saa kasutada ELi või riigisisese õiguse imperatiivsete sätete kohaldamise vältimiseks. Tuleb märkida, et kahjuhüvitise hindamine on kohaldatava õiguse küsimus.

Nagu eespool märgitud, kohaldatakse laimamise suhtes (mis hõlmab ka kinnisvaraga seotud vaeleväidete esitamist, kauba kohta vaeleväidete esitamist, pahatahtlikku valetamist ja mis tahes välisriigi õigusest tulenevat nõuet, mis „vastab sellisele nõudele või on sellega muul viisil seotud“) üldist õigust. Sellistel juhtudel kohaldatakse topelthaigetavuse reeglit: lepinguvälise kahju on Põhja-lirimaal haigetav üksnes juhul, kui selle hüvitamiseks saab esitada hagi selle välisriigi õiguse alusel, kus tegu (tavaliselt avaldamine) toime pandi, ning kui tegu oleks toime pandud Põhja-lirimaal, saaks hagi esitada Põhja-liri õiguse alusel. Sellest reeglist on siiski üks erand: kui mõni teine riik on juhtumi ja pooltega tihedamalt seotud, kohaldatakse selle teise riigi õigust. Tuleb märkida, et see valdkond on eriti ebaselge.

Usaldusfondide juhtimise suhtes kohaldatakse 1987. aasta usaldusfondide tunnustamise seadust, millega rakendatakse Haagi konventsioon usaldusfondide suhtes kohaldatava õiguse kohta. Selles seaduses on sätestatud, et kohaldatav õigus on asutaja valitud õigus või kui kohaldatavat õigust ei ole valitud, siis see õigus, millega usaldusfond on kõige tihedamalt seotud. Selle seadusega määratakse usaldusfondi kehtivus, selle ülesehitus, mõju ja haldamine.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Lapse sündides on tema alaline elukoht (päritolukoht) sama mis tema isal tema sündimise ajal, kui laps on seaduslik. Kui laps on ebaseaduslik või kui isa on lapse sünni ajaks surnud, on lapse alaline elukoht sama, mis tema emal. Seda normi kohaldatakse kuni lapse 16-aastaseks saamiseni (st lapse alaline elukoht muutub vastavalt sellele, kuidas muutub isa või asjakohasel juhul ema alaline elukoht).

Üle 16-aastase isiku puhul kohaldatakse jätkuvalt päritolukohta, välja arvatud juhul, kui ta valib oma elukoha ise. Elukoha valimiseks peab ta tegelikult elama asjaomases riigis ja kavatsema seal tähtajatult või alaliselt elada. Kui üks neist asjaoludest ära langeb, valitud elukoht enam ei kehti ning kehtib päritolukoht. Abielunaise alalist elukohta ei määrata enam tema abikaasa elukoha alusel: seda hinnatakse sõltumatult.

Suutlikkus võtta konkreetseid kohustusi (nt sõlmida lepinguid, teha testamenti, abieluluda) määratakse selle valdkonna konkreetsete õigusnormide alusel ning seda käsitletakse asjaomastes punktides.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamise

Vanema kohustused oma alaealise (alla 18-aastase) lapse suhtes määratakse Põhja-liri õigusega juhtudel, kui pädevus on Põhja-lirimaa kohtutel, isegi kui laps elab välismaal ja on välisriigi kodanik. Põhja-lirimaa kohus on vastavalt ELi määrusele (EÜ) nr 2201/2003 siiski pädev ainult juhul, kui laps elab Põhja-lirimaal või kui laps asub teises liikmesriigis ning vähemalt ühel abikaasal on tema suhtes vanemlik vastutus ja abikaasa on kohtu pädevust tunnustanud. Laps on olenemata sünnikohast seaduslik, kui ta on sündinud seaduslikust abielust või kui laps oli seaduslik selle riigi õiguse kohaselt, kus oli kummagi vanema alaline elukoht lapse sünni ajal.

Põhja-lirimaa kohus kohaldab lapsele eestkostja määramisel Põhja-liri õigust, kui ta on selleks pädev (ta on seda alati, kui avaldaja on Ühendkuningriigi kodanik või kui tema harilik elu- või viibimiskoht on Põhja-lirimaal).

Põhja-lirimaa kohus kohaldab lapsendamisasjades Põhja-liri õigust, kui ta on pädev (ta on seda alati, kui avaldaja alaline elukoht on avalduse esitamise ajal Põhja-lirimaal, kuid kui see on asjakohane tema pädevuse teostamiseks, kaalub kohus ka seda, kui tõenäoliselt tunnustatakse mis tahes määrust välisriigis). Sellise määruse tulemusel lähevad kõik kohustused olemasolevatelt vanematelt üle lapsendajatele.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahutus, ülalpidamiskohustus

Abielu vormilist kehtivust reguleerib abielu sõlmimise riigi õigus. See õigus reguleerib tseremoonia ja selle osade kehtivust, nt kas tuleb kasutada konkreetseid vorme, kas tuleb kasutada konkreetset hoonet, kas on vaja vanemate nõusolekut ja kas abielu saab sõlmida volituse alusel. Sellest reeglist on mõned vähesed erandid: eelkõige juhul, kui kohaliku abieluvormi kasutamine on võimatu. Erinorme kohaldatakse ka relvajõudude liikmete suhtes, kes teenivad välisriigis, mis ei kuulu Rahvaste Ühendusse.

Isikute abieluvõime määratakse asjaomase isiku alalise elukoha järgi vahetult enne abiellumist. See õigus reguleerib selliseid küsimusi nagu poolte nõusolek, vanusepiirangud ja see, millised isiku laiendatud perekonna liikmed ei tohi omavahel abielluda. Mis puudutab konkreetset vanust, siis abielu ei ole kehtiv, kui üks asjaosalistest oli abiellumise ajal alla 16-aastane, kui nende alaline elukoht on Põhja-lirimaal.

Põhja-liri õiguses ei ole samasooliste abielu ette nähtud. Samas võib Põhja-liri õiguse kohaselt käsitleda teistes riikides sõlmitud samasooliste partnerlusi teataval asjaoludel registreeritud kooseluna.

Mis puutub lahutusse, siis on Põhja-lirimaa kohus pädev menetlema lahutusasju üksnes nõukogu määruse (EÜ) nr 2201/2003 kohaselt. Kui on täidetud üks järgmistest nõuetest: abikaasade harilik viibimiskoht või alaline elukoht on Põhja-lirimaal, abikaasade harilik viibimiskoht oli Põhja-lirimaal ja üks neist elab

endiselt Põhja-lirimaal, kostja harilik viibimiskoht on Põhja-lirimaal, hageja elas Põhja-lirimaal vähemalt üks aasta (või kui hageja on mõne liikmesriigi kodanik, siis kuus kuud) enne taotluse esitamise kuupäeva. Kui ükski neist tingimustest ei ole täidetud ja ükski teine liikmesriik ei ole pädev asja menetlema, on riigisisese õiguse kohaselt pädevad Põhja-lirimaa kohtud, kui vähemalt ühe poole alaline elukoht oli lahutusmenetluse algatamise ajal Põhja-lirimaal. Kui Põhja-lirimaa kohus on pädev asja menetlema, kohaldab ta lahutusmenetluse suhtes Põhja-liri õigust. Abielu tühisuse tuvastamise menetluses kohaldatakse olenevalt tühisuse põhjusest eespool nimetatud õigusi (abielu sõlmimise riigi või ühe poole alalise elukoha õigust). Välisriigis toimunud abielulahutust tunnustatakse, kui välisriigis toimunud menetluse ajal oli ühe poole harilik viibimiskoht või alaline elukoht selles riigis või kui üks pool oli selle riigi kodanik. Ülalpidamiskohustustega seoses on Ühendkuningriigi jaoks siduv nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes. Põhja-lirimaa kohus on pädev asja menetlema, kui ta on pädev abielu lahutama või kui abielulahutus saadi välisriigis toimunud menetluse käigus, kui ühe poole alaline elukoht on välisriigis toimunud abielulahutuse ajal Põhja-lirimaal või kui ühe poole harilik viibimiskoht on olnud Põhja-lirimaal üks aasta kuni selle kuupäevani või kui ühel poolel on Põhja-lirimaal asuva abikaasade endise ühise eluaseme omandiosalus. Sellistel juhtudel kohaldatakse Põhja-liri õigust.

3.6 Abieluvara

Abieluvaralepingu või -kokkuleppe puudumisel määratakse abikaasade õigused teineteise vallasvarale (olenemata sellest, kas vara omandati enne abiellumist või abiellumise ajal) selle riigi õiguse alusel, kus oli perekonna alaline elukoht abielu sõlmimise ajal. Kui abikaasade alalised elukohad kattuvad, on selleks perekonna ühise alalise elukoha õigus. Kui alalised elukohad ei kattu, kohaldatakse seda õigust, millega pooled ja abielu on kõige tihedamalt seotud. Pooled kavatsused abiellumise ajal on asjakohased ainult siis, kui need viitavad eeldatavale õiguse valikule. Sama normi kohaldatakse tõenäoliselt ka kinnisvara suhtes.

Abieluvaralepingu või -kokkuleppe olemasolul kohaldatakse selle riigi õigust, kus leping on sõlmitud: selleks on perekonna alalise elukoha riigi õigus, kui kohaldatava õiguse kohta ei ole muid viiteid.

3.7 Testamendid ja pärimine

Seadusjärgse pärimise korral (st kui testament puudub) kohaldatakse vallasvara pärimise suhtes pärandaja surmaaegse alalise elukoha õigust; kinnisasja pärimise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus kinnisasi asub (asukohamaa õigus).

Testamendiga seotud juhtudel (pärimine testamendi järgi) määratakse testatori võime pärandada testamendis vallasvara selle riigi õiguse alusel, kus on testatori alaline elukoht testamendi tegemise kuupäeval. Annakusaajal on õigus võtta vastu vallasasju, kui ta on teovõimeline kas enda alalise elukoha õiguse või testatori alalise elukoha õiguse alusel. Kinnisvara kohta pole konkreetseid sätteid, kuid kõige tõenäolisem oleks asukohamaa õigus, mis tõenäoliselt määrab ära ka annakusaaja õiguse kinnisvara pärida.

Vastavalt 1963. aasta testamendiseadusele (Wills Act 1963) ja juhul kui testator suri 1. jaanuaril 1964 või pärast seda, on testament ametlikult kehtiv (nt tunnistajate õige arv), kui see vastab ühele järgmistest õigustest: testamendi tegemise (st tavaliselt selle tunnistajate juuresolekul allkirjastamise) riigi õigus, mis kehtis testamendi tegemise ajal; selle riigi õigus, kus oli testatori alaline elukoht või harilik viibimiskoht või mille kodanik testator oli testamendi tegemise ajal ning testatori surmaaegse alalise elukoha või hariliku viibimiskoha või kodakondsuse riigi õigus. Testament on vormiliselt kehtiv ka kinnisvara üleandmiseks, kui see vastab selle riigi riigisisesele õigusele, kus kinnisvara asub (seega välistatakse tagasisaate ja edasi viite kohaldamine, hoolimata sellest, et tegemist on kinnisvaraga).

Testament, millega pärandatakse vallasvara, on sisuliselt kehtiv (nt piirangud summale, mida saab testamendiga pärandada), kui see vastab testatori surmaaegse alalise elukoha õigusele; testament, millega pärandatakse kinnisvara, on sisuliselt kehtiv, kui see vastab selle riigi õigusele, kus kinnisvara asub, st mis tahes riiklikule õigussüsteemile, mida asukohamaa õiguses kohaldatakse.

Testamenti tõlgendatakse testatori määratud õiguse kohaselt, milleks on eeldatavalt tema testamendi tegemise aegse alalise elukoha õigus. See eeldus on *prima facie* põhimõte, mida saab ümber lükata tõenditega, mille kohaselt testator ilmselgelt kavandas ja soovis, et tema tahet tõlgendataks mõne muu õigussüsteemi kohaselt. Kinnisvara puhul võib kehtida lisapiirang, mille kohaselt juhul, kui sellisest tõlgendusest tulenev õigus ei ole vara asukohamaa õigusega lubatud või seda ei tunnustata nimetatud õiguse alusel, kohaldatakse viimati nimetatud õigust.

Testamendi väidetava tühistamise kehtivus määratakse testatori väidetava tühistamise aegse alalise elukoha õiguse alusel (tuleb märkida, et Inglise riikliku õiguse kohaselt (kui see on kohaldatav) tühistab abielu testamendi, välja arvatud juhul, kui tõendatakse, et testament tehti sõnaselgelt testamendina, mida uus abielu ei tühistata). Kui aga väidetakse, et tühistamine toimus hilisema testamendiga (erinevalt näiteks testamendi puruksrebimisest), siis see, kas see teine testament tühistab varasema testamendi, tehakse kindlaks teise testamendi vormilise kehtivuse suhtes kohaldatavate õigusaktide alusel. Kui ei ole selge, kas teine testament tühistab varasema testamendi, lahendatakse tõlgendamise küsimus testatori määratud õiguse alusel, milleks on eeldatavalt tema testamendi tegemise aegse alalise elukoha õigus.

3.8 Kinnisvara

Varavaidlused jagunevad vallas- ja kinnisvaraga seotud asjadeks; olenemata sellest, kas tegemist on vallas- või kinnisvaraga, kohaldatakse vara asukohariigi õigust.

Kinnisvara puhul kohaldatakse kinnisvara asukohariigi õigust ning tagasisaadet ja edasi viidet. See kehtib kõikide tehinguga seotud küsimuste puhul, sealhulgas teovõime, vorminõuded ja sisuline kehtivus. Tuleb märkida, et loomulikult eristatakse maatüki või muude kinnisasjade üleandmist lepingust, mis reguleerib sellise ülemineku poolte õigusi ja kohustusi – viimaste suhtes kohaldatakse teistsuguseid õigusnorme (eelkõige Rooma I määruse sätteid). Materiaalse vallasvara üleandmisega seotud asjaõiguslike (mitte lepinguliste) küsimuste puhul kohaldatakse üldjuhul selle riigi õigust, kus vara asus selle sündmuse toimumise ajal, mis väidetavalt mõjutas vara omandiõigust. Pole selge, kas selles olukorras tagasisaadet ja edasi viidet kohaldatakse, ning Inglismaa esimese astme kohtute otsuste üldine mõju viitab sellele, et ei kohaldata. Selle üldnormi kohaselt omandatud materiaalse vara omandiõigus tunnustatakse Inglismaal kehtivaks, kui vallasasi viiakse seejärel riigist, kus see asus omandiõiguse omandamise ajal, ära, välja arvatud juhul, kui ja kuni selle omandiõiguse asendab uus omandiõigus, mis on omandatud vastavalt selle riigi õigusele, kuhu vara viidi. Konkreetne erand materiaalselt vallasvara käsitlevast üldnormist on seotud olukorraga, kus materiaalne vara on teel ja selle asukoht ei ole pooltele teada või selle üleandmine, mis on kohaldatava üleandmist käsitleva õigusakti kohaselt kehtiv, jõustub Inglismaal.

Kui immateriaalse vallasvara loovutamise korral on senise loovutaja ja uue omandaja vaheline suhe lepinguline (nagu enamiku võlgade puhul) ning küsimus on seotud üksnes loovutamise enda kehtivuse ja mõjuga, kohaldatakse Rooma I määrust.

Tuleb märkida, et immateriaalse vara loovutamise ja üleandmise suhtes kohaldatavaid kollisiooninorme on raske kokkuvõtlikult selgitada ning nende suhtes ei kohaldata ühte kindlat kollisiooninormi, seda peamiselt seetõttu, et immateriaalse vara kategooria hõlmab väga suurt hulka õigusi, millest kõik ei ole lepingulised. Immateriaalse vallasvara puhul soovitatakse küsida spetsialistidelt nõu.

3.9 Maksejõuetus

Ühendkuningriik kohaldab nõukogu määrust (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta, milles on sätestatud asjakohased õigusnormid, mis käsitlevad menetlust, mille käigus võlgnik kaotab täielikult või osaliselt oma vara käsutamise õiguse ja määratakse liikvideerija, kui võlgniku põhihuvide asuvad ELi liikmesriigis (välja arvatud Taanis). Kui asja on pädev arutama Põhja-lirimaa kõrge kohus (High Court) (see on nii juhul, kui võlgniku põhihuvide kese, milleks on eeldatavalt tema registrijärgne asukoht, on Põhja-lirimaal), kohaldatakse Põhja-liri õigust.

Määruse (EÜ) nr 1346/2000 kohaldamisalast välja jäävatel juhtudel kohaldatakse Põhja-liri õigust, kui asi kuulub Põhja-lirimaa kohtute pädevusse (see on nii juhul, kui äriühing on registreeritud Põhja-lirimaa või kui Põhja-lirimaa on isikud, kes saaksid likvideerimisest kasu, ning puuduvad mõjuvad põhjused pädevusest loobumiseks).

Viimati uuendatud: 08/06/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Šotimaa

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Šotimaal on enda eraldiseisev n-õ segaõigussüsteem. Seda „kohaldatava õiguse“ valdkonda on eriti mõjutanud kontinentaalsed süsteemid ja üldine õigus. Šotimaa moodustab Ühendkuningriigis eraldi jurisdiktsiooni ning Ühendkuningriigi-siseste juhtumite ja tõeliselt rahvusvaheliste juhtumite kindlakstegemiseks on vaja kollisiooninorme. Kui Ühendkuningriik on saanud kohaldatavat õigust käsitlevaid õigusnorme sisaldava rahvusvahelise instrumendi osaliseks, siis üldiselt kohaldatakse samu norme Ühendkuningriigi-siseste vastuolude suhtes, kuigi tavaliselt pole see kohustuslik. Šoti õiguses tuntakse seda valdkonda rahvusvahelise eraõigusena või õigusaktide kollisioonina.

Nagu ka Inglismaal ja Walesis, tulenevad paljud õigusnormid praegu vahetult kohaldatavatest ELi määrustest. Tsiviil- ja kaubandusajades on need järgmised: määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) ja määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“). Enne 17. detsembrist 2009 sõlmitud lepingute puhul on endiselt asjakohane 1990. aasta lepinguseadus (kohaldatav õigus) (Contracts (Applicable Law) Act 1990) (millega rakendati Rooma 1980. aasta konventsioon) (Rooma I määrust kohaldatakse sellel kuupäeval või pärast seda sõlmitud lepingute suhtes). 1995. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadus (muud sätted) (Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995) on asjakohane üksnes olukordades, mida Rooma II määrus ei hõlma (määrust kohaldatakse juhtumite suhtes, mille puhul kahju tekkis pärast 11. jaanuari 2009).

Teistes valdkondades kohaldatakse üldiselt üldist õigust. Šotimaa perekonnaõiguse allikad on üldine õigus, kirjutatud õigus (sageli järgides Šotimaa õiguskomisjoni soovitusi) ning ELi ja rahvusvahelised kohustused.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Haagi 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon

Rooma 1980. aasta lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon (asendatud Rooma I määrusega seoses lepingutega, mis on sõlmitud 17. detsembril 2009 või pärast seda)

Haagi 1. juuli 1985. aasta konventsioon usaldusfondide suhtes kohaldatava õiguse ja nende tunnustamise kohta

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Meile ei ole teada ühtki kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid sisaldavat kahepoolset konventsiooni, milles Ühendkuningriik oleks osaline.

Tuleb siiski märkida, et kuigi Rooma 1980. aasta konventsioon ja Haagi konventsioonid lubavad riigil kohaldada „sisevastuolude“ – näiteks Inglise ja Walesi ning Šoti õiguste vaheliste vastuolude – korral mõnda muud kollisiooninormi, on Ühendkuningriik otsustanud seda võimalust mitte kasutada. Seega kohaldatakse Ühendkuningriigi eri jurisdiktsioonide vaheliste vastuolude ja rahvusvaheliste vastuolude korral Rooma konventsiooni (enne 17. detsembrist 2009 sõlmitud lepingute suhtes) ja Haagi konventsiooni.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Välisriigi (st muu kui Šoti) õigust kohaldatakse Šotimaa kohtutes üksnes juhul, kui see on kohaldatav riigisiseste kollisiooninormide kohaselt, ning kui sellele tuginemist sooviv pool seda taotleb ja tõendab. See norm on seotud tõendite ja menetlustega ning ELi õigusaktid selle kohaldamist ei välista.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Tagasisaade ja edasiviide on protsess, mille käigus kohus kohaldab õigusaktide kollisiooni korral välisriigi õigust. See võib olla asjakohane mitmes õigusvaldkonnas, näiteks pärimis- ja perekonnaõiguses, kuigi tagasisaadet ja edasiviidet käsitlevat Šotimaa kohtupraktikat ei ole palju. Asjaomased ELi määrused (nagu Rooma I ja Rooma II määrus) välistavad tagasisaade ja edasiviide kohaldamise ning sama lähenemisviisi kasutati ka 1995. aasta rahvusvahelise eraõiguse seaduses (muud sätted) seoses õigusvastasel tekitatud kahjuga.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Tavaliselt lahendatakse see ühendava teguri kohaldamise aja kindlaksmääramisega. Vallasasjade omandiõiguse üleandmise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus vallasasjad asusid selle sündmuse toimumise ajal, millega omandiõigus väidetavalt üle anti.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Šotimaa kohtud võivad keelduda muidu kohaldatava välisriigi õiguse kohaldamisest, kui see on vastuolus Šotimaa avaliku korraga. Kuigi mõistet „rahvusvaheline avalik kord“ selles kontekstis ei kasutata, tähendab fraas „vastuolus Šotimaa avaliku korraga“, et vastavat õigust peetakse vastuvõetamatuks, hoolimata sellest, et tegemist on rahvusvahelise juhtumiga, mille suhtes Šoti õiguse kohaldamist ei saa eeldada. Šotimaa avalik kord tuleneb mõnikord rahvusvahelistest instrumentidest või normidest, näiteks Euroopa inimõiguste konventsioonist.

Lisaks näevad Rooma I määrus ja Rooma II määrus nüüd ette kohtu asukohariigi üldist kehtivat omavate sätete kohaldamise, olenemata sellest, milline õigus oleks muidu lepingu suhtes kohaldatav. Šoti õiguses ei ole palju selliseid õigusnorme ning olemasolevad õigusnormid sisalduvad peamiselt kogu Ühendkuningriiki hõlmavates seadustes. Üks näide on volitamata isikute poolt või kaudu või pärast kliendi ebaseaduslikku teavitamist sõlmitud investeerimislepingute tühisuse tunnustamine 2000. aasta finantsteenuste ja -turgude seaduse (Financial Services and Markets Act 2000) artiklite 26 ja 30 kohaselt.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Välisriigi õiguse sisu on faktiline asjaolu ja pooled peavad seda tõendama ning kohtunik peab tegema otsuse tõendite analüüsi alusel. Kohtunik ei saa välisriigi õigust iseseisvalt uurida ega kohaldada. Kui tõendid on vastuolulised, peab kohtunik otsustama, kumma poole seisukoht tundub usutavam, ning võib selleks uurida välisriigi seadusi ja kohtuasju, millele on tõenditena viidatud.

Ainus erand normist, et välisriigi õigus on faktiline asjaolu, on see, et kui Ühendkuningriigi kõrgeim kohus (Supreme Court) menetleb Ühendkuningriigi ühes osas esitatud apellatsioonkaebust, võib ta kohaldada Ühendkuningriigi mis tahes muu jurisdiktsiooni õigust, isegi kui selle õiguse sisu ei ole tõendatud. Seda seetõttu, et kõrgeimasse kohtusse kuuluvad kohtunikud Ühendkuningriigi kõigist jurisdiktsioonidest ning kohus peab ennast pädevaks ükskõik millise jurisdiktsiooni õigust kohaldama.

Kui välisriigi õigust tuleb tõendada, tehakse seda tavaliselt ekspertidest tunnistajate esitatud tõendite alusel. Ei piisa lihtsalt teksti, näiteks välisriigi seaduse esitamisest kohtule, kes ei pea ennast pädevaks välisriigi õiguslike asjaolusid tõlgendama või kohaldama, ilma et teda juhendaks isik, kellel on sellest

süsteemist piisavad teadmised. Eksperti tõendid võib esitada iga isik, kellel on asjakohased teadmised või kogemused, isegi kui ta ei ole teises riigis praktiseeriv jurist. Näiteks on kasutatud teadlast.

Kui pooled on välisriigi õiguse sisu eriarvamusel, tuleb seda üldiselt tõendada ekspertide suuliste ütlustega, mille käigus nad võivad viidata dokumentaalsetele tõenditele, mis võidakse esitada kohtule. Kui välisriigi õiguse sisu üle ei vaielda, saavad pooled lihtsalt omavahel selles kokku leppida või esitada kirjalikud tõendid.

Eeldatakse, et välisriigi õigus on sama mis Šoti õigus. Seda saab loomulikult ümber lükata tõenditega, mis rahuldavalt tõendavad välisriigi õiguse (erinevat) sisu.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Õigusaktide konflikti korral lepingulisi kohustusi käsitlevates tsiviil- ja kaubandusasjades on vahetult kohaldatav Rooma I määrus (määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta). Kõikehõlmavuse põhimõtte tähendab, et Rooma I määruses nimetatud mis tahes õigust kohaldatakse olenemata sellest, kas tegemist on ELi liikmesriigi õigusega või mitte.

Rooma I määrust ei kohaldata tõendite või menetlusega seotud küsimuste suhtes, mida reguleerib endiselt kohtu asukohariigi õigus. Erandiks on normid tõendamiskoormuse kohta, mida Rooma I määruse kohaselt reguleerib õigus, mida määruse kohaselt kohaldatakse lepingulise kohustuse suhtes. Aegumistähtaegade tõlgendamist, täitmist ja kohustuse rikkumise tagajärgi jne reguleerib määruse alusel kohaldatav õigus.

Rooma I määruse esmased normid on järgmised. Kui pooled on kohaldatava õiguse sõnaselgelt valinud või see nähtub selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, kohaldatakse seda õigust.

Valikuvabadus on piiratud. Rooma I määruse artiklis 3 on sätestatud, et kui kohaldatav õigus valitakse, kuid kõik muud „olukorda mõjutanud asjaolud“ esinevad teises riigis, ei piira poolte õiguse valik selle teise riigi õiguse nende sätete kohaldamist, millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda. Artiklis 9 on sätestatud, et kohaldada tuleks riigi imperatiivseid sätteid, isegi kui pooled ei ole kasutanud vabadust valida kohaldatav õigus. Lisaks ei saa tarbija- ja töölepingute puhul õiguse valik jätta tarbijat või töötajat ilma kohustuslikust kaitsesest, mis on ette nähtud selle süsteemi imperatiivsete sätetega, mida oleks kohaldatud, kui õigust ei oleks sõnaselgelt valitud.

Juhuks kui kohaldatavat õigust ei ole sõnaselgelt valitud või valik ei nähtu selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, on Rooma I määruse artiklis 4 sätestatud täiendavad õigusnormid kohaldatava õiguse kindlaksmääramiseks, mis on sageli seotud selle poole hariliku viibimiskohaga, kes toote või teenuse eest ei maksa, nt müüja kauba müügilepingu puhul, pangalaenu andja või garantiilepingu puhul garantiandja. Selle eelduse võib ümber lükata selle riigi kasuks, millega leping on ilmselgelt tihedamalt seotud. Rooma konventsiooni käsitlev kohtupraktika, mis võib olla Rooma I määruse tõlgendamisel asjakohane, kinnitab, et eelduse ümberlõkkamiseks peavad teise riigi kasuks rääkivad tegurid olema vähemalt selgelt ülekaalus. Šoti tähtsaimas kohtuasjas Caledonia Subsea vs. Microper SA läks enamik kohtunikke kaugemale ja ütles, et eeldus tuleks ümber lükata üksnes juhul, kui juhtumi erandlike asjaolusid arvestades ei ole iseloomuliku täitja harilik viibimiskoht tegelikult oluline.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Õigusaktide konflikti korral kohaldatakse lepinguväliste võlasuhete suhtes tsiviil- ja kaubandusasjades Rooma II määrust (määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta). Määruses sätestatud õigusnormide kohaldamiseks peab kahju olema tekkinud või tõenäoliselt tekkima. Kahju on määratletud nii, et see hõlmab õigusvastaselt tekitatud kahju, alusetu rikastumise ja käsundita asjaajamise (lepinguvälise kohustus, mis tuleneb teost, mis on toime pandud ilma nõuetekohase volitusega teise isiku asjadega seoses) või *culpa in contrahendo* (lepinguvälise kohustus, mis tuleneb tehingutest enne lepingu sõlmimist) kõiki tagajärgi. Rooma II määrust ei kohaldata muu hulgas laimu või välisriigi õiguse alusel esitatud samaväärse nõude suhtes.

Rooma II määruse kohaselt kohaldatakse kahju suhtes üldiselt selle riigi õigust, kus kahju tekkis. Erinormidega määratakse kindlaks teatavat liiki lepinguväliste kohustuste, sealhulgas tootevastutuse, kõlvatu konkurentsi, keskkonnakahju ja intellektuaalomandi õigustega seotud lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatav õigus. Määrusega kehtestatakse ka normid alusetu rikastumise, käsundita asjaajamise ja *culpa in contrahendo* kohta. Määrus võimaldab pooltel valida kohaldatava õiguse teatavatel asjaoludel. Määrusega kehtestatakse siiski piirangud kohtu asukohariigi õigusnormide kohaldamise vältimisele määruse kohaldamise kaudu ning muu kui valitud riigi õigusnormide kohaldamise vältimisele, kui kõik kahju põhjustanud sündmuse toimumise ajal valitsenud olukorraga seotud asjaolud esinevad selles riigis.

Teatud juhtudel Šotimaal Rooma II määrust ei kohaldata, vaid kohaldatakse kas 1995. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadust (muud sätted) või üldist õigust.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Alaline elukoht

Šotimaal kaotati 2006. aasta perekonnaseaduse (Family Law (Scotland) Act 2006) artikliga 21 õigusvastane staatus. Sellest tulenevalt on 2006. aasta seaduse artikli 22 lõikes 2 sätestatud, et kui a) alla 16-aastase lapse vanemate alaline elukoht on samas riigis ja b) laps elab ühe või mõlema vanema juures, siis on lapse alaline elukoht samas riigis, kus tema vanematel. Artikli 22 lõikes 3 on sätestatud, et muudel juhtudel on lapse alaline elukoht riigis, millega laps on seni olnud kõige tihedamalt seotud.

Üle 16-aastase isiku puhul on selleks endiselt tema eelmine alaline elukoht, välja arvatud juhul, kui ta valib oma elukoha ise. Valitud elukoha valimiseks peab isik olema tegelikult kolunud uude riiki, kus ta soovib elada, ning ta peab tõendama kavatsust loobuda oma eelmisest elukohast ja samuti kavatsust elada alaliselt uues riigis. Valitud alalisest elukohast loobumise korral asendab alalist elukohta kuni uue alalise elukoha valimiseni uuesti päritolukoht.

Abielu isikute alalist elukohta hinnatakse nüüd teisest abikaasast sõltumatult.

1973. aasta alalise elukoha ja abielumenetluse seaduse (Domicile and Matrimonial Proceedings Act 1973) artiklis 1 on sätestatud, et abielunaisel on seoses alalise elukohaga samad õigused nagu kõigil teistel isikutel. Kui aga naine abiellus enne 1973. aasta seaduse jõustumist (ja omandas seeläbi oma abikaasa alalise elukoha varasema seaduse alusel), säilitab ta selle alalise elukoha, välja arvatud juhul, kui ta sellest loobub või valib uue alalise elukoha.

Nimi

Lapsele nime andmise õigus on osa vanemlikust vastutusest ja vanemlikest õigustest. Kui tekib vaidlus Šotimaal 1995. aasta lasteseaduse (Children (Scotland) Act 1995) artikli 11 üle, peab kohus esmajärjekorras arvesse võtma lapse heaolu.

Täiskasvanutel on Šotimaal üldiselt õigus kasutada iga endale meeldivat nime, tingimusel et seda ei tehta kavatsusega petta. Üle 16-aastane isik, kelle sünd on registreeritud Šotimaal või kes on seaduslikult lapsendatud Šotimaal, võib esitada Šotimaa riiklikule registrile (National Records of Scotland) taotluse registreeritud nime muutmiseks. Selle teenuse kasutamine ei ole siiski kohustuslik. Lisateavet nime muutmise kohta saab [Šotimaa riikliku registri](#) veebisaidilt.

Õigus sõlmida lepinguid

Õigust sõlmida lepinguid, teha testamente jne reguleerivad erinevad õigusaktid sõltuvalt sellest, millega seoses teovõime küsimus tekib. Teatavatel juhtudel on asjakohane Šotimaa 1991. aasta teovõime tekkimise eadus (Age of Legal Capacity (Scotland) Act 1991). Šotimaa 1991. aasta teovõime tekkimise eaduse kohaselt on 16-aastaselt või vanemal isikul teovõime, st õigus teha mis tahes tehinguid. Nooremal inimesel on teovõime teatavatel seaduses sätestatud asjaoludel.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

Šoti õiguses on sätestatud vanemate (ja teatavate teiste isikute, kellel on seaduslik õigus lapse eest hoolitseda) vanemlikud õigused ja kohustused. Vanemlikud õigused ja kohustused on sätestatud Šotimaa 1995. aasta lasteseaduses. Šoti õigust kohaldatakse alati, kui Šotimaa kohtud on pädevad vastavalt Haagi 1996. aasta konventsioonile ja Brüsseli IIa määrusele. Šoti õiguses kohaldatakse lapsendamis küsimuste suhtes Šotimaa 2007. aasta lapsendamise ja laste seadust (Adoption and Children (Scotland) Act 2007).

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

Abielu on Šotimaal kehtiv ainult siis, kui on täidetud teatavad tingimused. Mõlemal pooltel peab olema vabadus abielluda, täielik teovõime ning nad peavad olema andnud täieliku nõusoleku abiellumiseks.

Šotimaa 2006. aasta perekonnaseaduse artikli 38 lõike 1 kohaselt peab abielu vastama ka abielu sõlmimise riigi õigusega nõutavatele formaalsustele. See hõlmab tseremoonia ja selle osade kehtivust, nt kas tuleb kasutada konkreetseid vorme, kas abielu tuleb sõlmida konkreetse kohas ja kas abielu saab sõlmida volituse alusel.

See, kas abielu sõlminud isikul oli õigus seda teha ja kas ta oli abieluga täielikult nõus, tehakse kindlaks selle riigi õiguse alusel, kus oli tema alaline elukoht vahetult enne abielu sõlmimist (2006. aasta seaduse artikli 38 lõige 2). Šotimaal on isikutel õigus abielluda 16-aastaselt. Mis puudutab nõusolekut, siis peavad abielu mõlemad pooled sellega reaalselt ja tõsimeeli nõus olema.

Pärast Šotimaa 2014. aasta abielu ja registreeritud kooselu seaduse (Marriage and Civil Partnership (Scotland) Act 2014) vastuvõtmist tunnustab Šotimaa nüüd ka samasooliste abielu. See hõlmab nii Šotimaal kui ka välismaal sõlmitud samasooliste abielusid.

Kui abielu sõlmimisel ei ole õiguslike takistusi, võib Šotimaal abielluda iga isik. Šotimaal abielluda soovivatele paaridele ei ole kehtestatud Šotimaal elukoha olemise nõuet, kuigi väljastpoolt ELi pärit isikud võivad vajada sisserändeluba.

Registreeritud kooselu ja samasooliste abielu

Vastavalt 2014. aasta registreeritud kooselu seadusele tunnustab Šoti õigus ka samasooliste registreeritud kooselu. 2004. aasta seaduse artiklis 85 on sätestatud, et samasooliste registreeritud kooselu tekib siis, kui kaks samast soost isikut sõlmivad registreeritud kooselu lepingu kahe vähemalt 16-aastase tunnistaja ja volitatud perekonnaseisuametniku juuresolekul (kõik peavad kohal viibima).

2004. aasta seadus sisaldab ka erisätet väljaspool Ühendkuningriiki loodud registreeritud kooselu kohta. Väljaspool Ühendkuningriiki seaduslikult registreeritud samasooliste kooselu käsitletakse Šotimaal registreeritud kooseluna, kui see vastab teatavatele 2004. aasta seaduses sätestatud kriteeriumidele.

Vabaabielu

Kui Šotimaal elab paar koos nii, nagu nad oleksid abielus, tekivad sellisest kooselust üldjuhul teatavad õigused ja kohustused. Šotimaa 2006. aasta perekonnaseaduses on sätestatud kooselupaaride õigused (mis kehtivad võrdselt nii samast soost kui ka vastassoost elukaaslaste puhul). Näiteks on artiklis 26 sätestatud teatavate majapidamistarvetega seotud õigused, artiklis 27 on sätestatud õigus teatavale rahale ja varale, artiklis 28 on ette nähtud rahaline toetus lahuselu korral, artiklis 29 on ette nähtud rahaline toetus juhuks, kui üks elukaaslane sureb testamenti tegemata, ning artiklis 30 on ette nähtud lähenemiskeeld kaitseks kuritarvitamise eest.

Lahutus ja lahuselu

Seoses abielulahutuse ja lahuseluga on Ühendkuningriigi õigusaktides (nimelt 1973. aasta alalise elukoha ja abielumenetluse seaduses ning 2004. aasta registreeritud kooselu seaduses) sätestatud, millal on Šotimaa kohtud pädevad menetlema abielulahutuse ja lahuseluga seotud kohtuasju. Lisateavet saab [Šotimaa kohtuameti](#) veebisaidilt.

Ülalpidamiskohustus

Ülalpidamiskohustusega tegeleb kogu Suurbritannias töö- ja pensioniameti (Department for Work and Pensions) [laste elatise teenistus](#).

Šotimaal on Šotimaa 1985. aasta perekonnaseaduses ette nähtud ka pereliikmete, näiteks abikaasade ja laste ülalpidamise kohustus. Ülalpidamiskohustus on kohustus maksta sellist toetust, mis on asjaolusid arvestades mõistlik.

3.6 Abieluvara

Šotimaal on kehtestatud rahalise toetuse maksmise süsteem abielulahutuse või registreeritud kooselu lõpetamisel. Šoti õiguses on sätestatud teatavad põhimõtted, mida tuleb arvesse võtta rahalise toetuse maksmise ja abieluvara jagamise üle otsustamisel, ning need põhimõtted sisalduvad Šotimaa 1985. aasta perekonnaseaduses.

Šoti õiguses kehtib üldnorm, et abieluvara netoväärtus tuleks jagada poolte vahel õiglaselt, välja arvatud juhul, kui on olemas põhjus, mille tõttu ei saa seda õiglaselt ja võrdselt jagada. Abieluvara on määratletud kui kogu abielu või registreeritud kooselu pooltele kuuluv vara, mis omandati enne abielu või registreeritud kooselu või selle ajal. 1985. aasta seaduse artiklis 9 on sätestatud põhimõtted, mida tuleks arvesse võtta abielulahutuse või registreeritud kooselu lõpetamise korral rahalise toetuse määramisel ning mis peaksid aitama otsustada, kas abieluvara tuleks jagada poolte vahel võrdselt või kas üks abikaasa või registreeritud kooselu pool peaks saama suurema osa kui teine.

3.7 Testamendid ja pärimine

Seadusjärgse pärimise (st testamendi puudumise) korral kohaldatakse vallasvara pärimise suhtes pärandaja surmaaegse alalise elukoha õigust ja kinnisvara pärimise suhtes selle riigi õigust, kus vara pärandaja surma ajal asus. Samad normid kehtivad ka siis, kui tegemist on „seadusliku õigusega“ (st teatavate pereliikmete õigusega osale pärandvarast, mida ei saa testamendiga tühistada). Seaduslikku õigust tuleb arvesse võtta nii seadusjärgse kui ka testamendijärgse pärimise puhul. Tuleb märkida, et Šoti õiguse kohaselt kehtib praegu seaduslik õigus ainult vallasvara puhul ja seega ainult juhul, kui pärandaja suri ajal, mil tema alaline elukoht oli Šotimaal. Testamendiga seotud juhtudel reguleerib testataori testamendi tegemise õigust vallasvara puhul tema testamendi tegemise aegse alalise elukoha õigus ja kinnisvara puhul selle asukohariigi õigus.

1963. aasta testamendiseaduse (Wills Act 1963) kohaselt on testament tehtud seaduslikult („ametlikult kehtiv“, nt õiges vormis, õige arvu tunnistajatega), kui see vastab ühele järgmistest riigisisestest õigustest: testamendi tegemise riigi õigus (allkirjastatud ja tehtud tunnistajate juuresolekul), selle riigi õigus, kus oli testataori alaline elukoht või harilik viibimiskoht või mille kodanik testataori oli testamendi tegemise kuupäeval ning testataori surmaaegse alalise elukoha või hariliku viibimiskoha või kodakondsuse riigi õigus. See kehtib ametlikult ka kinnisvaraga seoses, kui testament vastab selle riigi õigusele, kus kinnisvara asub. Vallasvaraga seotud testamendi sätted on kehtivad ja täidetavad („sisuliselt kehtivad“) (nt testamendiga pärandatava pärandvara osale kehtestatud piirangud), kui testament vastab selle riigi õigusele, kus oli testataori alaline elukoht tema surma ajal. Kinnisvaraga seotud testament on sisuliselt kehtiv, kui see vastab selle riigi õigusele, kus vara asus testataori surma ajal.

Testamente tõlgendatakse testataori valitud õiguse kohaselt; valik võib olla sõnaselgelt väljendatud või tuletatav testamendi sõnastusest. Muudel juhtudel eeldatakse, et vallasvara puhul on selleks selle riigi õigus, kus oli testataori alaline elukoht testamendi tegemise kuupäeval. See kehtib tõenäoliselt ka

kinnisvara puhul. Erandjuhtudel, kui testamendis ei ole kohaldatavat õigust selgelt märgitud, on kohaldatud testaatori surmakuupäeval kehtinud alalise elukoha õigust.

Tuleb märkida, et 1963. aasta seaduse artiklis 4 on sätestatud:

„Testaatori alalise elukoha muutumine pärast testamendi tegemist testamendi tõlgendust ei muuda.“

Testamendi väidetava tühistamise sisuline kehtivus määratakse seoses vallasvaraga selle riigi õiguse alusel, kus on testaatori alaline asukoht väidetava tühistamise kuupäeval, ja seoses kinnisvaraga kinnisvara asukohariigi õiguse alusel, kui tühistamine mõjutaks seda vara. Testament, millega taotletakse varasema kehtiva testamendi või varasema kehtiva testamendi mõne sätte tühistamist, arvatakse ametlikult kehtivaks, kui varasemat testamenti tühistav testament vastab mis tahes riigi õigusele, mille kohaselt tühistatud testamenti või sätet oleks käsitatud nõuetekohaselt tehtuna.

3.8 Kinnisvara

Vara liigitumise vallas- või kinnisvaraks määrab vara asukohariigi õigus.

Kinnisvara puhul kohaldatakse kinnisvara asukohariigi õigust. See kehtib kõikide tehinguga seotud küsimuste puhul, sealhulgas teovõime, vorminõuded ja sisuline kehtivus. Maatüki või muude kinnisasjade üleandmist eristatakse lepingust, mis reguleerib sellise ülemineku poolte õigusi ja kohustusi – viimaste suhtes kohaldatakse teistsuguseid õigusnorme (eelkõige Rooma I määruse sätteid).

Materiaalse vallasvara puhul kohaldatakse selle riigi õigust, kus asub vara selle sündmuse toimumise ajal, mis väidetavalt mõjutab selle omandiõigust. Selle üldnormi kohaselt omandatud materiaalse vallasvara omandiõigus tunnistatakse Šotimaal üldiselt kehtivaks. Lepinguküsimusi reguleerib loomulikult Rooma I määrus.

3.9 Maksejõuetus

Ühendkuningriik kohaldab nõukogu määrust (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta, milles on sätestatud asjakohased õigusnormid, mis käsitlevad menetlust, mille käigus võlgnik kaotab täielikult või osaliselt oma vara käsutamise õiguse ja määratakse likvideerija, kui võlgniku põhihuid asuvad ELi liikmesriigis (välja arvatud Taanis). Kui asja on pädev arutama Šotimaa kohus (see on nii juhul, kui võlgniku põhihuid kesse, milleks on eeldatavalt tema registrijärgne asukoht, on Šotimaal), kohaldatakse Šoti õigust.

Määruse (EÜ) nr 1346/2000 kohaldamisalast välja jäävate juhtumite puhul kohaldatakse Šoti õigust, kui asjaomast vaidlust on pädevad lahendama Šotimaa kohtud ja nad teostavad seda pädevust.

Viimati uuendatud: 07/06/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Millist õigust kohaldatakse? - Gibraltar

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Gibraltari kollisiooninormid, mis käsitlevad praegu kohaldatavat õigust, tulenevad peamiselt vahetult kohaldatavatest ELi määrustest. Tsiviil- ja kaubandusasjades on need järgmised: määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) ja määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguvälise võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“). Enne 17. detsembrist 2009 sõlmitud lepingute puhul on endisel asjakohane lepinguseadus (kohaldatav õigus) (Contracts (Applicable Law) Act) (millega rakendati Rooma 1980. aasta konventsiooni) (Rooma I määrust kohaldatakse sellel kuupäeval või pärast seda sõlmitud lepingute suhtes). Määrust kohaldatakse asjades, mille puhul kahju tekkis pärast 11. jaanuari 2009. Laimuga tekitatud lepinguvälise kahju suhtes ning pärimis- ja asjaõigusega seoses kohaldatakse endiselt tavapäraseid üldise õiguse norme. Näiteks lepinguseadusega (kohaldatav õigus) rakendatakse lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev Rooma 1980. aasta konventsioon. Perekonnaasjades on kohaldatavat õigust käsitlevate õigusnormide allikaks üldiselt üldine õigus, välja arvatud mõned erandid. Perekonnaasjades kohaldatakse üldjuhul Gibraltari õigust, välja arvatud mõned erandid, mis on sätestatud üldises õiguses (nt seoses abielu tühisusega) või seadustes (nt seoses ülalpidamiskohustusega vastavalt ülalpidamiskohustuse seadusele (Maintenance Act) ja elatiste väljamõistmise määruste seadusele (vastastikune täitmine) (Maintenance Orders (Reciprocal Enforcement) Act)). Vanemliku vastutuse ja lastekaitse küsimustes, mille suhtes kohaldatakse ELi määrust (EÜ) nr 2201/2003 ja Haagi 19. oktoobri 1996. aasta konventsiooni, on selleks Haagi 1996. aasta perekonnaasjade (lapsed) konventsiooni eeskirjad (2011) ja 1996. aasta konventsiooni artikkel 15, mis sisaldavad vastavalt kohaldatavaid õigusnorme, st et kohaldatakse Gibraltari õigust piiratud eranditega. Gibraltari kollisiooninormide allikad on nii kirjutatud õigus kui ka üldine õigus (kohtupraktika) ning nende kaal on õigusvaldkonniti erinev. Näiteks on kohaldatava õiguse valik lepingus praegu valdavalt reguleeritud lepingumäärusega (kohaldatav õigus) (Contracts (Applicable Law) Ordinance). Samas võib märkida, et mõne sellise õigusaktiga rakendatakse rahvusvahelisi lepinguid (selliste lepingute riigisiseseks jõustamiseks, mis ei ole vahetu mõjuga ELi õigusaktid, tuleb Ühendkuningriigis ja seega Gibraltaril vastu võtta seadus). Näiteks lepingumäärusega (kohaldatav õigus) rakendatakse lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev Rooma 1980. aasta konventsioon.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Haagi 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon, mida laiendati Gibraltarile 1964. aastal

Rooma 1980. aasta lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon, mida laiendati Gibraltarile 1994. aastal (asendatud Rooma I määrusega seoses lepingutega, mis on sõlmitud 17. detsembril 2009 või pärast seda)

Haagi 1. juuli 1985. aasta konventsioon usaldusfondide suhtes kohaldatava õiguse ja nende tunnustamise kohta, mida laiendati Gibraltarile 1989. aastal

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Meile ei ole teada ühtki kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid sisaldavat kahepoolset konventsiooni, milles Ühendkuningriik oleks osaline.

Tuleb siiski märkida, et kuigi Rooma 1980. aasta ja Haagi konventsioonid lubavad riigil kohaldada „sisevastuolude“ – näiteks Inglismaa ja Walesi ning Šoti õiguste vaheliste vastuolude – korral mõnda muud kollisiooninormi, on Ühendkuningriik otsustanud seda võimalust mitte kasutada. Seega kohaldatakse Ühendkuningriigi eri jurisdiktsioonide vaheliste vastuolude ja rahvusvaheliste vastuolude korral Rooma konventsiooni (enne 17. detsembrist 2009 sõlmitud lepingute suhtes) ja Haagi konventsiooni.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Üldine seisukoht on, et kollisiooninorme kohaldatakse üksnes juhul, kui vähemalt üks pooltest on soovinud nende kohaldamist. Kui seda ei ole soovitud või kui välisriigi õiguse sisu kohta puuduvad rahuldavad tõendid, kohaldab kohtunik küsimuse suhtes tavaliselt Gibraltari õigust. See norm on seotud tõendite ja menetlusega ning seega ELi määrused, Rooma 1980. aasta konventsioon jne seda ei mõjuta.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

ELi määrustega välistatakse tagasisaate ja edasiviite doktriini kohaldamine juhtudel, mida reguleeritakse ELi kollisiooninormidega, ning see oli valdav seisukoht ka lepinguseaduse (kohaldatav õigus) alusel. Seega kui Gibraltari kollisiooninorm viitab hooletuse tõttu tekitatud lepinguvälise kahju puhul

Prantsuse õigusele, kohaldatakse Prantsuse riigisest õigust isegi siis, kui Prantsusmaa kohus oleks kohaldanud mõne teise riigi õigust. Üks neis valdkondades tagasisaate ja edasi viite kasutamisest keeldumise põhjendus näib olevat see, et tagasisaate ja edasi viite kohaldamine takistaks seadusega kehtestatud keerukate normide kohaldamist.

Tagasisaate ja edasi viite roll ülejäänud õigusvaldkondades on praegu mõnevõrra piiratud ja mõnel juhul ebaselge. Võib öelda, et tagasisaadet ja edasi viidet kohaldatakse välisriigis asuva maatüki puhul, mille suhtes Gibraltarri õiguses kohaldatakse asukohamaa õigust. Sellistel juhtudel on tegemist pragmaatilise sooviga kohaldada selle kohtu järgitavat õigust, kelle tööpiirkonnas vara asub, et suurendada võimalust, et vara suhtes tehtud mis tahes Gibraltarri õiguse kohane otsus on kehtiv. Välisriigis asuvat materiaalselt vallasvara käsitlevaid esimese astme kohtuotsuseid tasakaalustab see, et viide asukohamaa õigusele ei hõlma tagasisaadet ja edasi viidet.

Perekonnaasjades on välja kujunenud mõningane kohtupraktika, et tagasisaate ja edasi viite doktriin võib teatavalte asjaoludel kehtida.

Tuleb siiski märkida, et paljudel juhtudel on välisriigi kollisiooninormide sisu tõendamine kulukas ja pooled otsustavad sageli nende kohaldamist mitte nõuda (vt eespool punkt 2.1). Tagasisaate ja edasi viite kohaldamise üle on peetud intensiivset akadeemilist arutelu. Kollisiooninorme käsitlevates seadustes valitseb seisukoht, et tagasisaate ja edasi viite kohaldamisest tuleb keelduda. Seega kui Gibraltarri kollisiooninorm viitab hooletuse tõttu tekitatud lepinguvälise kahju puhul Prantsuse õigusele, kohaldatakse Prantsuse riigisest õigust isegi siis, kui Prantsusmaa kohus oleks kohaldanud mõne teise riigi õigust. Üks neis valdkondades tagasisaate ja edasi viite kasutamisest keeldumise põhjendus näib olevat see, et tagasisaate ja edasi viite kohaldamine takistaks seadusega kehtestatud keerukate normide kohaldamist.

Siiski näib, et tagasisaadet ja edasi viidet kohaldatakse vallas- ja kinnisvara pärimise ning sellise vara võimaliku ülemineku korral üldiselt, kui Gibraltarri kollisiooninormides on viidatud alalise elukoha õigusele või kinnisvarja asukoha õigusele, ning perekonnaõigusega seotud asjades (mis viitavad alalise elukoha õigusele). Sellistel juhtudel on tegemist pragmaatilise sooviga kohaldada selle kohtu järgitavat õigust, kelle tööpiirkonnas vara asub, et suurendada võimalust, et vara suhtes tehtud mis tahes Gibraltarri õiguse kohane otsus on kehtiv. Tuleb siiski märkida, et paljudel juhtudel on välisriigi kollisiooninormide sisu tõendamine kulukas ja pooled otsustavad sageli nende kohaldamist mitte nõuda (vt eespool punkt 2.1).

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Selle probleemi lahendamiseks täpsustatakse igas kollisiooninormis ühendava teguri kindlakstegemise aeg. Näiteks vallasvarja üleandmise korral on kohaldatav õigus kõnealuse vallasvarja asukohas üleandmise ajal kohaldatav õigus, kui kõnealune tegu mõjutab väidetavalt selle vallasvarja omandiõigust.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Tavapärase normide kohaselt võivad Gibraltarri kohtud keelduda kohaldamast välisriigi õigust, mis on vastuolus Gibraltarri avaliku korraga. Künnis on siiski väga kõrge: näiteks kui selle tulemus oleks „täiesti erinev õigusemõistmise põhimõtetest Gibraltarri kohtutes“. Gibraltarri avaliku korra sisu mõjutavad Ühendkuningriigi rahvusvahelised kohustused, eelkõige Euroopa inimõiguste konventsioon; üks tuntud näide avaliku korraga seotud erandist on inimõiguste rikkumine; teine on olukord, kus seadus kujutab endast „oluliste rahvusvahelise õiguse normide ilmselget rikkumist“ (nt Iraagi sissetungimine Kuveiti 1990. aastal).

Lisaks näevad Rooma I ja Rooma II määrus nüüd ette kohtu asukohariigi üldist kehtivust omavate sätete kohaldamise, olenemata sellest, milline õigus oleks muidu lepingu suhtes kohaldatav. Need õigusnormid kehtivad üldiselt tarbijakaitse ja töösuhete valdkonnas või sisalduvad rahvusvahelist konventsiooni täiendavas õigusaktis.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Välisriigi õiguse sisu tõendatakse nii, nagu oleks see fakt. Seega peavad välisriigi õiguse sisu tõendama pooled; kohtunikel ei ole lubatud ise välisriigi õiguse sisu välja uurida. Kui poolte esitatud tõendid on omavahel vastuolus, võib kohtunik hinnata ekspertide usaldusväärsust ja tal on lubatud arvesse võtta esmaseid tõendeid (nt välisriigi seadused ja kohtupraktika), eriti kui need on koostatud inglise keeles ning nendes kasutatakse Gibraltarri kohtunikule tuttavaid mõisteid.

Välisriigi õiguse sisu tõendatakse tavaliselt eksperdi arvamusega. Välisriigi seaduse, kohtupraktika või ametliku teksti esitamisest kohtule ei piisa. Eksperti arvamuse välisriigi õiguse kohta võib esitada igaüks, kes on „oma teadmiste või kogemuste poolest selleks sobiv“, olenemata sellest, kas tal on õigus tegutseda asjaomasel riigis õiguspraktikuna või mitte. Sellest hoolimata on tavaks, et eksperdid on asjaomase jurisdiktsiooni akadeemiliste ringkondade esindajad või õiguspraktikud. Kui välisriigi õiguse sisu on kindlaks tehtud varasemas Gibraltarri või Inglise kohtuasjas, võib sellele kohtuasjale viidata kui tõendile välisriigi õiguse sisu kohta ning kui ei ole tõendatud vastupidist, eeldatakse, et välisriigi õiguse sisu on sama, mis selles kohtuasjas kindlaks tehtud sisu.

Tõendamiskohustus lasub välisriigi õigusele tugineval poolel. Kui välisriigi õigust rahuldavalt ei tõendata, kohaldatakse üldjuhul Gibraltarri õigust. Kui aga pole põhjust arvata, et välisriigi õigus sarnaneb mis tahes viisil Gibraltarri õigusega (nt mõne muu Euroopa riigi maksuseadus), võib asja jätta läbi vaatamata.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Kõikides asjades, mis käsitlevad lepingulisi kohustusi ja võimaldavad valida kohaldatavat õigust, on vahetult kohaldatav Rooma I määrus. Rooma määruses sätestatud kollisiooninorme võib kohaldada ka juhtudel, mida Gibraltarri riigisisese õiguses ei käsitata lepingulistena (nt kui kokkulepe ei hõlma tasu, nt kinklepingud).

Menetlusküsimused määratakse kindlaks kohtu asukohariigi õiguse alusel. Seega reguleerib kahjuhüvitise suurust (kuid mitte kahjuhüvitiste liike) ja tõendite hindamist kohtu asukohariigi õigus. Aegumistähtjad on olulised ja seega määratakse need lepinguliste kohustuste puhul kindlaks nimetatud määrase kohaselt kohaldatava õiguse alusel. Peamised materiaalõiguse normid on järgmised.

Kui pooled on kohaldatava õiguse sõnaselgelt valinud või see nähtub selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, kohaldatakse seda õigust. Valik nähtub tõenäoliselt selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, kui leping on sõlmitud tüüpvormis, mille suhtes teadaolevalt kohaldatakse konkreetset õigust (nt Lloyd'si meretranspordi kindlustusleping), või võttes arvesse poolte varasemaid suhteid. Kui kohtualluvuses on kokku lepitud, siis sellest sageli piisab järeldamiseks, et kavatselt valida selle kohtu õigus, kuid see ei ole alati nii. Kui vahekohtukokkuleppe puhul on vahekohtunike valikukriteeriumid kindlaks määratud, võimaldab see hõlpsamini teha järelduse kohaldatava õiguse valiku kohta, kuid kui vahekohtunikud määratakse mõnele rahvusvahelisele organile viidates, on palju vähem tõenäoline, et valik nähtub selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest.

Valikuvabadus on mitmes aspektis piiratud. Esiteks ei saa tarbija- ja töölepingute puhul kohaldatava õiguse valik jätta tarbijat või töötajat ilma imperatiivsetest sätetest tulenevast kaitsest, mis on ette nähtud õigusega, mida oleks kohaldatud asjaomasel juhul siis, kui kohaldatavat õigust ei oleks sõnaselgelt valitud. Teiseks, kui kõik juhtumi asjaolud on seotud ühe riigiga, ei saa teistsuguse õiguse valik muuta kehtetuks selle riigi imperatiivseid sätteid. Kehtestatud on ka kindlustuslepingutega seoses kohaldatavad tarbijakaitse normid. Samuti võib märkida, et kui valiku kehtivusega seoses esineb lahkarvamusi – näiteks väidetava survestamise korral – määratakse sellise valiku kehtivus kindlaks eeldatava kohaldatava õiguse alusel (st õiguse alusel, mida kohaldatakse lepingu suhtes siis, kui valik oleks kehtiv), välja arvatud juhul, kui see oleks põhjendamatu (sellisel juhul võib kohaldada selle poole harilikku viibimiskoha õigust, kes väidab, et ta ei olnud õiguse valikuga nõus).

Juhuks kui kohaldatavat õigust ei ole sõnaselgelt valitud või valik ei nähtu selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, on Rooma I määruses sätestatud konkreetsed normid sõltuvalt lepingu liigist, kuid kui need normid on ebaselged, on kohaldatavaks õiguseks üldjuhul lepingule iseloomuliku täitja

hariliku viibimiskoha õigus. Lepingule iseloomulikku täitjat ei ole alati lihtne kindlaks teha, kuid tavaliselt on selleks osapool, kes ei maksa kauba või teenuse eest (nt on iseloomulik täitja toote müüja, pangatehingu puhul laenuandja, garantiilepingu puhul garantiandja). Selle eelduse võib ümber lükata selle riigi kasuks, millega leping on tihedamalt seotud.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Lepinguväliste kohustuste suhtes kohaldatakse enamikul juhtudel Rooma II määrust. 1995. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadust (muud sätteid) kohaldatakse üksnes selliste lepinguvälise kahju seotud küsimuste suhtes, mis ei kuulu määruse kohaldamisalasse, ning laimamise suhtes kohaldatakse endiselt üldist õigust (vt allpool). Aegumistähtjad määratakse samuti kindlaks kohaldatava õiguse alusel.

Rooma II määruse kohaselt kohaldatakse kahju suhtes üldjuhul selle riigi õigust, kus kahju tekkis. Erinormidega määratakse teatavat liiki lepinguvälise kohustuste, sealhulgas tootevastutuse, kõlvatu konkurentsi, keskkonnakahju ja intellektuaalomandi õigustega seotud lepinguvälise kahju suhtes kohaldatav õigus. Määrus võimaldab ka pooltel valida kohaldatava õiguse teatavatel asjaoludel, kuid seda sätet ei saa kasutada ELi või riigisisese õiguse imperatiivsete sätete kohaldamise vältimiseks. Tuleb märkida, et kahjuhüvitise hindamine on kohaldatava õiguse küsimus.

Nagu eespool märgitud, kohaldatakse laimamise suhtes (mis hõlmab ka kinnisvaraga seotud vaeväidete esitamist, kauba kohta vaeväidete esitamist, pahatahtlikku valetamist ja mis tahes välisriigi õigusest tulenevat nõuet, mis „vastab sellisele nõudele või on sellega muul viisil seotud“) üldist õigust. Sellistel juhtudel kohaldatakse topelthaigetavuse reeglit: lepinguvälise kahju on Gibraltaril haigetav üksnes juhul, kui selle hüvitamiseks saab esitada hagi selle välisriigi õiguse alusel, kus tegu (tavaliselt avaldamine) toime pandi, ning kui tegu oleks toime pandud Gibraltaril, saaks hagi esitada Gibraltaril õiguse alusel. See reegel säilitati meediaorganisatsioonide survele, kes kartsid välisriikide koormavate seaduste kohaldamist. Sellest reeglist on siiski üks erand: kui teine riik on juhtumi ja pooltega tihedamalt seotud, kohaldatakse selle teise riigi õigust. Tuleb märkida, et see valdkond on eriti ebaseelge.

Usaldusfondide juhtimise suhtes kohaldatakse usaldusfondide seadust, millega rakendatakse Haagi konventsioon usaldusfondide suhtes kohaldatava õiguse kohta. Selles seaduses on sätestatud, et kohaldatav õigus on asutaja valitud õigus või kui kohaldatavat õigust ei ole valitud, siis see õigus, millega usaldusfond on kõige tihedamalt seotud. Selle seadusega määratakse usaldusfondi kehtivus, selle ülesehitus, mõju ja haldamine.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Lapse sündides on tema alaline elukoht (päritolukoht) sama mis tema isal tema sündimise ajal, kui laps on seaduslik. Kui laps on ebaseaduslik või kui isa on lapse sünni ajaks surnud, on lapse alaline elukoht sama mis lapse emal. Seda reeglit kohaldatakse kuni lapse 16-aastaseks saamiseni (st lapse alaline elukoht muutub vastavalt sellele, kuidas muutub isa või asjakohasel juhul ema alaline elukoht).

Üle 16-aastase isiku puhul kohaldatakse jätkuvalt päritolukohta, välja arvatud juhul, kui ta valib oma elukoha ise. Elukoha valimiseks peab ta tegelikult elama asjaomases riigis ja kavatsema seal tähtajatult või alaliselt elada. Kui üks neist asjaoludest ära langeb, valitud elukoht enam ei kehti ning kehtib päritolukoht. Abielunaise alalist elukohta ei määrata kindlaks tema abikaasa elukoha alusel: seda hinnatakse sõltumatult.

Suutlikkus võtta konkreetseid kohustusi (nt sõlmida lepinguid, teha testamenti, abielluda) määratakse selle valdkonna konkreetsete õigusnormide alusel ning seda käsitletakse asjaomastes punktides.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamise

Vanemlikku vastutust ja lastekaitset käsitlevad küsimused määratakse üldiselt kindlaks Gibraltaril õiguse alusel, välja arvatud piiratud erandid, näiteks (eespool käsitletud) erandid, mida kohaldatakse Haagi 1996. aasta konventsiooni küsimuste ja Brüsseli IIa määruse kohaldamisalasse kuuluvate küsimuste suhtes. Isaduse eelduse ja lapsendamise küsimused määratakse samuti üldiselt kindlaks Inglise õiguse alusel, välja arvatud teatavad erandid.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahusele, ülalpidamiskohustus

Abielu vormilist kehtivust reguleerib tavaliselt abielu sõlmimise riigi õigus, välja arvatud teatavad erandid.

Isikute abieluvõime määratakse tavaliselt asjaomase isiku alalise elukoha järgi vahetult enne abiellumist. See õigus reguleerib selliseid küsimusi nagu poolte nõusolek, vanusepiirangud ja see, millised isiku laiendatud perekonna liikmed ei tohi omavahel abielluda. Mis puudutab konkreetset vanust, siis abielu ei ole kehtiv, kui üks osalejatest oli abiellumise ajal alla 16-aastane, kui nende alaline elukoht on Gibraltaril. Abielu võib siiski sõlmida, kui enne seda sündmust taotletakse selleks eriluba.

Abielulahutuse või lahusele küsimustes kohaldatakse üldiselt Gibraltaril õigust, välja arvatud piiratud erandid.

Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatakse üldiselt Gibraltaril õigust, välja arvatud teatavad erandid.

3.6 Abieluvara

Abieluvararežiim on mõiste, mida üldises õiguses üldiselt ei tunta. Lahutust, lahusele või abielu tühisust või elatist käsitlevates finantsküsimustes kohaldatakse Gibraltaril kohtu üldjuhul Gibraltaril õigust või võimalusel Inglismaa ja Walesi kohtupraktikat, välja arvatud piiratud erandid.

3.7 Testamendid ja pärimine

Seadusjärgse pärimise korral (st kui testament puudub) kohaldatakse vallasvara pärimise suhtes pärandaja surmaaegse alalise elukoha õigust; kinnisasja pärimise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus kinnisasi asub (asukohamaa õigus).

Testamendiga seotud juhtudel (pärimine testamendi järgi) määratakse testaatori võime pärandada testamendis vallasvara selle riigi õiguse alusel, kus on testaatori alaline elukoht testamendi tegemise kuupäeval. Annakusaajal on õigus võtta vastu vallasasju, kui ta on teovõimeline kas enda alalise elukoha õiguse või testaatori alalise elukoha õiguse alusel. Kinnisvara kohta pole konkreetseid sätteid, kuid kõige tõenäolisem oleks asukohamaa õigus, mis tõenäoliselt määrab ära ka annakusaaja õiguse kinnisvara pärida.

Vastavalt 2009. aasta testamendiseadusele (Wills Act 2009) on testament ametlikult kehtiv (nt tunnistajate õige arv), kui see vastab ühele järgmistest õigustest: testamendi tegemise (st tavaliselt selle tunnistajate juuresolekul allkirjastamise) riigi õigus, mis kehtis testamendi tegemise ajal; selle riigi õigus, kus oli testaatori alaline elukoht või harilik viibimiskoht või mille kodanik testaator oli testamendi tegemise ajal ning testaatori surmaaegse alalise elukoha või hariliku viibimiskoha või kodakondsuse riigi õigus. Testament on vormiliselt kehtiv ka kinnisvara üleandmiseks, kui see vastab selle riigi riigisisesele õigusele, kus kinnisvara asub (seega välistatakse tagasisaate ja edasi viite kohaldamine, hoolimata sellest, et tegemist on kinnisvaraga).

Testament, millega pärandatakse vallasvara, on sisuliselt kehtiv (nt piirangud summale, mida saab testamendiga pärandada), kui see vastab testaatori surmaaegse alalise elukoha õigusele; testament, millega pärandatakse kinnisvara, on sisuliselt kehtiv, kui see vastab selle riigi õigusele, kus kinnisvara asub, st mis tahes riiklikule õigussüsteemile, mida asukohamaa õiguses kohaldatakse.

Testamenti tõlgendatakse testaatori määratud õiguse kohaselt, milleks on eeldatavalt tema testamendi tegemise aegse alalise elukoha õigus. See eeldus on *prima facie* reegel, mida saab ümber lükata tõenditega, mille kohaselt testaator ilmselgelt kavandas ja soovis, et tema tahet tõlgendataks mõne muu õigussüsteemi alusel. Kinnisvara puhul võib kehtida lisapiirang, mille kohaselt juhul, kui sellisest tõlgendusest tulenev õigust ei ole vara asukohamaa õigusega lubatud või seda ei tunnustata nimetatud õiguse alusel, kohaldatakse viimati nimetatud õigust.

Testamendi väidetava tühistamise kehtivus määratakse testaatori väidetava tühistamise aegse alalise elukoha õiguse alusel (tuleb märkida, et Gibraltaril riikliku õiguse kohaselt (kui see on kohaldatav) tühistab abielu testamendi, välja arvatud juhul, kui tõendatakse, et testament tehti sõnaselgelt testamendina, mida uus abielu ei tühistab). Kui aga väidetakse, et tühistamine toimus hilisema testamendiga (erinevalt näiteks testamendi puruksrebimisest), siis see, kas

see teine testament tühistab varasema testamendi, tehakse kindlaks teise testamendi vormilise kehtivuse suhtes kohaldatavate õigusaktide alusel. Kui ei ole selge, kas teine testament tühistab varasema testamendi, lahendatakse tõlgendamise küsimus testaatori valitud õiguse alusel, milleks on eeldatavalt tema testamendi tegemise aegse alalise elukoha õigus.

3.8 Kinnisvara

Varavaidused jagunevad vallas- ja kinnisvaraga seotud asjadeks; olenemata sellest, kas tegemist on vallas- või kinnisvaraga, kohaldatakse vara asukohariigi õigust.

Kinnisvara puhul kohaldatakse kinnisvara asukohariigi õigust ning tagasisaadet ja edasiviidet. See kehtib kõikide tehinguga seotud küsimuste puhul, sealhulgas teovõime, vorminõuded ja sisuline kehtivus. Tuleb märkida, et loomulikult eristatakse maatüki või muude kinnisasjade üleandmist lepingust, mis reguleerib sellise ülemineku poolte õigusi ja kohustusi – viimaste suhtes kohaldatakse teistsuguseid õigusnorme (eelkõige Rooma I määruse sätteid). Materiaalse vallasvara üleandmisega seotud asjaõiguslike (mitte lepinguliste) küsimuste puhul kohaldatakse üldjuhul selle riigi õigust, kus vara asus selle sündmuse toimumise ajal, mis väidetavalt mõjutas vara omandiõigust. Pole selge, kas selles olukorras tagasisaadet ja edasiviidet kohaldatakse, ning Gibraltar esimese astme kohtute otsuste üldine mõju viitab sellele, et ei kohaldata. Selle üldnormi kohaselt omandatud materiaalse vara omandiõigus tunnistatakse Gibraltaril kehtivaks, kui vallasasi viiakse seejärel riigist, kus see asus omandiõiguse omandamise ajal, ära, välja arvatud juhul, kui ja kuni selle omandiõiguse asendab uus omandiõigus, mis on omandatud vastavalt selle riigi õigusele, kuhu vara viidi. Konkreetne erand materiaalselt vallasvara käsitlevast üldnormist on seotud olukorraga, kus materiaalne vara on teel ja selle asukoht ei ole pooltele teada või selle üleandmine, mis on kohaldatava üleandmist käsitleva õigusakti kohaselt kehtiv, jõustub Gibraltaril.

Kui immateriaalse vallasvara loovutamise korral on senise loovutaja ja uue omandaja vaheline suhe lepinguline (nagu enamiku võlgade puhul) ning küsimus on seotud üksnes loovutamise enda kehtivuse ja mõjuga, kohaldatakse Rooma I määrust.

Tuleb märkida, et immateriaalse vara loovutamise ja üleandmise suhtes kohaldatavaid kollisiooninorme on raske kokkuvõtlikult selgitada ning nende suhtes ei kohaldata ühte kindlat kollisiooninormi, seda peamiselt seetõttu, et immateriaalse vara kategooria hõlmab väga suurt hulka õigusi, millest kõik ei ole lepingulised. Immateriaalse vallasvara puhul soovatakse küsida spetsialistidelt nõu.

3.9 Maksejõuetus

Ühendkuningriik ja seega ka Gibraltar kohaldavad nõukogu määrust (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta, milles on sätestatud asjakohased õigusnormid, mis käsitlevad menetlust, mille käigus võlgnik kaotab täielikult või osaliselt oma vara käsutamise õiguse ja määratakse likvideerija, kui võlgniku põhihuvid asuvad ELi liikmesriigis (välja arvatud Taanis). Kui asja on pädev arutama Gibraltaril kohus (see on nii juhul, kui võlgniku põhihuvid keese, milleks on eeldatavalt tema registrijärgne asukoht, on Gibraltaril), kohaldatakse Gibraltaril õigust.

Määruse (EÜ) nr 1346/2000 kohaldamisalast välja jäävatel juhtudel kohaldatakse Gibraltaril õigust, kui asi kuulub Gibraltaril kohtute pädevusse (see on nii juhul, kui äriühing on registreeritud Gibraltaril või kui Gibraltaril on isikud, kes saaksid likvideerimisest kasu, ning puuduvad mõjuvad põhjused pädevusest loobumiseks).

Viimati uuendatud: 08/06/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.